KÉSZÜLT A
VESZPRÉM MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT
MEGBÍZÁSÁBÓL

VESZPRÉM MEGYE

TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJÁT ÉS PROGRAMJÁT MEGALAPOZÓ HELYZETÉRTÉKELÉS

ELŐKÉSZÍTÉSI FÁZIS

PESTTERV

2021. ÁPRILIS 21.

TERVEZŐK, SZAKÉRTŐK NÉVSORA

MEGBÍZÓI KONZULTÁCIÓ
Veszprém Megyei Területfejlesztési Kollégium részéről
Dr. Imre László
megyei főjegyző

Veszprém Megyei Önkormányzat részéről
Fabacsovics Zoltán
megyei főépítész, irodavezető
Várszegi Bernadett
területfejlesztési referens

A megyei területfejlesztési dokumentumok felülvizsgálatára és módosítására egyszerűsített közbeszerzési eljárás eredményeként Veszprém Megye Területrendezési Tervét is készítő PESTTERV Kft kapott megbízást és kötött szerződést 2020. október 29-én a Veszprém Megye Önkormányzatával.

GENERÁLTERVEZŐ: PESTTERV KFT

Felelős tervezők:
Károlyi János - Schuchmann Péter

A helyzetértékelés kidolgozásában részt vettek:

A PESTTERV Kft részéről
Károlyi János
Schuchmann Péter
dr Schuchmann Júlia

A PESTTERV Kft altervezőjeként:

MEGÉRTI Kft részéről
dr Kukely György

A KÉSZ Kft részéről
Hanczár Zsoltné
Ziman Gergely

A KÖZLEKEDÉS Kft részéről
Rhorer Ádám
Orosz Ágnes

dr Kiss János Péter

Vojnits Csaba Ferenc

Szerkesztette:
Schuchmann Péter

Tartalomjegyzék

A területfejlesztés intézményrendszere, a tervezési gyakorlat változása valamint a megyei önkormányzatok feladatai 5
A megyei területfejlesztési tervezést befolyásoló országos szintű tervezés 6
Együttműködés és partnerség Veszprém megye területfejlesztési feladatai ellátásában 7
Veszprém megye általános jellemzése 14
Nagytérségi összefüggések és külső kapcsolatok vizsgálata 18
Természeti adottságok, természeti erőforrások és a környezet állapotának elemzése 20
A táj jellemzői és potenciáljai 25
Természet- és tájvédelem 25
Környezeti elemek állapota és az alakulásukat befolyásoló fontosabb tényezők 33
VIZGAZDÁLKODÁS, FELSZÍNI VÍZRENDEZÉS 39
Felszíni vizek, vízkészletek 39
Vízkárelhárítás, árvízvédelem 40
Belvízvédelem 40
Helyi vízkárrendezés 40
VÍZI KÖZMŰVEK 41
Vízellátás 41
Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, elhelyezés 42
ENERGIA KÖZMŰ INFRASTRUKTÚRA 44
Energetikai hálózatok, energiaellátás, megújuló energiák 44
Energiaellátás hálózati rendszerei 44
Energiaközművek 44
Villamosenergia ellátás 44
Földgáz és egyéb szénhidrogén ellátás 44
Távhőellátás 45
Nem vezetékes energiahordozók hasznosítása az energiaellátásban 45
Megújuló energiahordozók hasznosítása 45
Szélenergia 45
Napenergia 45
Geotermikus energia 46
Környezetbiztonság 46
Épített környezet és kulturális örökség 47
Gazdasági bázis 49
A mezőgazdaság 51

Az ipar 52
A szolgáltatások....54
Veszprém megye gazdaságának és a gazdaság térszerkezetének fő változásai a megyei területrendezési tervet megalapozó vizsgálatok óta eltelt időszakban....56
A megye gazdaságának külső és belső kapcsolatai....57
A megyei gazdaság versenyképességét befolyásoló tényezők....58
Társadalmi környezet....59
Veszprém megye népességének és humán erőforrásainak változása....60
A jövedelmi helyzet alakulása országos és régiós összehasonlításban....71
Veszprém megye intézményellátottsága....74
KÖZLEKEDÉS (országos és térségi jelentőségű közúti, kerékpáros, vasúti, légi és vízi közlekedés)....83
Hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás....91
Építészeti örökség, helyi kultúra....93
Településhálózati adottságok....97
A megye településrendszerének bemutatása....97
A megye településrendszere regionális és térségi összehasonlításban....97
Településhierarchia....99
A táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása....101
A legutóbbi évek változásai Veszprém megyében, többek között a koronavírus járvány hatásai....103
A területfejlesztés forrásai....106
A források felhasználása a fejlesztési célterületek szerint....107
A források felhasználása járások szerint....108
A források felhasználása az operatív programok szerint....110
A források felhasználása fejlesztési célok szerint....112
A fejlesztési források felhasználása járások szerint....113
Források felhasználása fejlesztési célterületek szerinti bontásban....115
Területi prioritások a szakpolitikák számára....118

BEVEZETÉS

A területfejlesztés intézményrendszere, a tervezési gyakorlat változása valamint a megyei önkormányzatok feladatai

Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 27. § (1) bekezdése szerint a megyei önkormányzat területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatokat lát el. A törvény alapján a területfejlesztés lett a megyék (megyei önkormányzatok) egyik legfontosabb feladatává, amelyet a területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény (Tftv.) későbbi módosításai tovább erősítettek. *(A megyék mellett a Tftv. területfejlesztési tervezési feladatokat ad a fővárosnak és a kiemelt térségeknek is).*

A fenti változások a területfejlesztési tervezés és végrehajtás átalakítását igényelték, melynek az első lépése a megyei területfejlesztési koncepciók elkészítése volt 2012 és 2014 között a 2014 év elején elfogadott Országos Fejlesztés és Területfejlesztési Koncepcióban (OFTK) foglaltakkal összhangban.

(Veszprém megye területfejlesztési koncepcióját a Veszprém Megyei Közgyűlés 62/2013 (XII.19.) számú határozatával fogadta el, mely 2017. május 25-én az 54/2017.(V.25.) MÖK határozat szerint módosításra került.

Veszprém Megyei Jogú Város Közgyűlése 383/2013 (XII.19.) számú határozatával egyetértett a Veszprém Megyei Területfejlesztési Koncepcióval. A Koncepció módosításának jóváhagyásához Veszprém Megyei Jogú Város Közgyűlése a 78/2017.(III.30.) számú határozatával járult hozzá.)

Ezt követően a területfejlesztési programok kialakítása és elfogadása is megtörtént.

(A Veszprém Megyei Közgyűlés 47/2014.(IX.25.) számú határozatával elfogadta Veszprém Megye Területfejlesztési Programját elfogadta. Veszprém Megyei Jogú Város Közgyűlése 207/2014.(IX.11.) számú határozatával egyetértett a Veszprém Megyei Területfejlesztési Programmal).

A 2014-2020 időszakra vonatkozó területfejlesztési tervezési folyamatot az Államreform Operatív Program uniós forrásai is támogatták.

Ebben az időszakban a korábban alkalmazott gyakorlattal szemben a megyei szintű területfejlesztési tervezés erősebb központi területfejlesztési tervezési szakmai koordinációval, támogatással és ellenőrzéssel zajlott.

A 2021-2027 közötti fejlesztési időszakot megalapozó területfejlesztési dokumentumok kidolgozásának tervezett ütemezése és az azokkal kapcsolatos tartalmi követelmények

2020 negyedik negyedévének kiemelt feladata a 2014-2020 közötti tervezési időszakhoz kapcsolódóan elfogadott, átfogó céljait tekintve 2030-ig érvényes területfejlesztési koncepció felülvizsgálata és aktualizálása, módosítása, valamint a 2020-ig érvényes területfejlesztési program megújításával a 2021-2027-es időszakra új területfejlesztési program kialakítása a rendelkezésre álló legfrissebb információk alapján.

A területi tervek aktualizálása a 2021-2027 közötti uniós tervezési időszak fejlesztési dokumentumainak tervezését és *(elsősorban a területi operatív program esetében)* végrehajtását is támogatja.

A tervezési munka során a jelenleg érvényben lévő, hatályos OFTK-ban foglaltakat figyelembe kell venni, a tervek tartalmának az OFTK-val összhangban kell lennie.

A területi (megyei) területfejlesztési tervezési folyamat az alábbi főbb feladatokból áll:

- a helyzetfeltáró, helyzetértékelő dokumentumok frissítése, elkészítése a területfejlesztési koncepció előkészítő fázisaként
- a területfejlesztési koncepció (előkészítő és javaslattevő fázis) felülvizsgálata és módosítása
- a területfejlesztési program (stratégiai és operatív programrész) megújítása, összeállítása (amelyre külön útmutató készült)
- területi (társadalmi, gazdasági, környezeti) hatásvizsgálat készítése
- a területfejlesztési tervekhez környezeti vizsgálat készítése az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet előírásainak megfelelően
- a 2021-2027 közötti uniós programozási időszak területfejlesztési operatív programjának végrehajtását támogató megyei integrált területi program összeállítása
- a tervezési folyamat során a partnerség biztosítása (partnerségi terv kidolgozása és végrehajtása)
- területi koordináció ellátása
- uniós forrásból (a területi operatív programhoz kapcsolódóan) támogatandó megyei projektkezdeményezések gyűjtése

A megyei területfejlesztési tervezést befolyásoló országos szintű tervezés

A Pénzügyminisztérium iránymutatása szerint elvégzendő a 2021-27-es programozási időszak területi operatív programjának a megvalósításához szükséges, helyi, integrált területi stratégiai dokumentumok - mint például területfejlesztési koncepció és program, integrált területi program - felülvizsgálata, elkészítése.

A megyei területfejlesztési tervezési folyamathoz kapcsolódóan a Pénzügyminisztérium 2020. szeptember 25. keltezéssel szakmai iránymutatást adott ki „Útmutató a megyei önkormányzatok, a főváros és a kiemelt térségi fejlesztési tanácsok számára a 2021-2027 közötti tervezési időszakra, valamint a területfejlesztési koncepciók felülvizsgálatához, módosításához” címmel. A dokumentum rögzíti a területfejlesztés fő beavatkozásainak célterületeit, melyek a Veszprém megyei területfejlesztési dokumentumai megújításának is kiinduló alapját képezik.

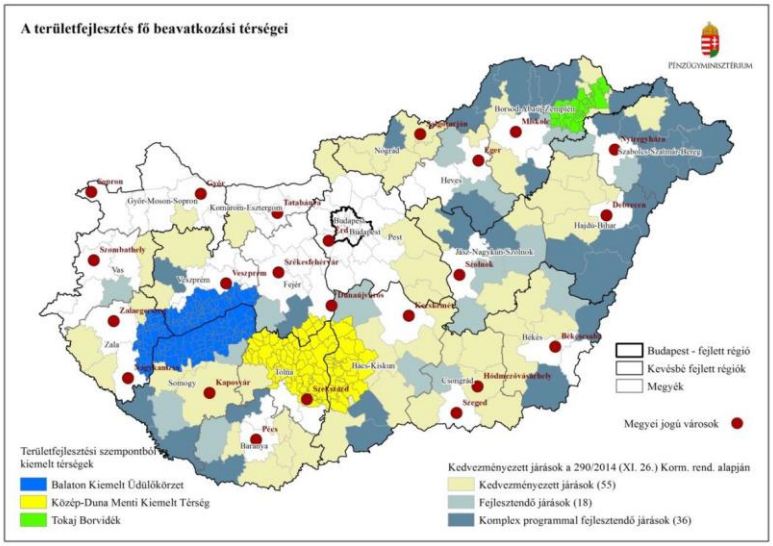

Együttműködés és partnerség Veszprém megye területfejlesztési feladatai ellátásában

A területfejlesztésben szükséges partnerség megalapozására Veszprém megyében - az országban az elsők között – már 2012. május 31-én megalakult a Veszprém Megyei Területfejlesztési Szakmai Kollégium.

A kollégium létrehozásának célja a megyei önkormányzat területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatai ellátásának elősegítése, a területfejlesztés szereplői együttműködésének megteremtése volt.

A kollégium állandó tagja a megyei önkormányzat, illetve a megyei kormányhivatal, Veszprém önkormányzata, a Pannon Egyetem, a Közép-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség, a megyei kereskedelmi és iparkamara, valamint a Balaton Fejlesztési Tanács volt.

A partnerségben és az együttműködésben részt vevő felek - azon szándéktól vezérelve, hogy közös tevékenységgel és erőfeszítéssel Veszprém megye kiegyensúlyozott, összehangolt területi fejlődését biztosítsák, továbbá a 2012-2020 közötti sikeres együttműködés tapasztalataira figyelemmel – a terület- és vidékfejlesztési feladataik hatékonyabb ellátása érdekében a 2021-2027-es uniós tervezési ciklusra 2020 novemberében megújították a megyei területfejlesztési szakmai kollégiumot.

A Szakmai Kollégium keretében megvalósuló partnerség és együttműködés kiemelt célja a 2021-2027-es uniós tervezési ciklusban Veszprém megye területi fejlesztésének elősegítése:

- a megye különböző adottságú térségeiben a társadalom és a gazdaság megújulását elősegítő, a térségi erőforrásokat hasznosító fejlesztéspolitika kidolgozása, összehangolása és érvényesítése;
- a térségi és helyi közösségek területfejlesztési és területrendezési kezdeményezéseinek elősegítése, összehangolása a megyei célokkal;
- az elmaradott térségek felzárkóztatásának elősegítése;
- a gazdaság szerkezeti megújulásának elősegítése az egyes ipari és mezőgazdasági jellegű térségekben;
- a kutatás-fejlesztés, az innováció elősegítése a megfelelő termelési és szellemi háttérrel rendelkező központokban, és az innovációk térségi terjedésének elősegítése;
- a kiemelt térségek sajátos fejlődésének elősegítése;
- a megyei és térségi identitástudat megtartása és erősítése.

Az együttműködés kiemelt területei:

Az együttműködésben részt vevő felek a 2021-2027-es uniós tervezési ciklus időszakára közös, összehangolt tevékenységet folytatnak, együttműködnek a térség fejlesztésének tervezésében, programozásában.

Az együttműködésben részt vevő felek

- a megye területére készülő területi tervek: területfejlesztési koncepció és fejlesztési program előkészítésében, kidolgozásában és megvalósításában együttműködnek.
- a közös érintettségű, térségi hatású és kiterjedésű tervek készítésében, projektek kidolgozásában érdekeltségüknek és érintettségüknek megfelelően kölcsönösen közreműködnek, részt vesznek, információkat szolgáltatnak.
- az ágazati terveket, programokat egymással ismertetik, a projektek megvalósítását lehetőségeikkel összhangban esetenként közösen szervezik, ez irányú eszközeiket, forrásaikat

egyeztetik, a szükséges pénzügyi források elérése érdekében közös tevékenységet folytatnak, amennyiben ezt a vonatkozó eljárásrendek lehetővé teszik.

- feladataik összehangolása, megvalósításának segítése feladatkörén belüli konkrét tevékenységek részleteit illetően a felek minden esetre vonatkozóan egyedi, külön megállapodást kötnek.
- az együttműködést kölcsönös információ szolgáltatással segítik, a szakmai vizsgálatok, elemzések dokumentumait, a készített koncepciókat, programokat, projekteket igény és lehetőség szerint egymásnak rendelkezésre bocsátják, az ezekhez kapcsolódó felméréseket, elemzéseket, statisztikákat egymással megismertetik.

A megyei területfejlesztési dokumentumok 2020 évi megújítása is széles körű partnerségen alapul

Bevonásra került célcsoportok:

- Veszprém Megyei Területfejlesztési Szakmai Kollégium, melynek tagjai a Veszprém Megyei Önkormányzat mellett a Veszprém Megyei Kormányhivatal, a Veszprém Megyei Jogú Város Önkormányzata, a Balaton Fejlesztési Tanács, a Pannon Egyetem, a Veszprém Megyei Kereskedelmi és Iparkamara valamint a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Veszprém Megyei Szervezete
- Veszprém megye települési önkormányzatai
- Szomszédos megyei önkormányzatok
- A gazdasági szektor megyei szereplői – a Veszprém Megyei Kereskedelmi és Iparkamarán keresztül -
- Az agrárium megyei szereplői - a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Veszprém Megyei Szervezetén keresztül
- Történelmi egyházak,
- Civil szervezetek (megszólítása az őket tömörítő szövetségen keresztül),
- Turisztikai desztinációk,
- Vidékfejlesztési akciócsoportok,
- Szakképzési Centrumok,
- Tankerületi Központok,
- Veszprém megye lakossága

2./ Az egyes tervezési elemekhez és fázisokhoz kapcsolódó bevonás tervezett eszközei és részvételi formái

A koronavírus járvány következtében előállt veszélyhelyzet felülírta a személyes találkozásokat is feltételező társadalmi párbeszédet, és a partnerség kialakításával összefüggő feladatokat az online térbe terelte.

- A személyes jelenlétet igénylő megbeszéléseket/ fórumokat interneten lebonyolított (online) megbeszélések helyettesítik. Ilyen módon történnek a készülő területfejlesztési dokumentumok előzetes egyeztetései is.
- A Területfejlesztési Szakmai Kollégium tagjaival történt egyeztetésre 2021. január 14-én került sor teams konferencia keretében
- Veszprém Megye számára kiemelt fontosságú járási egyeztetések (járásközpontonként valamennyi érintett település meghívásával) szintén az online térben történt 4 alkalommal 2021. január 19-e és 21-e között.

- Veszprém Megyei Önkormányzat a honlapján (www.veszpremmegye.hu) folyamatos tájékoztatást ad a tervezés aktuális állásáról, biztosítva a megye egészében a folyamatos tájékoztatás és a hozzászólás, véleményezés lehetőségét.
- A Veszprém Megyei Önkormányzat Elnöke sajtó útján – a Veszprém megyei napilapban- tájékoztatást ad a tervezés folyamatáról.

3./ A bevonás céljai

3.1. A területfejlesztésben szükséges partnerség megalapozására Veszprém megyében - az országban az elsők között – már 2012. május 31-én megalakult a Veszprém Megyei Területfejlesztési Szakmai Kollégium (a továbbiakban: megyei területfejlesztési szakmai kollégium). A kollégium létrehozásának célja a megyei önkormányzat területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatai ellátásának elősegítése, a területfejlesztés szereplői együttműködésének megteremtése volt. A kollégium állandó tagja a megyei önkormányzat, illetve a megyei kormányhivatal, Veszprém önkormányzata, a Pannon Egyetem, a Közép-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség, a megyei kereskedelmi és iparkamara, valamint a Balaton Fejlesztési Tanács.

A partnerségben és az együttműködésben részt vevő felek - azon szándéktól vezérelve, hogy közös tevékenységgel és erőfeszítéssel Veszprém megye kiegyensúlyozott, összehangolt területi fejlődését biztosítsák, továbbá a 2012-2020 közötti sikeres együttműködés tapasztalataira figyelemmel – a terület- és vidékfejlesztési feladataik hatékonyabb ellátása érdekében a 2021-2027-es uniós tervezési ciklusra 2020 novemberében megújították a megyei területfejlesztési szakmai kollégiumot, (melyben a részt vevők köre módosult azzal, hogy a megszűnt Közép-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség helyett kiegészült a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Veszprém Megyei Szervezetével). Állandó tagjai: Veszprém Megyei Önkormányzat, illetve a Veszprém Megyei Kormányhivatal, Veszprém Megyei Jogú Város Önkormányzata, a Pannon Egyetem, a Veszprém Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Veszprém Megyei Szervezete, valamint a Balaton Fejlesztési Tanács

A Szakmai Kollégium keretében megvalósuló partnerség és együttműködés kiemelt célja a 2021-2027-es uniós tervezési ciklusban Veszprém megye területi fejlesztésének elősegítése:

- a megye különböző adottságú térségeiben a társadalom és a gazdaság megújulását elősegítő, a térségi erőforrásokat hasznosító fejlesztéspolitika kidolgozása, összehangolása és érvényesítése;
- a térségi és helyi közösségek területfejlesztési és területrendezési kezdeményezéseinek elősegítése, összehangolása a megyei célokkal;
- az elmaradott térségek felzárkóztatásának elősegítése;
- a gazdaság szerkezeti megújulásának elősegítése az egyes ipari és mezőgazdasági jellegű térségekben;
- a kutatás-fejlesztés, az innováció elősegítése a megfelelő termelési és szellemi háttérrel rendelkező központokban, és az innovációk térségi terjedésének elősegítése;
- a kiemelt térségek sajátos fejlődésének elősegítése;
- a megyei és térségi identitástudat megtartása és erősítése.

Az együttműködés kiemelt területei:

Az együttműködésben részt vevő felek a 2021-2027-es uniós tervezési ciklus időszakára közös, összehangolt tevékenységet folytatnak, együttműködnek a térség fejlesztésének tervezésében, a programok kialakításában.

Az együttműködésben részt vevő felek

- a megye területére készülő területi tervek: területfejlesztési koncepció és fejlesztési program előkészítésében, kidolgozásában és megvalósításában együttműködnek.
- a közös érintettségű, térségi hatású és kiterjedésű tervek készítésében, projektek kidolgozásában érdekeltségüknek és érintettségüknek megfelelően kölcsönösen közreműködnek, részt vesznek, információkat szolgáltatnak.
- az ágazati terveket, programokat egymással ismertetik, a projektek megvalósítását lehetőségeikkel összhangban esetenként közösen szervezik, ez irányú eszközeiket, forrásaikat egyeztetik, a szükséges pénzügyi források elérése érdekében közös tevékenységet folytatnak, amennyiben ezt a vonatkozó eljárásrendek lehetővé teszik.
- feladataik összehangolása, megvalósításának segítése feladatkörén belüli konkrét tevékenységek részleteit illetően a felek minden esetre vonatkozóan egyedi, külön megállapodást kötnek.
- az együttműködést kölcsönös információ szolgáltatással segítik, a szakmai vizsgálatok, elemzések dokumentumait, a készített koncepciókat, programokat, projekteket igény és lehetőség szerint egymásnak rendelkezésre bocsátják, az ezekhez kapcsolódó felméréseket, elemzéseket, statisztikákat egymással megismertetik.

- Az eredeti tervek szerint a megyei területfejlesztési dokumentumok 2020 évi megújítása is a megyei Területfejlesztési Szakmai Kollégiummal való széleskörű együttműködésre alapul.

A koronavírus járvány következtében előállt veszélyhelyzet felülírta a személyes találkozásokat is feltételező társadalmi párbeszédet, és a partnerség kialakításával összefüggő feladatokat az online térbe terelte. Ennek figyelembevételével

3.2. Első körben a megyei közgyűlés elnöke levélben kérte közreműködésre és együttműködésre

- a megyei területfejlesztési szakmai kollégium tagjait a tervezéssel összefüggésben rendelkezésükre álló adatok szolgáltatása céljából,
- a járásközpontok képviselőit (a járásközpontok polgármestereit), és a megye valamennyi önkormányzatának polgármesterét a járási oldalak aktualizálása okán,
- a szomszéd megyék közgyűlési elnökeit a közös gondolkodást igénylő tématerületek azonosításában,
- valamint a területfejlesztési dokumentumok megújítása egyeztetésében és véleményezésében – a jogszabályokban rögzített módon - közreműködő szervezetek vezetőit a környezeti értékelés tematikájának véleményezésére.
- hogy a veszélyhelyzetre való tekintettel az online eszközök nyújtotta korlátozott eszközökkel élve nyújtsanak segítséget a területfejlesztési dokumentumok megújításában.

A kezdeményezés eredményeként

- A területfejlesztési szakmai kollégium tagjai információkkal segítették úgy a helyzetkép és a fejlesztési célrendszer aktualizálását, a tervezést
- A megye polgármesterei közreműködtek a területfejlesztési koncepció részét képező járási összefoglalók aktualizálásában, mely nem csak a „komplex programmal fejlesztendő járások”-ra,

hanem a megye valamennyi járására elkészült. Ezek az összefoglalók a megújított koncepció egyeztetésre bocsájtott tervezetének részét fogják képezik.

- A szomszédos megyék közgyűlési elnökei – a felkérésre válaszolva – összefoglalták a Veszprém megyével közös fejlesztéseik tématerületeit, konkrét projektjeit. A javaslatok beépültek a Veszprém megyei stratégiai és az operatív program területfejlesztési dokumentumok tervezeteibe.
- A Balatoni Fejlesztési Tanács elnöke (a szervezet honlapján megjelentetve) összefoglalta azokat a fejlesztési célokat és tervezett beavatkozásokat, amelyek Veszprém megyét érintve a Balaton kiemelt üdülőkörzet párhuzamosan készülő területfejlesztési koncepciójában és programjaiban meghatározásra kerültek. Ezzel lehetővé vált a Balaton térség és Veszprém megye fejlesztési dokumentumainak összehangolása.

3.3. A partnerség keretében kezdődött meg és került lebonyolításra 2020. október közepe és november közepe között a projektötletek összegyűjtése:

- a megye települési önkormányzatai célzott megkeresésével az önkormányzatok tervezett fejlesztéseiről (2020. november 6-i visszaküldési határidővel),
- valamint gazdasági- társadalmi, egyházi, oktatási és civil szereplői körében szervezeti szintű és nyilvános felületen történő megkereséssel az önkormányzatokon kívüli fejlesztési elképzelésekről (2020. november 20-i visszaküldési határidővel).

A projektgyűjtés és a feldolgozás elősegítésére egységes projekt adatlapok kerültek kidolgozásra. A települési önkormányzatoktól határidőre 559, a gazdasági- társadalmi partnerektől 150 projektjavaslat beérkezett adatlapok, amelyek a stratégiai és az operatív program megalapozására előre meghatározott szempontok figyelembevételével feldolgozásra kerülnek. A projektgyűjtés eredményei beépülnek a stratégiai és az operatív programokba.

A személyes egyeztetéseket a veszélyhelyzetre való tekintettel az interneten (teams rendszeren) lebonyolított megbeszélések helyettesítették. Ilyen módon történnek a készülő területfejlesztési dokumentumok előzetes egyeztetései is (az egyeztetési dokumentáció ismeretében), amely 2021. január 14-én a területfejlesztési szakmai kollégium tagjaival. Hasonló módon kerültek megrendezésre a járási egyeztetések (járásközpontonként valamennyi érintett település bevonásával).

3.4. A területfejlesztési dokumentumok (területfejlesztési koncepció módosítása és területfejlesztési program, valamint az alátámasztó dokumentumok és környezeti értékelés) – a tervezésre és elfogadásra rendelkezésre álló szűkös határidő okán-összevont partneri véleményezése során

- a honlapon történő megjelenés és bárki számára biztosított véleményezés célja, hogy a megye lakossága, gazdasági, mezőgazdasági szereplői, egyházi, civil és társadalmi szervezetei a készülő dokumentumokkal kapcsolatban javaslatot fogalmazzanak meg, véleményt mondjanak.
- az online térben megrendezésre kerülő fórumok célja volt, hogy az önkormányzatokkal párbeszéd alakuljon ki a kidolgozó megyei önkormányzattal. E fórumok során az önkormányzatoknak lehetősége volt a helyi gazdaság és társadalom véleményének a becsatornázására is.
- jogszabályban rögzített véleményezésben részt vevők köre az ágazati, az össz-önkormányzati, és a térségi érdekek megismerését szolgája
- Az egyeztetési-, véleményezési eljárás 2021. február 1-én zárult. A beérkezett vélemények és javaslatok figyelembevételével a megyei területfejlesztési dokumentumok tervezete átdolgozásra, kiegészítésre került.

4. A partnerségi program a területfejlesztési programok végrehajtása az állampolgárok és a szakmai közösségek részvételének szabályai

A végrehajtás során kiemelt szerepe lesz a megyei területfejlesztési kollégiumnak, mely a 2021-2027 európai uniós ciklusra történő megújítása a felek egyező akarata alapján megtörténik.

A kamara állandó tagjainak szakmai munkaülésein és tevékenységén keresztül biztosított lesz a részvétele

- Veszprém Megyei Kereskedelmi és Iparkamarán keresztül a megye gazdasági szereplői
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Veszprém Megyei Szervezete az agrárium szereplői
- A Veszprém Megyei Kormányhivatal az államigazgatás érdekei
- a Pannon Egyetem az oktatás területe, kutatás, fejlesztés szakterületén tevékenykedők részére.

Veszprém Megyei Jogú Város Önkormányzata a megyei jogú várossal való összehangolt fejlesztésre, a Balaton Fejlesztési Tanács a Balaton kiemelt üdülőkörzet és a megyei érdekek összehangolásában ad lehetőséget.

Mindemellett a széleskörű nyilvánosság biztosítása Veszprém Megye honlapján (www.veszpremmegye.hu) történő folyamatos tájékoztatással történt és párbeszéd lehetővé tételével.

Helyzetértékelés

A helyzetértékelés célja

A megyei területfejlesztési koncepció kidolgozása - a tartalmi követelményeknek megfelelően - két szakaszból, a helyzetértékelés és a koncepció kidolgozásából áll.
A helyzetértékelés tárgya:

- a megye társadalmi, gazdasági, stb. viszonyainak felmérése,
- a megye területén zajló folyamatok vizsgálata,
- a beavatkozást igénylő területek (földrajzi és tematikai értelemben egyaránt) azonosítása.

A helyzetértékelés célja, hogy alapját és kiindulási pontját képezze a megyei területfejlesztési koncepciónak, majd pedig a megyei területfejlesztési stratégia/program kidolgozásának. A megyei dokumentumok elkészítése során figyelemmel kell lenni az EU-nak a 2021-2027-as programozási időszakra vonatkozó jogszabályaira. A helyzetértékelés alapvetően két fókuszt szolgál. Egyrészt, hogy a tematikus célkitűzések figyelembe vételével kellő alapot adjanak programok kidolgozására. Másrészt beazonosíthatók legyenek olyan területek, helyszínek ahol komplex, több alapból finanszírozható programok megvalósíthatók.

A helyzetértékelés figyelembe veszi és hivatkozza a korábban készített koncepcionális-stratégiai elemzésekben leírtakat, adatbázisa az elemzéshez kapcsolódóan statisztikai alapú, idősoros elemzést tesz lehetővé. A helyzetértékelésben bemutatásra kerül a 2014-2020 közötti időszakban felhasznált EU-s források területi megoszlása, erre vonatkozóan szakmailag megalapozott elemzést tartalmaz.

A helyzetértékelés során használt dokumentumok és módszerek

Tekintettel arra, hogy Veszprém megye új területrendezési terve a közelmúltban a 15/2019. (XII. 13.) önkormányzati rendelettel került elfogadásra, így a megalapozására készült helyzetértékelés aktualizálva alkalmas a területfejlesztési dokumentumok megalapozására is. Jelen helyzetértékelés miközben felhasználja a megyei területrendezési vizsgálatokat, aktualizálja, illetve a területfejlesztés sajátos szempontjai szerint ki is egészíti azokat. A rendezési tervből felhasználható vizsgálatokat jelen helyzetelemzésben számos - *más forrásból származó* - tartalom egészíti ki. Ezek a tartalmak a már meglévő megyei vagy a megyét érintő koncepciók és tanulmányok felhasználásával és másodelemzésével kerültek megfogalmazásra.

Veszprém megye és külső környezetének vizsgálata

Veszprém megye általános jellemzése

Veszprém megye a Dunántúl középső részén, a Balaton vonalától É-ra terül el. Legnagyobb kelet-nyugati irányú kiterjedése mintegy 82 km, észak-déli irányban pedig megközelítőleg 77 km.

Veszprém megyét északról Győr-Moson-Sopron és Komárom-Esztergom megye, keletről Fejér, délről Somogy, nyugatról Zala és Vas megyék határolják. A megye járásai (10):

- Ajkai,
- Balatonalmádi,
- Balatonfüredi,
- Devecseri,
- Pápai,
- Sümegi,
- Tapolcai,
- Várpalotai,
- Veszprémi,
- és a Zirci járások.

A megye a következő nagyobb tájegységre bonthatók: a Kisalföld déli része, a Bakony hegység és a Balaton felvidék. Viszonylag kis területe ellenére természeti és táji adottságai kiemelkedőek és nagyfokú változatosságot mutatnak. Térségei és területei területfejlesztési szempontból kiemelkedő értéket, potenciált képviselnek.

Veszprém megye a közepes nagyságú megyék közé tartozik, közigazgatási területe 4493 km^2, amely Magyarország területének 4,83%-a. *(Itt él a magyar lakónépesség 3,5%-a. A foglalkoztatottak 3,6%-a Veszprém megyei).* A megye lakóinak száma 2020-ban 341.000 fő (KSH), 15 ezer fővel kevesebb, mint 2010-ben. A népességcsökkenésből 14 ezer fő a természetes fogyásból, 1 ezer fő csökkenés pedig a belföldi és nemzetközi vándorlási egyenleg romlásából adódik. *(Az előző évtized népességcsökkenése ezzel megegyező, 15 ezer fő volt. Kedvező körülmény viszont, hogy 2000-ig visszatekintve megállapítható, hogy a népességcsökkenés üteme lassul, mivel 2000-2010 közötti évtizedben még 19 ezer fővel csökkent a lakónépesség.*

A népsűrűség 76 fő/km2. *(Közép Dunántúlon ez az érték 96 fő/km2)*

Veszprém megyéhez 217 település - *közte 15 város* - tartozik. *(Veszprém Megyei Jogú város + 14 város)*

Veszprém megyében 2 középfokú és 13 alsófokú központ található. *(Forrás: Magyarország településhálózata. Városok-falvak (KSH 2015)*

A legnépesebb középfokú központ Veszprém közel 60 ezer fővel, ezt követi Pápa, a másik középfokú központ, feleakkora népességgel. A domborzati viszonyok miatt az alsófokú központok a megye déli, délkeleti részén koncentrálódnak, a legnagyobb közülük Ajka 28 ezer lakóval, a legkisebb Badacsonytomaj 2070 fővel.

Összességében a megye népességének 62%-a városokban él.

A lakásállomány bővülése a Balaton környéki településeken, valamint a megyeszékhely vonzáskörzetében volt a legnagyobb mértékű. Ezeken a településeken a megyeszékhelyhez hasonlóan magas az ezer lakosra jutó vállalkozások száma. Veszprémben kiemelkedő a jövedelemszint is.

A megye településhálózatát kis- és közepes városok, valamint zömében aprófalvak alkotják. A felső vidék *(a Bakonytól északra)* egyetlen városa Pápa, a Bakonytól északra kevés kistérségi központtá, vagy alközponttá fejleszthető település található. A megye Balaton-partján és a Bakonytól délre eső területein sűrű városhálózat található.

Veszprém megye településeinek fele aprófalu, többségük a megye nyugati és déli részén helyezkedik el. A legnépesebb község Pétfürdő 4890 fővel, míg Megyer népessége nem éri el a 20 főt. A községek negyedében növekedett a népesség, többségük a középfokú központok, illetve a Balaton környékén található. A Balaton közelében, illetve az aprófalvas vidékeken magas az idős népesség aránya, a megye középső, keleti része fiatalabb korszerkezetű. A munkaerő-piaci és jövedelmi helyzet a megye nyugati, délnyugati részén kedvezőtlenebb. A falvakban és főleg az aprófalvakban élő foglalkoztatottak kétharmada naponta ingázik. A lakhatási körülmények is az aprófalvas térségekben kedvezőtlenebbek.

A domborzati viszonyok miatt az alsófokú központok a megye déli, délkeleti részén koncentrálódnak, a legnagyobb közülük Ajka 29 ezer lakóval, a legkisebb Badacsonytomaj kétezerkétszáz fővel. Összességében a megye népességének 62%-a városokban él. 5 alsófokú központ (Balatonalmádi, Balatonfüred, Herend, Balatonkenese, Berhida) lakónépessége növekedett 2001–2013 között.

A megye közigazgatási központja Veszprém, megyei város. Városi rangú települések: Ajka, Badacsonytomaj, Balatonalmádi, Balatonfüred, Balatonfűzfő, Balatonkenese, Berhida, Devecser, Herend, Pápa, Sümeg, Tapolca, Várpalota, Zirc.

A megye legnépesebb települései 2019. január 1 (KSH)

Veszprém	59 738 fő
Pápa	30 492 fő
Ajka	27 736 fő
Várpalota	19 436 fő
Tapolca	14 988 fő
Balatonfüred	12 800 fő
Balatonalmádi	9 060 fő
Zirc	6 831 fő
Sümeg	6 024 fő
Berhida	5 613 fő
Balatonfűzfő	4 453 fő
Devecser	4 167 fő

A megye legnagyobb városa Veszprém. Lakónépessége 59 738 fő (4 601 fővel csökkent 2010 óta). A megyeszékhely, amely kedvező fekvésének és történelmi adottságainak köszönhetően napjainkig betölti regionális közigazgatási, oktatási-kulturális és egyházi szerepkörét.

A megye közepes méretű városai közül Ajka és Várpalota egykori ipari központok. Ajkán a szerkezetváltás befejeződött. A korábbi nehézipar helyett mára a járműgyártással foglalkozó gazdasági társaságok vannak túlsúlyban. Ajka a szerszámgyártás tekintetében az ország piacvezetői között található.

Tapolca és Sümeg elsősorban idegenforgalmi központok. Pápa a megye északi felének kulturális és ipari központja, míg - *a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területéhez tartozó* - Balatonalmádi, Balatonfüred és Badacsonytomaj, valamint az ország legmagasabb fekvésű városa Zirc földrajzi helyzetéből adódóan jelentős idegenforgalommal bír. Herend világhírű porcelángyártásáról vált ismertté.

Veszprém megye területe gazdasági-társadalmi szempontból heterogénnek tekinthető. Miközben a megye összessége az országos átlagnál kedvezőbb helyzetet mutat a gazdasági-társadalmi jellemzők csaknem minden mutatószáma szerint, a megyén belüli egyenlőtlenségek jelentősek. A megye területe a társadalmi-gazdasági szempontok alapján három fő részre osztható: Infrastrukturális és gazdasági szempontból „magterületként" jellemezhető középső sáv, mely a megyét K-Ny irányban átszelő 8. sz. főút mentén fekszik. [1]

Az átlagosnál fejlettebb területe a megyének a Balaton térsége.

Veszprém megye *(Somogy és Zala megyével közös)* kiemelkedő értéke a Balaton, Közép-Európa legnagyobb édesvizű tava, hazánk egyik legnagyobb természeti kincse. Vonzerejét kellemes hőmérsékletű vize, kedvező klimatikus adottsága és a változatos szépségű táj, továbbá jelentős kultúrtörténeti értékek hosszú sora jelenti. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet egyedileg szabályozott tanácsával, egyedi jogállást képvisel.

A Balaton - mint azt az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési koncepció is megállapítja nemzetközi jelentőségű rekreációs térség. A Balatonpart és - *egyre növekvő mértékben* - a parti területektől 15-20 km-es távolságig terjedő háttérterület is. *(Ez a megyerész tartozik a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területéhez, amely 72 települést foglal magába)* [2]

A megye legkevésbé fejlett és gazdasági társadalmi problémákkal leginkább terhelt területe a Bakony és a Marcal-medence, a 8-as út sávjától északra fekvő terület, továbbá Sümeg térsége[3]. A fejlődést hordozó centrumok, illetve az azokat összekötő közlekedési hálózat mentén szerveződő aktívabb települési zónákon kívül eső mikro-régiókban figyelhetők meg a területi válság különféle formái. A belső perifériák a megyehatárok mentén *(Veszprém-Vas, Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, illetve Zala egy része)* húzódnak, ahol részben a térségszervező centrumok hiánya miatt, részben a

[1] Földrajzilag ez a terület a Bakonyalja és a Balaton-felvidék közé ékelődik és inkább városias jellegű. Ez a sáv magába foglalja Ajkát, Veszprémet és Várpalotát, lényegében Székesfehérvárig szerves egészet alkot. Jellemzője – *az átalakulóban levő, ismét mind versenyképesebbé váló ipari-szolgáltatási potenciálnak köszönhetően* – a megyei átlagot meghaladóan magas életszínvonal. Ez a terület a múltbeli, nehézipari, valamint a katonai tevékenység miatt még számottevő, ám mind inkább kezelést, megoldást nyerő környezeti problémákkal terhelt. A sáv egészétől eltérően az ide eső megyei központ, Veszprém jellemzője – még a tradicionális központi szerepből adódóan – a gazdag kulturális örökség.

[2] Ezt a térséget a turizmussal kapcsolatos környezeti és társadalmi problémák koncentrálódása, az elhalasztott és az elmúlt években bepótolni kezdett infrastrukturális- és szolgáltatás-fejlesztések pozitív hatása jellemzi. A terület egyaránt gazdag természeti és kulturális örökségekben.

[3] Erre a területre a mezőgazdasági termelés, a megyei átlagnál magasabb munkanélküliség és alacsonyabb életszínvonal jellemző. Szigetként kiemelkedik ebből a térségből Pápa, ahol az elmúlt években megindult infrastruktúra és gazdaságfejlesztés a jövőben a térség számára is megoldást nyújthat.

kedvezőtlen infrastrukturális ellátottság következtében *(a megye aprófalvas térségei)*, részben pedig a mezőgazdasági foglalkoztatási lehetőségek csökkenése okán, tartós leszakadással lehet számolni.

Nagytérségi megközelíthetőség vonatkozásban Veszprém megye területei még mindig nem versenyképesek a nyugat- és közép Dunántúl gyorsforgalmi hálózatokkal feltárt területeivel. Ez is oka annak, hogy az egy főre jutó GDP Veszprém megyében nem tudott lépést tartani Komárom-Esztergom, illetve Győr-Moson-Sopron megyék dinamizmusával, így a régión belüli különbségek az elmúlt időszakban - *Veszprém megye hátrányára* - tovább növekedtek.

A megye egészének észak-déli közlekedési kapcsolatai is gyengék, így a belső együttműködések még esetlegesek. A 8-as főút keresztirányú utjai terhelése már jóval meghaladja azok lehetséges felső terhelési szintjét, azaz már napjainkban is akadályozzák a kialakuló együttműködéseket.

Nagytérségi összefüggések és külső kapcsolatok vizsgálata

Veszprém megye a Közép-Dunántúl szerves része. Földrajzi elhelyezkedése, vonzereje összességében rendkívül kedvező, mivel az két közép-európai fejlődési zóna metszéspontjában helyezkedik el. Ezek egyike a dél-bajor innovációs tengelyre felfűződő, Prága környékén és Bécs-Pozsony-Győr környékén formálódó, majd egyesülve innovációs tengelyként egészen Budapestig folytatódik, másik a mediterrán „sunbelt" övezethez kapcsolódó fejlődési irány, mely Velence-Trieszt-Ljubljana vonaltól halad Budapest felé. A régiót mindkettő közvetlenül érinti, aminek köszönhetően az európai fejlődési zónák potenciálisan kedvezően befolyásolhatják annak fejlődését.

Bár a Bécs-Pozsony-Budapest tengely Veszprém megyét közvetlenül nem érinti, annak járulékos hatásai érvényesülhetnek a megye fejlődésében. A megye területét - *annak ellenére, hogy autópálya-kapcsolattal nem rendelkezik* - fontos közlekedési folyosók érintik, amelyek a terület fejlesztésének fontos erőforrásai. A Transz-Európai Hálózatok elemei közül a TEN-T (közlekedési folyosók hálózata) érinti. Ennek megyei szakasza a Veszprém-Szombathely vasúti tengely. Ennek irányultságával egyező a megyét átszelő 8. sz. főút képezte K-Ny-i országos jelentőségű főközlekedési kapcsolat, amely a megyét az országos hálózathoz kapcsolja, másrészt a régióközpont Székesfehérvárral biztosít összeköttetést. A megye É-D-i irányú hálózati kapcsolatai Győr irányában jutnak leginkább érvényre.

A térségi gazdaság fenntartható növekedésének meghatározó tényezője a régió növekedési centrumainak, decentrumainak hatékony (együtt-)működése lehetősége. A régió egészének versenyképességét erősítő, növekedési pólusduót alkotó társközpontok (Székesfehérvár, Veszprém) és decentrumok (Tatabánya, Dunaújváros) a régió policentrikus városhálózatának központi elemei.

A Közép-Dunántúl központjainak és térségeinek fejlődési potenciálja, azon belül Veszprém megye térségeinek helyzete

Forrás: KDRFÜ Kht., 2005.

A nagyvárosok mellett organikus fejlődésű és karakterisztikus fejlődési potenciállal bíró középvárosok és térségeik találhatók, melyek közül több országosan vagy regionálisan kiemelkedő tematikus gazdasági funkciót hordoz: Veszprém megyében Pápa (élelmiszeripari és elektronikai

vállalkozások, felső- és középfokú oktatási és egészségügyi központ), Balatonalmádi (idegenforgalom-természeti értékek), Balatonfüred (idegenforgalom - épített és természeti környezeti értékek).

Vannak olyan térségek is, melyeket a háború utáni Dunántúli-középhegységre, mint energia tengelyre települő iparosítás során épített kis- és középvárosok dominálnak (Ajka, Várpalota). Az elmúlt évtizedekben struktúraváltásuk folyamatos, de e települések és térségük legjelentősebb problémája ma is a szerkezetváltás végigvitele.

A többi kis- és középvárosi központtal rendelkező térség közül még kiemelhetők a döntően agrárjellegűek, valamint a régió legrosszabb gazdasági-társadalmi mutatóival rendelkező külső-belső perifériái mint a Sümegi, illetve a Tapolcai kistérség.

Veszprém megye és a megyeszékhely Veszprém kapcsolatrendszere a szomszédos Fejér megye székhelyével, Székesfehérvárral hagyományosan szoros. A megyét a Közép-Dunántúlon belüli kapcsolatai mellett - hagyományosan sokrétű kapcsolatrendszer köti a szomszédos Győr-Moson-Sopron megyéhez, azon belül is a megyeszékhely és régióközpont Győrhöz. Győr városa regionális jelentőségű ipari, gazdasági, kulturális centrumként Veszprém megye lakossága egy részének foglalkoztatásában is szerephez jut. Különösen a megyeszékhely Veszprémtől legnagyobb távolságra, már nagyobbrészt a Kisalföldön fekvő, és kedvezőtlen közlekedési kapcsolatokkal rendelkező Pápai kistérség, valamint a Zirci kistérség települései esetében igaz ez. A megye külső perifériája a Sümeg-Devecser vonaltól Ny-ra fekvő és a Pápai kistérség Ny-i felének települései. A munkalehetőség mellett Győr felső- és középfokú funkcióival is vonzást gyakorol a megye számos településére. Győr vonzáskapcsolatai a megyében erősebben érvényre jutnak, mint a régión belüli Tatabányával vagy Dunaújvárossal kimutatható funkciómegosztás. A szomszédos Somogy megyével a természetes határt képező Balaton területi elhelyezkedése a közvetlen kapcsolatokat nem teszi lehetővé, az együttműködés ezért kevésbé alakult ki. A tó két partját összekötő komp- és hajóforgalom döntően csak turisztikai célú. Zala és Veszprém megye határán jellemzően aprófalvas térség helyezkedik el, ezért itt a településközi kapcsolatok mélysége kisebb. Térségi kisugárzású térszervező erővel Tapolca rendelkezik, amely több Zala megyei kistelepülésre is vonzást gyakorol.

A megye Ny-i Pápai, Ajkai és Sümegi kistérséghez tartozó települései egyes funkciók tekintetében a szomszédos Vas megye kistérségi központjához Celldömölkhöz vonzódnak. Ez a kapcsolat kétirányú, mivel a szolgáltatások igénybevételének területi elemzése a megyehatár közeli Vas megyei települések vonzáskapcsolatait is igazolják Veszprém megye kistérségi központjai, legfőképp Pápa irányába. A Sümegi kistérség települései esetében a Zala megyei vonzáskapcsolat is megmutatkozik.

Veszprém megye adottságainak, belső erőforrásainak elemzése

Természeti adottságok, természeti erőforrások és a környezet állapotának elemzése

A természeti- táji adottságok és a természeti erőforrások meghatározó jelentőségű erőforrások a megye fejlődése és fejlesztése szempontjából.

Veszprém megye viszonylag kis területe ellenére természeti és táji adottságai nagyfokú változatosságot mutatnak. A megye legmagasabb pontja a Bakonyban található Kőris-hegy (709 m), legalacsonyabb pontja a Balaton parton található (104 m). A megye tájai öt nagytájhoz, a Kisalföldhöz, a Nyugat-magyarországi peremvidékhez, a Dunántúli-dombsághoz, a Dunántúli-középhegységhez és az Alföldhöz tartoznak. Veszprém megye természeti földrajzi, tájföldrajzi rendkívüli összetettségét jól mutatja, hogy a területét öt nagytáj és 27 kistáj érinti részben vagy teljes egészében.

Természeti adottságok

Domborzat

A megye táji arculatának egyik meghatározó eleme a Bakony. A Dunántúli-középhegység legnagyobb tömegű és kiterjedésű összefüggő tömbjét alkotja, melyet a Veszprém-Devecseri árok oszt két részre, az Északi- és a Déli-Bakonyra. Az Öreg-Bakony az alaphegység törések mentén történt feldarabolódásával alakult ki. A Bakonyalja a Bakony Ny-i és É-i előterét foglalja magába. A területen vulkáni tevékenység nyomaival is találkozhatunk. A Bakony 599 méter magas csúcsa a Kab-hegy, valamint a Somló kúpja is vulkáni eredetű.

A Balaton egy ÉK-DNy irányú süllyedéksorozat részeként húzódik a megye déli peremén. A jelenleg 581 km^2 területű tó 25-30 ezer évvel ezelőtt alakult egységes víztükörré kisebb tavakból, a felszín különböző pusztulási formáinak köszönhetően. A Balaton-medencéből 1,5-2 km széles lejtővel emelkedik ki a Balatoni-riviéra, mely részeként a területen a Tihanyi-félsziget egyedülálló adottságaival, a Balaton-felvidék alsó pliocén hullámos tönkfelületével találkozhatunk. A különböző magasságú, többnyire délies kitettségű síkok, völgyek, hátak mellett számos mikroforma fordul elő, illetve a Tapolcai-medence egykori bazaltvulkánosságának emlékeiként, a tájképet ma is meghatározó tanúhegyek díszítik.

Földtan

Veszprém megye területének geológiai adottságai rendkívüli változatosságot mutatnak. A földtani fejlődésmenet összetettsége, az erős szerkezeti tagoltság következményeként területe geológiai értelemben erősen heterogén, földtani jellegükben alaposan elütő tájak helyezkednek el egymás szomszédságában. A megye területét legnagyobb részét elfoglaló Dunántúli-középhegység fő szerkezeti sajátosságait a töréses, pikkelyes szerkezet jelenti. A táj meghatározó egységei az ún. vulkáni tanúhegyek. A vízfolyások mederváltozásai is hozzájárultak a táj mai arculatának létrejöttéhez.

Talajviszonyok

A megye területének talajviszonyaira a változatos talajtípusok elterjedése jellemző. Összességében a megye területén a barna erdőtalajok különböző típusai az uralkodóak. Ugyancsak nagy területeket foglalnak el a litogén eredetű, azaz kőzethatású talajok. A megye talajadottságai elsősorban az erdőgazdálkodásnak és a szőlőtermelésnek kedveznek, a mezőgazdasági termelés szempontjából relatíve jó minőségű, termékeny talajok jobbára csak mozaikosan fordulnak elő, kis területi kiterjedésben. A Bakony magasabb térszínein az uralkodó talajtípust a mészkövön képződött rendzina talajok adják. Átlagban kétharmad-háromnegyed arányban erdőborításúak, ám az Öreg-Bakonyban 95 százalékot is elér az erdősültségük, vagyis szinte összefüggő. A Bakony másik jellemző talajtípusát az agyagbemosódásos barna erdőtalajok adják, amelyek a medenceperemeken és a medencék egyes részein üledékeken képződtek. Nagyobb részt szántóként hasznosulnak. A Bakonyalján is az agyagbemosódásos erdőtalaj az uralkodó. Termékenységük VII-es VIII-as besorolású, gyenge. A Balaton-felvidék, a Déli-Bakony és a Balatoni-riviéra is részben barna erdőtalajokkal, részben a mészkövön képződött, szélsőséges vízgazdálkodású rendzinákkal borított. Az amúgy is sekély termőréteget az erózió is veszélyezteti. A réti talajok a megyében csak foltszerűen jelennek meg.

Éghajlat

A megye éghajlata a viszonylag kis területi kiterjedés ellenére is meglehetősen differenciált képet mutat. A különbözőségek a besugárzási viszonyok, a hőmérsékleti kép, a csapadékviszonyok és a vízháztartás tekintetében egyaránt megmutatkoznak. Veszprém megye éghajlatában az atlanti hatások már csak kisebb mértékben jutnak érvényre, mint az ország nyugati tájain. A magasabb területekre mérsékelten hűvös, mérsékelten nedves éghajlat jellemző, míg a megye déli, Balaton környéki részéhez közeledve mérsékelten meleg, mérsékelten száraz éghajlat válik uralkodóvá. A globális éghajlatváltozás a megye csapadék- és hőmérsékleti viszonyaira egyaránt hatással van. A Balaton sajátos mikroklímát teremt környezetében, a vízfelszín feletti levegő hőmérséklete nyáron alacsonyabb, télen viszont a tó befagyásáig általában magasabb, mint a környező tájakon. Vizének hőmérséklete júliusban éri el maximumát, ekkor átlagosan 22,9 °C.

Vízrajz

A megye leginkább csapadékos, és forrásokban bővelkedő középhegységi területei gazdag vízrendszerrel rendelkeznek. A területen kialakuló vízfelesleget patakok, kisvízfolyások tucatjai szállítják el, többségük bővizű. A nagy vízfolyássűrűség leginkább a Magas-Bakony területén eredő patakok által behálózott Bakonyalját jellemzi. A folyómedrek irányultsága a szerkezeti meghatározottság következtében uralkodóan DK-ÉNy-i. A megye fontosabb folyóvizei: Cuha, Gaja, Gerence, Dudari-patak, Marcal, Rába, Séd, Torna, Kígyós-patak, Meleg-víz, Lesence, Kétöles-patak, Bittva-patak, Hajagos-patak, Eger-víz, Burnót-patak, Lovasi-séd. Legnagyobb vízgyűjtő területtel a Marcal rendelkezik, amely jobboldali mellékfolyóinak legnagyobb részét a megye területéről gyűjti össze. A megye területét érintő legnagyobb vízfolyás a Rába, azonban csupán néhány km hosszúságú szakasza esik a megyébe. A megye legfontosabb természetes vize, a Balaton mellett csupán kisebb vízfelületű, de számos, patakok duzzasztásával létrehozott tó, állóvíz található területén. A felszín alatti vizek előfordulása, mélysége és mennyisége a megye területén jelentős különbségeket mutat. A talajvíz összefüggően csak a folyóvölgyekben és a vízfolyások által feltöltött, alacsonyabb térszínű területeken érhető el. A Bakony mészkőtömbje területén gazdag karsztvízkészlet található, amely számos karsztforrásban bukkan felszínre. A talajvíznívó a megye domborzatilag kevésbé tagolt,

alacsonyabb térszínein 2-4 méteren van, mennyisége a Marcal mentén eléri a 3 l/s értéket négyzetkilométerenként. A Marcal folyóvölgyétől a Bakony felé a térszín emelkedésével a Marcal-medencében már csak 2-4m, a Bakonyalja területén pedig a patakvölgyekben még 2-4m, de a dombhátakon már 4m alatti. A megye nagy része alapvetően szegény talajvízben, mennyisége nem számottevő, és az is elsősorban a völgyekben jelentkezik. A megye területén a termálvízelőfordulás elmarad a szomszédos megyék adottságai mögött.

Élővilág

A megye potenciális természetes növénytakarója változatos képet mutat, területén több flórajárás húzódik. A természetes növényzet jellegét az uralkodó klímajegyek és a helyi víz- és talajviszonyok formálták. A megye magasabban fekvő, csapadékosabb, hűvösebb klímájú térségében a gyertyánelegyes bükkösök, gyertyános kocsánytalan tölgyesek és hegyvidéki égerligetek terjedtek el. A karsztos mészkőfelszíneken az uralkodó társulások között megtalálhatók a mészkő szurdokerdők és a karszterdők is. A Marcal medencéjében és a Bakonyalján a tölgy-kőris-szil ligeterdők, az ártéri puha és keményfa ligetek, és a gyertyános kocsánytalan tölgyesek fordulnak elő leginkább természetes körülmények között. A Bakony keleti részén illetve a Balaton-felvidéken a cseres kocsánytalan tölgyesek is előfordulnak. A Bakonyban nagykiterjedésű telepített fenyőerdők is megtalálhatók. Kedvező, hogy a Bakonyban több helyütt máig megmaradtak az összefüggő zárt erdőségek. A Balaton-felvidék, Tapolcai-medence D-i kitettségű lejtőin a táj elválaszthatatlan részévé váltak a szőlőültetvények. A Bakonyalja és a Marcal-medence területén a mezőgazdálkodás viszonylag nagyobb területeket foglal el. A Balaton növényzete, a nagyfokú emberi beavatkozások, partmunkálatok hatására mára már csak részlegesen őrizte meg a többnyire hínár- és parti zonációhoz tartozó eredeti vegetációtípusait.

Természeti erőforrások, ásványi nyersanyagok

A geológiai fejlődésmenet jellegzetességei a megye területén előforduló ásványkincsek palettáját is meghatározzák. A korábbi geológiai korok vízborítása nyomán az építőkőnek is alkalmas üledékes kőzetek és a szénféleségek magas előfordulása jellemző. A vulkáni tevékenységnek köszönhetően szintén különféle építőipari nyersanyagok és egyes ércek gazdag előfordulásai számítanak a megye ásványkincs vagyonának. Sajátos természeti erőforrást jelent a megye karsztvízkészlete.

Építőkőnek használt mészkő és dolomit a Bakony építőkőzetei, ahol nagy mennyiségben található meg. Az építőipari nyersanyagok közül a homokkő a Balatonfelvidéken fordul elő legnagyobb mennyiségben. Jellegzetes vöröses árnyalata miatt kedvelt építőkő. A Rába és az Ős-Rába egykori medrében ma folyó Marcal által felhalmozott építési kavics és kisebbrészt homok, illetve téglaagyag készletei számottevőek a Bakonyalján. A bazalt- és andezitvulkánosság során képződött kemény kőzeteket építőkőnek, útalapozó kőnek bányászták. A védelem alatt álló területeken ma már a bányászat megszűnt. A szénféleségek közül az Ajkai-medence barnakőszén telepei emelkednek ki. Az ásványércek között a bauxit és a mangánérc fordul elő legnagyobb mennyiségben.

Veszprém megye sajátságos természeti erőforrásai közé lehet sorolni a tájképi értékekben gazdag tájait, kiváltképp a változatos, sűrűn erdősült középhegységi felszíneket, a karsztfelszíneket és karsztforrásokat, a vulkáni eredetű tanúhegyek páratlan tájképi értékeit. A Balaton-felvidék és a Balaton az ország kiemelkedő tájképi értéke és természeti potenciálja. A megye, azon belül is a

Bakony magas fokú erdősültsége, nagy kiterjedésű egybefüggő erdei egyik leglényegesebb természeti potenciálját képezik.

Veszprém megye ásványvagyona és hasznosítási lehetőségei

Az ásványi nyersanyagok adott terület korábbi fejlődésének és jövőbeli fejlesztésének is fontos erőforrásai. Szerepük ugyan a XX. század végére relatíve csökkent a felértékelődő humán erőforrásokhoz képest, de a Veszprém megyében található ásványi nyersanyagok a jövő számára is fontosak, hiszen a technológiák fejlődésével, az energiaszektor változásával ezek az erőforrások ismét felértékelődhetnek. Ezért ismeretük fontos a megye hosszú távú fejlesztése megalapozásához.

Veszprém megye legfontosabb ásványkincse: a bauxit, a mangán és a titán ércek, amellett rendelkezik még barnaszén kitermelhető és reménybeli mezőkkel a Kárpát-medence területén belül. A titánvagyon volumene és helye titkos, feltárását és hasznosítását célszerű hazai nemzeti kincsként kezelni, idegen ország hozzáférését megtiltani.

A különböző kitermelési - bányászati - művi tevékenységek és a ráépülő hasznosítási technológiák általában is veszélyes természeti károkat okozhatnak, de fokozott veszélyt jelenthetnek a felszín alatti vízkészletekre, amely a Közép-Dunántúlon különösen Veszprém megye területén a legnagyobb volumenű és kiterjedésű.

A mélyművelésű szénbányászatot a korábbi, ezredfordulói energiagazdálkodási stratégia-taktika gazdaságtalannak ítélte és bezárásra ítélte az erőművi integráción kívül rekedt bányaterületeket. A szénbányászat, az energiaár-emelkedés következtében ismét átértékelődött.

A termőföldek területnagyságának és mennyiségének alakulása

A termőföld kiemelkedő jelentőségű adottság és fejlesztési potenciál. A termőföldek a megye tájegységein és ezen belül egyes településein is meglehetősen eltérő területtel, súllyal és minőségben vannak jelen. Ezeket az arányokat döntően meghatározzák a települések, a mikrotérségek természetföldrajzi - termőhelyi adottságai. A nagyobb tengerszint feletti magasságú és magasabb lejtőkategória értékekkel rendelkező területeken alacsonyabb a mezőgazdaságilag művelt földterületek részaránya, ezek inkább a Bakony és a Bakonyalja erdőtájaihoz tartoznak. Az agrártérségek ezek peremvidékein, az enyhébb lejtésű hegy- illetve domboldali területeken, valamint a síkvidéki jellegű medencék területén jelennek meg domináns tájhasználati módként.

A megye kereken 350.000 ha termőterületéből valamivel több, mint 220.000 ha mezőgazdasági terület (a megye területének közel 50%-a), - a több mint 128.000 ha erdő és ~1200 ha nádas + halastó területen kívül. A mezőgazdasági terület művelési arányai az utóbbi évtizedben a következő értékek közt változtak: 42-ről 45%-ra nőtt a szántó, 3-ról 4%-ra a gyümölcsös, kert és szőlő, és 16-ról 18%-ra a rét és legelő.

A mezőgazdasági tájhasználat összefoglaló adatai mellett azonban jóval több információt nyújtanak a termőterületek alaptérképi adatállomány és űrfelvétel kiértékelés alapján készített grafikus elemzései, valamit a településsoros statisztikai adatok és a termőhely-kataszteri adatok értékelése..

- A forrásként felhasznált területrendezési terv készítésénél a termőhelyek minőségi elemzése az agroökológiai térképek, az agrotopográfiai adatok, talajtérképek információinak felhasználásával készült. Ezek alapján kerültek lehatárolásra egyes mező- és erdőgazdasági alkalmasság kategóriák, amelyek a területfejlesztés számára is informatívak.

A megyei területrendezési terv részét képező térképen jól láthatók a szántóterületek erdő- és települési területeken kívüli dominanciája, elsősorban a megye É - ÉNy-i részén, valamint a gyepgazdálkodási területek kapcsolódása a hegyvidéki erdőterületekhez, elsősorban az Északi Bakony déli lejtőinél (a Veszprém - Várpalota tengely mentén).

A területhasználat fő kategóriái az űrfelvétel kiértékelésével:

A magas *(a helyi viszonyítási rendszerben 55 illetve 70% feletti)* szántóterületi arányt mutató települések az agrotopográfiai adottságoknak megfelelően elsősorban a síkvidéki jellegű, mélyebb termőréteggel és lazább szerkezetű talajadottságokkal rendelkező térségekben helyezkednek el.

Ezek a megyét két helyen érintik:
- nagyobb területen a Marcal-medence térségében (Pápa városa körül, több mint 20 település összefüggő közigazgatási területén - itt 2 település rendelkezik 25 Ak/ha körüli szántóértékkel, és további tíz kb. 20 Ak/ha körüli szántóértékkel),
- valamint a Balaton keleti partja mellett felnyúló Mezőföldi területen (Papkeszi, Berhida, Ősi), ahol a megye legmagasabb értékű (~ 25 Ak/ha) szántói találhatók.

A fenti néhány adat összevetéséből is kiviláglik, hogy a legmagasabb termőértékű területek és a legmagasabb arányban szántóként hasznosított területek közelítő kapcsolatban állnak egymással, de nem feltétlenül fedik egymást.

A Marcal medence fent is említett, megyei szinten kiválónak minősíthető 20-25 Ak/ha-os átlagokkal rendelkező települései mellett számos, ennél jóval gyengébb termőhelyű (15 Ak/ha alatti) településen is 50% felett van a szántók aránya -„jobb híján, kényszerből”-, ahol tájrendezési-tájterhelési szempontból célszerű kezdeményezni akár a művelési ág szerkezet felülvizsgálatát is.

A művelés ág váltás iránya - a helyi agrárgazdasági adottságok függvényében - többféle lehet, akár az intenzívebb kertészeti kultúrák (zöldség, dísznövény kertészet, gyümölcstermesztés) vagy akár a mezőgazdasági termelés alóli kivonás és az erdőtelepítés felé, vagy extentzívebb tájgazdálkodás keretében a rét- legelőművelés kiterjesztésével. A gyepgazdálkodási területek jelentős arányban vannak jelen.

A gyepgazdálkodási területek - a szántókkal ellentétben - a gyengébb termőhelyi adottságú területekhez kapcsolódnak, a legmagasabb gyepterületi arányú települések túlnyomó többsége a 12 Ak/ha földértékű térségekben található.

A szőlő - gyümölcs ültetvény területek a fentiekhez képest nagyságrendileg kisebbek és szórványosan helyezkednek el. Nem képeznek olyan egységes zónákat, mint a balatonfelvidéki borvidéki területek, de kirajzolódik pl. a Somló szőlőhegy területe és táji környezete.

A táj jellemzői és potenciáljai

Természet- és tájvédelem

Veszprém megye az ország természeti értékekben egyik leggazdagabb vidéke. Az elmúlt évtizedek intenzív tájhasznosítási, tájgazdálkodási formáinak következtében - az ország más részeihez hasonlóan - számos táji-, természeti érték semmisült meg, illetve szenvedett el maradandó károsodásokat. Mindezen kedvezőtlen folyamatok ellenére a megyében sok olyan természetileg értékes terület, illetve objektum található, melyek már védettek, vagy arra érdemesek, de akár jogi védelem nélkül is megóvásra érdemesek.

Országos jelentőségű védett természeti területek

Országos jelentőségű védett természeti területek alakulása Veszprém megyében 2004-2013között (ha) / A védett területek nagysága az ország megyéiben 2013-ban

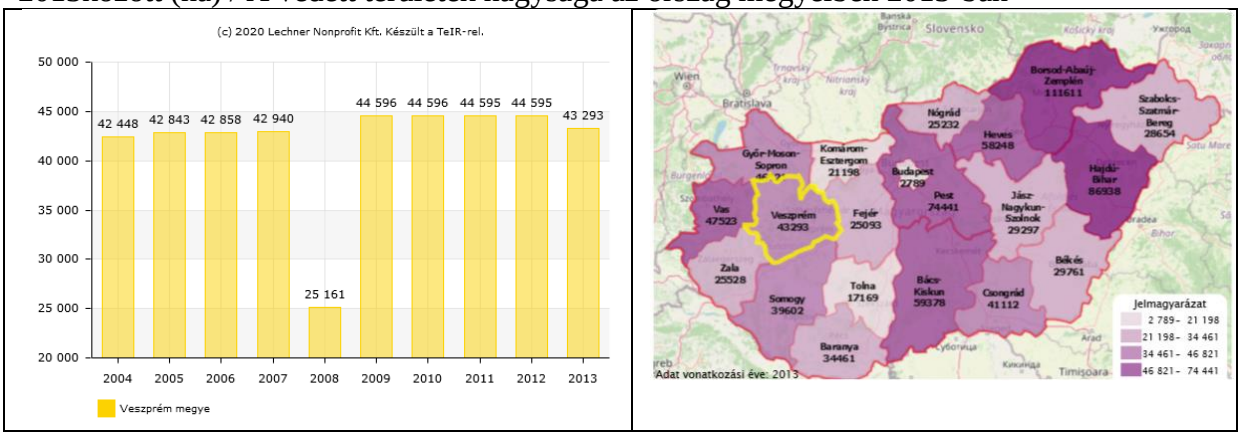

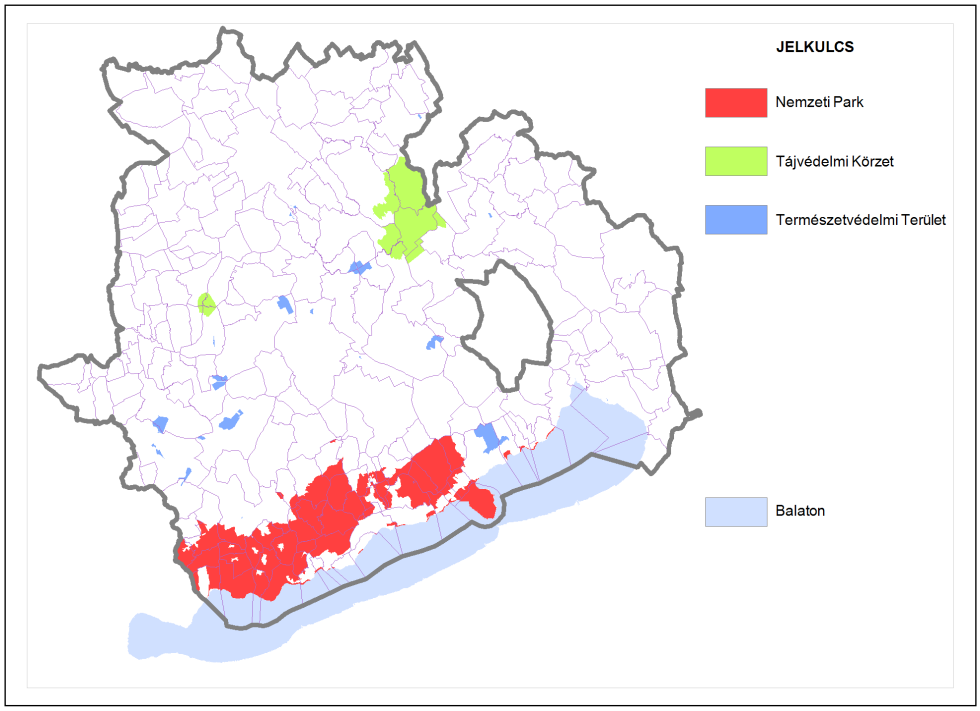

Forrás: Veszprém megye területrendezési terve

Veszprém megyében jelenleg 1 nemzeti park, 3 tájvédelmi körzet, 20 természetvédelmi terület és több mint félszáz helyi jelentőségű természetvédelmi terület található. A védett területek területi megoszlása: nemzeti park 31.480 ha, tájvédelmi körzet 9.494 ha, természetvédelmi terület 3.621 ha, ex-lege védett lápterület 3.540 ha. A megye területének (4.493 km^2) kb. 10,1%-a áll országos védelem alatt.

Balaton-felvidéki Nemzeti Park

Veszprém megye területén egy nemzeti park található, a Balaton-felvidéki NP. Összterülete 57.019 hektár, melyből 30.765 hektár esik Veszprém megye területére. A védelem célja alapvetően a Balaton és környéke táji és természeti értékeinek védelme, valamint a Balaton és vízgyűjtőjén a felszíni és felszín alatti vizek és vízkészletek védelme. Veszprém megye területére a nemzeti park öt nagyobb kiterjedésű részterülete esik, ezek a következők: Tihanyi-félsziget; Pécselyi-medence; Káli-medence; Badacsony és a környékbeli tanúhegyek; valamint a Tapolcai-medence. A Keszthelyi-hegység és Kis-Balaton Zala megye területére esik.

Tájvédelmi körzetek

A megye területén 3 tájvédelmi körzet található, a Magas-bakonyi TK, a Somló TK és a Pannonhalmi TK. Mindhárom tájvédelmi körzet védetté nyilvánításának alapvető célja volt a földtani- és a kultúrtörténeti értékek, természetes erdő- és növénytársulások, védett növény- és állatfajok, jellegzetes tájképi adottságok, a táj jellegét meghatározó földfelszíni formák megóvása és fenntartása, míg a Somló esetében ehhez társult még a hagyományos szőlőtermesztés és borászat táji feltételeinek biztosítása.

- *Magas-bakonyi Tájvédelmi Körzet*
  A védett terület teljes kiterjedése 8753 hektár, melyből fokozottan védett 478 hektár. A védett terület 87%-a, 7635 hektár található Veszprém megyében, míg 1118 hektár Győr-Moson-Sopron megye területén található. A tájvédelmi körzet által érintett Veszprém megyei települések: Bakonybél, Bakonyszücs, Ugod, Bakonyjákó, Szentgál, Hárskút, Pénzesgyőr. A terület kezelője a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság.
- *Somló Tájvédelmi Körzet*
  A védett terület nagysága 583 hektár, melyből fokozottan védett 88 hektár. A tájvédelmi körzet által érintett települések: Somlójenő, Doba, Somlószőlős, Somlóvásárhely. A terület kezelője a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság.
- *Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet*
  6 hektár található Veszprém megyében, míg a fennmaradó területek döntő hányada (94,6%) Győr-Moson-Sopron megye, kisebb része (5,2%) Komárom-Esztergom megye területén található. A tájvédelmi körzet által érintett Veszprém megyei település: Gic. A terület kezelője a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság.

Természetvédelmi területek

A megye területén 20 országos jelentőségű természetvédelmi terület található:

- Balatonkenesei tátorjános Természetvédelmi Terület
- Balatonfüredi-erdő Természetvédelmi Terület
- Zirci arborétum Természetvédelmi Terület
- Szentgáli tiszafás Természetvédelmi Terület
- Úrkúti őskarszt Természetvédelmi Terület

- Várpalotai homokbánya Természetvédelmi Terület
- Darvas-tói bauxitlencse Természetvédelmi Terület
- Sümegi mogyorós-domb Természetvédelmi Terület
- Farkasgyepűi kísérleti erdő Természetvédelmi Terület
- Devecseri Széki-erdő Természetvédelmi Terület
- Tapolcafői láprét Természetvédelmi Terület
- Tapolcai-tavasbarlang felszíne Természetvédelmi Terület
- Bakonygyepesi zergebogláros Természetvédelmi Terület
- Attyai-láprét Természetvédelmi Terület
- Somlóvásárhelyi Holt-tó Természetvédelmi Terület
- Sárosfői halastavak Természetvédelmi Terület
- Nyirádi Sár-álló Természetvédelmi Terület
- Sümegi Fehér-kövek Természetvédelmi Terület (és erdőrezervátum)
- Uzsai csarabos Természetvédelmi Terület
- (egy része a Balaton Kiemelt Üdülőkörzethez tartozik)
- Fenyőfői-ősfenyves Természetvédelmi Terület (csak egy része tartozik a megyéhez)

A természetvédelmi törvény hatályánál fogva védett területek (ex lege védett területek)

A megye területén számos kisebb-nagyobb kiterjedésű, a természet védelméről szóló törvény értelmében országosan védett lápterület található. Ezek összterülete mintegy 3540 hektár. Ezen védett lápterületek 31 település területét érintik. Az ex lege védett természeti emlékek közül elsősorban az egykori földvárak védelmének van jelentősége a megye területén. A területek felmérése folyamatos, a felsorolásukat tartalmazó jogszabály még nem jelent meg.

Helyi védettségű területek

A helyi jelentőségű védett természeti területek nyilvántartása nem teljes körű. Ez részben abból ered, hogy a helyi önkormányzatok által védetté nyilvánított területeknél, a védetté nyilvánítás folyamatát nem folytatják le teljes körűen. Így egyrészt a terület nem kerül be az országos nyilvántartásba, másrészt előfordulhat, hogy - a jó szándék ellenére - a védetté nyilvánítás folyamatának jogszerűségébe is hiba csúszik.

A megye területén található erdőrezervátumok

- Somhegy erdőrezervátum
  Az erdőrezervátum összes területe 293,2 ha, ebből magterület 103,6 ha, védőzóna 189,6 ha. Az érintett település: Bakonybél.
- Fehér sziklák erdőrezervátum
  Az erdőrezervátum összes területe 274,1 ha, ebből magterület 39,1 ha, védőzóna 235,0 ha. Az érintett település: Sümeg és Csabrendek.
- Virágos-hegy erdőrezervátum
  Az erdőrezervátum összes területe 309,3 ha, ebből magterület 46,6 ha, védőzóna 262,7 ha. Az érintett település: Balatonederics.

Érzékeny Természeti Területek (ÉTT)

Az érzékeny természeti területekre vonatkozó szabályokról a 2/2002. (I. 23.) KöM-FVM együttes rendelet rendelkezik. Az érzékeny természeti területek (ÉTT) célja a természeti (ökológiai) szempontból érzékeny földrészleteken olyan természetkímélő gazdálkodási módok megőrzése, fenntartása, további földrészletek kijelölése, amelyek támogatással ösztönzött, önként vállalt

korlátozások révén biztosítják az élőhelyek védelmét, a biológiai sokféleség, a tájképi és kultúrtörténeti értékek összehangolt megőrzését.

Kiemelten fontos ÉTT-ek térségei:
- Marcal-medence
- Tapolcai-medence
- Káli-medence

Fontos ÉTT-ek térségei:
- Sümeg-Rigács-Apácatorna-Káptalanfa települések közé eső területek
- Dörögdi-medence
- Bakonyjákó-Oroszi-Pápasalamon-Nagytevel régió erősen tagolt, erdővel borított része
- Tési-fennsík, Gyulafirátót és Várpalota közötti terület

Magas Természeti Értékű Terület (MTÉT)

A Vidékfejlesztési Program zonális természetvédelmi célprogramjai az ún. Magas Természeti Értékű Területeken támogatja a gazdákat a természetkímélő gazdálkodási módok kialakításában és fenntartásában, ahol a mezőgazdasági hasznosítás folytatása különösen fontos feltétele az élővilág, a tájkép valamint az épített és történeti értékek hosszú távú megőrzésének. A Marcal-medence MTÉT program célja a térség – főként vizes – természetes élőhelyeinek megtartása és az ehhez kapcsolódó speciális mezőgazdálkodási formák megismertetése és elterjesztése. A felszíni vizek jelentős felülete miatt a vegyszerhasználat csökkentésére van szükség. A vizes élőhelyekhez kötődő állatfajok (elsősorban a fokozottan védett haris, ill. fehér gólya) és növényfajok számára kedvező gyephasznosítási formák elterjedését is szorgalmazza a program. A tapasztalatok szerint a zonális természetvédelmi célprogram az egyik leghatékonyabb támogatási rendszer a kiemelten fontos ökológiai adottságú területek megőrzésében.

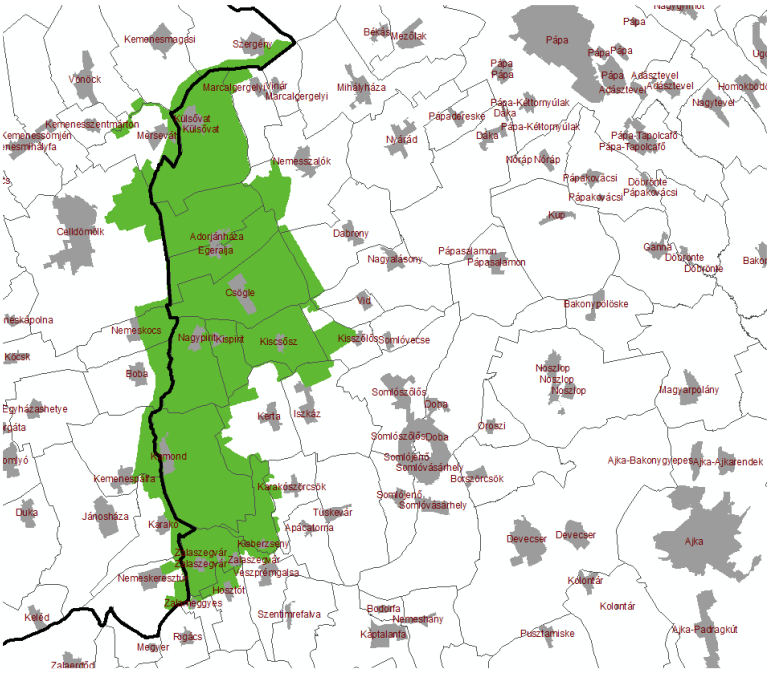

Marcal-medence Magas Természeti Értékű Terület (Forrás: OKIR)

Ökológiai hálózatok

Az ökológiai (zöld) folyosók az elszigetelt, értékes természeti területeket, élőhelyeket kötik össze. Az ökológiai (zöld) folyosók hálózatának elemei szervesen illeszkednek az európai, országos, megyei, települési és élőhely szintű ökológiai hálózati felépítésbe. Az ökológiai folyosók kialakításánál törekednek a folytonos hálózati elemek kijelölésére, de előfordulhatnak megszakított (ún. "stepping stone") hálózati elemek is.

Az Országos Ökológiai Hálózat területi lehatárolásait Veszprém megye hatályos területrendezési terve tartalmazza. A magterületekre, az ökológiai folyosó és a puffer területekre vonatkozó előírásokat a Magyarország Területrendezési Tervéről szóló törvény tartalmazza.

Országos ökológiai hálózat területei	Veszprém megye összesen
– magterület	40 %
– ökológiai folyosó	2 %
– pufferterület	11 %
összesen:	53 %

Natura 2000 hálózat területei

A Natura 2000 hálózat az Európai Unió ökológiai hálózata. Kialakításának célja, hogy az európai közösség számára jelentős élőhely típusok hosszútávon fennmaradjanak egy összefüggő ökológiai hálózat részeként. Veszprém megyében a Natura 2000 hálózat területei elsősorban a már meglévő védett területekkel átfedésben kerülnek kijelölésre. A Natura 2000 hálózat területei a megye területének mintegy 24 %-át érint.

Az alábbi ábrák a megye zöldhálózata (zöldinfrastruktúra) hálózata tervezéséhez nyújt kiinduló információkat. A területi információk hozzájárulnak a 2020-2027 közötti időszakra tervezett kék és zöld infrastruktúra fejlesztés célterületei kijelöléséhez.

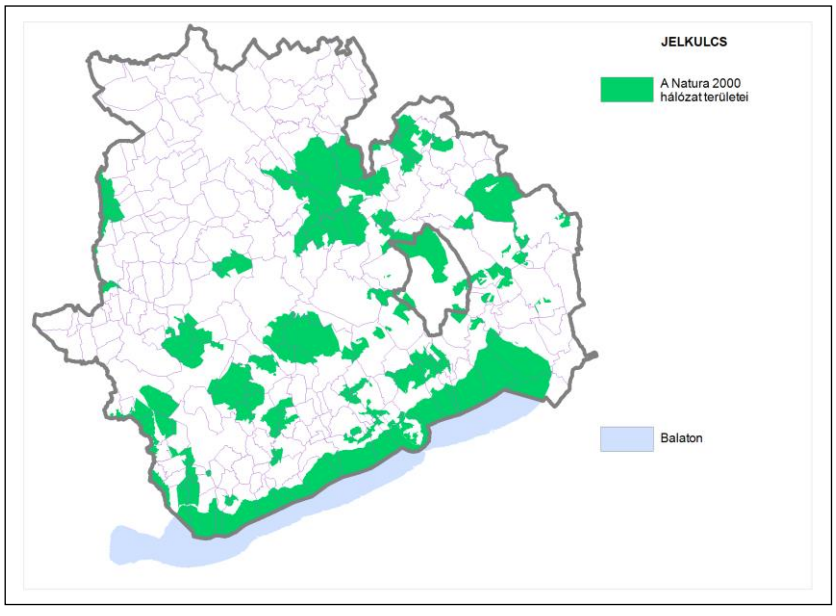

Területfelhasználás a hatályos OTrT szerint

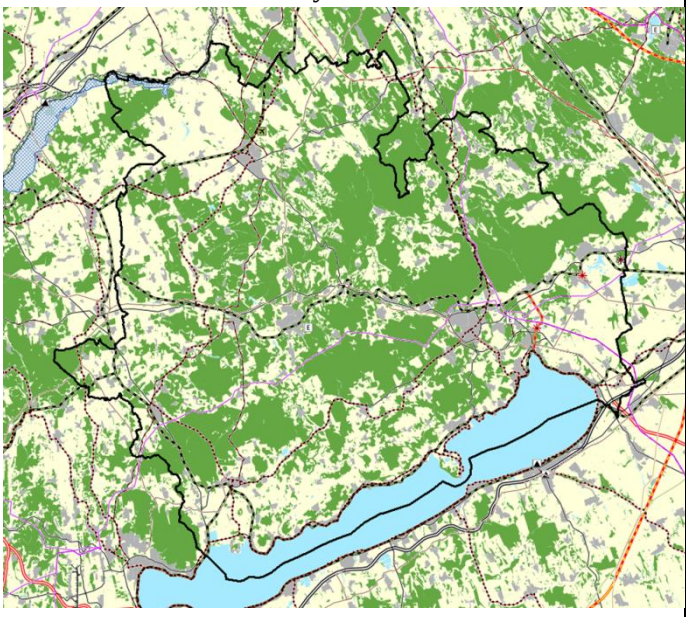

Tájbeosztás

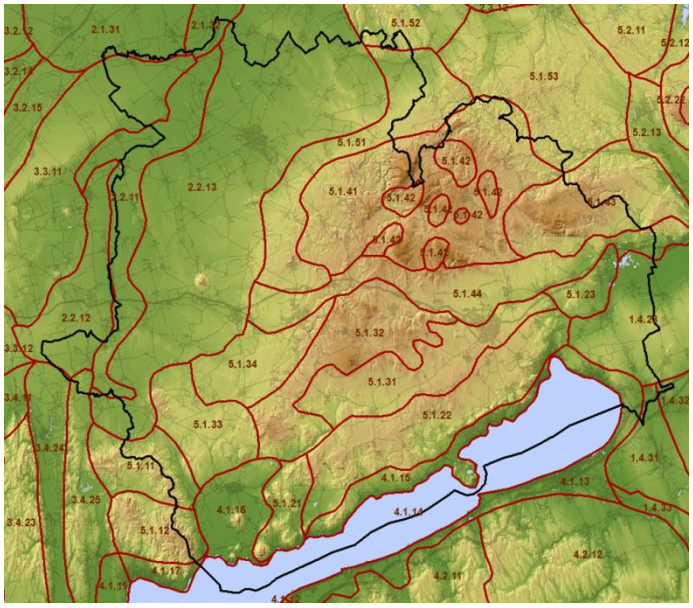

Erdők természetessége

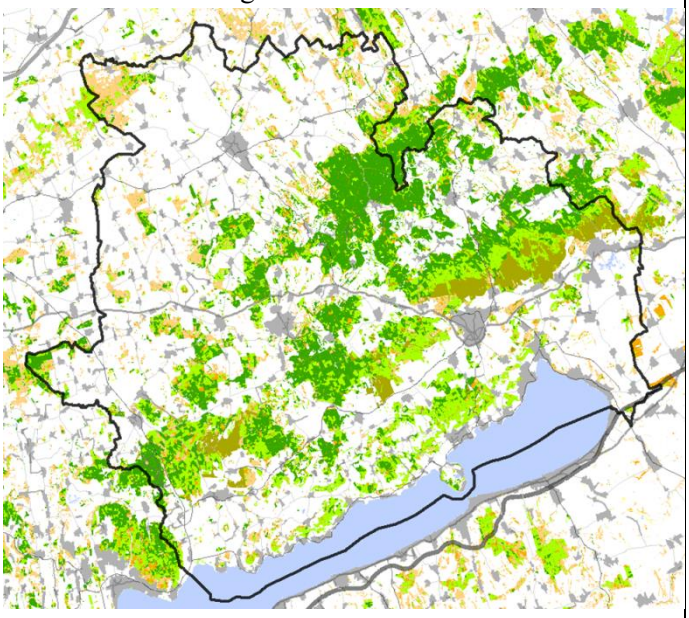

Védett természeti területek és natúrparkok

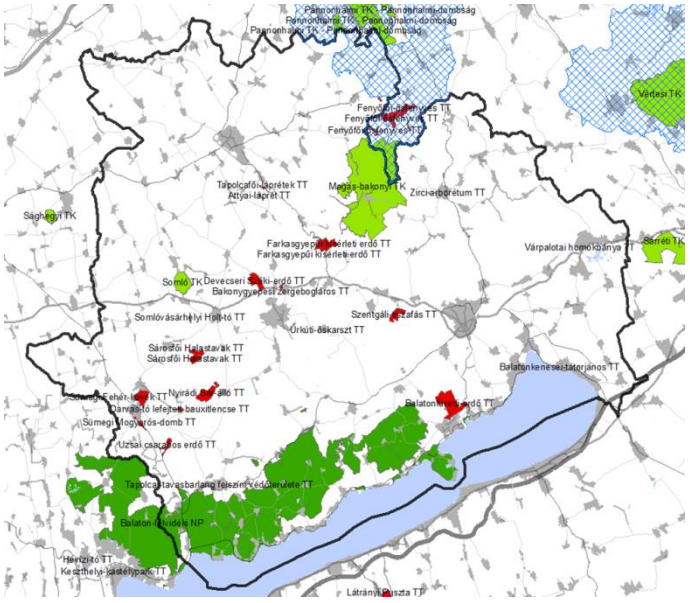

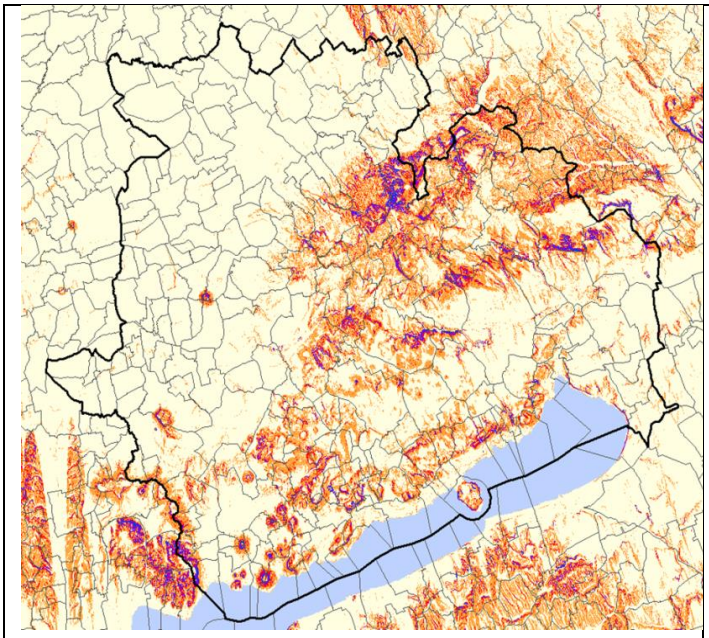

Lejtőkategóriák, a területek művelhetősége

Országos ökológiai hálózat

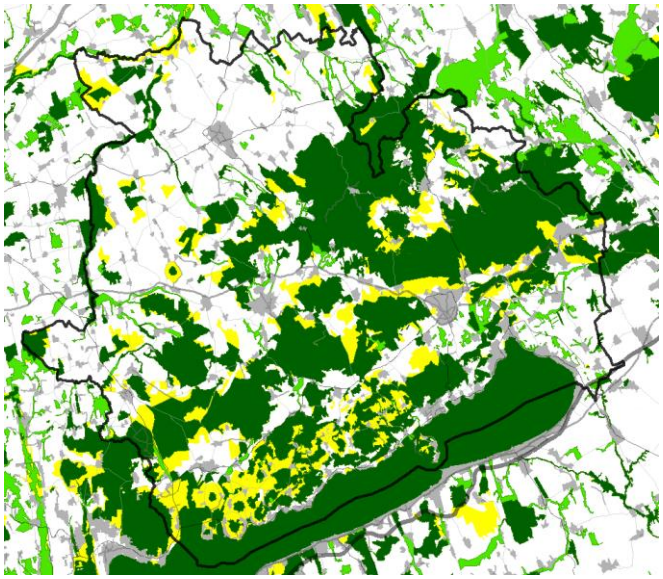

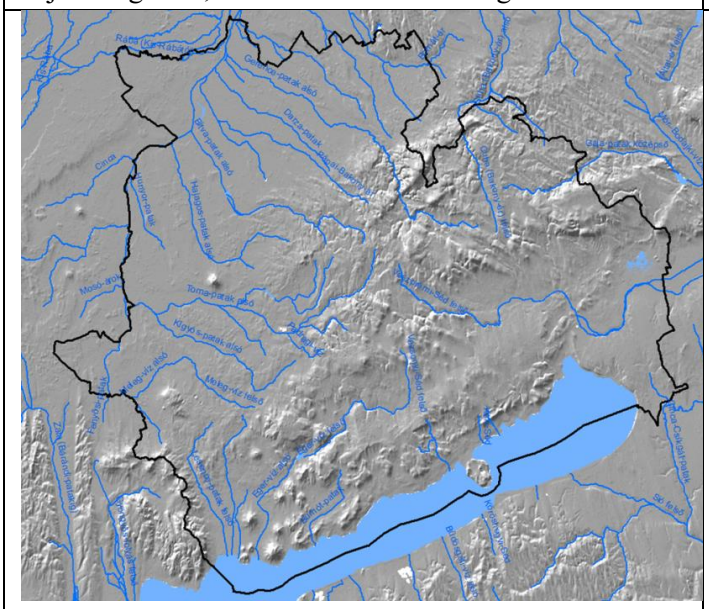

Vízrajz

Barlangok és védőterületük

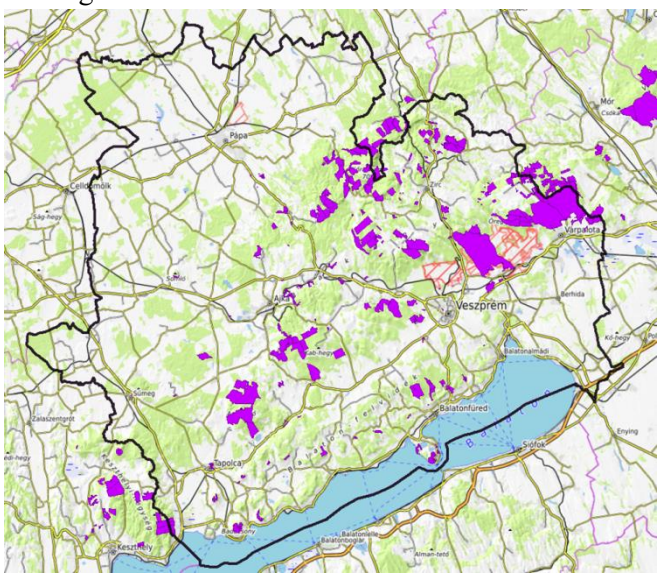

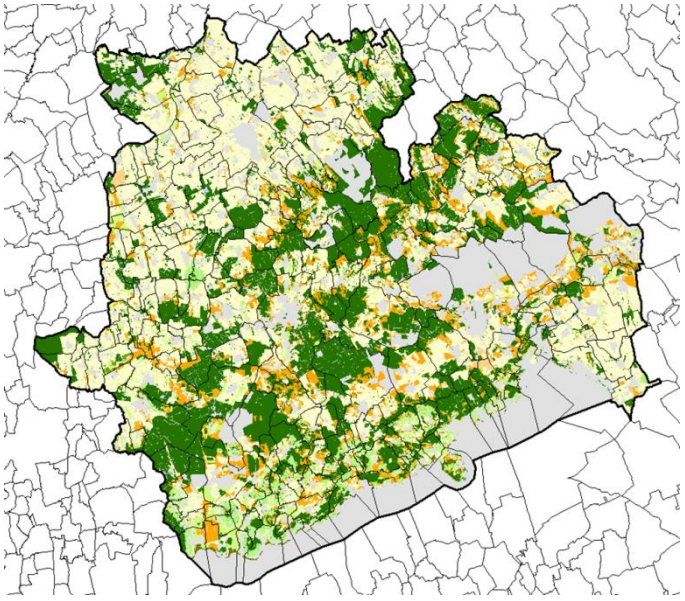

Erdőterületek rendeltetés szerint

Ramsari területek, Bioszféra Rezervátum,
EU diplomás területek, Natura 2000 védett területek

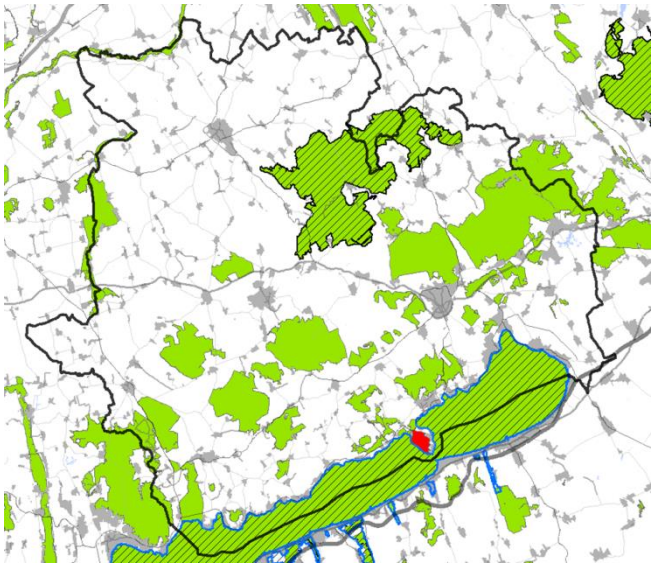

Tájképvédelmi területek

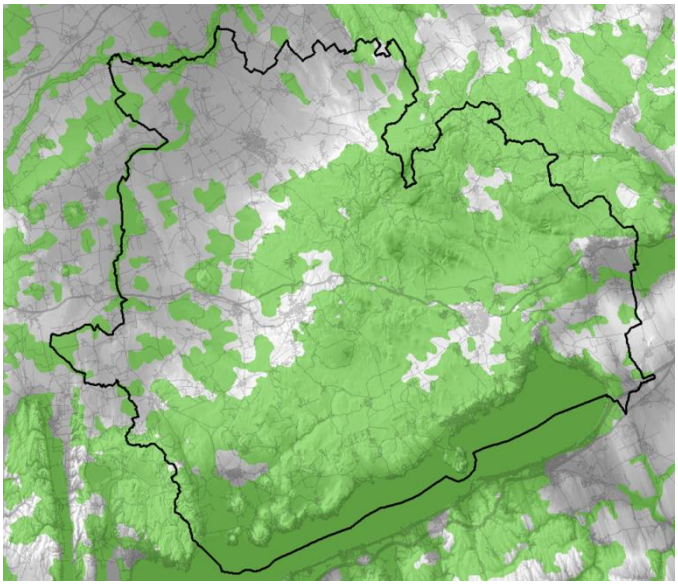

Építészeti és kulturális örökség

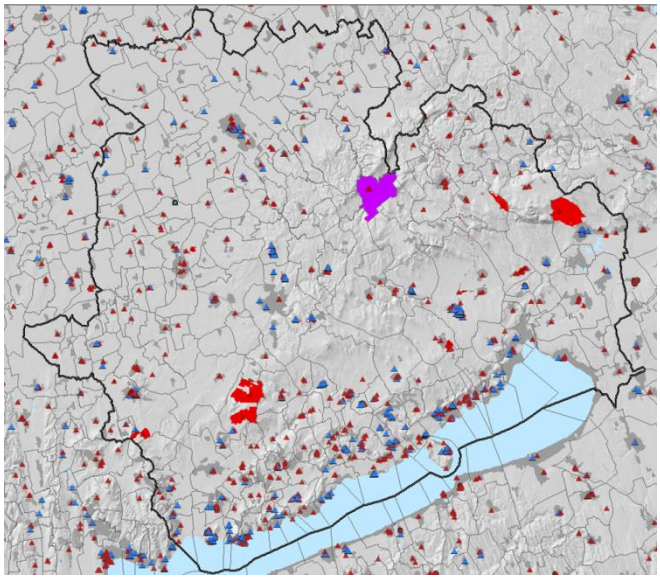

Fenti ábrák forrása: Veszprém megye területrendezési tervéhez készült Környezeti értékelés (Térinfo Bt, Kollányi László)

Környezeti elemek állapota és az alakulásukat befolyásoló fontosabb tényezők

A környezeti állapot és annak minősége a megye térségei és települései számára az élhetőség meghatározó tényezői, ám egyúttal olyan potenciál, amely egyes gazdasági tevékenységek (pl. turizmus, mezőgazdaság) számára is meghatározó jelentőségű. Így áttekintésük a területfejlesztési célkitűzések megalapozása szempontjából is fontos.

Bemutatásuk e vizsgálatban nem teljes körű, csak azokat a környezetállapot-alakulással összefüggő folyamatokat emeli ki, amelyek közvetlenül nem szoktak célterületei lenni a területfejlesztési beavatkozásoknak. A területfejlesztési tevékenységben potenciálisan közvetlenül is érintett témaköröket (szennyvíz- és hulladékgazdálkodás, természetvédelem, zöldfelület-fejlesztés, ár- és belvízvédelem) viszont csak nagyon röviden, vagy egyáltalán nem érinti.

A fejezet aktualizálása során felhasználásra kerültek a megyére és a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetre készült fejlesztési dokumentumok, Veszprém megye 2018–2022 évekre szóló Környezetvédelmi Programja, a 2018-ban elfogadott Klímastratégia, illetve a Balaton Kiemelt Térség Hosszútávú Fejlesztési Koncepciója (2014-2030) megalapozó helyzetértékelése valamint az Országos Környezetvédelmi Információs Rendszer (OKIR) adatai, valamint a környezetvédelemmel kapcsolatos KSH-s és egyéb országos adatbázisok. A fejezetet a környezeti elemek alapján tagoltuk részekre.

Levegőtisztaság-védelem

A rendszerváltás óta tartó károsanyagkibocsátás-csökkenés a megye területén a 2010-es évtizedben is folytatódott. A folyamat hátterében döntően a szennyező iparágak (bányászat, hőerőművek) visszaszorulása és a helyükre lépő új iparok (elsősorban a járműgyártás) környezetkímélőbb jellege, a szigorodó környezetvédelmi jogi szabályozás, és a korszerűsödő termelési technológiák állnak. Az alumíniumkohók már korábban bezártak (Ajka, 1991, Inota 2006), az Inotai Hőerőművet 2001-ben állították le. A Bakonyi Erőmű 5 üzemelő kazánja közül 2. at teljesen átépítettek és korszerűsítettek. A 3. kazánra 2021. ben, a 4-és 5. kazánokra 2022-23. évben kerül sor. Az erőmű fával való tüzelése nagy megterhelést jelent Ajka városa számára napi 100 pótkocsis egységjármű halad át a városközponton keresztül. Ezért is rendkívül fontos a belső elkerülő út megépítése. A jelentős porterheléssel is járó timföld- és hidrátgyártás a MAL Zrt. felszámolásával (2013) épült le, és a 2010-es években fejeződött be a korábban szintén jelentős porszennyező szén- és ércbányászat is a megyében: utolsóként 2013-ban a halimbai bauxitbánya, 2016-ban az úrkúti mangánbánya zárt be, Bakonyoszlopon 2 éve megszűnt a kitermelés, jelenleg az üzem bezárásához kapcsolódó környezeti eljárás van folyamatban. Így a legnagyobb hagyományos ipari régiókban (Várpalota, Ajka térségében) javult leginkább a levegőminőség. Balatonfűzfő térségében a korábban szintén jelentős légszennyező vegyipari tevékenység (Nitrokémia) döntő részének felszámolása következtében az ipari eredetű légszennyezés töredékére csökkent annak ellenére, hogy a vegyipari tevékenység a körzetben továbbra is számottevő. Települési szinten összességében az ipari eredetű szennyezőanyag-kibocsátás alapján 2016-ban Pétfürdő volt a legterheltebb, utána sorban Ajka majd Veszprém következett.

A levegőminőség javulásában szerepe van a lakossági fűtéskorszerűsítésnek (a megyei lakásoknak immár 2/3-a gázfűtésű, a maradék egy része távfűtéses, a szilárd tüzelés jelentősen visszaszorult) és a közúti járműpark korszerűsödésének, valamint a különböző légszennyező ipari jellegű technológiák felülvizsgálatának, megszüntetésének is.

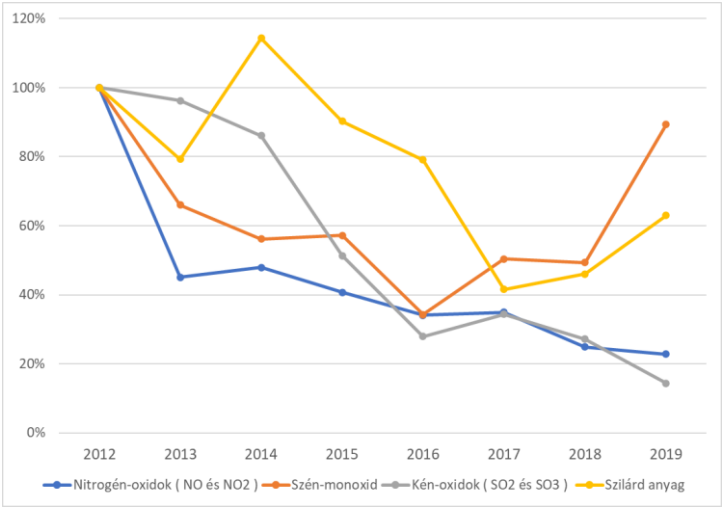

Az ipari szektorban megfigyelhető kedvező tendenciával ellentétben a közlekedésből származó légszennyezettség mértéke növekedett. A közlekedésből eredő légszennyezés elsősorban az átmenő forgalommal terhelt települések belterületein okoz súlyos problémát. A települések átvezető részein, ahol a forgalom torlódik és a beépítés miatt nem biztosított az átszellőzés, lokálisan az egészségügyi határértéket meghaladó szennyezőanyag-tartalmak alakulhatnak ki, hiszen a kibocsátás koncentráltan, a talaj közvetlen közelében jelentkezik, és csak lassan hígul fel a szennyeződés.

Csökkentették a közlekedés okozta légszennyezést, különösen pedig a településeken koncentrálódó emissziót a megyében létesült településelkerülő szakaszok (pl. Várpalota 8-as út, 710-es főút). Bár a megye vasútjai közül csak a 20-as és a 25-ös fővonalak vannak villamosítva, a forgalom zöme ezeken bonyolódik, így a vasúti közlekedés emissziója – a közútihoz képest különösen – elhanyagolható. A Balaton partközeli települései, illetve azok parti sávja és a természetvédelmi területek levegőtisztaság-védelmi szempontból kiemelt területek.

A légszennyezettségi szempontból kockázatos agglomerációk és zónák kijelöléséről szóló 4/2002. KvVM rendeletben felsorolt térségek közül kettő érinti a megyét: Székesfehérvár–Veszprém zónája, illetve Ajka város szerepel a rendeletben. A rendelet a megnevezett térségeket a különböző légszennyezők tekintetében a felsorolt térségeket terheltségük alapján A-tól (súlyos terhelés) F-ig (jelentéktelen terhelés) sorolja kategóriákba a 4/2011 VM-rendeletben szereplő határértékek alapján, előírva, hogy az A, B, és C besorolású légszennyező anyagokra az adott térségben intézkedési tervet kell készíteni. A két Veszprém megyei terület besorolásai jelenleg az alábbiak:
A rendelet – illetve az azt megalapozó vizsgálatok és modellszámítások eredményei alapján - szerint jelenleg csak a Székesfehérvár–Veszprém zóna környezeti levegőjének nitrogén-dioxid koncentrációja tekinthető problematikusnak a vizsgált szennyezők közül.

A megye levegőminőségének mérése is a problémás településekre koncentrál, 2005 óta ugyanis az alábbi 3 automata mérőállomás által rögzített adatokat rögzítik (a megye más területeiről 16 manuális immissziómérő állomás szolgáltat adatokat

Az adatok szerint átlagosan sehol sem, és rövidebb időszakokat tekintve is csak viszonylag ritkán történtek határérték-túllépések, leginkább a szálló por (Várpalota) és az ózon (Veszprém és Ajka) vonatkozásában. Az átlagértékek a nitrogén-oxidok vonatkozásában közelítik meg leginkább az egészségügyi határértéket, döntően a közlekedésnek, kisebb mértékben a gázfűtés kibocsátásának

köszönhetően, míg a kéndioxid- és a szénmonoxid-kibocsátási adatok mindenhol kedvezőnek mondhatók. Az időszak változási tendenciáit értékelve a szállópor-szennyezés esetében mutatkozik viszonylag egyértelmű csökkenő trend, a többi esetben lényegében stagnálás jellemző, kisebb-nagyobb ingadozásokkal.

Zaj és rezgés elleni védelem

A megye zaj- és rezgéshelyzetét dominánsan a közlekedési, másodsorban az ipari eredetű zajforrások határozzák meg, egyéb zajforrások egyes szolgáltató, kereskedelmi, kulturális és sportlétesítmények. A zajforrások felmérésére/értékelésére és a zajtérképezésre vonatkozó, az EU-szabályozásnak megfelelő előírásokat a 280/2004-es kormányrendelet tartalmazza, ennek rendelkezései alapján Veszprém megyében elsősorban egyes főútmenti településeken készültek zajtérképek. A zajforrásokra vonatkozó, a korábbiaknál szigorúbb határértékeket a 27/2008-es KvVM-EüM rendelet határozza meg.

Ezek alapján megállapítható, hogy a megye nagyobb településeinek belterületein a közlekedési eredetű zajterhelés több esetben meghaladja az engedélyezett határértéket. 2010 óta ugyanakkor a megye legfontosabb zajforrásának számító 8-as út korszerűsítésével a problémák mérséklődtek. Öskü, Várpalota, Herend, Márkó, Bánd területén zajcsökkentő falak épültek, és hamarosan a veszprémi elkerülő mentén is létesülnek ilyenek, míg a 710-es főút megépítése a 71-es út szomszédos Balaton-parti településeinek zajterhelését csökkentette. A megyében ma már örvendetesen sok települést érintő elkerülő utak ellenére az éjszakai zajterhelés több helyen, így a Balaton-parton is jelentős (számottevő mértékben az üdülőépületek és lakóterületek között futó 29-es vasútvonalnak, nyáron pedig a turisztikai létesítményeknek is köszönhetően).

A pápai katonai repülőtér 2000 előtt jelentős zajterhelése az ottani repülőezred 2000-es évtized „csendje” után a NATO szállítórepülőezred létrehozásával kissé újra növekedett, de a műveletszám és így a zaj is jelentősen elmarad a 90-es évekétől.

A megye iparának átstrukturálódásával, s a cégekkel szigorúan betartatott zajvédelmi előírások miatt nem okoz ma már jelentős lakossági panaszokat a megyében az ipari zaj sem. A Balaton-parti turizmus, illetve a szaporodó, jellemzően éjszaka is tartó szabadtéri zenés rendezvények, fesztiválok ugyanakkor egyre inkább visszatérő problémákat okoznak.

Felszíni vizek

Az Európai Unió 2000/60/EK „Víz Keretirányelve” előírásai nyomán 2010-ben készült el Magyarország első vízgyűjtő-gazdálkodási terve (VGT1), majd annak felülvizsgált változata, a 2016-2021 közötti időszakra vonatkozóan hatályos VGT2. A VGT1-nek a keretirányelven alapuló célkitűzését, mely szerint 2015-re Magyarország felszíni vizeit jó ökológiai és kémiai, felszín alatti vizeit pedig jó mennyiségi és kémiai állapotba kell hozni, ugyan nem sikerült elérni, s a céldátum is 2027-re halasztódott, továbbá nehezen indult meg a kapcsolólódó szisztematikus adatgyűjtés és monitoring is, mára azonban már kiterjedt adatokkal rendelkezünk a felszíni vizek minőségéről, állapotáról.

A megye területének nagyobb része a Duna vízgyűjtőjéhez tartozik, de a bakonyi hegyvidék vízelnyelő, karsztos jellege miatt az itt eredő folyóvizek viszonylag kis vízhozamúak (legjelentősebb

közülük a Marcal), sokkal inkább kiemelt a Balaton víztestjének szerepe. Az Országos Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv alapján Veszprém megyét 5 meghatározó tervezési alegység, részvízgyűjtő fedi le: a „Marcal"; a „Bakony-ér és Concó"; az „Észak-Mezőföld és Keleti-Bakony"; a „Balaton közvetlen" és a „Sió". A VGT1-2 keretében folyt felmérések arra utalnak, hogy bár a Balaton komplex vízminősége összességében jó, a megye folyóvizei (pl. Veszprémi-Séd, Gaja, Pápai Bakony-ér, Bitva) állapotának integrált minősítései zömmel csak „mérsékeltek", de „gyenge" és „rossz" minősítésűek is akadnak. Ennek hátterében a kistelepülések egy részén még a természetes vízfolyásokba kerülő kommunális szennyvíz áll, a mezőgazdaságból eredő szennyezés azonban számottevőbben csökkent az elmúlt évtizedben. Továbbá a VGT vizsgálatai szerint a megyében található víztestek nagy része erősen módosított vízfolyásnak minősül. A hidromorfológiai beavatkozások újabb és újabb szabályozási műveleteket indukálnak, így a műtárgyak, a mederrendezés és egyéb vízjárást befolyásoló beavatkozások fenntartják, és egyre növelik a víztestek módosított jellegét.

A *Balaton* térségének jövőjét és fejlesztési lehetőségeit meghatározó tényező a tó vízszintje és vízminősége. Az immár folyamatosan rendelkezésre álló mérési eredmények is megerősítették, hogy a vízminőség átmeneti zavaroktól eltekintve csaknem minden fontosabb jellemző – fizikai-kémiai, kémiai, biológiai, ökológiai – tekintetében alapvetően jó, csak hidromorfológiai szempontból közepes. Egyebek mellett a teljes körű csatornázottságnak, illetve az Észak-Balatoni Térség Regionális Települési Szilárdhulladék-kezelési Önkormányzati Társulás hatékony működésének köszönhetően a foszforbeáramlás örvendetesen csökkent az elmúlt évtizedben, így a tó a nagy nyári párolgási veszteségek idején is végig alkalmas volt a fürdésre, algásodás a megye partszakaszán nem jelentkezett. A vízszint ingadozásának növekedése azonban a csapadékeloszlás nagyobb ingadozása és a melegedés miatti nagyobb nyári párolgási veszteségekből eredően azonban folytatódott. Gondot jelent ugyanakkor a part tovább fokozódó beépítése és a nádasok területének csökkenése, így az eddigi természetközeli vízparti részek fokozott védelemre szorulnak.

Felszín alatti vizek

A megyében a felszín alatti vízkészletek túlnyomó részét a bakonyi és Balaton-felvidéki *karsztvíz*-készletek adják, a más megyékben meghatározó rétegvizek szerepe itt csak néhol (pl. Devecseren, egyes Pápa és Ajka környéki településeken) jelentős a vízellátásban. Az egységes rendszert alkotó karsztvíz szintjét az 1950-es évektől nagyjából az 1980-as évtized végéig zajló intenzív bauxitbányászat jelentősen lesüllyesztette. Ám az utolsó 30 évben újra, néhol már csaknem az eredeti szintjéig megemelkedett a nívó: a Bakony északi előterében és az egykori bányák közelében akár 60-80, a Magas-Bakonyban 40-60, a Déli-Bakony, Veszprém térségében viszont csak 5-20 méterrel. A folyamat további előrehaladására kell számítani, a karsztforrások több évtized utáni, alapjában véve örömteli újraindulása viszont egyes esetekben akár a jelenlegi területhasznosítást is veszélyeztetheti.

A felszín alatti víztestek állapotának értékelésére vonatkozóan megállapítható, hogy elsősorban a karsztvizek, másodsorban a sekély porózus és sekély hegyvidéki víztestek állapota nem éri el a jó minősítést. A Veszprém és Várpalota környékén található víztest jelenleg jó minősítésű, de a gyenge állapot kockázatát hordozza, a szennyezések mellett a nagymértékű vízkivétel miatt is. A kémiai állapot gyenge állapotának oka a sekély porózus és sekély hegyvidéki víztestek esetében a felszíni víztestek szennyezettsége, valamint az egyéb diffúz szennyeződések. A karsztvizek gyenge minősítésének okaként a Sümeg, Pápa, Herend térségében húzódó víztest esetében szintén a diffúz szennyezés és a szennyezett ivóvízbázis jelölhető meg.

Vízbázisvédelem és vízminőség-javítás

Veszprém megye országos léptékben is kiemelten érzékeny felszíni és felszín alatti víztestekkel rendelkezik. Ezek a következők:
- a Bakony és a Balaton-felvidék felszínalatti karsztvízrendszere,
- a Balaton és megyei kisvízfolyásai,
- a Marcal és mellékvízfolyásai,
- a Cuhai-Bakony-ér és mellékvízfolyásai
- a Séd és mellékvízfolyásai
- a Kisalföld rétegvizei.

Ezekben a vízminőség megóvása együtt kell járjon a vízkészletek fenntartható, a dinamikus készleteket nem meghaladó hasznosításával. Különösen fontos a működő és távlati ivóvízbázisok rendszeres monitoringja és gyakorlati védelme, valamint az európai uniós vállalások és szabályozások elérése és betartása. A konkrét kihívások és kockázatok elsősorban a következők voltak a megyében:

- a Bakony és a Balaton-felvidék kiemelten érzékeny felszín alatti víztestjeinek minőségi és mennyiségi védelme (a 219/2004-es kormányrendelet alapján), különös tekintettel a Veszprém térségi nitrátszennyezés kockázatának kitett vízbázisokra;
- a Balaton jó vízminőségének megőrzése, a növekvő vízszintingadozásokra adott optimális válaszintézkedések;
- a Marcal-vízgyűjtő haváriaszerű és tartós szennyezésének megelőzése, a korábban kialakult károk teljes felszámolása, valamint a folyó vízkészletének optimális hasznosítása tekintetbe véve, hogy jelenleg a kisvízi készleteket túlhasználják;
- a csapadékvíz-elvezetés és -használat javítása a Balaton-felvidéken és a Bakonyban;
- a megyei kisvízfolyások minőségének tartós javítása, megőrzése.

Az elmúlt évtizedben folytatódtak a megyében a kisebb, néhány községre kiterjedő ivóvízminőség-javító programok is, legalább húsz település volt ezekben érintett, például a Marcal-mentén és a Somló vidékén. Mára a legfontosabb ilyen problémák megoldódni látszanak, az ivóvíz minősége a megye túlnyomó részén kiváló a sérülékeny vízbázisok, illetve a nitrátveszély nagy aránya ellenére is, köszönhetően a vízminőség-javító beruházások mellett elsősorban a védőterületeken elrendelt gazdálkodási korlátozások szigorú betartatásának. A megyében jelenleg 105 üzemelő ivóvízbázis hidrogeológiai védőterülete van lehatárolva és kijelölve.

Az eredmények megőrzése érdekében fontos lenne a szennyvízkezelés fő mutatóinak javítása is, amiben az országoshoz képest viszonylag lassú fejlődés következett be az utóbbi időben. Bár a megye 217 településéből közcsatornahálózatba kötöttek száma 2010- és 2019 között 135-ről 158-ra nőtt, a másodlagos közműolló 16,7-ről 15,9%-ra záródott csupán. Örömteli viszont, hogy 2014 óta az elvezett szennyvizek megfelelő (biológiai vagy III. tisztítási fokú) tisztítása 100%-ban megtörténik. A megyék rangsorát e tekintetben Veszprém vezeti.

Talaj- és földvédelem

A megye nagyobbik, hegy- és dombvidéki részén a talajadottságok a mezőgazdálkodás szempontjából nem túl kedvezőek. Bár a gyenge–közepes minőségű agyagbemosódásos barna erdőtalaj a leggyakoribb típus, igen magas a csak az erdő számára megfelelő rendzinák aránya, és számottevő a köves-sziklás váztalajok súlya is. Az erózió szempontjából pedig az ország egyik leginkább veszélyeztetett térsége ez, s a probléma az utóbbi években a csapadékeloszlás szélsőségesebbé

válásával csak fokozódott. A jó minőségű csernozjomos talajokkal borított Kisalföld–Marcal-medencében a domborzati viszonyokból adódóan szép számmal akadnak mélyfekvésű, magas talajvízállású területek is, Így igazán kiváló szántóföldek csak a megye peremein (leginkább Pápa, kisebb részben Sümeg és a Berhida–Balaton térségben) találhatók. A korábbi túlzott műtrágyázás, a savas ülepedés és az erdőtalajok kilúgozottsága következtében a megye 80%-a nitrátosodásra érzékeny terület a 27/2006. Korm. rendelet meghatározása szerint. Ez a felszíni és a felszín alatti vizek minőségét is veszélyezteti, így e területeken az 59/2008. FVM rendeletben meghatározott mezőgazdálkodási gyakorlatot kell folytatni. A vízminőség-védelemmel összefüggő talajvédelem különösen a karsztos területeken és a Balaton mellett követel kiemelt figyelmet.

A Balaton Régió területe enyhén tagolt dombvidék, és mint ilyen, ki van téve a vízeróziós talajpusztulásnak. A balatoni magaspartokhoz (Balatonfűzfő, Balatonkenese, Balatonvilágos, Balatonfőkajár, Tihany, Balatonszárszó, Balatonföldvár, Fonyód) szorosan kapcsolódó felszínmozgások egy természetes felszínfejlődési folyamat részei, amelyet az emberi tevékenység kedvező és kedvezőtlen irányban egyaránt befolyásolt (magaspart, a talaj gyenge szerkezetének következtében jelentős eróziónak van kitéve), amiből az elmúlt évtizedben is adódtak káresemények.

A Veszprém megyében működő talajvédelmi Információs és monitoring rendszer adatai szerint a talajok szennyezettsége általában nem éri el a határértékeket. A talaj szennyezése a bővülő szennyvízcsatornázás nyomán is mérséklődik. Problémát jelentenek viszont a nem megfelelő műszaki állapotú szennyvízgyűjtő aknák, és a korábbi ipari tevékenység, vagy haváriák nyomán keletkezett szennyezések is több helyen okoznak még gondot. A 2010-es kolontári katasztrófa után 200 km2-en végzett több tízmilliárdos költségű talajcsere vagy valamilyen egyéb módszerű mentesítés pedig, bár közvetlen kárelhárítási céljait elérte, de a korábbi területhasznosítás még nem tudott teljesen helyreállni.

VIZGAZDÁLKODÁS, FELSZÍNI VÍZRENDEZÉS

Vízvédelem (felszíni és felszín alatti vízkészletek, vízminőség), vízkárelhárítás, árvízvédelem

Felszín alatti vízkészletek

A felszín alatti vízkészletet a talajvíz, a rétegvíz és a karsztvíz alkotja. A karsztvíz, a térség vízellátásának alapját képezi. A megye területén fekvő települések vízellátása legnagyobb részben a karsztvíz kincsre alapozott vízművekről történik, emellett meg kell említeni más felszín alatti vízkészletből *(talajvíz és rétegvíz)* kitermelt vízbázist is, de ezekből kivett vízmennyiség a karsztvíz kivételhez képest elenyésző mennyiségű.

A talajvizek változó mélységben fordulnak elő, de minőségük szinte az egész megye területén már ivóvízként való hasznosításra alkalmatlan.

A hidrogeológiai adatok alapján a megye területén üzemelő kutak szinte mindegyike érzékeny felszín alatti vízminőség védelmi területen fekszik, így a vízminőség védelmének biztosítására fokozottabb figyelmet kell fordítani.

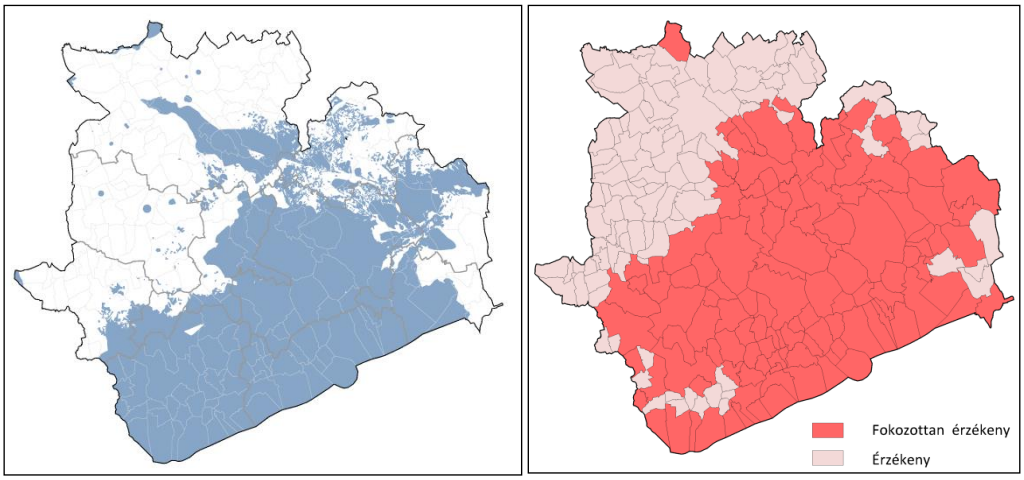

Termálvizek, gyógyvizek, ásványvizek

A megye geotermikus szempontból szerény természeti adottságokkal rendelkezik. Az egyetlen termálfürdő Pápán működik. Említést érdemel még a balatonfüredi gyógyvíz.

Az országos hévízkataszterben 11 kút szerepel. A kutak egy kivételével mind sekélyek, a legmelegebb és egyben legmélyebb a Pápa Tak-2 kút, 49°C hőmérsékletű termálvizet ad 1220 méterből.

A megyében csak 1 hasznosíthatónak ítélt meddő szénhidrogénkút található Pápán. A megye területén a 90°C 2000–2800 m mélységben várható, amely mélyebb az országos átlagtól.

Felszíni vizek, vízkészletek

A megye topográfiai adottságából eredően vízfolyásokban, vizes felületekben, tavakban rendkívül gazdag, de a topográfiai adottság miatt nagyvízfolyások nem alakultak ki.

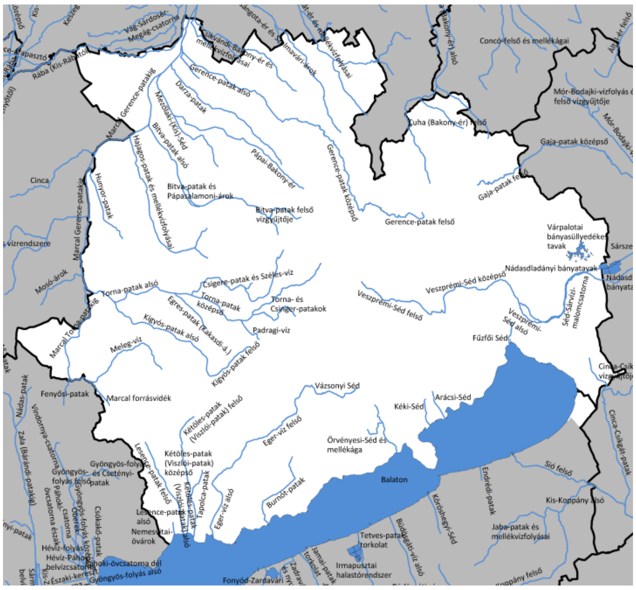

A vizek elvezetését természet alakította vízfolyások, s az azokat kiegészítő mesterséges víztározók és vízelvezető rendszerek biztosítják. A felszíni vízrendezés feladatai körébe tartoznak, a megye területén haladó vízfolyások (patakok, tavak, árkok, erek) karbantartása mellett, az egyes településeken belüli (belterületi) csapadékvíz levezetési feladatok is.

A megyében a vízelvezetés érdekében 5 jelentősebb méretű víztározót létesítettek, ebből 3, a Lesencei nádas mező, a Balatonhenyei tározó, a Lovasi tározó a Balaton vízgyűjtőjére esik, s 2 esik a megye Balatoni vízgyűjtőjén kívüli területre, a Nagyteveli tározó rendszer és a Devecseri tározó.

A megye területéről a vízelvezetés javítására, a befogadók tehermentesítésére, a vízügyi ágazat további, kisebb kapacitású záportározók létesítését tervezte, illetve néhányat már megvalósított. Ezek a víztározók a Romándi, a Bakonypéterdi, a Porvai tározók, a Rendeki, a Kislődi, a Városlődi tározók, a Szentgáli, a Herendi tározók, a Veszprémi tározók, az Istvándi, illetve a Lesencei tározók.

Vízkárelhárítás, árvízvédelem

A Rába a legjelentősebb kiterjedésű vízgyűjtőről szállítja a vizeket, s amelyen árhullámok haladnak le, amelyet érint a nagyvízi meder övezete. A 223/2014. (IX. 4.) Korm. rendelet 2020. március 20-i módosításának értelmében a Marcal 34,314-18,050 fkm szelvények közötti szakasza kisvízfolyás helyett folyó besorolást kapott. Ez a szakasz nyílt ártér, töltés nincs kiépítve.

A megye észak-nyugati szélét csak rövid szakaszon, és csak néhány település (Kemenesszentpéter, Egyházaskesző, Várkesző, Marcaltő és Malomsok) közigazgatási területét érinti a nagyvízi meder övezete. A védelmet földgát biztosítja. A nagyvízi meder övezetére vonatkozó előírásokat figyelembe kell venni.

Belvízvédelem

A Pálfai féle térkép szerint Veszprém megye területrendezési tervében jelölendő belvízzel veszélyeztetett terület nincs.

Helyi vízkárrendezés

Két előfordulási területe a dombvidéki adottságból eredő helyi vízkár és a síkvidéki területen kialakuló vízkár, amelynek előfordulási valószínűségét növeli a beépítés növekedése. A helyi vízkár rendezése az önkormányzat illetve a befogadót üzemeltető feladata.

A patakok- vízfolyások- csatornák döntő hányada karbantartás hiányos. A karbantartás lehetőségét biztosító parti sávok kijelölésére a településrendezési eszközök keretében gondoskodni kell.

Valamennyi településen az elmúlt években megvalósított fejlesztések hatására nőtt az elvezetendő csapadékvíz mennyisége, amelyre az elvezető rendszert nem fejlesztették. Az elvezető rendszer korlátozott vízszállítási kapacitását kompenzálni lehet a helyi vízvisszatartás kiépítésével, amelyhez szükséges feladatokat, kötelezettségeket a helyi építési szabályzatban kell rögzíteni.

VÍZI KÖZMŰVEK

Vízellátás, szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, elhelyezés

Veszprém megye vízi-közmű ellátását a természeti adottságaként rendelkezésre álló vízkészlete teszi kedvezővé. A megye hidrogeológiai adottsága a felszín alatti vizek, a talajvizek, az artézi vizek, a karszt vizek és a felszíni vizekben való gazdagsága.

Vízellátás

A vízellátás kiépítettsége közel megyei szintűnek tekinthető. A vízellátás, részben helyi vízkivétellel, helyi kutakkal, részben regionális vízbeszerzéssel, regionális gerinchálózat segítségével megoldott. A jövő feladata, a vízbázisok fokozott védelmének biztosítása.

A megye hidrogeológiai adottsága a karsztvíz kincse. A karsztvíz a térség vízellátásának alapját képezi, a települések vízellátása legnagyobb részben a karsztvíz alapozott vízművekről megoldott, emellett a Balaton menti települések ellátására felszíni vízkivétel is történik.

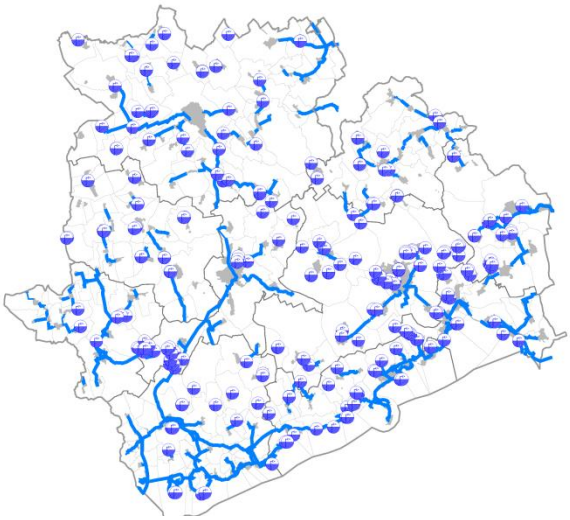

Veszprém megyei települések döntő hányadának vízellátását három szolgáltató biztosítja. 132 településen a Bakonykarszt Zrt. szolgáltatja, 56 településen a Dunántúli Regionális Vízmű Zrt. 26 településen a Pápai Víz és Csatornamű Zrt biztosítja a vízellátást. 3 település vízellátását három megyén kívüli szolgáltató a Pannon-Víz Zrt. (Nagydém település), Vasivíz Zrt. (Külsővat település) és a Fejérvíz Zrt. (Jásd település) biztosítja.

A megyében rendelkezésre álló bázisok a várható távlati igényeket, a bázisok, elosztóhálózatok és azok létesítményeinek megfelelő korszerűsítésével és fejlesztésével ki fogja tudni elégíteni.

A nem ivóvíz minőségű vízigények kielégítésének gazdaságosságára törekedve egyre kevésbé fogják azt, az ivóvíz minőségű közhálózatra való támaszkodással megoldani. Annak kielégítésére lokális megoldást keresnek. Erre a talajvizek, rétegvizek, felszíni vizek is rendelkezésre állnak.

Távlatilag a legnagyobb vízhiány a mezőgazdaságban, az agrárágazatban várható, amelynek vízellátására az öntözőcsatornák, öntöző hálózatok kiépítési igénye várható. Ezek jellemzően a felszíni vizekre támaszkodva alakíthatók ki. A kiskertek, zöldfelületek locsolóvíz igényének

kielégítése is távlatilag egyre kevésbé veszi igénybe az ivóvíz hálózatot, hanem a helyi vízbeszerzés kap egyre hangsúlyosabb szerepet. A helyi vízbeszerzés keretében a csapadékvíz visszatartása is fontos megoldandó feladattá fog válni.

Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, elhelyezés

A megye szintűre kiépített vezetékes ivóvízellátással párhuzamosan lényegesen megnőtt a fajlagos vízfelhasználás, s ezzel együtt a keletkező szennyvíz mennyisége is. A szennyvízgyűjtés és kezelés szakszerű megoldásának elmaradásával a keletkezett szennyvizek jelentős hányadát ma is kezeletlenül a talajba szikkasztják. Ennek felszámolására a szennyvízhálózat és szennyvíztisztítás intenzív fejlesztését határozták el.

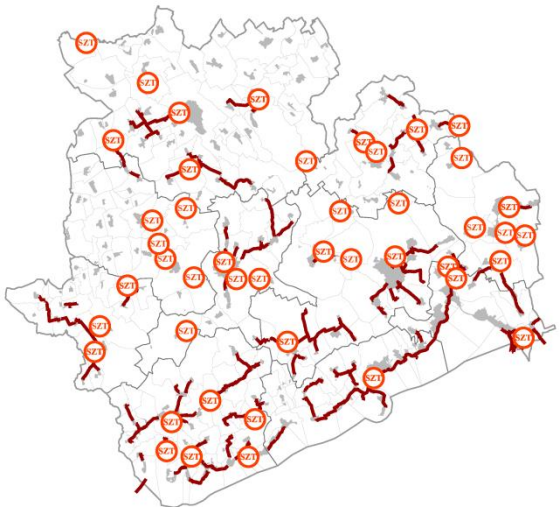

Számos szennyvíztisztító telep létesült és több település csatornahálózat került kiépítésre. A megvalósított csatornázási és szennyvíztisztító telep létesítési beruházások ellenére még mindig 59 település nem rendelkezik szennyvíz közcsatorna hálózattal. A karsztvíz bázis feletti településeken, a kiemelt vízminőség védelmi területeken és a Balaton vízgyűjtőjén fekvő települések csatornázottsága kedvezőbb, de a nem csatornázott településeken összesen 24 932 ember él, a megye lakosságának 7 %-a.
A csatornázott települések döntő hányada a Bakonykarszt Zrt. vízellátó területén van, így a csatornahálózat üzemeltetését a Bakonykarszt Zrt. üzemelteti. De mellette üzemeltetőként jelen van a Pápai Vízmű Zrt. és a DRV Zrt. is.

A szakágat érintő fejlesztési igényeket elsődlegesen a veszélyeztetett vízkészlet védelme határozza meg. Ezért a teljes körű közcsatornás szennyvízelvezetését és annak szennyvíztisztító telepen történő tisztítását a megye valamennyi települése számára, településszinten meg kellene oldani.

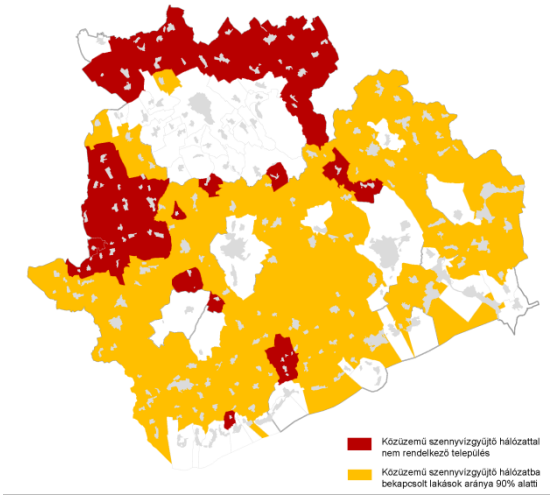

A nem csatornázott területeken a szakszerűtlen szennyvízszikkasztás a megye vízbázisát veszélyezteti, a talaj, talajvíz, rétegvizek elszennyeződését okozza.

Az elmúlt időszakban jelentős kutatások-fejlesztések alapján fejlesztették ki azokat a szakszerű szennyvízkezelő házi berendezésekkel, amellyel a szennyvizeket, természetesen, ha azt, egyéb helyi, természeti, hidrológiai, geológiai adottság nem akadályozza, lehet helyben kezelni és elhelyezni. Természetesen ennek alkalmazását csak ott szabad megengedni, ahol azt, kockázatmentesen az állampolgárra lehet bízni.

A fejlesztési célok elsődlegesen a még nem csatornázott települések csatornázásának a megvalósítása, valamint a már csatornázott településeken, is a rácsatlakozási arány növelése. De nem lehet figyelmen kívül hagyni a várhatóan hosszabb távig csatornahálózatra rá nem csatlakoztatható településrészeket, ott szabályozott körülmények között a szakszerű házi egyedi megoldását engedélyezve a helyi veszélyeztetés kockázatát csökkenteni kell.

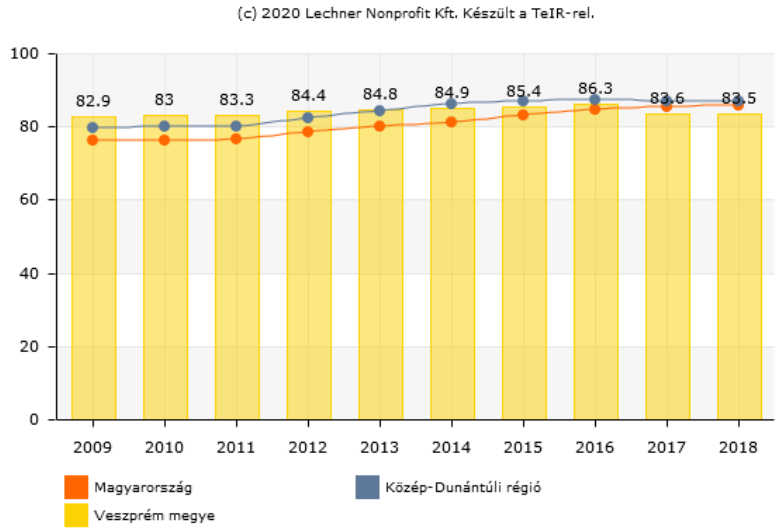

Közműolló alakulása (%)

Közcsatornahálózatba bekapcsolt lakások aránya a vezetékes ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások százalékában

ENERGIA KÖZMŰ INFRASTRUKTÚRA

Energetikai hálózatok, energiaellátás, megújuló energiák

Energiaellátás hálózati rendszerei

Veszprém megye területén jelentősebb energiaellátó gerinchálózatok haladnak át, a nagyfeszültségű átviteli és főelosztó hálózatok és nagynyomású földgáz szállítóvezetékek, valamint azok biztonsági, illetve védőövezeteinek helyét, mint helyhez kötött adottságokat kell kezelni.
A megye területén országos jelentőségű, közcélú energiatermelésre létesített erőmű Ajkán és Litéren, megyei jelentőségű kiserőmű Veszprémben és Ajkán üzemel, mellette ma már jelentős a megújuló energiahordozók hasznosítása, a megyében szélerőművek és naperőmű parkok is üzemelnek.

Energiaközművek

Villamosenergia ellátás

A villamosenergia ellátás megye szintű kiépítettségű. Az igényt a MAVIR Zrt által üzemeltetett országos egységes hálózati rendszerről vételezett villamosenergiával elégítik ki.

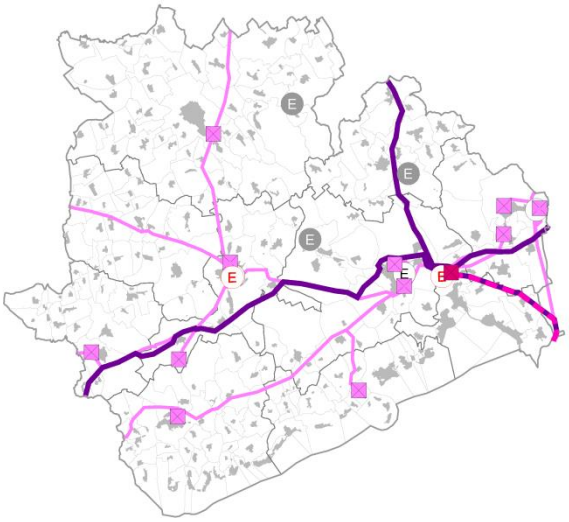

A megye területén áthalad a 400 kV-os átviteli hálózat és a 132 kV-os főelosztó hálózati rendszer néhány szakasza. Az E.ON Elosztóhálózati Kft által üzemeltetett 132 kV-os hálózat csatlakozási táppontjai a Hévízi és a Litéri 400/132 kV-os alállomás, valamint az ajkai Bakonyi Hőerőmű 132 kV-os kivezetései. A 132 kV-os hálózat szállítja a villamosenergiát a megye 132/35(/22)(/10) kV-os alállomásaihoz, amelyek a fogyasztók közvetlen villamosenergia ellátási bázisának tekinthető. Ezekről az alállomásokról induló középfeszültségű (35, 22, 10 kV-os) gerinchálózat táplálja az egyes településeken belül elhelyezett fogyasztói transzformátor állomásokat, amelyekről induló kisfeszültségű elosztóhálózatról elégítik ki az egyes fogyasztók igényeit.

Földgáz és egyéb szénhidrogén ellátás

A földgázellátás közel megyei szintű kiépítettségű, de mai is vannak még földgázellátással nem rendelkező települések.

A megye földgázellátását a területén áthaladó országos földgáz szállítóhálózati rendszerről történő vételezéssel biztosítják. A szénhidrogén szállító hálózatokat a Földgázszállító Zrt üzemelteti.

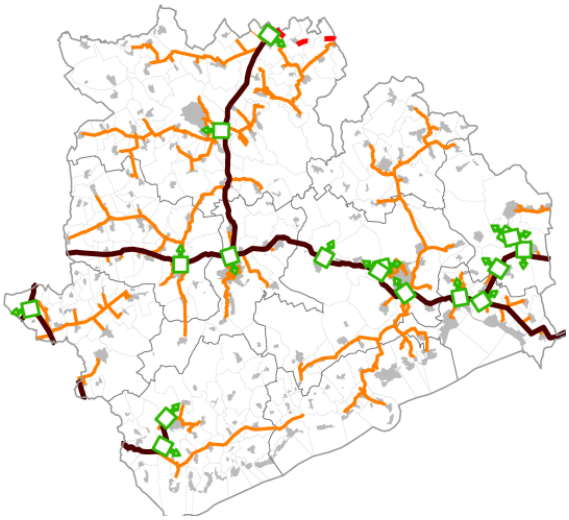

A fogyasztók földgázellátásának szolgáltatója az NKM Zrt. A megyében a fogyasztók földgázellátására egységes hálózati rendszert építettek ki, amelynek betáplálása az országos nagynyomású szállító távvezeték hálózatról biztosított. A gázátadó-nyomáscsökkentőkön keresztül nagyközép-nyomású vezeték szállítja a földgázt a településekig, általában a települések határába telepített gázfogadóig és a nagyközép/közép nyomásszabályozóig, ahonnan a településeken belüli gázelosztó hálózat indul.
A megye területét nemzetközi hálózatépítés nyomvonala is érinti, amely az OTrT alapján rögzíthető.

Távhőellátás

A megyében hőszolgáltatás részben ipari, részben kommunális célra került kiépítésre. Jelenleg a megyében távhőellátás hét településen (Ajka, Balatonfüred, Pétfürdő, Várpalota, Tapolca, Veszprém, Zirc) üzemel.

Nem vezetékes energiahordozók hasznosítása az energiaellátásban

A nem vezetékes energiahordozók közé tartozik a szén, a fa, az olaj, a PB közvetlen lakossági célú használata ma még jellemző, s ezek hasznosítása hosszabb távon is várhatóan fennmarad.

Megújuló energiahordozók hasznosítása

Az országban elérhető megújuló energiaforrások Veszprém megyében is rendelkezésre állnak, eltérő gazdasági eredményességi lehetőséggel. Energetikai eredményességgel várhatóan a szél és a nap energiája hasznosítható.

Szélenergia

A szélenergia előfordulási mértékét a topográfiai és légköri viszonyok befolyásolják.

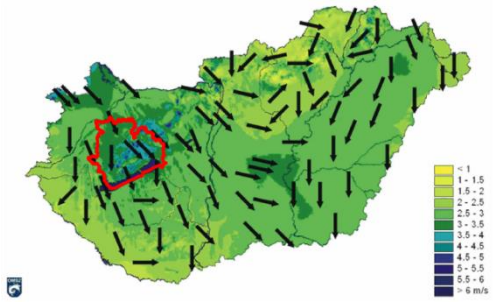

Veszprém megye az ország szélenergiát legkedvezőbben hasznosítható területén fekszik. A megyében több közcélú energiatermelő szélerőmű-park is létesült (Szápár, Csetény, Pápakovácsi). 2016-ban megjelent módosító rendelet a közcélú energiatermelést szolgáló szélerőmű-park létesítését ellehetetlenítette.

Napenergia

A meteorológiai adatok és mérések alapján, a napenergia hasznosítás lehetősége eltérő az ország területén.

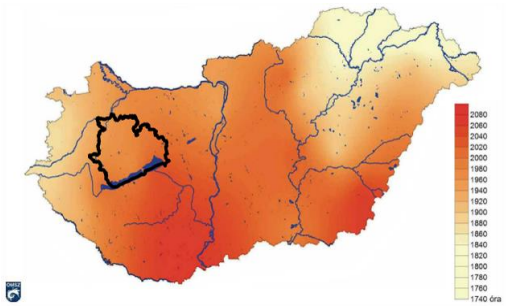

Veszprém megye területén általánosan 1980-2040 a maximálisan hasznosítható éves napos órák száma, amelynek hasznosíthatóságát célszerű is igénybe venni. Ez az a megújuló energiahordozó, amelynek szélesebb, energiagazdálkodást is érintő hasznosítása várható.

Geotermikus energia

Geológiai adottságok befolyásolják előfordulásának mértékét. Hasznosítására részben a termálvíz kitermelésével, részben a földhő hőszivattyúval történő alkalmazásával nyílik lehetőség.
A térkép jelzi, hogy a termálvíz kivételére gazdaságosan hol van esély. Erre Veszprém megye geológiai adottsága nem kedvező.

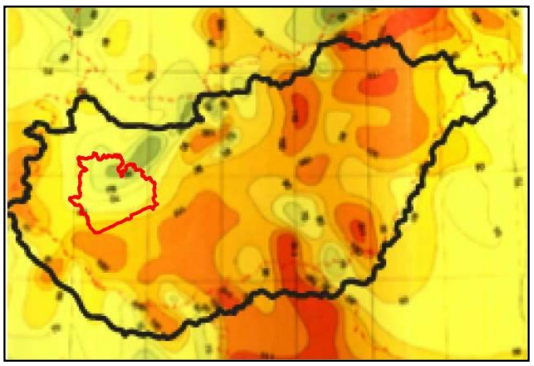

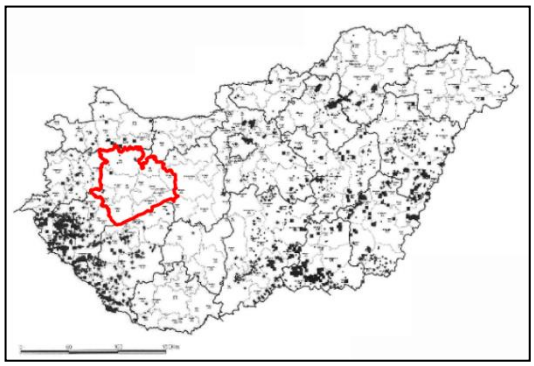

Környezetbiztonság

A biztonságunkat veszélyeztető folyamatok egyrészt természeti, másrészt technikai eredetűek. Az egyes események a különböző környezeti elemeket eltérő mértékben érintik. Magyarországon a természeti eredetű károk mértéke alacsonyabb, mint a világ más részein.

A környezetbiztonság helyzetét illetve a biztonságot befolyásoló potenciális veszélyforrásokat Veszprém megyében a megyei környezetvédelmi program az alábbi szempontok figyelembevételével értékeli:

- Veszélyes üzemek jelenléte. A megyében a SEVESO II. irányelvnek megfelelően 4 db alsó és 5 db felső küszöbös veszélyes üzem került nyilvántartásba vételre.
- Pirotechnikai veszélyeztetés. Veszprém megyében hagyománya van a pirotechnikai anyagok gyártásának és raktározásának. Ezen felül robbanóanyag raktárak is üzemelnek a megyében.
- Tűz, mint veszélyforrás. Tüzek kialakulásáért egyértelműen az ember tudatos vagy véletlenszerű nem kellően átgondolt tevékenysége a felelős keletkezési okokat illetően. A tüzek keletkezéséért elsősorban a felelőtlen emberi tevékenység, másodsorban a tűzvédelmi előírások megszegése be nem tartása, harmadsorban szándékosság illetve természeti jellegű esetek, pl. villámcsapás a felelős.
- Közlekedés, veszélyes áruk szállítása. A baleseti statisztikák alapján a közúti közlekedés a legveszélyesebb közlekedési fajta. Veszprém megyét több forgalmas magasabb rendű főút keresztezi, szeli át. A veszélyes áruk szállítása elsősorban a főútvonalakon zajlik, az alsóbbrendű utakat csak célforgalomként használják az AFDR hatálya alá tartozó szállítójárművek. A vasúti

szállítás nem dominens, bár néhány nagy cég a telephelyére vasúton is szállít, amely potenciális veszélyt jelent.

- Rendkívüli időjárással összefüggő veszélyek. Veszprém megye földrajzi elhelyezkedéséből adódóan egyik rendszeresen visszatérő veszélyeztető tényező a téli időjárás, a kiadós, több napig tartó hóesés, a szeles idő, hófúvások, hótorlaszok keletkezése. Nem ilyen mértékű, de az utóbbi időben gyakori a hőhullám okozta veszélyeztetés.
- Magyarország és azon belül Veszprém megye nem tartozik a kiemelkedően földrengésveszélyes területek közé, ennek ellenére erős rengések időnként előfordulnak. *(Berhida térségében 1985-ben 5-ös erősségű rengést észleltek, azóta 3-4 évenként fordul elő 3-as erősségű rengés.)* Ezen a földrengés szempontjából potenciálisan veszélyeztetettebb területen túl a megye többi részén a földrengés következtében létrejövő sérülések valószínűsége elhanyagolható a mindennapi élet egyéb veszélyforrásaihoz képest (például közlekedés).
- Balaton és környezetének biztonsága. Speciális helyzet a Balaton térségében a gyakori vihar és jég általi veszélyeztetés.
- Kártevők által okozott veszélyeztetés.

Összességében megállapítható, hogy a környezetbiztonság feltételei javultak, a Veszprém Megyei Katasztrófavédelem Igazgatóság többek között kidolgozta az iparbiztonság és a veszélyes anyag szállítás védelmi intézkedéseit, továbbá a kritikus infrastruktúra védelmének megteremtése folyamatban van.

Épített környezet és kulturális örökség

A megye kiemelkedően gazdag építészeti és kulturális öröksége (műemléki-, népi építészeti és ipartörténeti emlékei a történeti településekben koncentrálódik. 1100 műemlék ismert a megyében, ez azt jelenti, hogy minden 10. műemlék Veszprém megyében található. Országos elismerést váltott ki a Veszprémi Várnegyed megmentésére indított és végrehajtott, a folyamatos régészeti kutatással párhuzamosan végzett és egyúttal a legkorszerűbb technológiákat alkalmazó, összehangolt rekonstrukciós program.

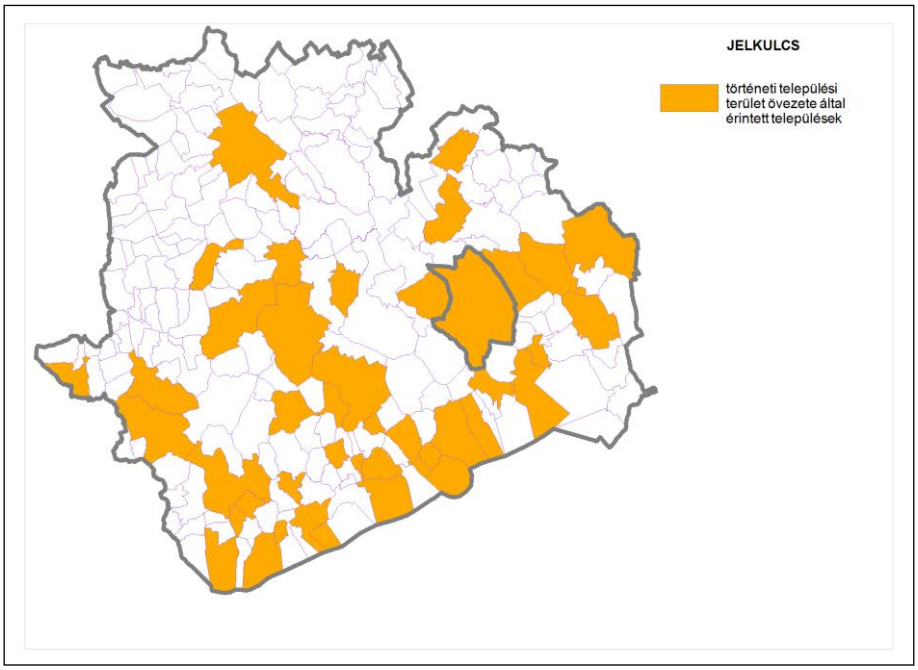

Veszprém megye térségében - *a régészeti kutatások tanúsága szerint* - az őskőkortól kezdve - településnyomok tanúskodnak az emberi közösségek jelenlétéről (Lovas őskőkori festékbánya, Sümeg mogyorósdomb kovakőbánya, stb.)

Építészeti és tárgyi-, valamint változatos etnikai kultúrhagyatéka kiemelkedően gazdag. A megye kulturális intézményrendszere - mint a múzeumok és kiállítóhelyek, levéltár és könyvtárhálózat, a közművelődési szervezetek élő kapcsolatot tartanak fenn a történelmi múlt és napjaink oktatási-, művelődési szükségleteinek ápolásában.

Az építészeti örökség, helyi kultúra részét képezik, egyúttal kiemelkedő és meghatározó turisztikai potenciált jelentenek a kastélyok, kúriák és a várak. (örökségvédelmi szempontból jelentős helyszínek a veszprémi vár, a sümegi püspöki palota, a dobai Erdődy-kastély, a cseszneki vár, a várpalotai vár, valamint dabronci Szegedy-kastély és kúria).

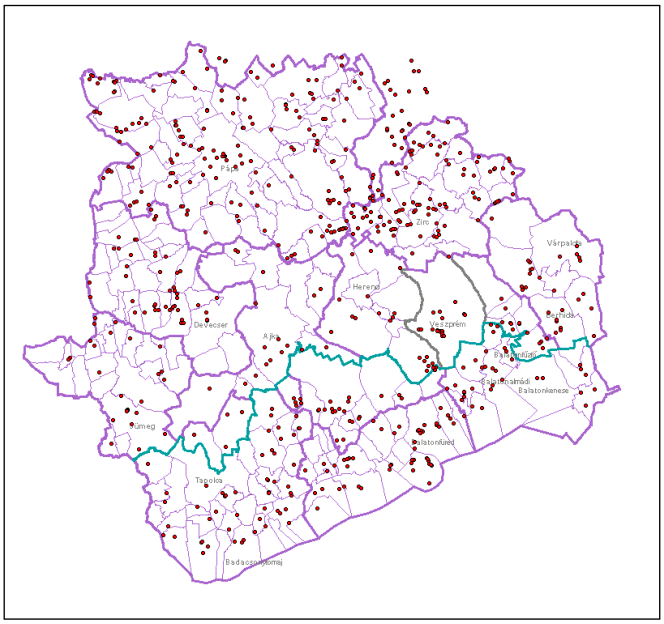

Régészeti lelőhelyek Veszprém megyében

A megye régészeti lelőhelyeit fenti ábra mutatja be. A régészeti lelőhelyek a megye egész területén megtalálhatók, viszonylag egyenletesen helyezkednek el. Az átlagosnál nagyobb területi sűrűségben a Zirci kistérségben fordulnak elő. Területfejlesztési nézőpontból a régészeti értékek egyszerre jelentenek korlátozó tényezőt, melyet a településrendezési tervek készítésekor figyelembe kell venni, ugyanakkor fejlesztési potenciált is hordozhatnak, hiszen idegenforgalmi vonzerőként is figyelembe vehetők a közülük arra alkalmasak.

Világörökség és világörökség-várományos terület döntő többségében a Balaton Kiemelt Üdülőközpont területén található. A BKÜK-en kívül a Magas–Bakonyi TK-hez tartozó Bakonybél területét fedi le az övezet, - várományos területként - amelynek területén található a Somhegyi Erdőrezervátum is.

Gazdasági bázis

Veszprém megye gazdasága 2010-2019

A gazdaság teljesítőképessége illetve a gazdasági potenciál a területfejlesztés meghatározó tényezője.

A megye általános gazdasági helyzete

Veszprém megye gazdasági fejlettsége hazai viszonylatban közepesnek mondható, és 2010-2019 közötti fejlődési üteme is jellemzően átlagos volt. A KSH legfrissebben újraszámított megyei *GDP*-adatait a lakosságra vetítve a 2010-2018 közötti időszak minden évében kevéssel a vidéki (Budapest értékeit nem tartalmazó) egy főre jutó GDP átlaga alatt maradt (a vidéki átlag 94-98%-a, az országos átlag 71-76%-a között ingadozott). A Közép-dunántúli régió mindkét másik megyéje (Fejér és Komárom-Esztergom) jelentősen megelőzi. A megyék rangsorában is a középmezőnyben van, mind 2010-ben, mind pedig 2018-ban a 11. helyen állt, a Dunántúlon csak Somogyot és Baranyát előzi meg (1. táblázat). Megjegyzendő azonban, hogy a 2000-es évtizedben romlott a pozíciója, hiszen az ezredforduló évében még a vidéki átlag 108%-a volt Veszprém megye GDP/fő adata, amivel a 6. helyen állt a megyék rangsorában.

A GDP bővülése nem volt töretlen a megyében sem. A gazdasági válságnak köszönhetően 2007 és 2012 között összességében itt is csökkent a GDP volumene – a vidéki átlagot enyhén meghaladóan, évente átlag 1,8%-kal –, és 2013-tól lehet itt is újra gazdasági növekedésről beszélni, melynek mértéke (évi átlagban 4,0%) a vidéki átlaggal egyezett meg (2. táblázat), igaz, az egyes évek növekedési ütemei jelentősen eltérőek. Ennek köszönhetően 2018-ban a válság kezdetéhez képest 19, 2010-hez képest pedig 28%-kal magasabb volt Veszprém megye egy lakosra jutó GDP-volumene.

A *foglalkoztatás* tekintetében Veszprém – hasonlóan a másik két közép-dunántúli megyéhez – hosszú ideje jobb helyzetben van, mint az országos és vidéki átlag, és ezekhez képest pozíciója az elmúlt években sem változott érdemben, a megyei rangsorokban azonban kissé előrelépett. A foglalkoztatási helyzetről is a legteljeskörűbb áttekintést nyújtó 2011-es népszámlálás és a 2016-os mikrocenzus adatait összehasonlítva megállapítható, hogy az aktivitási ráta (teljes népességből) esetében a 7-ből 6-ik, míg a munkanélküliségi ráta esetén 7-ből 3-ik legkedvezőbb helyre lépett elő Veszprém a megyék rangsorában (3. táblázat). A munkaügyi hivatalok által regisztrált Veszprém megyei munkanélküliek száma a 2010-ben még átlagosan 20 ezer fős szintről 2019-re 6 ezer főre mérséklődött, majd a járvány hatásai miatt 2020-ban 9 ezerre emelkedett. A foglalkoztatottak száma pedig az országoshoz hasonlóan Veszprémben is jelentősen nőtt az elmúlt évtizedben: a KSH munkaerőfelmérés adatai szerinti 2010-es 136 500 főről 2019 átlagában 160 600 főre. A javulásban nagy szerepe van az országosan is erősödő piaci alapú foglalkoztatásnak (például a feldolgozóiparban és az idegenforgalomban – főleg a városokban és a Balaton környékén), illetve a közmunka-programoknak (döntően a periférikusabb községekben). Több ágazatban, így különösen a balatoni turizmusban pedig inkább a munkaerőhiány okozott már gondokat az elmúlt években.

Veszprém megyében 2010-ben 55 788 *gazdasági szervezetet* regisztráltak, amelyek 92%-a vállalkozásként működött. A vállalkozások mintegy 70%-a egyéni, 30%-a társas vállalkozásként működött. A szervezetek száma 2019-re 61173-re nőtt, a növekedés különösen 2018-19-ben volt erőteljes. A szervezetekből 55626 volt vállalkozás, amelyből 12207 volt társas (22%) és 43419 önálló (egyéni) vállalkozás (78%). A vállalkozások sűrűsége 2010-ben 144 darab volt ezer lakosra, míg

2019-ben 163, ami azonban az emelkedés ellenére kissé elmaradt az országos átlagtól (184 db/ezer fő). A ténylegesen *működő* vállalkozások száma azonban Veszprém megyében is jóval kisebb, a legfrissebb, 2018-as adatok szerint 26 716 db volt, a vállalkozássűrűség ezt alapul véve lényegében átlagosnak tekinthető (78 db/1000 lakos). A megyei székhelyű működő társas vállalkozások száma 10068 volt, míg az egyéni vállalkozások közül csak 16648 működött. Ugyanakkor a vállalkozássűrűség tekintetében igen jelentős területi, járási különbségek mutatkoznak: a Balaton térségében és a megyeszékhelyen országosan is kiemelkedőnek számít, míg a kisvárosokban és a bakonyi falvakban jóval alacsonyabb. azonban csak 2018-ban a működő vállalkozások 73,8%-a (19713 db) tevékenykedett a szolgáltató ágazatokban, amelyből kiemelkedik a kereskedelem és a gazdaságot segítő szakmai, műszaki, tudományos, és adminisztratív gazdasági szolgáltatások, de számottevő volt az ingatlanügyletek, a szálláshely-szolgáltatás és vendégforgalom, valamint a szállítás, logisztika szerepe is. A mezőgazdaságban a működő vállalkozások 4,6%-a (1242 db), míg az iparban 7,9%-a (2101 db) az építőiparban pedig 13,7%-a (3360 db) működött.

A megye területén megvalósult *beruházások* egy lakosra vetített volumene a 2010–19-es időszakban az országos átlag mintegy öthatoda volt – a vidéki átlagtól csak 5%-kal maradt el –, és hasonló a helyzet a beruházások fő csoportjai (építési- és gépberuházások, illetve vállalkozások és költségvetési szervek beruházásai) tekintetében is. A beruházási értékek a dolog természetéből eredően évről évre jelentősebben ingadoznak – egy-egy nagyvállalat fejlesztése, vagy egy jelentősebb infrastruktúra-fejlesztési projekt növeli az adott évi megyei összeget –, így a megye pozíciója is a 7-14. hely között ingadozott a lakosságra vetített beruházási összeget tekintve. A volumen ugyanakkor az évtized folyamán, az országos trendhez hasonlóan, évről évre csaknem folyamatosan növekedett: a 2010-es 103 Md Ft-ról a 2019-es 212 Md Ft-ra, ami reálértéken kb. 60%-os növekedést jelent. Az ágazati arányokat tekintve a feldolgozóipar súlya közel 40% volt, kb. egyezően a vidéki átlaggal – de jócskán lemaradva a másik két közép-dunántúli megyétől, amelyekben ez az ágazat növeli meg jócskán a beruházási értéket), aztán a közlekedés/szállítás (12%), majd a kereskedelem (7%) következik. A beruházások egy lakosra jutó értéke az ágazatok többségében a vidéki átlag körüli volt, jelentősebb előny csak az energia- és vízellátási ágazatban, illetve – döntően a balatoni turizmusnak köszönhetően – a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás ágazatban mutatkozik (mindkét tekintetben a vidéki átlag bő másfélszerese), míg a legnagyobb elmaradás a közlekedési, szállítási beruházások tekintetében volt (a vidéki átlag kétharmada), mivel jelentősebb út- és vasútépítés, illetve felújítás a 8-as út bővítésén túl nem érintette a megyét.

Veszprém megyében a *külföldi* közvetlen *tőkebefektetéssel* működő vállalkozások száma 2010-ről 2018-ra 586–ról 375-re mérséklődött. A tőkekoncentrációt viszont jól jelzi, hogy a befektetett működőtőke 122 milliárd forintról 437 milliárd forintra emelkedett. A 2018-as megyei adat viszont így is csak az országos FDI érték (26910 mrd Ft) 1,6%-a, szemben például Fejér 4,9%-os vagy Komárom-Esztergom 5,3%-os arányaival, illetve Veszprém megyének az ország lakosságából képviselt 3,5%-os súlyával. A legtöbb külföldi működőtőke a feldolgozóiparba érkezett 2010-ben 101, 2018-ban már 400 milliárd forint értékben, azaz a külfölditőke-állománynak immár 92%-át reprezentálja ez az ágazat, jócskán felülmúlva még a 77%-os vidéki átlagot is.

A megye főbb gazdasági ágazatai

A megye gazdaságának ágazati összetételét és annak változását legérzékenyebben a bruttó hozzáadott érték megoszlásával szemléltethetjük (4. táblázat). Az ágazati arányokban érdemi, tartós átalakulás nem történt 2010 és 2018 között: a szolgáltató ágazatok a megyék többségéhez hasonlóan itt is vezető szerepűek voltak – arányuk 55-59%-ot tett ki a hozzáadott értékből – közt), az ipar–építőipar

részesedése 35 és 39% között mozgott (ezen belül a legmeghatározóbb feldolgozóipar 25-31%-ot tett ki), a mezőgazdaság súlya pedig mindössze 5-6%. A megye gazdasága tehát nemcsak a teljesítmény (GDP/fő) szempontjából, hanem az ágazati összetétel szempontjából is teljesen átlagosnak mondható magyar viszonylatban. A termelő ágazatok GDP-részesedése hajszálnyival kisebb a vidéki átlagnál – a mezőgazdaság és az ipar-építőipar súlya is 1-2 százalékponttal marad el attól –, míg a szolgáltatások az átlagosnál kissé nagyobb hányadot képviselnek a hozzáadott értékből. A mezőgazdaság esetében ezt indokolja, hogy Veszprém megye természeti, különösen talajadottságai a megyék többségénél kedvezőtlenebbek, és a foglalkoztatási szerepe is kisebb azokénál. Az ipar esetében viszont árnyalja a képet, hogy a foglalkoztatás ágazati szerkezetét tekintve – e tekintetben a 2016-os mikrocenzus adatai a legfrissebbek – Veszprém megyében a vidéki átlagot (22%) jócskán meghaladja a feldolgozóipar aránya (29%). Ez arra hívja fel a figyelmet, hogy bár a foglalkoztatást alapul véve a megye hagyományosan „iparibb" karaktere megmaradt – csak Vasban és Komáromban dolgozik arányaiban több feldolgozóipari foglalkoztatott –, a megye iparának termelékenysége összességében alacsony, kevés az igazán hatékony iparvállalat. A szolgáltatásokon belül egyedül a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás ágazat foglalkoztatási aránya nagyobb a vidéki átlagnál, ami elsősorban a Balaton-parti turizmusnak köszönhető.

A mezőgazdaság

A megye három, egymástól jelentősen eltérő karakterű természetföldrajzi egységre osztható: a Kisalföld déli, délkeleti területeire, a Bakonyra és a Balaton-felvidékre. Ezek mezőgazdasági hasznosítása is hagyományosan eltérő. A kisalföldi terület, a Marcal-völgye hagyományosan a szántó- és gyepterületekben, valamint vizes élőhelyekben bővelkedik. A Bakonyban az erdőgazdálkodás volt meghatározó, amely tevékenység sok, ma már védett élőhelyet óvott meg. A Balaton-felvidék mozaikos tájhasználata pedig többek közt a gyümölcs- és szőlőművelés, valamint a gyep- és erdőgazdálkodás természeti értékekben gazdag területe.

A *mezőgazdasági*, illetve a tágabban (az erdőterülettel együtt) értelmezett *termő*területek területek aránya kismértékben csökkent: 2019-re 42,4%-ra, illetve 73,9%-ra (1. ábra). A mezőgazdasági területek legnagyobb részét a szántó művelési ág teszi ki (130 ezer hektár, 30%), amely azonban így is jóval alacsonyabb, mint az országos átlagérték (46,4%), és 2010-hez képest is számottevően (9 ezer hektárral, 2,4 százalékponttal) lett kevesebb. Az erdők és a gyepek aránya, köszönhetően a kedvező természeti adottságoknak, azonban jelentősen nagyobb (31,5% illetve 10,1%), mint az országos értékek (20,8 illetve 8,5%), és ezek kiterjedése a vizsgált időszakban sem változott jelentősen. Az országos átlagot meghaladó a szőlőterületek aránya is, ám ennek kiterjedése 1600 hektárral, azaz több mint negyedével csökkent 2010-ről 2019-re. Figyelembe véve, hogy több hírneves hazai borvidék (Badacsonyi, Balaton-felvidéki, Balatonfüred-csopaki, Nagy-somlói) található a megyében, ezen szőlőterületek (és a hagyományos szőlőművelés) megóvása és megújítása alapvető fontosságú. A megye mezőgazdasága összességében diverzifikáltabb az országos átlagnál: bár a 4 fő növénytermesztési kultúra az országossal megegyező – búza, kukorica, repce, napraforgó –, ezek a szántóterületnek csak 54%-át foglalták el 2019-ben, szemben a 67%-os országos átlaggal. Az eltérést főleg a takarmánynövények nagyobb aránya magyarázza, amelyeknek – a gabona- és olajos növényekkel ellentétben – a termésátlagai is magasabbak az országos átlagoknál.

Az ipar

A Veszprém megyei ipari termelés értéke 2010 és 2019 közt 515 milliárdról 1194 milliárd forintra nőtt. Az árváltozások hatásától megtisztítva, volumenben is jelentős volt a bővülés: az országos átlagban 41%-os növekedés helyett 66%-os volt (ezzel hatodik a megyék sorrendjében). Így az egy lakosra jutó ipari termelés értéke a vidéki átlagot megközelítette (annak 70%-áról 90% fölé nőtt), az országos átlagot pedig – az ezredforduló óta először – el is érte (számszerűen 3,5 millió forint volt). Ezzel Veszprém megye a 12-ről a 9. helyre lépett előre a megyék iparosodottsági rangsorában. Igaz, a másik két közép-dunántúli megye továbbra is bőven megelőzi (2019-ben Komárom-Esztergomban a háromszor, Fejérben pedig 2-szer ennyi volt az egy lakosra jutó ipari termelési érték, pedig az ipari foglalkoztatásban lényegesen kisebb a különbség). Az ipari értékesítés a teljes időszakban jelentős mértékben exportorientált volt – 2019-ben a megyei székhelyű cégek ipari értékesítésének 75%-a exportra történt –, köszönhetően elsősorban a megyében termelő transznacionális vállalatoknak. Az ipari foglalkoztatás növekedése is folyamatos volt: 2010-végén 26381 fő, 2019-ben pedig 36 348 fő dolgozott a legalább 5 fős, Veszprém megyei székhelyű ipari cégeknél. A 2011-es népszámlálás és a 2016-os mikrocenzus teljeskörű adatait összevetve is hasonló a kép: 2011 október elsején 43 640 ipari kereső lakott a megyében, öt évvel később pedig már 50 093, miközben az építőipari foglalkoztatás is bővült (9 985-ről 11 674-re).

A legjelentősebb ipari szakágazatok a megyében a következők:

A *járműgyártás* a Veszprém megyei székhelyű, 49 fősnél nagyobb cégek teljes feldolgozóipari termelésének mintegy 57%-át adta 2019-ben, foglalkoztatásukból csaknem 40%-kal részesedett (több mint 11 ezer fő). A két legnagyobb árbevételű megyei cég, a Continental Automotive Hungary Kft. és a Valeo Auto-Electric Magyarország Gépjárműalkatrész-gyártó Kft. is ebben az ágazatban működik Veszprémben. A Continental 2010-ben nettó 66 milliárd forint árbevételét 2019-re 329 milliárdra növelte jelentős fejlesztések után, míg a Valeo hasonló értékei 41 milliárdról 171 milliárd forintra nőttek a jelzett időszakban, és foglalkoztatásuk is kiemelkedő: jelenleg közel háromezer, illetve több mint kétezer fő dolgozik veszprémi gyáraikban. Jelentős járműipari cégek működnek még Pápán (Yanfeng Hungary Automotive I.S. Kft. – árbevétel alapján megyei 6., Hirtenberger ASH Bt. – megyei 13.) és a vele szomszédos Mezőlakon (Adient Mezőlak Kft. – 2019-ben megyei 4.), Ajkán (Poppe és Pothoff Hungária Gépgyártó Kft. – megyei 12.). A járműipari cégek tehát egyértelműen a legnépesebb megyei településeken (Veszprém, Ajka, Pápa) és vonzáskörzetükben működtek, folyamatosan bővítve tevékenységüket és súlyukat.

A *vegyipar* hagyományos ipari szakágazat a megyében. Az egykori koncentrált várpalotai, peremartoni (Berhida) és balatonfűzfői vegyipari tevékenység (műtrágya-, növényvédőszer-, robbanóanyag-gyártása) mára Berhidán és Balatonfűzfőn erőteljesen leépült, illetve átalakult, ám Pétfürdőn a Nitrogénművek Vegyipari Zrt. még 2019-ben, problémái ellenére is a megye 3. legnagyobb (84 Md Ft-os) árbevételű vállalkozása volt, a vegyipar egésze pedig (néhány közepes méretű, főleg műanyagtermék-gyártónak köszönhetően a megyei feldolgozóipari árbevétel 15, a foglalkoztatotti létszám 18%-át adta.

A harmadik kiemelendő ipari szakágazat a fémalapanyagok és fémfeldolgozási termékek gyártása. Ide tartoznak a korábbi öntészeti, kohászati tevékenységet folytató cégek és utódvállalataik, valamint új betelepülő cégek is. A megyére hagyományosan jellemző timföld- és hidrátgyártás a MAL Zrt. felszámolásával (2013) utolsóként az országban megszűnt. A MAL Zrt tevékenységének egy részét a

felszámolási folyamat során átvette a Silkem Hungary Kft nevű cég, amely külföldi gyártóktól vásárolt hidrát és timföld alapanyagból gyárt és értékesít speciális hidrát és timföld termékeket, például a kerámia, a műanyagipar, stb. számára. nagymértékben leépült, Az alumíniumkohók pedig már korábban bezártak (Ajka, 1991, Inota 2006), ám jelenleg még két megyei nagyvállalat tevékenykedik ebben a szakágazatban – az Inotai Alumíniumfeldolgozó Zrt. Várpalotán, illetve a Le Belier Magyarország Formaöntöde Zrt. Ajkán – az egykori alumínumkohók telephelyein, de Noszlopon (Bock Hungária) és Veszprémben (Jost Hungária) is vannak jelentős fémipari cégek (5. táblázat). A szakágazat termelési aránya 9% volt 2019-ben a megyei székhelyű feldolgozóiparból, foglalkoztatotti létszáma pedig több mint négyezer fő (15%).

A 2010-es évtized szomorú fejleménye volt a megyét évtizedekig meghatározó bányászati tevékenységeinek immár lényegében teljeskörű megszűnése felszámolódása: 2013-ban például a halimbai bauxitbánya, 2016-ban az úrkúti mangánbánya zárt be. A bauxitbányászat egészének leépülése szoros összefüggésben van a MAL Zrt 2010-es környezeti haváriájával, csődhelyzetével majd felszámolásával. Szén- és bauxitbányászat csupán (országosan is utolsóként) a bakonyoszlopi kiskapacitású, mélyművelésű bányában folyik még, a nemfémes ásványi nyersanyagvagyont (pl építő- és díszítőkövek – bazalt –, illetve homok, kavics) jövesztő kis kapacitású bányákból ugyanakkor több is maradt a megyében (pl.Uzsa).

A harmadik kiemelendő ipari szakágazat a *fémalapanyagok és fémfeldolgozási termékek gyártása*. Ide tartoznak a korábbi öntészeti, kohászati tevékenységet folytató cégek és utódvállalataik, valamint új betelepülő cégek is. A megyére hagyományosan jellemző timföld- és hidrátgyártás a MAL Zrt. felszámolásával (2013) nagymértékben leépült, az alumíniumkohók pedig már korábban bezártak (Ajka, 1991, Inota 2006), ám két megyei nagyvállalat ma is ebben a szakágazatban tevékenykedik – az Inotai Alumíniumfeldolgozó Zrt. Várpalotán, illetve a Le Belier Magyarország Formaöntöde Zrt. Ajkán – az egykori alumínumkohók telephelyein, de Noszlopon (Bock Hungária) és Veszprémben (Jost Hungária) is vannak jelentős fémipari cégek . A szakágazat termelési aránya 9% volt 2019-ben a megyei székhelyű feldolgozóiparból, foglalkoztatotti létszáma pedig több mint négyezer fő (15%). A Mal Magyar Alumínium Termelő és Kereskedelmi Zrt. ajkai gyártóbázisát a veszprémi IC Profil Kft. az Alufém-egységet pedig a győri Lendinvest Kft vásárolta meg. Az ajkai gyártelep így közvetlenül és közvetve 500 ember foglalkoztatását teszi lehetővé. A megyében jelentősebb ágazati súllyal bír még a gép, gépi berendezés gyártása (2019-ben 7%) és a villamos berendezés gyártása (6%), viszont az élelmiszeripar alárendelt szerepű (3,5%), csak a húsiparnak van még jelentősebb megyei kapacitása, elsősorban a nemrég súlyos válságból megmenekült Pápai Hús Kft. révén.

A 2010-es évtized szomorú fejleménye volt a megye évtizedekig meghatározó bányászati tevékenységeinek immár lényegében teljeskörű felszámolódása: 2013-ban például a halimbai bauxitbánya, 2016-ban az úrkúti mangánbánya zárt be. A bauxitbányászat egészének leépülése szoros összefüggésben van a MAL Zrt 2010-es környezeti haváriájával, csődhelyzetével majd felszámolásával. Szén- és bauxitbányászat csupán (országosan is utolsóként) a bakonyoszlopi kiskapacitású, mélyművelésű bányában maradt, a nemfémes ásványi nyersanyagvagyont (pl építő- és díszítőkövek – bazalt –, illetve homok, kavics) jövesztő kis kapacitású bányákból ugyanakkor több is maradt a megyében (pl.Uzsa).

A működő nagyerőművi szektort az ajkai, mára biomassza-tüzelésre átállított régi szenes erőmű képviseli (Bakonyi Erőmű Zrt., 131,6 MW), valamint a litéri, állami tulajdonú tartalék gázturbinás erőmű (MVM GTER Zrt., 120MW). 2011-ben szintén az ajkai gyártelepen hozták létre az újabb két

tartalék gázturbinás blokkot (Bakonyi Gázturbinás Erőmű, MVM GTER Zrt. 2*58=116MW), mely a hazai villamosenergia-rendszer biztonságát hivatott javítani.

A szolgáltatások

A szolgáltatások mind a bruttó hozzáadott érték, mind pedig a megyei foglalkoztatás és a regisztrált vállalkozások számának és arányának vonatkozásában a legfontosabb ágazatcsoportot jelentik Veszprém megyében is.

Nagyon fontos piaci ágazatok a megyében a kereskedelem és a szállítás–raktározás, valamint a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás szektorok, amelyek a vizsgált időszakban együttesen 16-19% közti részesedéssel bírtak a bruttó hozzáadott értékből az időszak folyamán, a foglalkoztatásnak pedig a 2016-os mikrocenzus szerint 23%-át adták a megyében. Ezeknek különösen a Balaton és a nagyobb városok térségében van kiemelkedő szerepe. A bruttó hozzáadott érték 2010 és 2018 közti növekményéből is 16%-kal részesedtek, így ágazati pozíciójuk viszonylag stabil volt.

Kiemelendő szektor még a közszolgáltatások (közigazgatás, védelem, oktatás, egészségügy, szociális ellátás) területe, amelynek korábban is jelentős súlya a megye gazdasági teljesítményéből 2010-ről 2018-ra tovább növekedett 16,6-ról 19,1%-ra. Foglalkoztatási súlyuk pedig – bár a vidéki átlagtól némiképp elmarad –, még jelentősebb: 21,9% volt a 2016-os mikrocenzus időpontjában. Egyes közszolgáltató szervezetek foglalkoztatása a legnagyobb megyei vállalatokéhoz hasonló (pl. a veszprémi kórház 1800 fős, a veszprémi tankerületi centrum 2400, a Pannon Egyetem kb. 800 főt foglalkoztat 2020 novemberében).

A különféle üzleti szolgáltatások, ha szintén csökkenő részaránnyal is, de a vidéki átlagot meghaladó léptékben vannak jelen a megyében: a megyei foglalkoztatásból 5-6, a hozzáadott értékből 7-8% a súlyuk. Viszonylag kis súlyúak ugyanakkor, és a vidéki átlag körüli vagy az alatti értékekkel bírtak az információ, kommunikáció, illetve a pénzügyi, biztosítási tevékenység alágazatok. Az utóbbi részesedése ráadásul jelentősen csökkent is a vizsgált időszakban (2,4-ről 1,1 %-ra).

A turizmus

A turisztikai és vendéglátási tevékenység hagyományosan Veszprém megye kiemelkedő szolgáltatási alágazata. Fő területe a Balaton idegenforgalmi régiója (vízparti turizmus), de van jelentősége a Balaton-felvidéken és a Bakonyban, valamint Veszprémben is. A három megyére kiterjedő Balaton turisztikai régióban volt található 2018-ban az ország kereskedelmi szállásférőhelyeinek 27%-a, ezeknek mintegy harmada Veszprém megyében, 90%-ban a partmenti településeken (a régió néhány további jellemző adatát a 2. ábra mutatja).

Veszprém megye szálláshely adatok

Kereskedelmi szálláshelyek adatai

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Bp.-en kívüli országos értékek (2019)	A megyei arány az országos értékeken belül (2019)
Vendégek száma (fő)	547 753	582 809	606 599	634 773	710 145	777 964	844 717	8 303 962	10,17%
Vendégéjszakák száma (db)	1 616 955	1 725 738	1 778 470	1 842 040	2 034 205	2 206 404	2 324 666	20 833 906	11,16%
Külföldi vendégek száma (fő)	119 460	125 820	133 469	132 598	151 528	157 458	169 639	2 194 280	7,73%
Külföldi vendégéjszakák száma (db)	546 191	578 393	605 054	582 424	649 916	671 737	678 123	6 282 377	10,79%
Külföldi vendégéjszakák száma (%)	34%	34%	34%	32%	32%	30%	29%	30,15%	-
Belföldi vendégek száma (fő)	428 293	456 989	473 130	502 175	558 617	620 506	675 078	6 109 682	11,05%
Belföldi vendégéjszakák száma (db)	1 070 764	1 147 345	1 173 416	1 259 616	1 384 289	1 534 667	1 646 543	14 551 529	11,32%
Belföldi vendégéjszakák száma (%)	66%	66%	66%	68%	68%	70%	71%	69,85%	-

Egyéb szálláshelyek adatai

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Budapesten kívüli országos értékek (2019)	A megyei arány az országos értékeken belül (2019)
Vendégek száma (fő)	111 444	130 289	144 125	155 903	181 642	240 739	272 071	2 445 209	11,13%
Vendégéjszakák száma (db)	396 856	418 164	457 136	495 732	603 965	665 570	814 903	8 007 844	10,18%
Külföldi vendégek száma (fő)	22 030	22 945	23 624	29 568	36 360	52 179	53 647	618 915	8,67%
Külföldi vendégéjszakák száma (db)	105 042	99 367	97 713	107 555	151 402	144 010	186 671	2 183 165	8,55%
Külföldi vendégéjszakák száma (%)	26%	24%	21%	22%	25%	22%	23%	27,26%	-
Belföldi vendégek száma (fő)	89 414	107 344	120 501	126 335	145 282	188 560	218 424	1 826 294	11,96%
Belföldi vendégéjszakák száma (db)	291 814	318 797	359 423	388 177	452 563	521 560	628 232	5 824 679	10,79%
Belföldi vendégéjszakák száma (%)	74%	76%	79%	78%	75%	78%	77%	72,74%	-

forrás: WDW Hungary (a Magyar Turisztikai Ügynökség adatszolgáltatása szerint)

A megye kereskedelmi szállásférőhelyeinek száma 2015-ig alapvetően csökkent – a 2000-es évek közepi csaknem 40 000 db-os csúcsértékekről alig 30 000-re –, majd növekedésnek indult, de a 2019-es 33 167 db is még jelentős elmaradást jelent. Ennek megfelelően a megye súlya az országos kínálatból is mérséklődött kissé (10,6-ról 8,1%-ra) 2010 és 2015 között, de az azóta lezajlott beruházásoknak köszönhetően 2019-ben már újra 9,5%-ot tett ki a megye kínálata az országos, és 11,2%-ot a vidéki kínálatból. A bevételek szempontjából kiemelt fontosságú szállodai férőhelyek száma is 2015-től indult növekedésnek indult, a 2019. júliusi 11 187 db-os adat pedig csaknem elérte a korábbi (2005-ös) csúcsértéket, magasabb színvonal és növekvő kihasználtság mellett.

A szállásférőhelyek csökkenése ellenére az összes vendégéjszakák száma 2010 és 2019 közt jelentősen és folyamatosan nőtt Veszprém megyében, összességében 1,5-szeresére: 1,5 millióról 2,3 millióra. Ezen belül a hazai vendégek számának növekedése volt dinamikusabb, 61 százalékos, míg a külföldiek csak 33%-kal több vendégéjszakát töltöttek a Veszprém megyei kereskedelmi szálláshelyeken. A hazai vendégek számának növekedési üteme teljesen megegyezett az országos átlaggal – a turisztikai kínálat bővülése és az igénybe vételüket ösztönző állami kedvezmények az egész országban dinamikus bővülést eredményeztek –, míg a külföldi vendégek tekintetében Veszprém megye 33%-os növekménye elmarad nemcsak a kiugró budapesti 81%-os, hanem a vidéki 43%-os értéktől is. Ezzel együtt a megye Balaton-partja ma is a hazai turizmus egyik legfrekventáltabb területe: a vidéki települések közül Balatonfüred a második, Zánka a hatodik, Tihany a tizedik legmagasabb vendégéjszaka-számot mondhatta magáénak 2018-ban (együtt a megyei volumen közel 40%-át adták!)

A Veszprém megyei (döntően a Balaton által dominált) turizmus karakterének átalakulása tartós trend. Míg az ezredfordulón még kétszer annyi külföldi vendégéjszakát (1,23 millió) regisztráltak a

megyében, mint hazait (623 ezer), már 2010-re megfordultak az arányok, mert külföldiek (döntően a németek) érdeklődése kevesebb mint felére esett vissza (511 ezer), míg a magyaroké már akkor is jelentősen nőtt (1,02 millió). A 2010 óta megtörtént fejlesztések ugyan a külföldi vendégforgalom csökkenő trendjét meg tudták fordítani (2019: 678 ezer vendégéjszaka), de az ezredforduló előtti volumentől még így is messze vagyunk; bővülő számú és fizetőképességű hazai publikum fölénye pedig így már csaknem 2,5-szeres (2019: 1,65 millió vendégéjszaka). A 2020-as koronavírus-járvány fejleményei tükrében ezt a fordulatot akár szerencsésnek is mondhatjuk, mert a hazai vendégéjszakák számának visszaesése Veszprém megyében 2020 első három negyedévében sokkal kisebb volt („csupán" 27,4%), mint a külföldieké (66,1%), és utóbbiak érdeklődésének helyreállása akár hosszú évekig is eltarthat.

A 429/2020. (IX. 14.) Korm. rendelet szerint a Balaton turisztikai térségbe tartozó települések Veszprém megye területén az alábbiak:
Ábrahámhegy, Alsóörs, Aszófő, Badacsonytomaj, Badacsonytördemic, Balatonakali, Balatonakarattya, Balatonalmádi, Balatoncsicsó, Balatonederics, Balatonfőkajár, Balatonfüred, Balatonfűzfő, Balatonhenye, Balatonkenese, Balatonrendes, Balatonszepezd, Balatonszőlős, Balatonudvari, Barnag, Csopak, Dörgicse, Eplény, Felsőörs, Gyulakeszi, Hegyesd, Hegymagas, Herend, Hidegkút, Kapolcs, Káptalantóti, Kékkút, Kisapáti, Kislőd, Kővágóörs, Köveskál, Lesencefalu, Lesenceistvánd, Lesencetomaj, Litér, Lovas, Mencshely, Mindszentkálla, Monostorapáti, Monoszló, Nagyvázsony, Nemesgulács, Nemesvámos, Nemesvita, Óbudavár, Öcs, Örvényes, Paloznak, Pécsely, Pula, Raposka, Révfülöp, Salföld, Som, Sümeg, Szentantalfa, Szentbékkálla, Szentjakabfa, Szentkirályszabadja, Szigliget, Tagyon, Taliándörögd, Tapolca, Tihany, Tótvázsony, Uzsa, Vászoly, Veszprém, Veszprémfajsz, Vigántpetend, Vöröstó, Zánka, és Zirc. (A korábbi üdülőkörzeti lehatároláshoz képest jelentős változás, hogy a turisztikai térség részét képezi Veszprém megyei jogú város is.)

Veszprém megye gazdaságának és a gazdaság térszerkezetének fő változásai a megyei területrendezési tervet megalapozó vizsgálatok óta eltelt időszakban

Veszprém megyében az ágazatokat és a nagyvállalatokat tekintve kiemelkedő szerepe van a feldolgozóiparnak és azon belül a járműgyártásnak, a vegyianyag és műanyaggyártásnak, valamint a fémalapanyag- és fémfeldolgozásitermék-gyártásnak. Különösen a járműipari beszállító nagyvállalatok folyamatosan növelik gazdasági súlyukat, foglalkoztatásukat a megye nagyobb városaiban és térségeikben (Veszprém, Pápa, Ajka), így ezek a térségek a gazdaság térszerkezetének és a természeti környezet terhelésének is egyre nagyobb súlyú szereplői lesznek.

A másik két nagy súlyú ipari szakágazat aránya lényegében stabil. Területi koncentrációjuk a megye hagyományos ipari zónáihoz köti őket, a vegyipart Pétfürdő–Berhida–Balatonfűzfő térségébe, a fémipart Várpalota (Inota) és Ajka térségébe. Mindezt egybevéve az ipar a veszprémi és a várpalotai járásokra, valamint Ajkára, Pápára és közvetlen szomszédaira koncentrálódik, ezen belül is az utóbbi évtizedben a megyeszékhely súlya növekvő. Hagyományosan alacsony ugyanakkor az ipar szerepe a Marcal mentén, illetve a bányászat megszűnésével a Bakony térségében is.

Az elmúlt időszakban immár stabilan alacsony foglalkoztatási szerepű (2016-ban 4,2%, 6856 fő) mezőgazdasági tevékenység súlypontja Pápa, illetve kisebb részben Devecser térségére tehető, míg a turizmus és vendéglátás területi súlypontja továbbra is egyértelműen a Balaton partján található úgy a kapacitásokat (szálláshelyeket) mind a szolgáltatási teljesítményt tekintve. A nagy vállalkozói

aktivitás, a szolgáltatási teljesítmény (vendégek, vendégéjszakák) folyamatos növekedése és az 2015-2019 között újra növekedett kereskedelmi szálláshely-kapacitás is jelzi a Balaton térség felértékelődését az (elsősorban hazai) vendégek körében.

Mindezen hatások eredőjeként 2011-re az alábbi, eltérő méretű *foglalkoztatási centrumok* alakultak ki a megyében (6. táblázat – az adatok egyéb lehetőség híján a 2011 októberi népszámláláskori helyzetet mutatják, de a foglalkoztatás azóta bekövetkezett jelentős bővülése a foglalkoztatási centrumok körét érdemben nem, s a települési arányokat is vélhetően csak kisebb mértékben változtatta meg):

Veszprém kiemelkedő – az országban a 13. legnagyobb – foglalkoztatási centrum, a 27 ezer dolgozó lakosához képest 37 ezer munkahellyel rendelkezett 2011-ben, amelyek közel 40%-át beingázók töltötték be.

A következő lépcsőfokot jelentő *Pápa és Ajka* munkahely-kínálata Veszprémének egyaránt 39-39 százaléka volt, és bár ingázási mérlegük pozitív (mindkét esetben kb. másfél-kétezer fő volt), beingázóik létszáma kevesebb mint 30%-a Veszprémének.

A harmadik szinten, egymáshoz hasonló, 2011-ben 6-6 ezer körüli munkahelyszámmal található – sorrendben – *Tapolca, Balatonfüred, majd Várpalota*. Ezek azonban már nagyrészt csupán a településen lakó foglalkoztatotti létszámnak megfelelő számú álláslehetőséget kínáltak, sőt Várpalota ingázási mérlege a helyi ipar leépülése nyomán immár masszívan veszteséges (szerencsére Székesfehérvár és Veszprém közötti fekvésének köszönhetően ez nem jelent problémát).

Méretének és kistérségi központ funkciójának köszönhetően két és félezer körüli munkahellyel rendelkezett *Sümeg és Zirc*, részben ipari üzemeinek köszönhetően kétezer körülivel *Balatonalmádi, Pétfürdő és Balatonfűzfő*, míg ezernél többel további öt, ötszáz és ezer közöttivel újabb tíz település. Ezek zömének ingázási mérlege nullszaldó körüli, de némelyikük– a viszonylag kis településeken létesült egy-egy nagyobb foglalkoztatónak köszönhetően – 50%-ot meghaladó arányban beingázóknak ad munkát (Pétfürdő, Herend, Nemesvámos, Mezőlak, Noszlop, illetve 2011-ben még Balatonfűzfő és Halimba is, bár ezek ipari telephelyeinek bezárásával 2011 óta megszűnt kiemelt foglalkoztatási szerepük).

A megye gazdaságának külső és belső kapcsolatai

A megye külső és belső szállítási kapcsolatait biztosító közúti és vasúti közlekedési rendszer stabilan kiépült, így a hangsúly 2010 óta, és várhatóan a továbbiakban is a meglevő hálózati elemek fejlesztésén ill. fenntartásán van. Balatonvilágos 2013-as Somogy megyéhez csatlakozása miatt 3,6 km-rel csökkent az autópályák hossza, jelenleg alig 6 km autópálya van Veszprém megye területén. A 8. sz. főút fejlesztése, (Veszprém elkerülését leszámítva) a keleti megyehatártól Herendig történő 2x2 sávra kiépítése, a 110 km/óra sebesség engedélyezése is részben a vizsgált időszakra esett (2015: Márkó–Herend elkerülő szakasz, 5,2 km; 2018: a Várpalota elkerülését biztosító 9,4 km-es szakasz; a veszprémi elkerülő négysávúsítása nemrégiben indult). Fontos, elsősorban a Balaton északi, északkeleti partvidékének jobb elérhetőségét biztosító fejlemény volt a 710-es főút befejezése, és az M7-es autópályával való csomópontjának átadása 2019-ben.

Érdemi gyorsforgalmi szakasz híján – bár a megye útjai saját kategóriájukban az országos átlagnak megfelelő, vagy annál nagyobb forgalmúak – a megyei közúthálózat átlagos forgalmi terhelése

elmarad az országos átlagtól. A legforgalmasabb szakaszok – jól tükrözve a gazdasági és turisztikai csomópontok korábbiakban vázolt elhelyezkedését és az országon belüli, illetve a tranzitjellegű kapcsolatokat – a megye délkeleti negyedében sűrűsödnek: egyrészt a megyeszékhely környezetében, másrészt, az előbbiekhez csatlakozva, a Balaton partján. Így a 8-as főút Várpalota–Veszprém közötti, majd Veszprémtől Herenden át a 83-as út kiágazásáig tartó szakasza; a Balaton északi partját feltáró főutak ÉK- i irányból Balatonfüreden túl a tihanyi elágazásig (71, 710, 72, 73); végül, a 82-es út Veszprém-Zirc szakasza. A K-NY irányú, azaz Budapest illetve Ausztria felé kapcsolatot teremtő – a Bakony lábánál, illetve a Balaton partján futó – főutak egyértelműen forgalmasabbak, mint a Bakonyon átvezető, döntően Győr felé tartó É-D irányú utak. Utóbbiak közül a 82-es út a legjelentősebb forgalmú irány.

Az országosan 19%-os forgalombővüléssel szemben a Veszprém megyei közúti forgalom nagysága 2019-ben összességében megegyezett a 2010-essel (6. ábra). Ennek egyik oka, hogy az időszak eleje még a gazdasági válság miatti forgalomcsökkenésről szólt, s Veszprémben az országosnál egy évvel később, csak 2015-től fordult meg a trend; másrészt pedig az országos forgalombővülés jelentős részben az új gyorsforgalmi utakon jelenik meg, Veszprém megyében azonban nem történt ilyen fejlesztés. Az országostól eltérően alakult a megyében a két fő járműtípus forgalma is: a 2019-es személygépkocsi-forgalom 12%-kal nagyobb volt a 2010-esnél (igaz, ez is elmarad az országos 24%-os bővüléstől), míg a teherforgalom 48%-kal csökkent (az országban ezzel szemben kb. azonos volt). A legforgalmasabb útszakaszok a megyében a 8-as út Várpalota és Veszprém közötti (20 km), illetve Veszprém és a 83 sz. főút közötti (17 km) szakasza, valamint a 8-as úttól az M7-es autópályáig tartó útvonal (72-es–710-es/71-es utak). A vizsgált időszakban a forgalomnövekedés is ezeken – különösen a Várpalota-Veszprém, és az ehhez csatlakozó Litér–Balatonfűzfő–M7-es autópálya közötti szakaszon (72-es–710-es utak) – volt a legerőteljesebb, jól mutatva a fővonali hálózatfejlesztések forgalomátterelő, illetve bővítő hatását.

A megye legfontosabb vasúti vonala a 20-as számú Székesfehérvár–Szombathely vonal megyei szakasza, amely szintén nyugati–keleti irányú. Jelenleg ez a megye egyetlen villamosított vonala (illetve ehhez csatlakozik a megye nyugati peremét egy rövid szakaszon érintő, szintén villamosított 25-ös számú Boba–Zalaegerszeg–Bajánsenye vasút). A másik forgalmas fővonal az észak-balatoni személyforgalom miatt jelentős 29-es (Székesfehérvár–Tapolca), ennek a keleti megyehatártól Balatonfüredig tartó szakasza villamosításához a közelmúltban fogtak hozzá. Nyilvános repülőtér nincs a megyében. a legközelebbi nyilvános nemzetközi repülőterek a sármelléki, a győr-péri és a budapesti Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér. A pápai katonai repülőtér a Magyar Honvédség kezelésében van, egy állandó, NATO többnemzetiségű alakulat bázisrepülőtere 2009 óta.

A megyei gazdaság versenyképességét befolyásoló tényezők

A megye gazdasági versenyképességét nagyban befolyásolja földrajzi helyzete, vagyis hogy államhatárral nincs közvetlen kapcsolatban, de viszonylag közel helyezkedik el Nyugat-Európához. Bár Veszprémnek a tervezett a kiemelt szolgáltatást nyújtó 8. számú főút elkészültéig egyelőre nincsen a megyét feltáró gyorsforgalmi útja, az időszak (részben a megyehatáron túl) átadott fejlesztéseinek köszönhetően Budapest átlagos elérési ideje 2010 és 2018 között Veszprémből is némileg javult (83-ról 73 percre). A legközelebbi (gyorsforgalmi hálózatba kötött) autópálya csomópont átlagos elérési ideje a megyeszékhelyről 26 perc, az M7-710-es főúti új csomópont átadásával négy perccel csökkent. A régióközpont Székesfehérvár elérési ideje a 8-as főút új szakaszának átadásával átlagosan 44-ről 39 percre mérséklődött. A megye közlekedésileg jól feltárt

területei például a 8-as, a 71-es és a 82-es 83-as út mente, míg közlekedési árnyékban vannak a Balaton-felvidék, a Bakony és a Marcal-mente egy-egy részének települései. A 20-as és 29-es vasúti fővonalak esetén komoly, nehezen orvosolható probléma az alacsony pályasebesség (előbbiben 100 km/h, de két hosszabb szakaszon is csak 80, utóbbiban végig 80 km/óra) és a kedvezőtlen vonalvezetés, illetve helyenként a kapacitáskorlátot közelítő forgalom.

A versenyképességet befolyásoló további tényező, hogy több, beruházásra előkészített, ipari park címet elnyert terület van a megyében. A következő településeken működtek ipari parkok 2020 végén: Ajka, Balatonfűzfő, Pápa, Peremarton, Sümeg, Veszprém, Zalahaláp, Zirc. Kihasználtságuk változó. Jelentős lehetőséget hordoznak a korábban létesített iparterületek is, ha azok infrastruktúrájának állapota, kapacitása és közlekedési helyzete megfelelő (lásd például Ajka Gyártelep). Ugyanakkor problémát jelentenek a nehézipari múltból hátrahagyott nagyobb léptékű szennyezések, hulladékok, meddő-, salak- és pernyehányók, zagytározók és az esetlegesen alábányászott területek például Ajka térségében. Veszprém és Várpalota térsége pedig kijelölt légszennyezettségi zóna, ahol a levegőtisztasággal több esetben is problémák adódtak. Figyelembe kell venni azt is, hogy a megye jelentős része természetvédelmi terület sokféle természeti és kulturális értékkel, a Balaton-felvidéki Nemzeti Parki Igazgatóság felügyeletével. Ezeken túl a megye egyes területein a számottevő turizmus, illetve a honvédségi területek is figyelembe veendő korlátot jelentenek a gazdaságfejlesztés számára.

Társadalmi környezet

Kulturális adottságok, értékek

Veszprém megyét hagyományosan gazdag és sokoldalú kulturális élet jellemzi. Ennek egyaránt részét képezik:

- az épített környezet kiemelkedő kulturális értékei,
- a műemlékek, a helyi értékek,
- a történelmi térségi és helyi tradíciók,
- szellemi örökség, néphagyományok
- a kulturális intézmények és azok által biztosított színes kínálat,
- a múzeumok, a tájházak, a veszprémi színházak, a közösségi házak,
- valamint a kulturális rendezvényeknek *(hangversenyek, programok)* tartására alkalmas helyszínek.

A megye kultúrájának, az itt élők kulturáltságának kiemelkedő jelentősége van a megye életében, az itteni élet minősége, a megye lakossága identitástudatának alakulása, közvetetten pedig népességmegtartó és népességvonzó képessége alakulásában.

A turizmussal foglalkozó szakemberek szerint evidencia, hogy az a hely vonzó az idegeneknek a vendégeknek is, ahol a helyiek is jól és otthon érzik magukat. Ehhez a helyi kultúra meghatározó jelentőségű és ebben a vonatkozásban a kultúrának területfejlesztő ereje is van. Különös jelentősége van ennek a sajátos vonzerőnek a megyeszékhely a térségi központi települések illetve a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet vonatkozásában.

Veszprém megye népességének és humán erőforrásainak változása

A megye népessége és az itt koncentrálódó humán erőforrás meghatározó jelentőségű területfejlesztési tényező. A népesség számának és potenciáljának változása kihat a megye gazdasági-, társadalmi-, területi folyamatainak alakulására és befolyásolja a megye jövőbeli fejlesztését is.

Romló demográfiai trendek

2019-ben Veszprém megyében él az ország népességének 3,5%-ka, 341 317 fő, ezzel a lakónépesség számmal a kilencedik legnépesebb megyéje. Az itt élő, az itt dolgozó népesség fizikai és szellemi potenciálja, egészsége, munkakultúrája, képességei a további fejlődés meghatározó tényezői, erőforrásai.

Ezért kedvezőtlen folyamat, hogy a lakónépesség csökken, a demográfiai tényezők folyamatosan romlanak, amely ugyan nem Veszprém megyei jelenség, de itt is meghatározó. (A megyék közül 2009 és 2019 között csak Győr Moson Sopron és Pest megyékben stagnált, vagy növekedett a lakónépesség, míg a többi megyében, különböző mértékben bár, de csökkenés volt tapasztalható)
A megye változatos természetföldrajzi, gazdasági, adottságai (tóparti fekvés, hegyvidék, ipari múlt, termálvíz, turizmus) megjelennek a megye járásainak differenciált demográfiai jellemzőiben is. A megye tíz járásából csak két járásban, a Balaton partján fekvő, Balatonalmádi és Balatonfüredi járásokban tudott növekedni a népesség. Ennek oka a járások speciális helyzete, mindkét járás kiemelt turisztikai funkcióval bír.

A megye és a járások népességszám vesztése mögött meghatározó az élve születések alacsony és a halálozások egy évtizede fennálló magas száma okozza.

Az országos trendekkel megegyezően Veszprém megye népessége is elöregedő. Az öregedési mutató értéke 2009 óta folyamatosan növekszik, és meg is haladja az országos értékeket. A megye járásaiban különbségek vannak a lakosság korstruktúrájában. A megyei átlagot (20,8%) meghaladó mértékű a 65 éves és annál idősebbek aránya a balatonfüredi (24,6%) és a balatonalmádi (23,4%) járásokban, valamint tapolcai (22,8%) és ajkai járásban (22%). A fiatal, gyermekkorúak aránya a megyei átlagot (13,9%) meghaladó a devecseri (14,1) a pápai (14,1) járásokban.

Az aktív korú népesség aránya is csökken az elmúlt évtizedben, a megye egészében és a járásaiban is. A megyei értéket is meghaladó mértékű a csökkenés a balatonalmádi, balatonfüredi, sümegi és zirci járásokban. Az aktív korúak aránya a járásokban magasabb, mint a járásközpontokban.

A megye vándorlási egyenlege 2009 és 2019 között negatív volt. A vizsgált évtizedben a megye 2130 főt veszített. 2016 óta kismértékű növekedés figyelhető meg az odavándorlások számában és csökkenés az elvándorlásokéban. Mindez megjelenik a vándorlási különbözetben is, amely 2016 óta pozitív. A pozitív vándorlási különbözet, vélhetően összefügg az évtized közepétől felerősödő elvándorlással is ország keleti, északkelti megyéiből, amelynek célállomása jellemzően a nyugati országrész, illetve a Balaton térség valamely települése.

Nagyok a különbségek a vándorlási különbözet esetében a megye járásaiban. Az eltelt évtizedben jelentős migrációs többletet „könyvelhetett el” a két Balaton parti járás. Balatonalmádi járás a tíz év

alatt 2726 fővel gyarapodott a pozitív migrációnak köszönhetően, míg balatonfüredi járás 1513 fővel. A többi járás, különböző mértékben bár, de negatív egyenleget mutatott.
Számottevő mértékben veszített népességet a pápai járás (-1735 fő), a devecseri járás (-1264 fő), a tapolcai (-1326 fő) és a várpalotai is. A veszprémi járás vándorlási egyenlege kiegyenlített volt az elmúlt évtizedben.

A községek negyedében növekedett a népesség, többségük a középfokú központok, illetve a Balaton környékén található. A Balaton közelében, illetve az aprófalvas vidékeken magas az idős népesség aránya, a megye középső, keleti része fiatalabb korszerkezetű.

Lakónépesség alakulása 2009-től (fő)	Öregedési mutató országos összehasonlításban

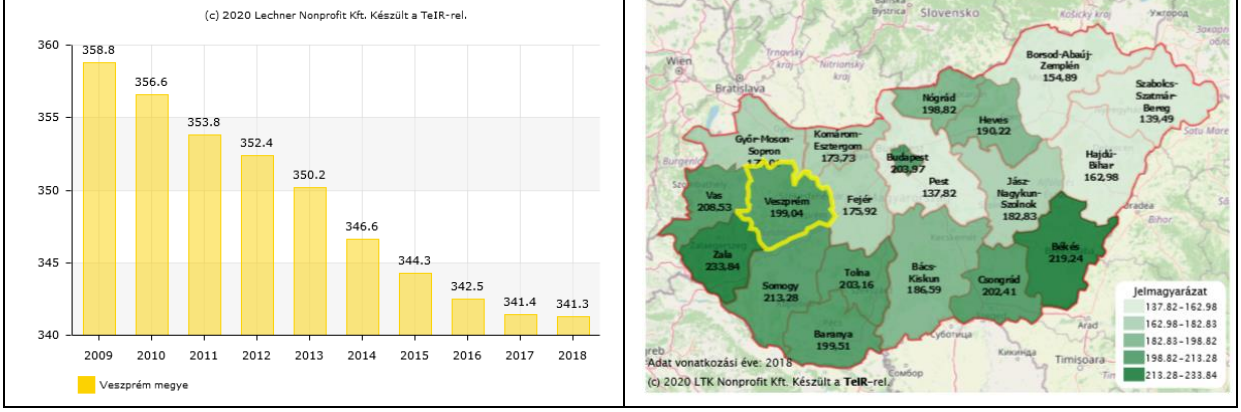

1. ábra: A lakónépességszám változása az ország megyéiben és Magyarországon 2009 és 2019 között (%)

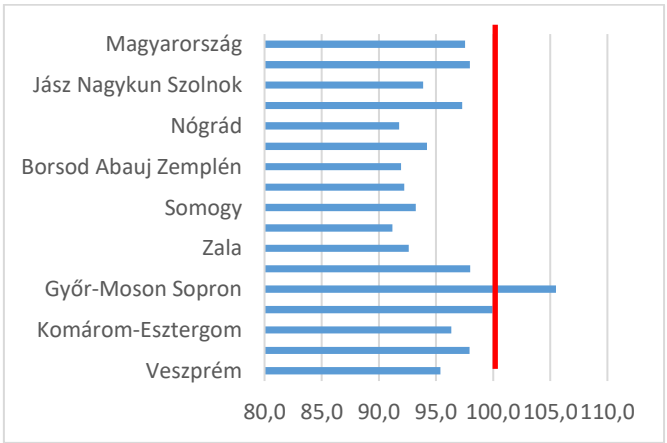

Forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis adatai alapján

Veszprém megyében az állandó népesség száma meghaladja a lakónépesség számát. Azonban 2009 és 2019 között eltelt évtizedben markáns visszaesés látható mindkét népesség számában. 2009 és 2019 között a megye lakosságszáma egy kisvárosnyi emberrel, 16 464 fővel csökkent.

A megye változatos természetföldrajzi, gazdasági, adottságai megjelennek a megye járásainak differenciált demográfiai jellemzőiben is. A megye tíz járásából csak két járásban, a Balaton partján fekvő, Balatonalmádi és Balatonfüredi járásokban tudott növekedni a lakónépesség. Ennek oka valószínűsíthetően a járások speciális helyzete a megyén belül, mindkét járás kiemelt turisztikai funkcióval bír. Mind Balatonfüred, mind Balatonalmádi kedvelt célpontja az országon belüli speciális migrációnak. Az okok között említhető az úgynevezett második otthonok, nyaralók elsődleges

otthonná való válása. A többi járásban különböző ütemben, de csökkent a népességszám. legerőteljesebben a devecseri és az ajkai járásokban. A devecseri járás népességszám vesztése mögött a 2010-ben történt vörösiszap katasztrófa hatásai érezhetőek.

2. ábra: Lakó és állandó népesség számának változása Veszprém megyében 2009 és 2019 között (fő)

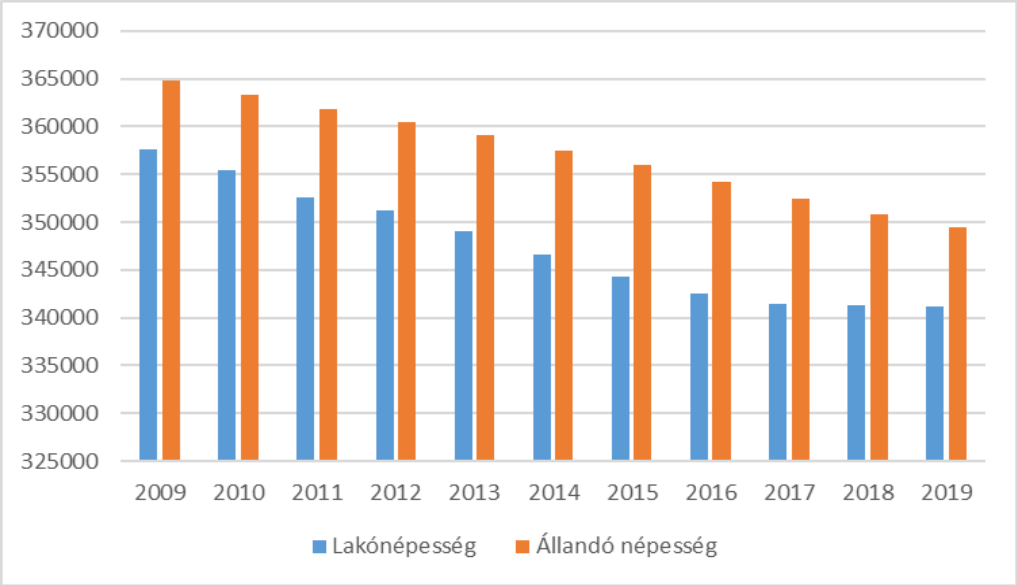

Forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis adatai alapján

A lakónépesség számának változása Veszprém megye járásaiban és járásközpontjaiban 2009-2019 között
(fő + %)

Járás	2009	2019	(%)
Ajkai	39651	37 469	94,5
Balatonalmádi	24895	25 747	103,4
Balatonfüredi	24045	24 313	101,1
Devecseri	15429	13 909	90,1
Pápai	60225	56 429	93,7
Sümegi	15392	14 580	94,7
Tapolcai	34682	32 676	94,2
Várpalotai	38126	35 961	94,3
Veszprémi	85560	81 260	95,0
Zirci	19616	18 813	95,9
Járásközpontok	2009	2 019	(%)
Ajka	29 419	27 593	93,8
Blatonalmádi	9 036	9 204	101,9
Balatonfüred	13 401	12 732	95,0
Devecser	4 641	4 238	91,3
Pápa	32 583	30 330	93,1
Sümeg	6 327	6 004	94,9
Tapolca	16 035	14 861	92,7

Várpalota	20 690	19 518	94,3
Veszprém	63 898	59 119	92,5
Zirc	7 098	6 762	95,3

Forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis adatai alapján

3. ábra: Lakónépességszám változás Veszprém megye járásaiban és járásközpontjaiban 2009 és 2019 között (%)

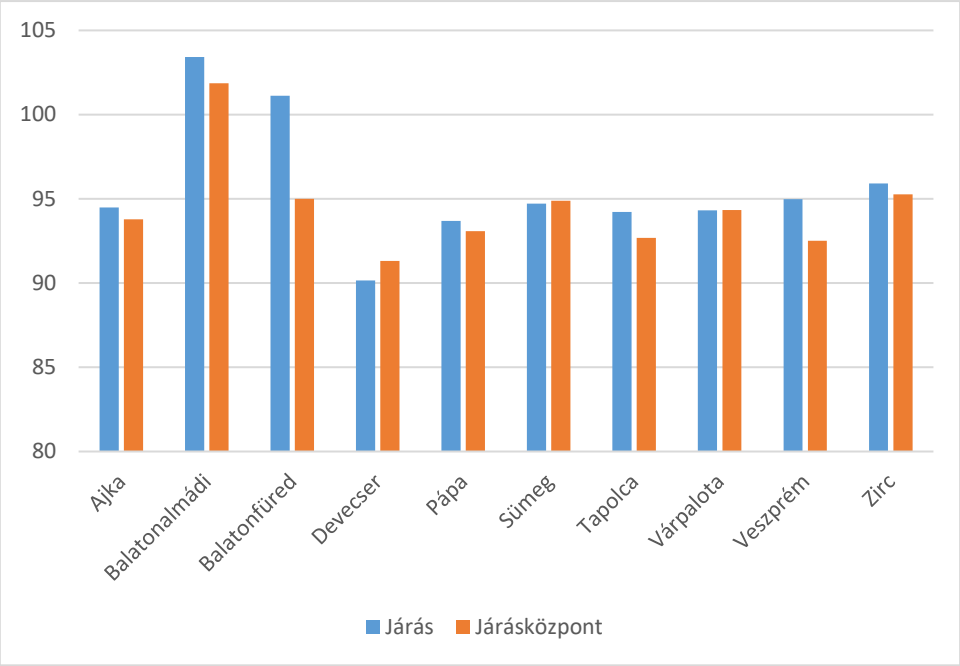

Forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis adatai alapján

A megye és a járások népességszám vesztése mögött az élve születések alacsony és a halálozások egy évtizede fennálló magas száma okozza. 2019-ben mind a megyében, mind pedig járásaiban jelentősen meghaladta a halálozások száma az élve születésekét.

4. ábra: Az élveszületések és halálozások számának alakulása Veszprém megyében 2009 és 2019 között (fő)

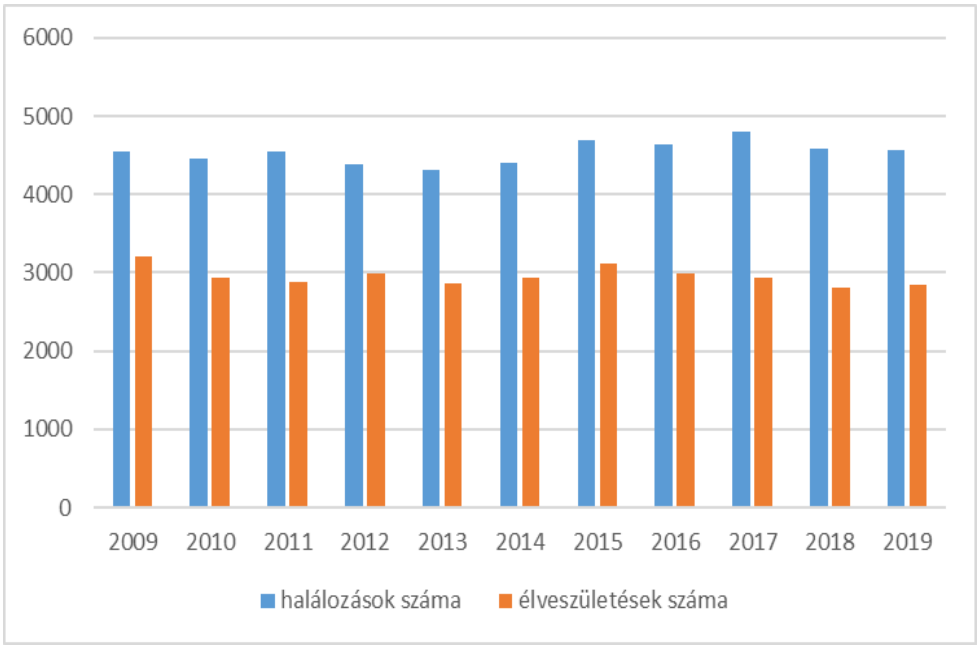

Forrás: KSH Tájékoztatási Adatbázis adatai alapján

5.ábra: Élveszületések és halálozások 1000 lakosra vetített száma Veszprém megye járásaiban 2019

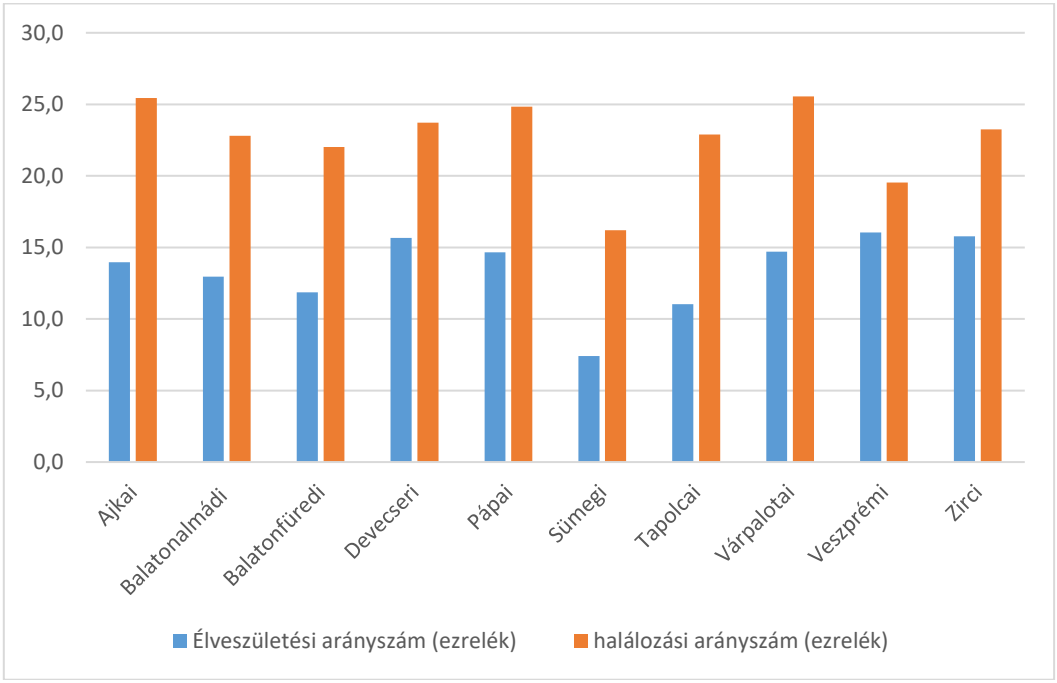

6. ábra: A népesség korszerkezet Veszprém megye járásaiban 2019-ben (%)

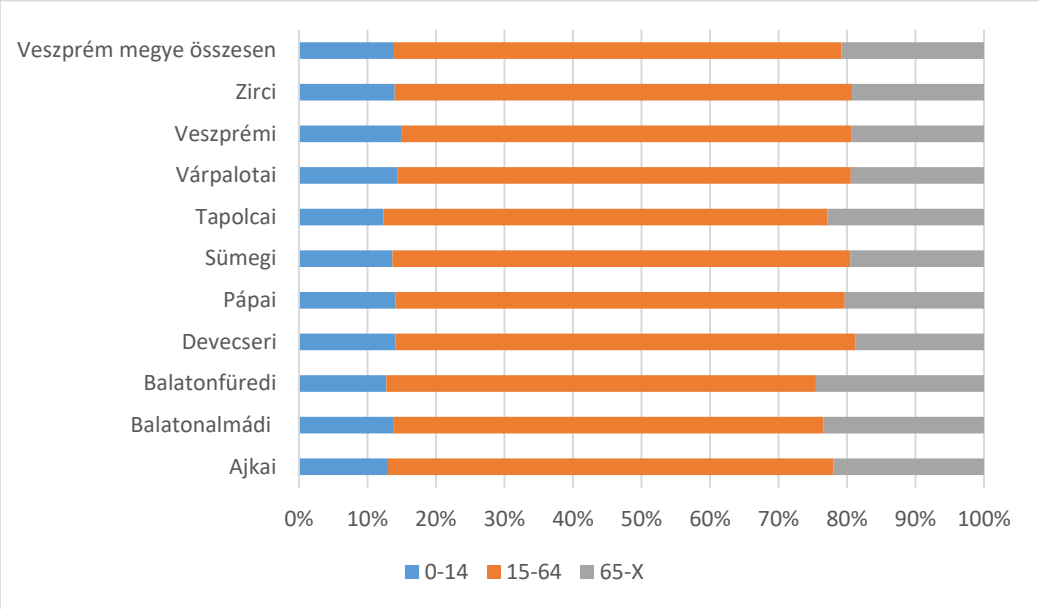

7. ábra: Az öregedési mutató alakulása Veszprém megyében és Magyarországon (100 gyermekkorúra jutó időskorúak száma)

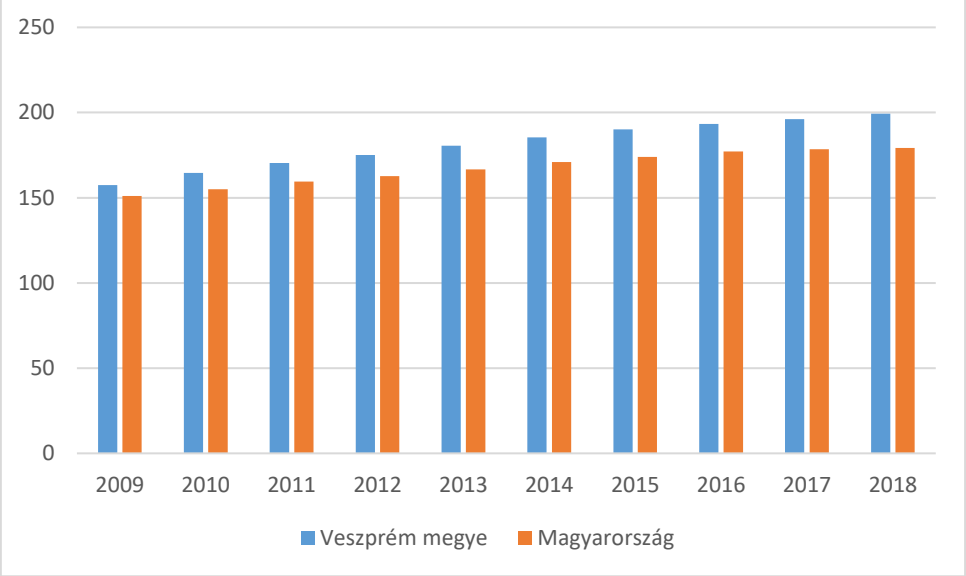

Forrás: TEIR adatok alapján

Az országos trendekkel megegyezően Veszprém megye népessége is elöregedő tendenciát mutat. Az öregedési mutató értéke (Állandó népességből a 100 0-14 évesre jutó 60-x évesek száma) 2009 óta folyamatosan növekszik, és meg is haladja az országos értékeket. A megye járásaiban különbségek vannak a lakosság korstruktúrájában. A megyei átlagot (20,8%) meghaladó mértékű a 65 éves és annál idősebbek aránya a balatonfüredi (24,6%) és a balatonalmádi (23,4%) járásokban, valamint tapolcai (22,8%) és ajkai járásban (22%). A fiatal, gyermekkorúak aránya ellenben a megyei átlagot (13,9%) meghaladó a devecseri (14,1) a pápai (14,1%).

8. ábra: Az állandó népességből a 18-59 éves korúak arányának változása 2009 és 2019 között (%)

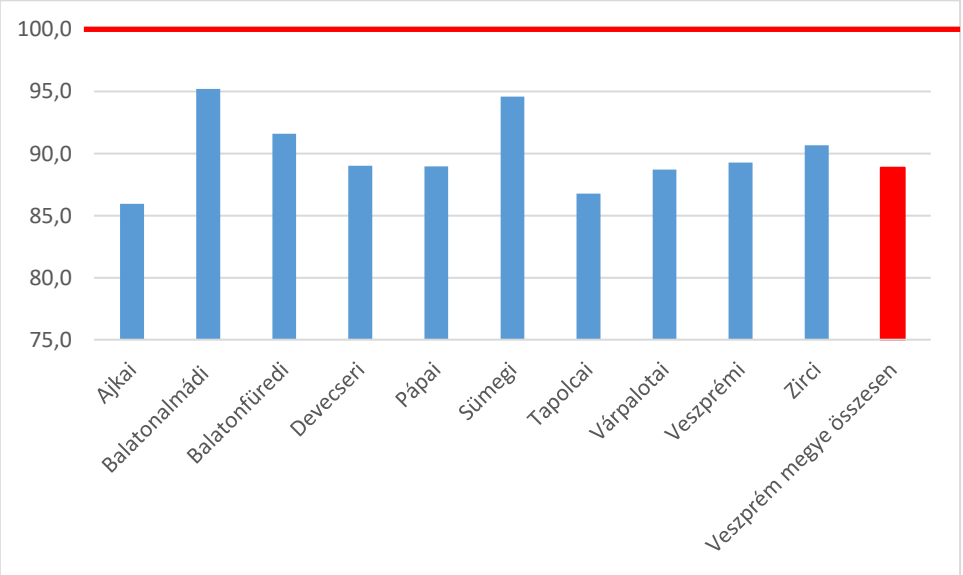

Forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis adatai alapján

9. ábra: Az állandó népességből az 18-59 éves korúak aránya a megye járásaiban és járásközpontjaiban, 2019, (%)

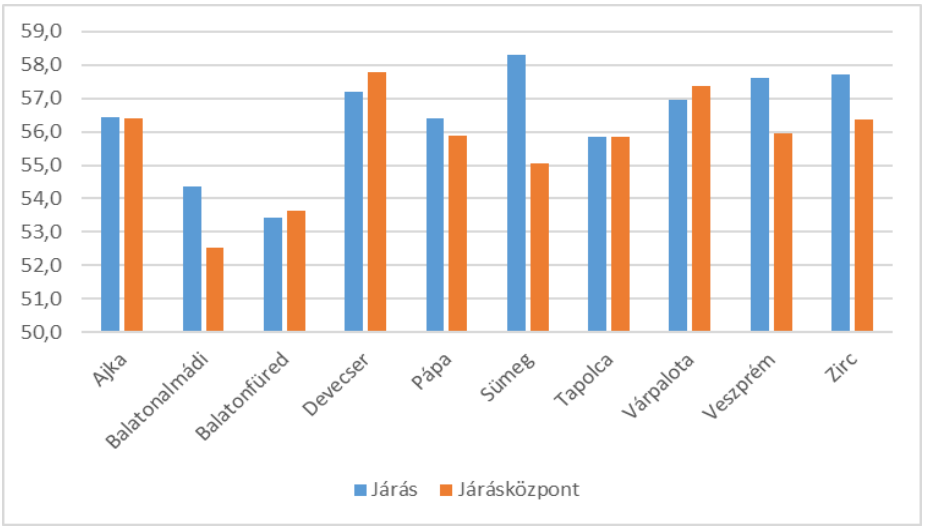

Forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis adatai alapján

Vándorlási különbözet

A megye vándorlási különbözete 2009 és 2019 között negatív volt. A vizsgált évtizedben a megye 2130 főt veszített. 2016 óta kismértékű növekedés figyelhető meg az odavándorlások számában és csökkenés az elvándorlásokéban. Mindez megjelenik a vándorlási különbözetben is, amely 2016 óta pozitív. A pozitív vándorlási különbözet, vélhetően összefügg az évtized közepétől felerősödő elvándorlással is ország keleti, északkelti megyéiből, amelynek célállomása jellemzően a nyugati országrész valamely települése.

10. ábra: Veszprém megye vándorlási különbözetének alakulása 2009 és 2019 között (fő)

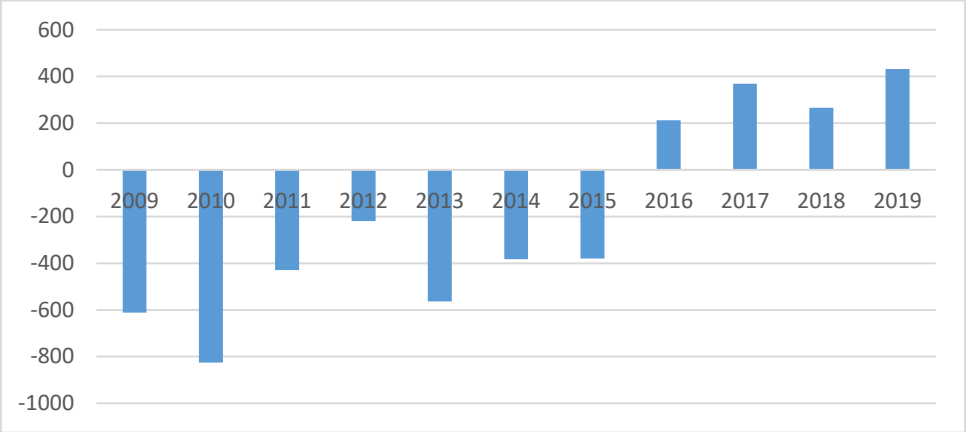

Forrás: KSH Tájékoztatási Adatbázis adatai alapján

Nagy különbségek figyelhetőek meg a vándorlási különbözet esetében a megye járásaiban. 2009 és 2019 között eltelt évtizedben jelentős migrációs többletet „könyvelhetett el" a két Balaton parti járás. Balatonalmádi járás a tíz év alatt 2726 fővel gyarapodott a pozitív migrációnak köszönhetően, míg balatonfüredi járás 1513 fővel. A többi járás, különböző mértékben bár, de negatív egyenleget mutatott. Számottevő mértékben veszített népességet a pápai járás (-1735 fő), a devecseri járás (-1264 fő), a tapolcai (-1326 fő) és a várpalotai is. A veszprémi járás vándorlási egyenlege kiegyenlített volt az elmúlt évtizedben.

11. ábra: Vándorlási különbözet értéke Veszprém megye járásaiban, 2019 (fő)

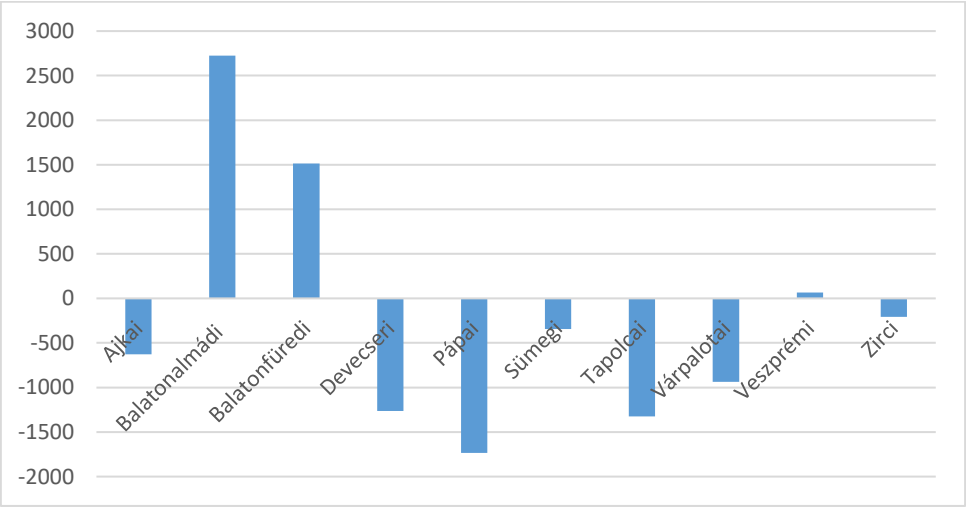

Forrás: KSH Tájékoztatási Adatbázis adatai alapján

Iskolai végzettség

A megye lakosságának képzettségi viszonyai az országos átlagtól kismértékben elmaradnak. 2011-ben az ország lakosságának 15,5%-ka rendelkezett főiskolai vagy egyetemi diplomával, 37,4%-uk rendelkezett alapfokú végzettséggel és 47%-nak volt középfokú végzettsége (KSH Népszámlálás 2011). Az országos trendekkel megegyezően az elmúlt két népszámlálási időszak között Veszprém megyében is javultak a képzettségi viszonyok. Csökkent az alacsony iskolai végzettségűek aránya, miközben a közép és felsőfokkal bírók arányában növekedés figyelhető meg. Ennek oka ebben az időszakban az oktatási rendszer reformja, az oktatási intézmények számának és kínálatának jelentős bővülése voltak. Veszprém megyében országos jelentőségű felső és középoktatási intézmény működik (Pannon Egyetem).

12. ábra: Veszprém megye 7 évnél idősebb lakosságának iskolai végzettség szerinti megoszlása 2001 és 2011-ben (%)

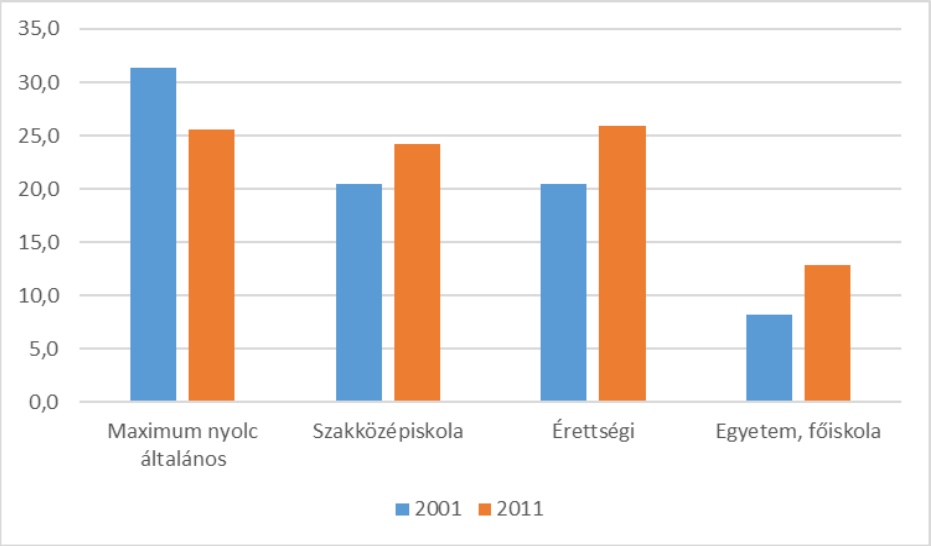

Forrás: KSH Népszámlálási adatok alapján, 2001, 2011

A megye járásaiban is mindenhol növekedett a felsőfokú végzettséggel bírók aránya. Ugyanakkor jelentős különbségek mutathatóak ki a járások között. A legutolsó népszámlálás vonatkozó adatai szerint az egyetemi, vagy főiskolai diplomával bírók aránya meghaladta megyei átlagot (12,8%) a veszprémi (22,8%) a balatonalmádi (22,2%), a balatonfüredi (18,5%), a pápai (13,5%) és a zirci (14%) járásokban. Elmarad a megyei átlagtól a diplomával bírók aránya a jellemzően iparból élő járásokban, így ajkai (10,8%), devecseri (6,9%), várpalotai (10,3%) járásokban. A diplomások aránya minden járásközpontban magasabb, mint a járásban. A felsőfokú végzettségűek arányában tapasztalható különbségek a járások között a járások eltérő gazdasági jellegéből is adódnak. A magasabb arányt egyes járásokban az oktatási, felsőoktatási intézmények jelenléte pl. Pápa iskolaváros múltjából, Veszprém megyeszékhely, egyetemváros jellegével is magyarázható.

13. ábra

Az egyetemi, vagy főiskolai diplomával bírók a 7 évesnél idősebb népesség arányában (%) az elmúlt két népszámlálási adatai lapján

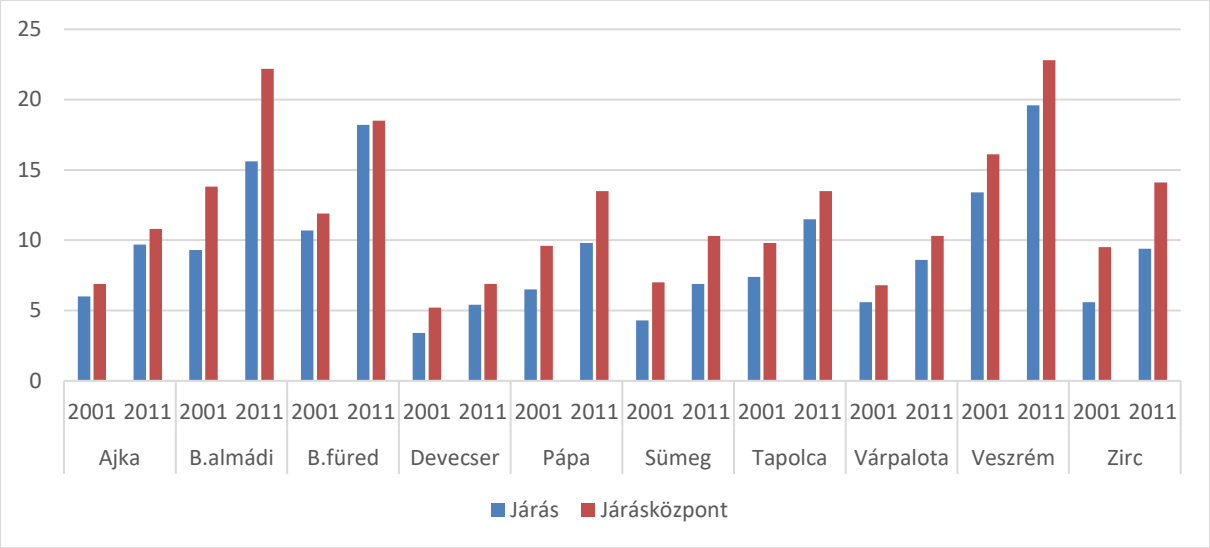

14. ábra
Foglalkoztatottak aránya a munkaképes korú lakosságon belül, a megye járásaiban és járásközpontjaiban 2001 és 2011-ben (%)

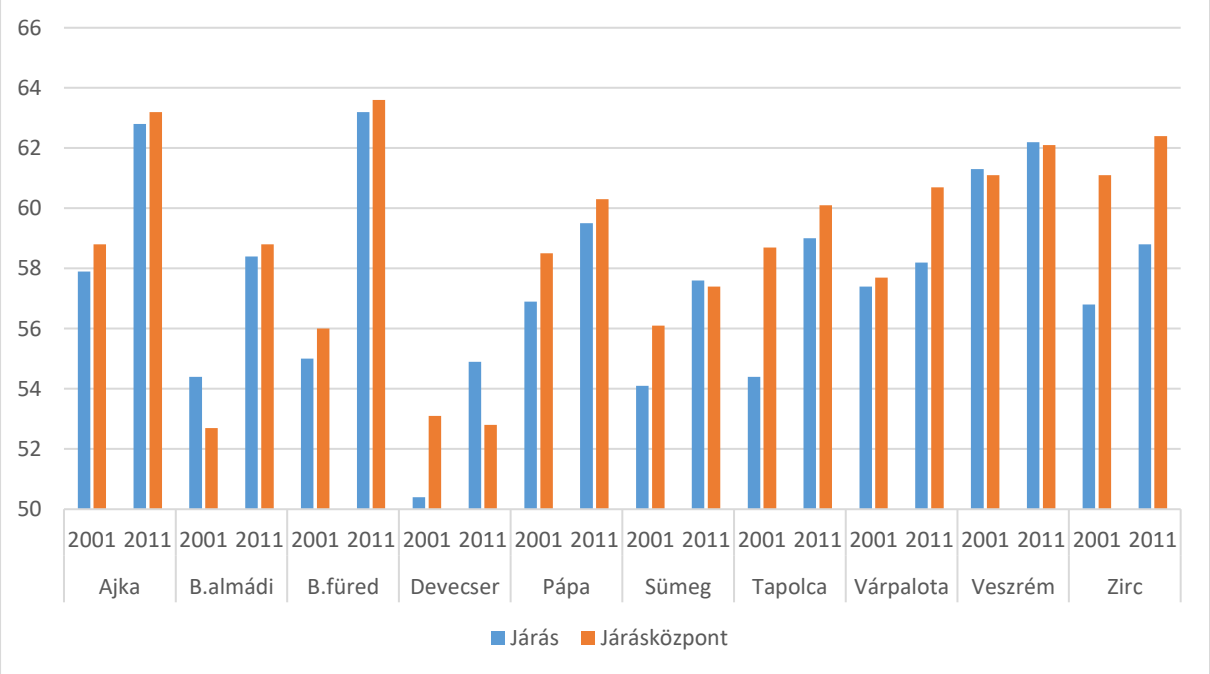

Az egyetemi, vagy főiskolai diplomával bírók a 7 évesnél idősebb népesség arányában (%) az elmúlt két népszámlálási adatai lapján

Forrás: KSH Népszámlálási adatok alapján, 2001, 2011
Forrás: KSH Népszámlálási adatok alapján, 2001, 2011

Összegzés a demográfiai-társadalmi jellemzők alapján:

- A megye lakónépesség száma csökkenő tendenciát mutat. A csökkenés oka a megye népességének kedvezőtlen demográfiai, nevezetesen a halálozás magas, az élveszületések évtizede tartó alacsony száma. Ehhez járul hozzá a megye lakosságának elöregedése is.

- Veszprém megye vándorlási különbözete 2009 és 2019 között negatív egyenleggel zárult, a megye 2130 főt veszített. Ugyanakkor kedvező trendként állapítható meg, hogy 2016-tól kismértékben, de pozitívra fordult a vándorlás. Ez vélhetően az ország keleti, szegényebb megyéiből a nyugati országrészbe történő költözések dinamizálódásával (is) magyarázható.

- Sajátos fejlesztési kihívást jelent a Balaton térségében leginkább érintett járásokban, hogy egy jobb módú, idős generáció telepedik le a járásban, már most 3-4%-kal nagyobb a 65 felettiek aránya. Ezt a sajátosságot az ellátási hálózatok méretezésénél is figyelembe kell venni.

- A megye lakosságának iskolai végzettsége a két utolsó népszámlálás között javult-megfelelően az országos trendnek-az alacsony iskolai végzettséggel bírók aránya csökkent, míg a közepes, illetve felsőfokkal bírók arányában növekedés tapasztalható.
-
- Veszprém megye foglalkoztatottsági mutatói javultak, nőtt a lakosságon belül a foglalkoztatottak aránya, de a megyén belüli nagy területi különbségekkel. Veszprém megyében az ipari foglalkoztatottság még mindig erőteljes, az országos értéket meghaladja az iparban foglalkoztatottak aránya, amely a megye gazdaságának erős ipari hagyományaira utal, melyek még most is dominánsak.

- A megyében található tíz járás között jelentős fejlettségbeli differenciák mutathatók ki. a különbségeket a járás természetföldrajzi helyzete, gazdasági szerkezete, társadalmi viszonyai, adottságai okozzák. A megye egyes járásai demográfiai-társadalmi folyamatai kedvezőek (Balaton parti fekvésű járások, városi központok és járásaik (Veszprém, Pápa) míg más járásainak a fejlődése elmarad (Devecser, Ajka, Várpalota) a többitől.

A jövedelmi helyzet alakulása országos és régiós összehasonlításban

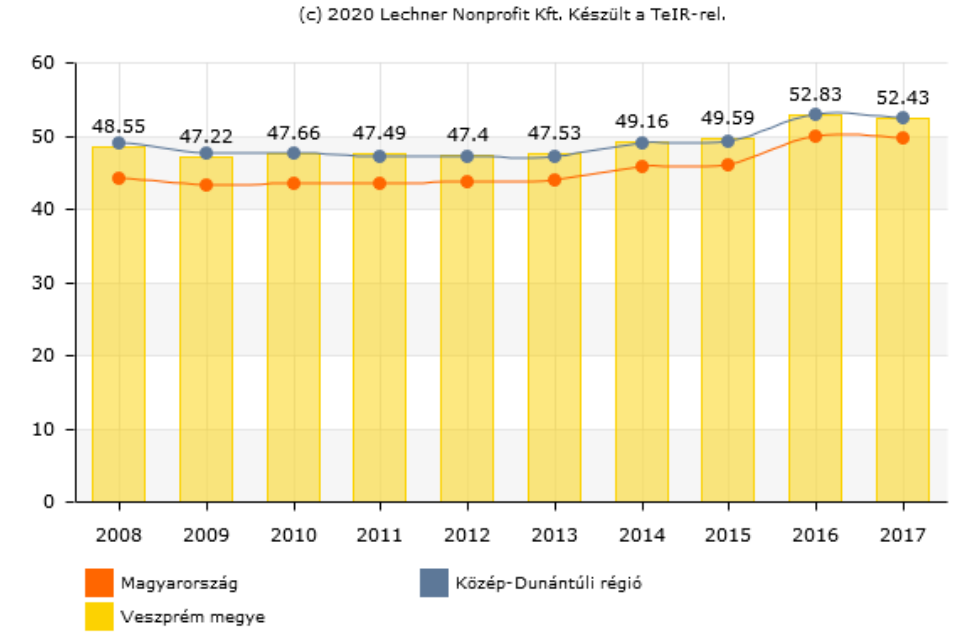

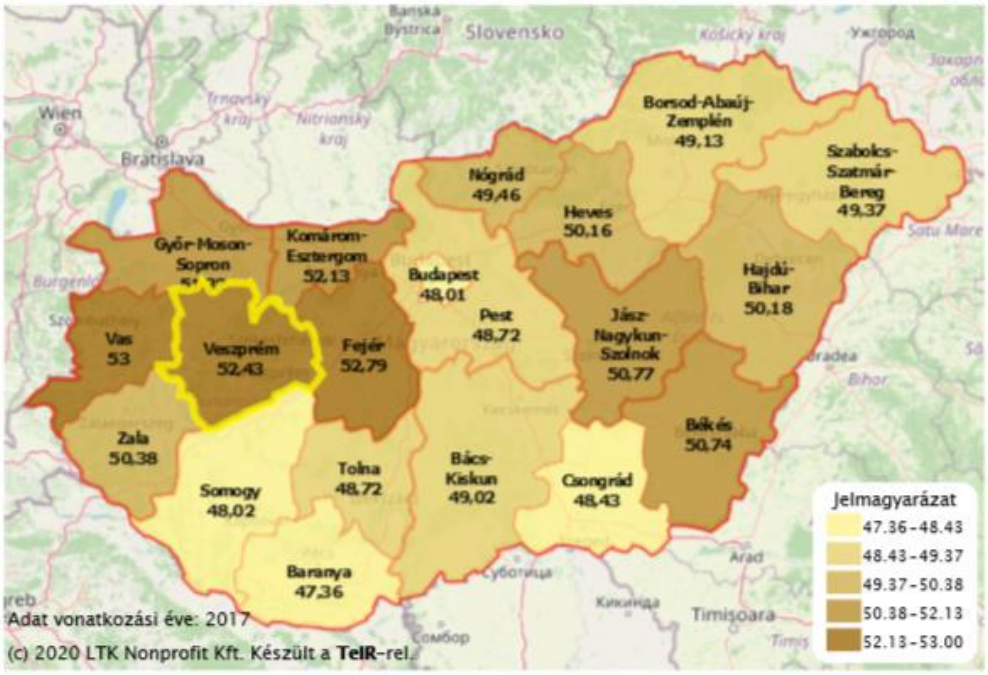

Egy lakosra jutó összes nettó jövedelem (Ft)

SZJA alapot képező nettó jövedelem egy állandó lakosra vetített összege.

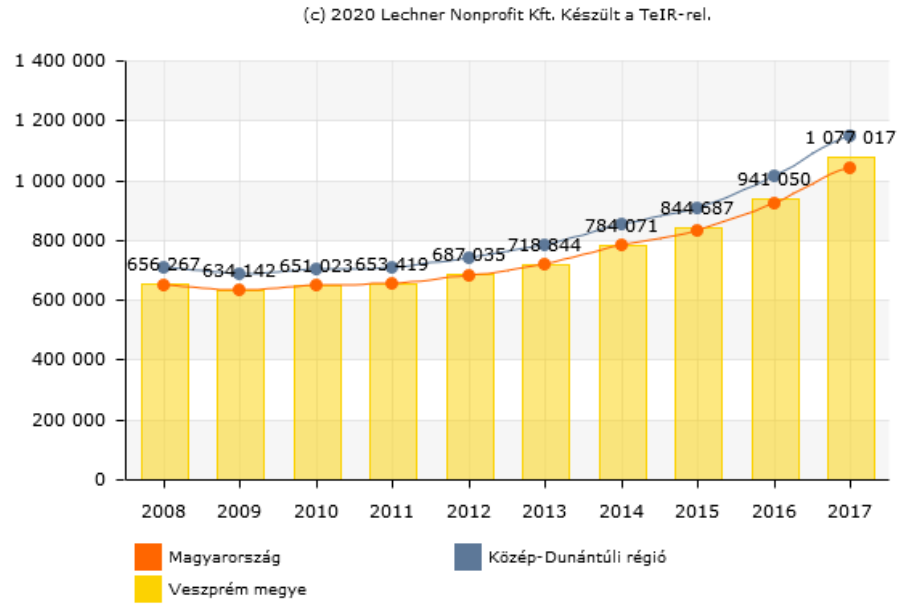

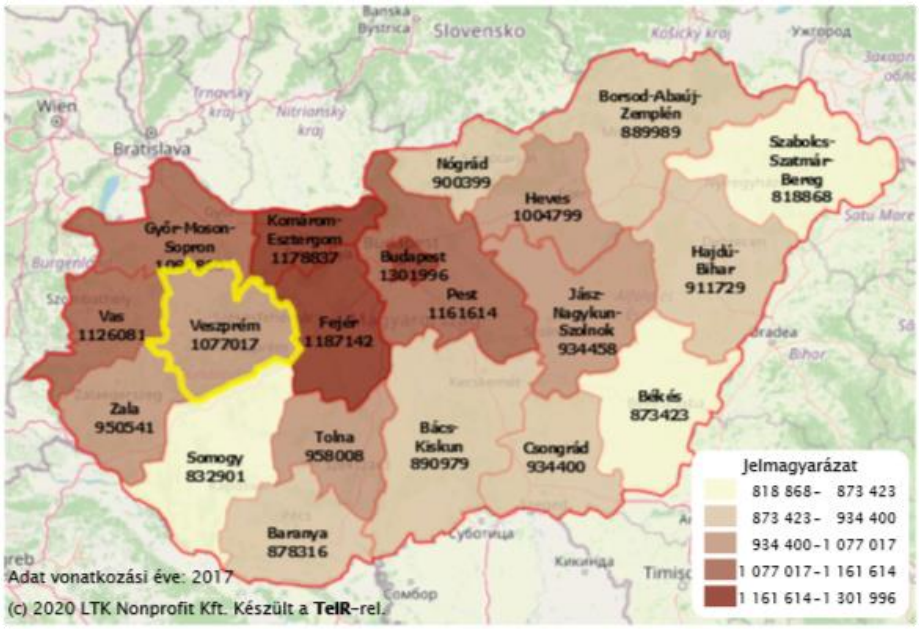

Az itt élők jövedelmi helyzete folyamatosan javul, a nettó jövedelem értéke országos összehasonlításban közepesnek minősíthető, de összességében alacsonyabb, mint a szomszédos megyék jövedelmi szintje.

Magas-illetve alacsony jövedelműek aránya (fő)

Az 5 millió Ft feletti adósávon adózók száma száz, 1 millió Ft alatti adósávon adózóra vetítve.

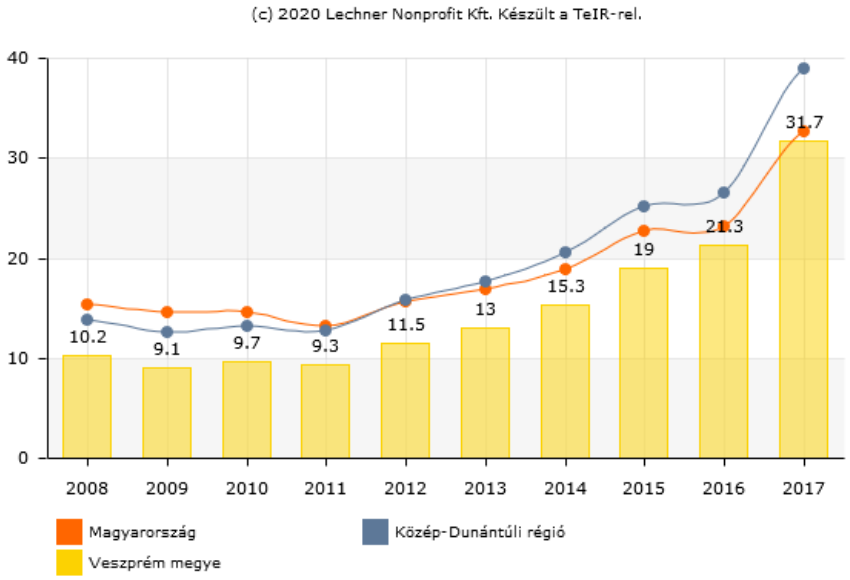

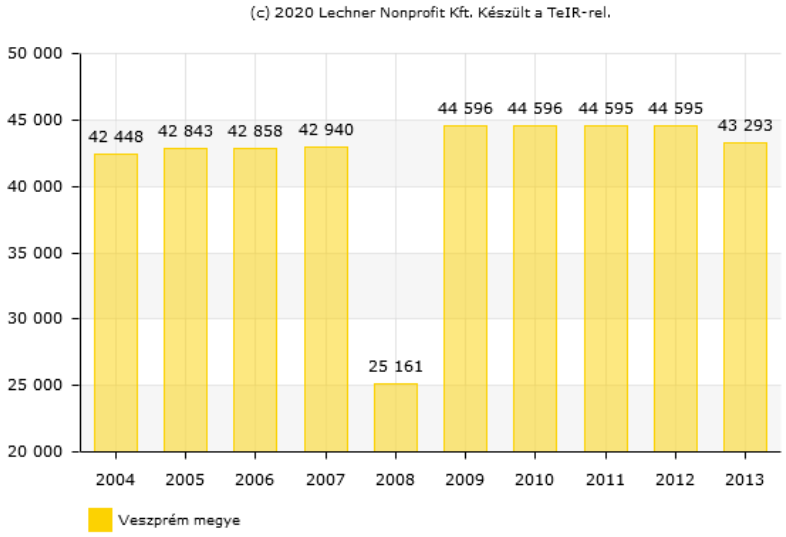

Veszprém megye intézményellátottsága

- Az elmúlt évtizedben (2010 és 2019 között) csökkent a megye lakónépessége és 12 fővel (174 főről 162 főre) csökkent a lakosságot ellátó háziorvosok száma. A házi gyermekorvosok száma 6 fővel csökkent.
- Az ellátórendszer eredménye, hogy bővült a működő bölcsődé száma. 2019-ben 28 intézményben fogadtak gyermekeket. (Meg kell jegyezni, hogy az elmúlt 5 évben változott a bölcsődék kategórizálása. Jelentősen nőtt a családi és a kistelepüléseken a mini bölcsődék száma, ezekre jelentős forrásokat is áldozott a megyei önkormányzat is). Megjelentek a munkahelyi bölcsőde is.
- A (humán) gyógyszertárak száma 10-el (93-ról 83-ra) csökkent a megyében.
- Az óvodai férőhelyek száma 85 fővel (12 837-ről 12752-re) csökkent. Az óvodába beírt gyermekek száma ezzel arányosan 11 357-ről 10 883-ra 474 fővel csökkent.
- Az un. általános iskolai feladatellátási helyek száma 136-ról 143-ra nőtt az elmúlt évtizedben, míg a gimnáziumi feladatellátási helyek száma 1-el gyarapodott (2019-ben 28)
- A szakközépiskolai feladatellátási helyek száma 2005 óta csökkenő (2016-ban29).
- A középiskolai osztályok száma 2010-től 2015.-ig 8-al csökkent. A gimnáziumi tanulók száma a nappali oktatásban (a hat- és nyolcosztályos gimnáziumok adataival együtt) 6 579-ről 5 557 re (840 fővel) csökkent.
- Az adott évben eredményes érettségi vizsgát tett tanulók száma 2 646-ról 1980 főre (660 fővel csökkent (ami jelentős 40%-os csökkenés)
- A kollégiumban lakó középiskolai nappali tagozatos hallgatók száma 2010-től 2015-g (amíg ebben a vonatkozásban adatgyűjtés volt) 200 fővel, a más településről bejáró nappalos tagozatos középiskolai hallgatók száma 1492 fővel (6252-ről 4760 főre) csökkent.
- A felnőttoktatásban az adott évben eredményes érettségi vizsgát tett tanulók száma a 2010 évi 246-ról 2019-re 158 főre (88 fővel) csökkent.
- A főállású középiskolai pedagógusok száma 1199-ről 1133-ra csökkent 2010 és 2015 között. A gimnáziumi főállású pedagógusok száma 2019-ben 584 fő. Kedvezőtlen, hogy a szakiskolai és a speciális szakiskolai tanulók száma 2010-től 2015-i (ameddig a KSH nyilvántartja a változást) 6319 főről 3768 főre (2551-el fővel) csökkent.
- Hasonlóan kedvezőtlen, hogy a sikeres szakmai vizsgát tett tanulók száma 2010-től 2019-re 2001-ről 1518-ra csökkent (Ezek az adatok a népességcsökkenést meghaladó negatív tendenciát is mutatnak)
- Kedvező viszont, hogy a számítógépek száma a gimnáziumi feladatellátási helyeken 2010–2019 között 920-ról 1099-re bővült.
- A számítógépet használó tanulók száma az évtized közepéig tapasztalt átmeneti csökkenés után ismételten növekszik (2019-ben 5302 fő.
- Az internettel ellátott gimnáziumi feladatellátási helyek száma 26, nem változott.
- A hátrányos helyzetű gimnáziumi tanulók száma a nappali oktatásban 456-ról 11 főre csökkent, ami egyaránt magyarázható a hátrányos helyzetűek csökkenésével, mint azzal hogy az érintettek köréből egyre kisebb a gimnáziumban tanulók aránya.

A felnőttek képzésénél és közösségi programoknál kiemelendő a már évek óta formálódó Népfőiskola Hálózat, melynek több, komoly tapasztalattal rendelkező tagja van a megyében (Salföldi Kopjások, Közép-dunántúli Szövetség az Ifjúságért, Taliándörögd, Hunyor Népfőiskola, Kiscsősz), valamint a Nemzeti Művelődési Intézet teljes megyét felölelő közösségfejlesztői hálózata.

Jelentősek a helytörténeti gyűjtemények, kiállítóhelyek, tájházak, alkotóházak, melyek a helyi társadalom alapintézményei.

Az intézményellátás a megye járásaiban differenciáltan alakult.

Jellemző változás, hogy a bölcsődék kivételével az egészségügyi létesítmények kapacitása – a demográfiai változásokkal is összefüggésben - csökkent. A megye iskolavárosaiba Veszprémben és Pápán is jelentősen csökkent az intézményekben tanulók száma. Az iskoláskorúak számának drasztikus csökkenése miatt összességében kevesebben szereznek a megye középiskoláiban érettségit, illetve szakképesítést, mint 10 évvel korábban.

Az Ajkai járásban

- A háziorvosok száma lényegében nem változott (8 fő) sok közöttük az idős orvos, ami néhány éven belül problémát okozhat.
- A házi gyermekorvosok száma olyamatosan csökken (2000-ben 8-ról 2019-re 4 főre).
- Egy bölcsőde működik Ajkán, ami 2012-ben 98 férőhelyre bővült. kiscsoportos bölcsődei ellátás működit több településen működik pl Halimbán
- A humán gyógyszertárak száma 10, nem változott.
- az óvodai férőhelyek száma 2010-2019 között 1417 főről 1296 főre (121 fővel) csökkent
- Az óvodába beirt gyermekek száma 1245-ről 1179 főre (66 fővel) csökkent.
- Az általános iskolai feladatellátási helyek száma 12-ről 17-re bővült.
- A gimnáziumi feladatellátási helyek száma 2-ről 4-RE bővült (2019-ben 3)
- A szakközépiskolai feladatellátási helyek száma 3-ról 4-re bővült 2015-re
- A középiskolai osztályok száma 66-ról 2015-re 51-re csökkent.
- A középiskolai tanulók száma a nappali oktatásban (a hat és nyolcosztályos gimnáziumok adataival együtt) 1831-ről 1326-ra csökkent 2015-ig
- A gimnáziumi tanulók száma 732 főről 995 főre (137 fővel) növekedett 2010-2019 között.
- Az adott évben eredményes érettségi vizsgát tettek száma 311-ről 211-re csökkent 2010-2019 között (Egyharmadával)
- A kollégiumban lakó tanulók száma 2010-2015 között 88-ról 66 főre, más településből bejáró tanulók száma pedig 703-ról 514 főre (189 fővel) csökkent.
- A felnőttoktatásban eredményes érettségi vizsgát tettek száma a 2010-es 49 értékről 28-ra csökkent.
- A középiskolai főállású pedagógusok száma 129-ről 103 főre csökkent 2015-ig)
- A szakiskolai és speciális szakiskolai tanulók száma a nappali oktatásban a 2010-as 1048-as értékről 605-re csökkent (közel megfeleződött)
- A sikeres szakmai vizsgát tett tanulók száma a 2010 évi 383-as értékről 2010 re csökkent (Az évtized közepén átmeneti javulást regisztrált a statisztika)
- A számítógépet használó tanulók száma 732-ről 595-re csökkent.
- Internettel ellátott feladatellátó helyek száma 3 (nem változik.

A Balatonalmádi járás

- a háziorvosok száma az elmúlt évtizedben 12-ről 10-re a házi gyermekorvosok száma viszont nem változott (4 fő)
- A működő bölcsődék száma 2017-től 4, (számuk nem változott)
- A humán gyógyszertárak száma 6, nem változott.
- az óvodai férőhelyek száma 2010-2019 között 755 föl 879 főre bővült
- Az óvodába beirt gyermekek száma 656-ről 811 főre nőtt (155 fővel) nőtt.
- Az általános iskolai feladatellátási helyek száma 9-ről 10 re nőtt.
- A gimnáziumi feladatellátási helyek száma 2-ről 1-re csökkent
- A szakközépiskolai feladatellátási helyek száma 1 (nem változott)
- A középiskolai osztályok száma 30 (nem változott)
- A középiskolai tanulók száma a nappali oktatásban (a hat és nyolcosztályos gimnáziumok adataival együtt 821-ről 789-re csökkent 2015-ig
- A gimnáziumi tanulók száma 476 főről 334-re csökkent 141 (fővel) 2010-2019 között.
- Az adott évben eredményes érettségi vizsgát tettek száma 142-ről 163-ra (21 fővel) nőtt
- A kollégiumban lakó tanulók száma 2010-2015 között 423-ról 344 főre csökkent
- A más településből bejáró tanulók száma pedig 36 fővel (403-ról 367 főre) csökkent.
- A felnőttoktatásban eredményes érettségi vizsgát tettek száma a 2010-es 49 értékről 28-ra csökkent.
- A középiskolai főállású pedagógusok száma 70-ről 81-re (13 fővel) nőtt
- A szakiskolai és speciális szakiskolai tanulók száma a nappali oktatásban a 2010 től a felére 72 főre csökkent.

- A sikeres szakmai vizsgát tett tanulók száma a 2010 évi 37-ről 94 főre nőtt
- A számítógépet használó tanulók száma 467 főről 334-re csökkent (Ez az adat nem tartalmazza a személyes tulajdonban és használatban lévő számítógépeket, csak az intézmények számítógépeit.
- Internettel ellátott feladatellátó helyek száma 3 (nem változik.
- A hátrányos helyzetű gimnáziumi tanulók száma a nappali oktatásban a nappali oktatásban 20-ról 1-re csökkent a Balatonalmádi járásban is.

A Balatonfüredi járásban

- a háziorvosok száma az elmúlt évtizedben 12-ről 10-re a házi gyermekorvosok száma viszont nem változott (3 fő)
- A működő bölcsődék száma (2017-től 2)
- A humán gyógyszertárak száma 9, nem változott.
- az óvodai férőhelyek száma 2010-2019 között 781-ről 794-re bővült
- Az óvodába beirt gyermekek száma lényegében nem változott (740, illetve 739 fő)
- Az általános iskolai feladatellátási helyek száma 9-ről 2012-re 11-re nőtt, majd 2019-re ismét 9-re változott.
- A gimnáziumi feladatellátási helyek száma 1-ről 4-re nőtt.
- A szakközépiskolai feladatellátási helyek száma 3 (nem változott)
- A középiskolai osztályok száma csökkenő (2015-ben 27)
- A gimnáziumi tanulók száma 297-ről 507-re (közel 60%-al nőtt2010-2019 között.
- Az adott évben eredményes érettségi vizsgát tettek száma 2011-től kisebb ingadozással hasonló (2019-ben 132 fő.)
- A kollégiumban lakó tanulók száma 2010-2015 között 300-ról 277-re csökkent
- A más településből bejáró tanulók száma ingadozó (az évtizedben 190-408 fő közötti)
- A felnőttoktatásban eredményes érettségi vizsgát tettek száma a 2010-i tartó évtized évi átlagaihoz képest megfeleződött (2017-ben 18 fő)
- A középiskolai főállású pedagógusok száma (2015-ig 2 fővel nőtt. 2015-ben 78 fő.
- A szakiskolai és speciális szakiskolai tanulók száma a nappali oktatásban már 2000-től folyamatosan csökken (306 főről 2010-re 161, 2015-re 154 főre csökkent.)
- A sikeres szakmai vizsgát tett tanulók száma a 2010 évi 67-ről 35 főre csökkent (közel megfeleződött)
- Ebben a járásban pozitív változás, hogy a számítógépet használó tanulók száma 267-ről 507 főre
- Internettel ellátott gimnáziumi feladatellátó helyek száma 1-ről 3-ra nőtt
- 2018-tól n640-ről 585-reincs nyilvántartott hátrányos helyzetű gimnáziumi tanuló a nappali oktatásban.

Devecseri járás

- A járás intézményellátottsága kedvezőtlen (és romló) tendenciát mutat
- A háziorvosok száma az előző évtizedben 11-ről 8-ra csökkent. A járásban nincs házi gyermekorvos, illetve bölcsőde sem működik.
- a humán gyógyszertárak száma is a felére (4-ról 2-re) csökkent.
- az óvodai férőhelyek száma 55-el (640-ről 585-re) csökkent. Az óvodába beírt gyermekek száma ugyanilyen mértékben csökkent 2019-ben 434 fő.
- az általános iskolai feladatellátási helye száma 2-vel 9-ről 11-re nőtt
- a felnőttoktatásban részt vevő középiskolai tanulók száma a felére (65-ről 31-re) csökkent. Számuk 2005-ben érte el a maximumot. Ebben az évben 124 fő tanult a felnőttoktatásban.
- a sikeres szakmai vizsgát tett tanuló száma nőtt (2019-ben 15 fő.)
- a hátrányos helyzetű szakiskolai tanuló száma a nappali oktatásban 2015-re 16-ról 37 főre nőtt.

Pápai járás

- a legtöbb háziorvos 2005-ben dolgozott. Számuk azóta csökken. 2010-ben 26, 2019-ben pedig 25 háziorvos látja el a lakosságot.
- a házi gyermekorvosok száma a 2011 évi 6 főről 2019-re 4 főre csökkent.
- a működő bölcsődék száma (2017-től) 3.
- a humán gyógyszertárak száma 13-ról 10-re csökkent.
- az óvodai férőhelyek száma 2010-2019 között lényegében nem változott 2010-ben 2233 fő, 2019-ben pedig 2282 fő.
- Az óvodába beirt gyermekek száma sem változott. (1882, illetve 1866 fő).
- Az általános iskolai feladatellátási helyek száma 26-ról 22-re csökkent.
- A gimnáziumi feladatellátási helyek száma 5-ről 6-ra nőtt.
- A szakközépiskolai feladatellátási helyek száma 5-ről 4-re csökkent.
- A középiskolai tanulók száma 2766-ról 2015-re 2151-re csökkent.
- a nappali oktatásban gimnáziumi tanulók száma 1381-ről 1144-re csökkent 2010-2019 között.
- Az adott évben eredményes érettségi vizsgát tettek száma 2011-től (603-ról) csökkent 393 főre.)

- A kollégiumban lakó tanulók száma a 2003 évi legmagasabb értékről (796-ról 2015-re 422 főre csökkent.
- A más településből bejáró tanulók száma a 2005 évi 1123-ról (a mért csúcsértéktől) 2010-re 824, 2015-re 765 főre csökkent.
- A felnőttoktatásban eredményes érettségi vizsgát tettek száma a 2010-ig tartó évtized évi átlagaihoz képest megfeleződött (2017-ben 18 fő, 2019-ben pedig 25 fő.)
- A középiskolai főállású pedagógusok száma (2010-től 2015-ig 10 fővel csökkent.
- A szakiskolai és speciális szakiskolai tanulók száma a nappali oktatásban már 2000-től folyamatosan csökken, 2010-ben 1225 fő, 2015-ben pedig már csak ennek mintegy a fele 634 fő
- A sikeres szakmai vizsgát tett tanulók száma a 2010 évi 334 főről 67-ről 35 főre csökkent (közel megfeleződött)
- A számítógépet használó tanulók száma az oktatási intézményekben 1509-ről 1320-ra csökkent.
- A nyilvántartott hátrányos helyzetű gimnáziumi tanulók száma viszont a nappali oktatásban jelentősen (a 212 évi 110 főről 2 főre) csökkent (lényegében megszűnt.)

A Tapolcai járás

- a háziorvosok száma 19-ről 16-ra csökkent
- a házi gyermekorvosok száma 5-ről 3-ra csökkent
- 2017-től 1 új bölcsőde működik a járásban
- a humán gyógyszertárak száma 7-ről 6-ra csökkent1093-ról 998-ra (95-el) csökkent.
- az óvodai férőhelyek száma az elmúlt évtizedben nem változott (2010-ben 1168, 2019-ben 1133 férőhellyel rendelkeztek a járás óvodái
- Az óvodába beírt gyermekek száma 1093-ról 988-ra (25 fővel) csökkent
- Az általános iskolai feladatellátási helyek száma 16-ról 17-re nőtt
- A gimnáziumi feladatellátási helyek száma 1-ről 2-re nőtt
- A szakközépiskolai feladatellátási helyek száma 2-ről 3-ra nőtt 2015-ig
- A középiskolai tanulók száma 554-ről 2015-re 388 főre csökkent.
- a nappali oktatásban gimnáziumi tanulók száma 334-ről 248-ra csökkent 2010-2019 között.
- Az adott évben eredményes érettségi vizsgát tettek száma 2010-től (160-ról) 2019-re 78 főre csökkent.)
- A más településből bejáró tanulók száma a 2005 évi 372-ről (a mért csúcsértéktől) 2010-re 217-re, 2015-re 187 főre csökkent.
- A felnőttoktatásban eredményes érettségi vizsgát tettek száma a 2010-ig tartó évtized évi átlagaihoz képest megfeleződött (2019-ben 10 fő)
- A középiskolai főállású pedagógusok száma (2010-től 2015-ig 7 fővel nőtt.
- A szakiskolai és speciális szakiskolai tanulók száma a nappali oktatásban már 2000-től folyamatosan csökken, 2010-ben 407 fő volt, 2015-ben pedig már csak 257 fő
- A sikeres szakmai vizsgát tett tanulók száma a 2010 évi 115-ről 84 főre csökkent
- A számítógépet használó tanulók száma az oktatási intézményekben 334-ről 248-ra csökkent.
- A nyilvántartott hátrányos helyzetű gimnáziumi tanulók száma viszont a nappali oktatásban jelentősen (a 2012 évi 23-ról 2 főre) csökkent (lényegében megszűnt.)

A Sümegi járás

- A háziorvosok száma 9, a házi gyermekorvosok száma 2. (nem történt változás)
- 2017-től 1 új bölcsőde működik a járásban
- a humán gyógyszertárak száma 4 (nem változott)
- az óvodai férőhelyek száma 610-ről 460-ra csökkent.
- Az óvodába beírt gyermekek száma 505-ről 463 főre (42 fővel) csökkent
- Az általános iskolai feladatellátási helyek száma 6-ról 5-re csökkent
- A gimnáziumi feladatellátási helyek száma 2, nem változott
- A szakközépiskolai feladatellátási hely 2011-ben megszűnt
- A középiskolai tanulók száma 316-ról 2015-re 232-re csökkent.
- A nappali oktatásban gimnáziumi tanulók száma 290-ről 247-ra csökkent 2010-2019 között.
- Az adott évben eredményes érettségi vizsgát tettek száma 2010-től (64-ről) 2019-re (46 főre) csökkent.
- A más településből bejáró tanulók száma a 2010 évi 164-rről 121-re csökkent.
- A felnőttoktatásban eredményes érettségi vizsgát tettek száma a 2010-ig tartó évtized évi átlagaihoz képest megfeleződött (2019-ben 10 fő)
- A középiskolai főállású pedagógusok száma 29.
- A számítógépet használó tanulók száma az oktatási intézményekben 290.
- A nyilvántartott hátrányos helyzetű gimnáziumi tanulók száma viszont a nappali oktatásban jelentősen (a 2012 évi 58-ról 1 főre) csökkent (lényegében megszűnt.)

A Veszprémi járás

- Kedvező, hogy sem a háziorvosi, sem a házi gyermekorvok száma nem csökkent. A járásban 39 háziorvos és 15 házi gyermekorvos dolgozik.
- 2017-től 8 bölcsőde működik a járásban
- a humán gyógyszertárak száma 23, 4-el kevesebb, mint 2010-ben
- az óvodai férőhelyek száma 3100-ról 3163-ra (63 férőhellyel(bővült.
- Az óvodába beírt gyermekek száma 2873-ról 2585-re csökkent.
- Az általános iskolai feladatellátási helyek száma 21-ről 24-re bővült.
- A gimnáziumi feladatellátási helyek száma 10-ről 6-ra csökkent.
- A szakközépiskolai feladatellátási helyek száma a 2010-ben rögzített értékről 2015-re 10-re csökkent.
- A középiskolai tanulók száma 6170-ről 2015-ig 4460-ra (1710 fővel) csökkent.
- A nappali oktatásban gimnáziumi tanulók száma 2378-ról 2019-re (mindössze 171 fővel) 2207-re csökkent 2010-2019 között.
- Az adott évben eredményes érettségi vizsgát tettek száma 1029-ről 790 főre csökkent 2010-től 2019-ig
- A más településből bejáró tanulók száma a 2010 évi 3118-ról 2019 főre csökkent
- A középiskolai főállású pedagógusok száma 29.
- A számítógépet használó tanulók száma az oktatási intézményekben 1866-ról 1441-re csökkent.
- A nyilvántartott hátrányos helyzetű gimnáziumi tanulók száma viszont a nappali oktatásban jelentősen (a 2012 évi 123-ról 5 főre) csökkent (lényegében megszűnt.)

A Zirci járás

- A háziorvosok száma 2011-től 9, számuk nem változott.
- A házi gyermekorvosok száma 3, egyel kevesebb, mint 2010-ben
- 2017-től 1 új bölcsőde működik a járásban
- A humán gyógyszertárak száma 5 (nem változott)
- Az óvodai férőhelyek száma 706-ról 675-re (31 férőhellyel) csökkent.
- Az óvodába beírt gyermekek száma 640-ről 615-re csökkent
- Az általános iskolai feladatellátási helyek száma 13-ról 12-re csökkent
- A gimnáziumi feladatellátási helyek száma 1 (nem változott)
- A szakközépiskolai feladatellátási hely 2 (számuk nem változott)
- A középiskolai tanulók száma 526-ról 2015-re 332-re csökkent.
- A nappali oktatásban gimnáziumi tanulók száma 290-ről 247-ra csökkent 2010-2019 között.
- Az adott évben eredményes érettségi vizsgát tettek száma 2010-től (114-ről) 2019-re (72 főre) csökkent.
- A más településből bejáró tanulók száma 256-ról 2015-re 213 főre csökkent.
- A felnőttoktatásban eredményes érettségi vizsgát tettek száma a 2009-től csökkent, (2018-ban 8 fő)
- A sikeres szakmai vizsgát tett tanulók száma a 2010 évi 98 főről az évtized közepére 144 főre bővült, az évtized végére 90-re csökkent.
- A szakiskolában és speciális szakiskolában foglalkoztatott főállású pedagógusok száma 2010-től alig változott (40-41 fő)
- A számítógépet használó tanulók száma az oktatási intézményekben 145-150 közötti
- A nyilvántartott hátrányos helyzetű gimnáziumi tanulók száma viszont a nappali oktatásban jelentősen (a 2012 évi 15 főről 8 főre) csökkent.

A háziorvosok betegforgalma alakulása

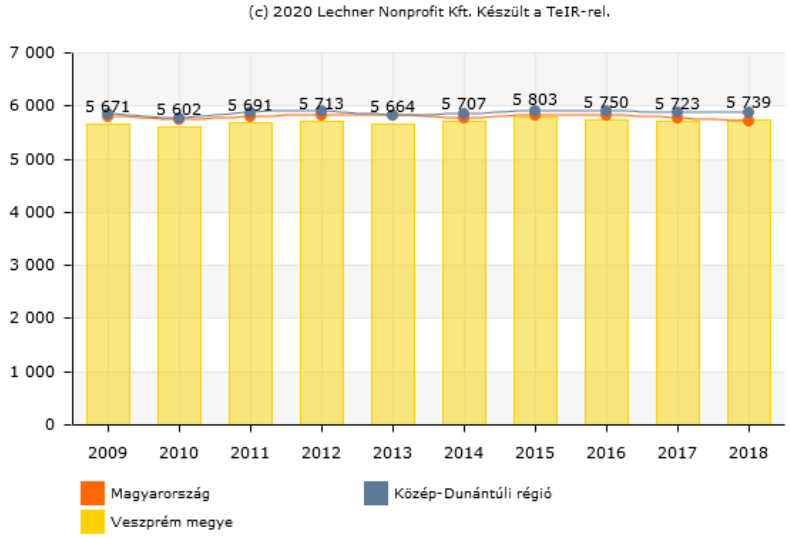

Felsőfokú potenciál (*A hallgatók számának alakulása)*

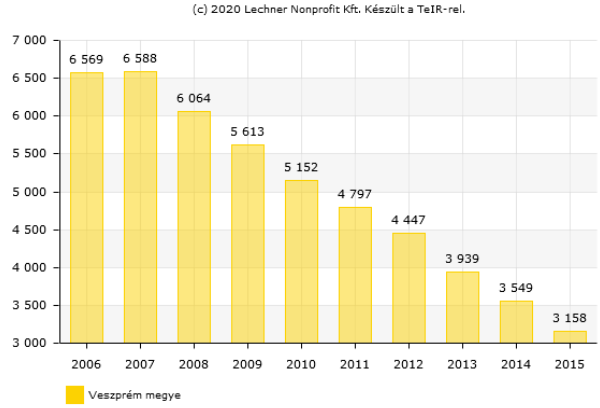

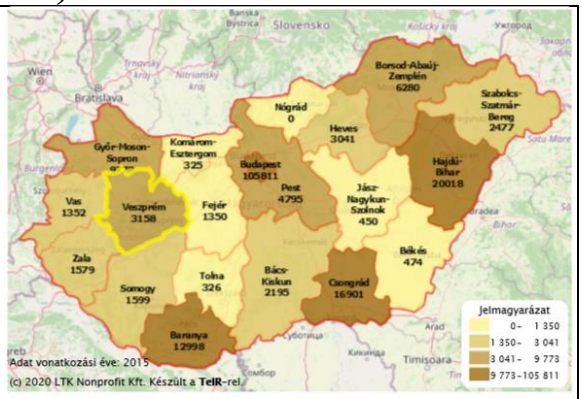

A felsőoktatásban részt vevő hallgatók száma ezer lakosra vetített száma

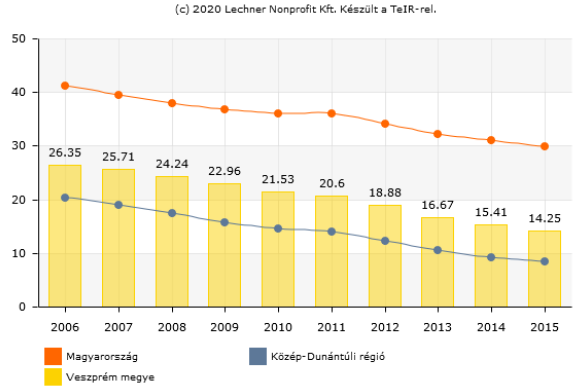

Kedvezőtlen változás, hogy a felsőoktatásban Veszprém megye felsőfokú intézményeiben tanulók száma 2006 és 2015 között több, mint 50%-al csökkent, a felsőoktatási kapacitás is közel megfeleződött, de ez az érték még mindig magasabb, mint a Közép-Dunántúl megyéinek átlaga

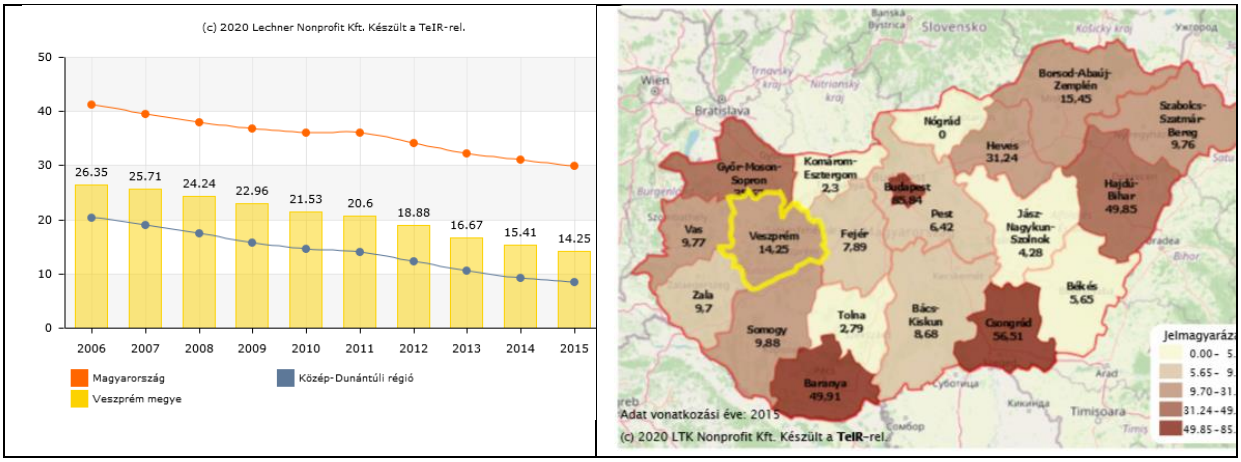

Kórházi ellátás

A magyar egészségügyi ellátás erőteljesen kórház centrikus. Veszprém megye kórházai:

- Állami Szívkórház (Balatonfüred)
- Gróf Esterházy Kórház és Rendelőintézeti Szakrendelő (Pápa)
- Magyar Imre Kórház (Ajka),
- MH Honvédkórház Balatonfüredi Kardiológiai Rehabilitációs Intézet
- Palotahosp Kft. (Várpalota)
- Tapolcai Kórház Egészségügyi Nonprofit Kft. (Tapolca),
- Vasútegészségügyi Szolgáltató Nonprofit Kiemelten Közhasznú Kft. Balatonfüredi Egészségügyi Kp. Szív- és Érrendszeri Rehab. Int.
- Veszprém Megyei Csolnoky Ferenc Kórház Nonprofit Zrt. (Veszprém)
- Veszprém Megyei Tüdőgyógyintézet, (Farkasgyepű)
- Zirci Erzsébet Kórház-Rendelőintézet (Zirc)

Felsőfokú képzés, kutatás-fejlesztés, innováció

Veszprém megyében 3 felsőfokú oktatási intézmény működik (Pannon Egyetem, Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola, Pápai Református Teológiai Akadémia)

Veszprém megye, de az egész Közép-Dunántúl meghatározó felsőoktatási intézménye veszprémi Pannon Egyetem. Az egyetem öt kara négy kampuszon, Veszprémben, Pápán és Nagykanizsán működik. (Az egyetemek átszervezése során a Georgikon kar a Szent István egyetemhez kelt).

Az egyetem veszprémi épületeinek többsége az Egyetemvárosban helyezkedik el; Emellett felsőfokú szakképzések érhetőek el Pápán, Székesfehérvárott, Ajkán, Szombathelyen, Zalaegerszegen, valamint Budapesten.

Az Egyetem öt karán közel több mint 3000 hallgató tanul (mintegy 3000-el kevesebben, mint 2010-ben.) Az egyetem képzési központja Veszprémben van, de több kihelyezett képzési helyen is folyik oktatás. Az intézmény komoly szakmai hagyományokkal és nagy múlttal rendelkezik, képzési kínálata néhány tudományt kivéve csaknem minden tudományterületet lefed.

A Pannon Egyetem küldetése - *az európai egyetemek Bolognában elfogadott Magna Chartájának szellemében* - az új kultúrák, technológiák megismertetésén túl az általános műveltség gyarapítása, a

humán és reál kultúra közötti híd építése. Az Egyetem célkitűzése a régió gazdasági és társadalmi-kulturális fejlődésében betöltött eddigi szerep további erősítése. A Pannon Egyetem rugalmasan reagál a társadalom igényeire és kihívásaira, összekapcsolja a tudományos és az üzleti élet szereplőit, s szoros a kapcsolata a környező országokkal is.

Az egyetem profilja

A Pannon Egyetem multidiszciplináris intézmény, amely korszerű ismeretek szerzésére alkalmas, a bölcsészettudomány, a közgazdaságtudomány, a műszaki informatikai tudományok, a neveléstudomány, a társadalomtudomány és a természettudományok területén. Jelentős az egyetemi tananyagon túlmutató szakmai, tudományos tevékenység is. Az intézmény tudományos súlyát jelzi a hét akkreditált doktori iskolája, s az itt folyó nemzetközi ismertségű és elismertségű kutatások.

Kutatóegyetemként - *mint a gazdasági fejlesztés egyik kulcsszereplője* - az intézmény elősegíti a versenyszféra, az üzleti élet, a helyi önkormányzat és a központi kormányzat összefogását a regionális és a határokon átívelő oktatási, kutatási és fejlesztési programokban.

Az egyetem azon túl, hogy a régió jelentős múltra visszatekintő felsőoktatási intézménye, szűkebb és tágabb környezetének meghatározó szakmai és kulturális központja is. A Pannon Egyetem - *különösen a 2000-ben lezajlott integráció következtében* - a társadalom- és gazdaságtudományok, a természettudományok, a műszaki és az agrártudományok területén országos és nemzetközi feladatokat is vállalva, jelentős kutatói és tudományos tapasztalatot halmozott fel. Az egyetem hallgatói vonzáskörzete elsősorban képzési helyeinek közvetlen környezetére terjed ki.

Az egyetem szerepe a kutatás-fejlesztésben

A régió kutatási helyeinek közel 2/3-a Pannon Egyetem székhelyén, Veszprémben található. A kutatási, fejlesztési tevékenységet végző kutatók, fejlesztők tényleges létszáma is országos átlag feletti.

A Pannon Egyetem szerepe Közép Dunántúl fejlődésében

A Pannon Egyetem kutatás-fejlesztés-innovációs tevékenysége során a képzésein, a hazai és nemzetközi partnerekkel közösen menedzselt kutatás-fejlesztési projektjein, széles körű ipari kapcsolatain keresztül jelentős részben járul hozzá mind a régió, mind az ország versenyképességének növeléséhez.
Ennek fontosabb elemei:

- Részvétel közös K+F projektekben. A Pannon Egyetem szellemi tőkéjének kimagasló értékére és elismertségére utal, hogy ezek között számos nagy jelentőségű országos és nemzetközi fejlesztés szerepelt.
- Szakértői és szolgáltatási tevékenység vállalkozások, önkormányzatok számára.
- Vállalatvezetők támogató tevékenysége. Több jelentős hazai vállalkozás vezetői állnak rendszeres kapcsolatban a Pannon Egyetemmel. Tevékenységük kiterjed vendégelőadások tartására, diplomakonzultációk megtartására, tantárgyi tematikák véleményezésére, tanulmányi versenyek szponzorálására, szakmai kitüntetések és ösztöndíjak odaítélésére és egyéb támogatásokra.
- A végzett hallgatók munkába állásának közvetlen támogatása

- A Pannon Egyetem Műszaki Informatikai és Mérnöki Karának kutatás-fejlesztési tevékenysége a rangsorok szerint a hazai felsőoktatásban országos viszonylatban kiemelkedő, az általuk realizált bevételek több mint egy évtizede az intézményi kiadások számottevő hányadát biztosítják.

A Pannon Egyetem által végzett kutatás-fejlesztési tevékenység eredményessége mind a piaci hasznosulás, mind a K+F projektek következtében realizálódó bevétel szempontjából kiemelkedő.

KÖZLEKEDÉS (országos és térségi jelentőségű közúti, kerékpáros, vasúti, légi és vízi közlekedés)

A megye közlekedésföldrajzi helyzete

Az ország megyéit tekintve Veszprém megye közlekedésföldrajzi helyzete közepesnek mondható (ennek meghatározására mérőszám természetesen nem áll rendelkezésre, de ezt a mondhatni szubjektív értékítéletet a következőkben leírtak alátámasztják). A megye közlekedéshálózatának hiányosságai ellenére lehet kijelenteni az előbbi megállapítást, ugyanis az országon belüli elhelyezkedését és a nemzetközi kapcsolatok lehetőségeit tekintve magában rejti a pozitív irányú elmozdulás lehetőségeit.

A közúti közlekedés tekintetében hátrányként fogalmazható meg az a tény, hogy a megye gyakorlatilag nem rendelkezik gyorsforgalmi útvonallal, de az utóbbi évek út-fejlesztései csökkentették ezt a hátrányt A megyének a környezetében működő autópályákkal való kapcsolata főutakkal megoldott, de ezek az összeköttetések a szolgáltatási színvonal tekintetében több kívánnivalót hagynak maguk után (kivéve a 8. sz. főút Székesfehérvár irányú fejlesztését).

A közlekedésföldrajzi meghatározottsághoz hozzátartozik a mellékúthálózat általános helyzetének áttekintése is. E tekintetben szintén megállapíthatók általános hiányosságok. A mellékúthálózat legfontosabb feladata a gyorsforgalmi- és főúthálózatról érkező forgalom szétterítése és a településközi rövidebb távú kapcsolati igények kielégítése. Veszprém megye alsóbbrendű úthálózata ezeknek az igényeknek többnyire megfelel, a probléma egyes területeken éppen az, hogy az alapfeladatokon túl többlet-igénybevétel is terhel bizonyos mellékúthálózati elemeket a gyors- és főúthálózat hiányosságai miatt.

A közúti közlekedés

A megye területét érinti rövid szakaszon az *M7 autópálya*, de szerkezetileg csak minimális a hatása azonban forgalmilag fontos tényező a megye Budapest irányú megközelítésében a 710. sz. főút elkészülte óta.

A *7. sz. főút* igen rövid szakaszon érinti a megyehatárt (a Balaton törvény által érintett területrészen), a megye közúti közlekedésének rendszerében az M7 miatt szerepe minimális.

A megye főúthálózatában a legjelentősebb elem a *8. sz. főút*, amely nem tudja maradéktalanul kiszolgálni a jelenlegi forgalmat sem, így további fejlesztésre szorul, mivel ez a megye legfontosabb közlekedési tengelye. A megyén belüli súlyponti elhelyezkedése, külső és belső hálózati kapcsolatai egyértelműen ezt teszik szükségessé. Ez az út a Budapest - Székesfehérvár - Veszprém - Rábafüzes - Graz úthálózati tengely része, az országon belüli és a nemzetközi közúti forgalomban is igen jelentős szereppel bír. Megindult a főút fejlesztése, a Székesfehérvár - Veszprém szakaszon négysávossá történő kiépítéssel. Veszprém elkerülése már régebben megvalósult, azonban az út keresztmetszeti kialakítása, magassági vonalvezetése, csomópontjainak kialakítása nem tesz lehetővé folyamatos, a forgalom által megkívánt haladást.

A *71. sz. főút* Veszprém megyei szakasza a Balaton É-i partjának üdülőterületeire való eljutást biztosítja.

A *72. sz. főút* ugyan rövid útvonal, de igen fontos szerepe van az M7 autópályán a megyébe érkező forgalom fogadásában és a 8. sz. főútra vezetésével. A főút szolgáltatási színvonalát rontja, hogy a fűzfői gyártelep területei között halad. Jelenleg ugyan a gyártelep a korábbi forgalomhoz képest csak igen kis forgalom-kibocsátású, de a főútra nyíló bejáratok, az iparvágány-keresztezés még így is zavaró hatású.

A *710. sz. főút*, amely nagyrészt az M8 nyomvonalán haladva köti össze az M7-est Balatonfűzfővel, tehermentesítve a 71. sz. főút átkelési szakaszait.

A *73. sz. főút* Veszprém és Balatonfüred (az északi Balaton-part) kapcsolatát biztosítja.

A *82. sz. főút* a megye fontos észak-déli kapcsolata Veszprém és Győr között, összeköti a két jelentős város térségét és feltárja a közutakkal egyébként hiányosan ellátott térségeket. Forgalma éppen ezért jelentős, számottevő nehéz-teherjármű forgalommal. Az útvonal műszaki paraméterei nem felelnek meg ennek a forgalmi igénynek, sem keresztmetszeti méretei, sem vízszintes és magassági vonalvezetése nem megfelelő.

A *83. sz. főút* a megye szintén jelentős másik észak-déli tengelye, a 8. sz. főutat köti össze Pápával, majd tovább vezet Győrbe. A Bakonyon átvezető szakasza a terepviszonyok által nem mindig indokolt módon alacsony paraméterekkel rendelkezik. Szintén jelentős teherforgalma is van, amely tovább nehezíti az útvonal használhatóságát.

A *84. sz. főút* a Dunántúl igen fontos közlekedési tengelye. Úgy a Balaton megközelítése, mint az úttal feltárt régió közlekedése szempontjából egy igen lényeges úthálózati elem. A megyébe eső szakasza viszonylag rövid.

A megyének az országos (állami) úthálózati rendszerbe tartozó mellékúthálózata a jellemzőit tekintve magán viseli az ország egyéb területein fellelhető, így általánosnak nevezhető tulajdonságokat, problémákat. A megyei mellékúthálózat jellemzőit az alábbiakban lehet meghatározni.

A mellékúthálózat alapvető funkciója a települési, kistérségi szintű közlekedési ellátás.

A mellékutak feladata még a településközi forgalom lebonyolítása. A hálózatot értékekelve megállapíthatók hiányosságok. Egyes településközi kapcsolatok hiánya miatt jelentős többlet-útvonalakat kénytelenek megtenni a járművek, amely nem csak a lakosság számára jelen terhet, de befolyásolja a kereskedelmi és a szociális ellátást, a tömegközlekedési ellátottságot, stb.

A csak egy bekötő úton megközelíthető települések esetében a zsákfalu jelleg felszámolása nem általános cél. Bizonyos településeken a lakosság szívesebben veszi a zártabb faluközösséget lehetővé tevő zsákutas megközelítést, amely mindenképpen csendesebb, nyugodtabb, biztonságosabb (jobban ellenőrizhető) lakókörnyezet kialakítását tesz lehetővé.

Másik szempont az egyre erősödő természet-, környezet- és tájvédelmi szemlélet. Egy új út kialakítása megbontja az adott területen kialakult növény- és állatközösségek életterét, környezeti problémákat is jelenthet, beavatkozást jelent az évszázadok óta zavartalan tájba. Ezért komplex

szemlélettel és a fenti szempontokra is tekintettel, csak igen indokolt esetben lehet és szabad bizonyos területeken új úthálózati kapcsolatot létesíteni.

Vasúti közlekedés

Veszprém megyét az alábbi vasútvonalak érintik:

A transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonalak:

10. számú Győr - Celldömölk
20. számú Székesfehérvár - Szombathely
25. számú Boba - Zalaegerszeg - Bajánsenye - (Szlovénia)
30. számú Budapest - Székesfehérvár - Nagykanizsa - Murakeresztúr - (Horvátország)

Egyéb országos törzshálózati vasútvonalak:

11. számú Győrszabadhegy - Veszprém
29. számú Szabadbattyán - Tapolca
26. számú Balatonszentgyörgy – Tapolca - Ukk

A fenti vasútvonalak az OTrT-ben jóváhagyást nyertek, ezek meglétére (lévén az országos és a nemzetközi vasúti hálózat integráns részei) hosszú távon is számítani lehet. A megye területén levő (vagy volt) mellékvonalak sorsa azonban kérdéses, ezek sorsa nem közlekedési szakmai meggondolások alapján dől el, hanem a mindenkori politikai és az ezzel összefüggő gazdasági (gazdaságossági) meggondolások befolyásolják a működésüket.

A megye területén korábban megszüntetett vasútvonalak:

- Veszprém - Alsóörs (eredeti nyomvonalán már nem állítható vissza)
- Ajka - Halimba (elsősorban gazdasági jellegű vasútvonal volt)
- Zirc - Dudar (jelenleg még járható)
- Vilonya - Balatonfűzfő-Gyártelep (iparvágány, de egyes szakaszai felhasználhatók lehetnek egy új Balaton-parti kapcsolat létesítésére).

A vasútvonalakon jelenleg az alábbi vonali maximális sebesség engedélyezett:

- Székesfehérvár - Szombathely 100 km/h
- Győr - Pápa - Celldömölk 100 km/h
- Boba - Zalaegerszeg 100 km/h
- Ukk - Tapolca - Balatonszentgyörgy 80 km/h
- Szabadbattyán - Tapolca 80 km/h
- Győrszabadhegy - Veszprém 60 km/h
- Pápa - Csorna 60 km/h
- Lepsény - Hajmáskér 50 km/h
- Pápa - Tatabánya 40 km/h

A fenti adatokból is látszik, hogy a vasút állapota sok kívánnivalót hagy maga után, még az országos törzshálózatba tartozó vonalak közül is többnek alacsony az engedélyezett sebessége.

Vizi közlekedés

A Balatoni személyhajózás bonyolítója a Balatoni Hajózási Zrt. A személyhajók a Balaton 22 kikötőjét érintik, melyből 12 Veszprém megyében található. A Balaton északi és déli partja között a híd szerepét tölti be a Szántódrév-Tihanyrév útvonalon közlekedő 4 db komp, melyet évente több százezer utas használ.

Légi közlekedés

Veszprém megyében repülőtérrel rendelkező települések az alábbiak:

- Veszprém-Szentkirályszabadja (OTrT szerint: „Kereskedelmi (nemzetközi) repülőtérré fejleszthető"), (a Balaton törvény hatálya alá eső terület)
- Pápa (OTrT szerint: „Állami repülések céljára szolgáló repülőtér")
- Tapolca: sport- és modell repülőtér a volt katonai repülőtér helyén.

A szentkirályszabadjai repülőtér sorsa még nem rendeződött, a fejlesztési szándék és a szűkebb és tágabb környezetére gyakorolt hatása közötti ellentmondás még fennáll. A repülőtér léte nem kérdőjelezhető meg, csupán a konkrét használatának és zavaró hatásának nagyságrendjét kell meghatározni, a környezetével összhangba hozni.

A vasúti közlekedés vonatkozásában is vegyes a kép a megye helyzetét tekintve. A megye területén igen különböző státuszú vasútvonalak haladnak át a nemzetközi forgalmat is lebonyolító törzshálózati fővonaltól a megszüntetés előtt álló, vagy már régebben megszüntetett vonalakig. A fontosabb, országos jelentőségű, biztos helyzetben levő vonalak adják a távolsági kapcsolatok gerincét, de - a közúti forgalom lebonyolításához szükséges alacsonyabbrendű hálózati elemek nélkülözhetetlenségéhez hasonlóan - a mellékvonalak rendszere is szükséges lenne a színvonalas, vonzó vasúti közlekedés kialakításához.

Egyéni és közösségi közlekedési megközelíthetőségi viszonyok

A megyeszékhely Veszprém közúti elérhetőségét[4] a megye összes településéről az időben legrövidebb utakra vonatkozóan vizsgáltuk. A következő ábra érzékelteti, hogy a települések mintegy negyede jut el a megyeszékhelyre 50 percen túli utazási idővel. Az elmúlt tíz évben a települések több mint felén kismértékben javult az elérhetőség, miközben jól kirajzolódnak azok a tengelyek (északnyugat és délnyugat felé), ahol számottevően, azaz legalább 2 perccel jobb lett az elérés (főleg Lókút, Pénzesgyőr, Bakonybél). Néhány település elérhetősége (kis mértékben) romlott, de ezek általában folyamatban lévő infrastrukturális beruházások vagy karbantartási problémák miatt adódott így.

[4] az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszerből is elérhető GeoX Kft. adatok számítása a következő paraméterekre épül: belterületen 40 km/h, külterületen a főutakon 70 km/h, autóúton 90 km/h, autópályán: 110 km/h, kompokon: 7 km/h + 30 perc átlagos várakozási idő. A térképek QGIS 3.8.2 szoftverrel készültek, az alaptérképen a 2013-ban Veszprém megyétől Somogy megyéhez csatlakozó Balatonvilágos nem szerepel, a 2014-ben Balatonkeneséből önállósult Balatonakarattya külön településként szerepel. Utóbbi miatt – az adathiányt elkerülendő – a változástérképeken Balatonakarattya esetében is a balatonkenesei változásokat vettük figyelembe.

A változástérképek esetében egy adott települést a számottevően javult kategóriába soroltunk, ha onnan legalább 2 perccel, a javult kategóriába, ha 0,5–2 perccel javult; a stagnált kategóriába, ha -0,5 és 0,5 perc között változott; a romlott kategóriába pedig, ha több, mint 0,5 perccel romlott a járásszékhely/megyeszékhely elérhetősége. Módszertani korlátként jelentkezik, hogy 2009-ben még nem voltak járások, a járásszékhelyek elérhetőségében bekövetkezett változásokat ezért 2013 és 2019 között vizsgáltuk.

A megyeszékhely elérési viszonyai közúton

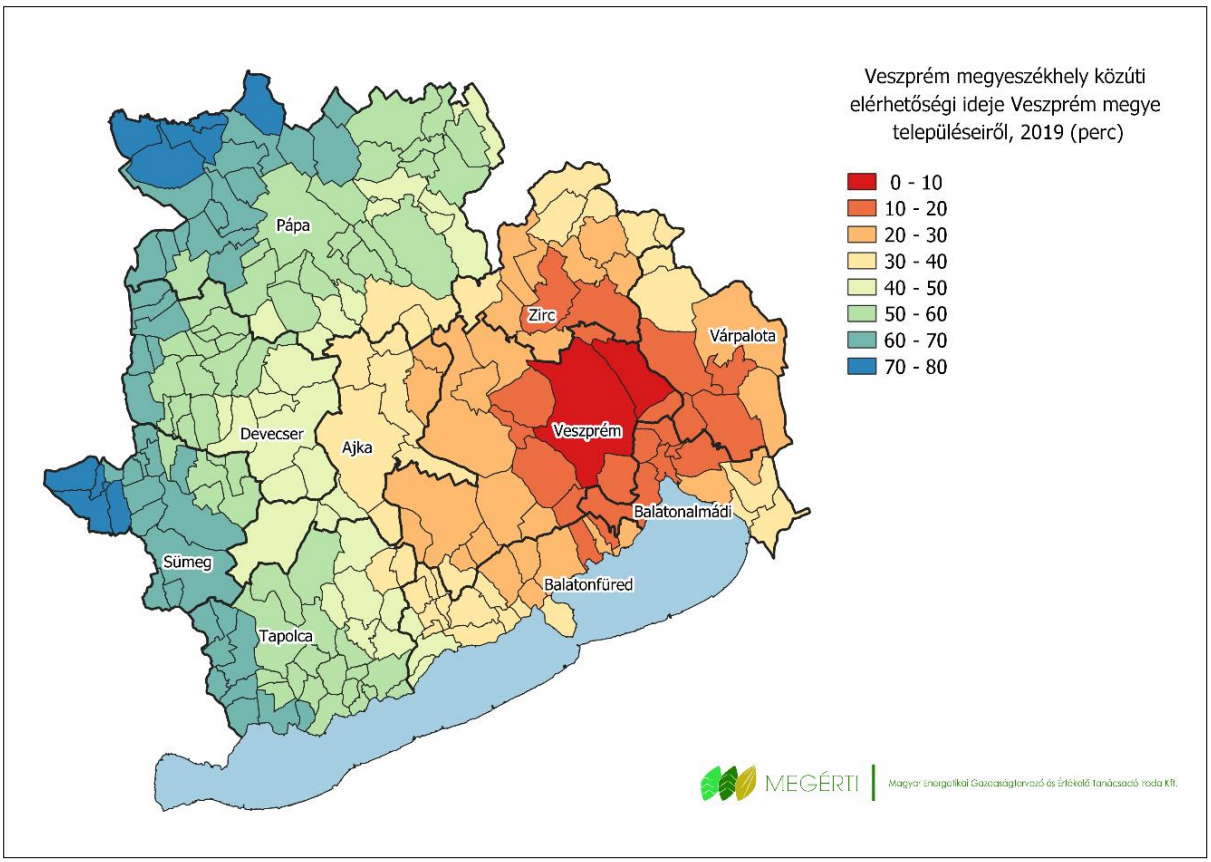

A *megyeszékhely és a járásszékhelyek kapcsolata* erősen függ a két település távolságától. A Veszprém körüli, viszonylag kisebb távolságban levő településgyűrűben levő járásszékhelyek közúti kapcsolata a megyeszékhellyel jó. Várpalota, Zirc, Balatonfüred főúton, a legközelebb fekvő Balatonalmádi mellékúton, de igen rövid távolságon belül közelíthető meg Veszprémből. Ajka és főleg Devecser valamelyest nagyobb távolságra van, de a közelükben haladó 8. sz. főút megfelelő kapcsolatot jelent. Pápa ugyan főúti kapcsolattal rendelkezik, de a távolság már elég jelentős (53 km) és a 83. sz. főút bakonyi átkelési szakasza tovább csökkenti a kapcsolat színvonalát és intenzitását. A kapcsolatot tekintve a legnehezebb helyzetben a két nyugati járásszékhely, Sümeg és Tapolca van. Sümeg egy hosszabb mellékúti haladás után éri el Devecsernél a 8. sz. főutat, amelyen már közvetlenül Veszprémbe jut (a távolság összes hossza 64 km). Tapolca ugyan közelebb van a megyeszékhelyhez (48 km), de ez a kapcsolat teljes hosszában, rossz vonalvezetéssel és sok átkelési szakasszal kialakított út.

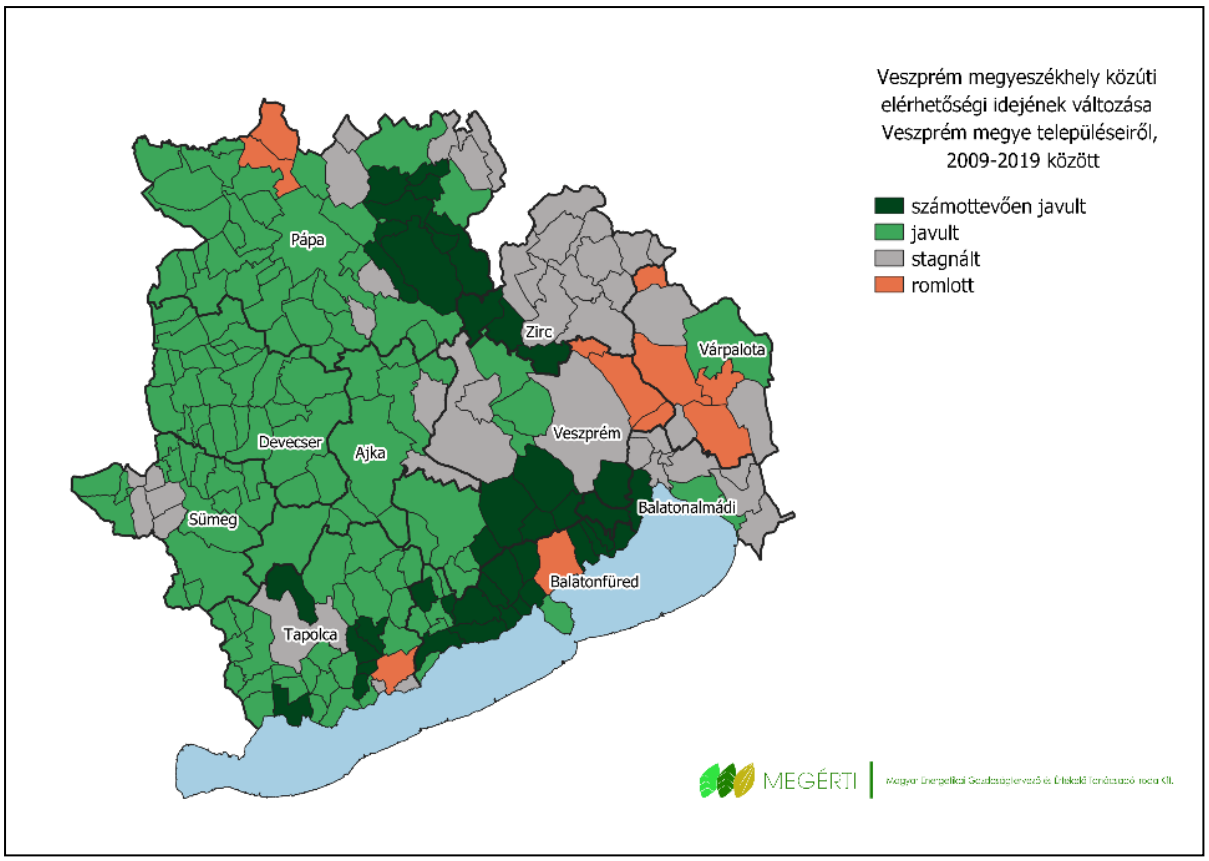

A járásszékhelyek elérési viszonyai közúton

A Veszprém megyei járások nagy részében a járásszékhely 25 percen belül elérhető egyéni közúti közlekedéssel. Ez természetesen függ a járás területi kiterjedésétől is, például a legtöbb települést magába foglaló Pápai járás néhány periferikus fekvésű, egyben a megyehatár mentén található településéből közel 30 perces utazást kell a lakosságnak megtennie a központba jutáshoz, s hasonló a Veszprémi járás legnyugatabbi települései esetében is. 2013 óta néhány járásszékhely saját járásán belüli elérhetősége számottevően javult (a legnagyobb mértékben, 3-7 perccel Szentantalfa, Doba, Monoszló, Kemenesszentpéter, Balatoncsicsó, Dáka, Dabrony, Balatonfőkajár és Csaják), melyben a nagyobb infrastrukturális fejlesztések fontos szerepet töltöttek be (710-es, 8-as út). Szinte minden járásban volt több település, melynek közúti elérhetősége az elmúlt évtizedben számottevően javult. Ugyanakkor a megye középső részén több településen kisebb, a Tapolcai járás keleti részén viszont nagyobb mértékben romlott a járásszékhely elérhetősége.

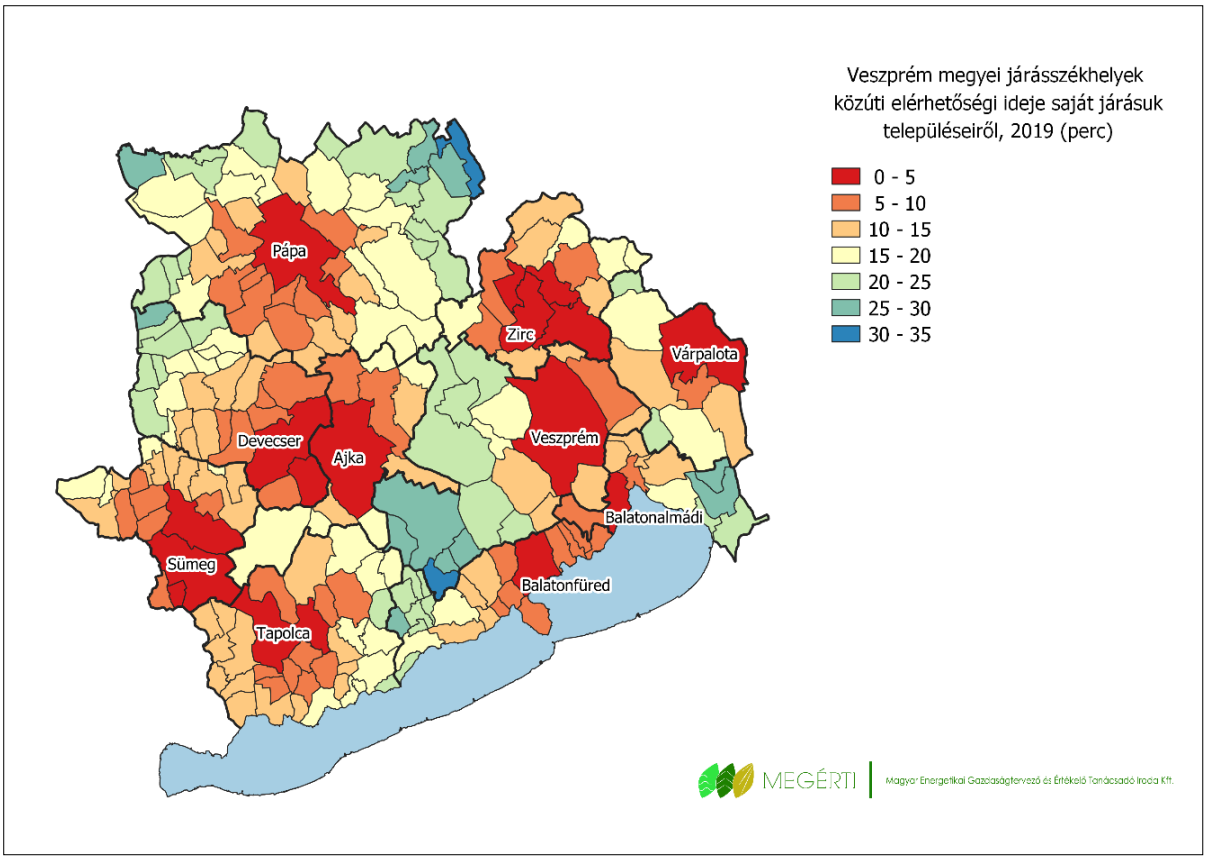

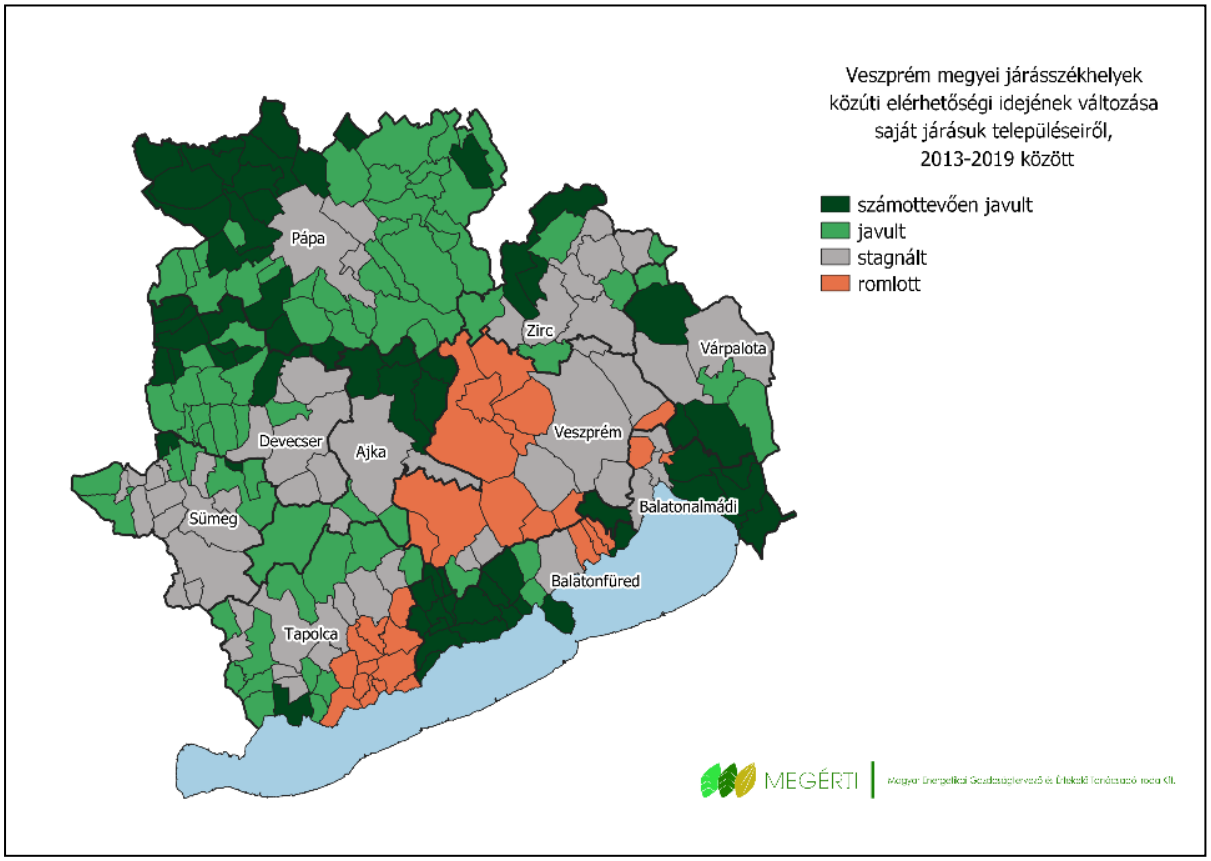

A *járásszékhelyek és a saját járásukban levő települések kapcsolata* természetesen tükrözi a megye mellékúthálózatának állapotát. Ezen kapcsolatok javítása érdekében előirányzott fejlesztések egyúttal

a teljes alsóbbrendű hálózat működésének magasabb színvonalát segítik elő. A megye járásszékhelyei többnyire régebben kialakult települések, főként városok voltak már korábban is, így a vonzásuk következtében az őket a környezetükből közvetlenül megközelítő alacsonyabb rendű úthálózat többnyire jellemzően sugárirányú, így most jelentősebb hiányosság e tekintetben alig tapasztalható. A balatonalmádi járás keleti települései csak jelentős kerülőúttal kapcsolódnak a járásszékhelyhez. Az itt meglevő úthiányos térség megfelelő úthálózati kiegészítésével nem csak a járás szerkezete javítható, hanem a szomszédos megyével való kapcsolat is. A balatonfüredi járás nyugati települései körülményes vonalvezetésű, gyenge minőségű összeköttetéssel rendelkeznek a járásszékhely felé. A terepviszonyok és a viszonylag kis forgalmi igény valószínűleg nem teszik lehetővé a kapcsolat színvonalának javítását.

A *járásszékhelyek egymás közötti kapcsolata* a településközi munkamegosztás javítása érdekében szükséges. A teljesen, vagy nagyrészt főúton megtehető kapcsolat (most a távolságtól, mint adottságtól függetlenül) jónak minősíthető.

Veszprém megyei közúti közösségi közlekedés

A megyében található 10 járás településeit vizsgálva elmondható, hogy a távolsági és helyközi járatok a lakosok napi munkába járási igényeit és az ügyintézéshez, szórakozáshoz kapcsolódó utazásokat a lehetőségekhez képest megfelelően kiszolgálják. A legrövidebb menetidővel közlekedő járatok a járásszékhellyel szomszédos településekre jellemzőek, közvetlenül, átszállás nélkül, a csúcsidőben sűrűn közlekednek. A 2014-2020-as európai uniós programozási ciklusban elkészült projektek közül a 8. sz. főút várpalotai elkerülője és a 710. sz. főút új szakasza leginkább a távolsági, azon belül is a megyehatáron átnyúló buszközlekedést segítette, a megyén belüli elérhetőséget érdemben nem javította. A 31,6 km hosszban elvégzett útfelújítások viszont javítanak a buszok menetidején, illetve a menetrend-tartást segítik, bár hatásuk legfeljebb percekben mérhető, mivel a megyében elszórtan, rövid szakaszokon hajtották végre a projekteket.

Veszprém megyei vasúti közösségi közlekedés

A megye *vasúti* kapcsolatai jelentősen jobbak, mint a közútiak. Jelentős hazai és nemzetközi vonalak haladnak át a megyén, amelyek a fontosabb (és a Balaton helyzete miatt lehetséges) irányokban adnak kapcsolatokat. Kelet felé a Székesfehérvár - Budapest vonal, nyugat felé a szombathelyi és Bajánsenyén keresztül a szlovén kapcsolat, míg a megyéből észak felé indulva Győrön át a legfontosabb nyugat felé vezető vasútvonal érhető el a megyéből. Ezek a kapcsolatok ma is megadják a lehetőségét a vasúti közlekedéssel való szállításnak, de inkább lehetőségként léteznek, mert a vasútvonalak műszaki állapota nem jelent vonzó szállítási módot.

A megyei vasúthálózaton folyó legnagyobb fejlesztés a Balaton északi partján futó 29. sz. vasútvonal villamosítása a Balatonfüredtől keletre fekvő szakaszon. A projekt várhatóan 2021-ben készül el, ekkortól a menetidők jelentős csökkenése várható ezen a szakaszon (illetve egészen Székesfehérvárig), mivel a villamos motorvonatok átlagsebessége jóval magasabb a dízelmozdony vontatta vonatokénál. Ugyanakkor a Balatonfüred-Tapolca szakaszon az elérhetőség akár romolhat is, ha a vonatok egy része csak Balatonfüredig közlekedik, és ott átszállásra lesz szüksége az utasoknak.

Szintén fontos fejlesztés a 25. sz. (Bajánsenye-Boba) vasútvonalon az ETCS 2 vonatbefolyásoló berendezés telepítése, mellyel a vasútvonal sebessége 120 km/h-ra emelkedett, így a vonatok az

eddiginél jóval gyorsabban közlekedhetnek ezen a vonalon. A projekt csak rövid szakaszon érinti közvetlenül Veszprém megyét, de az Ukkon át közlekedő vonatok mindegyikének jelentősen javulhat a menetideje a 2020. végén befejezett fejlesztés következtében.
A 11. számú Győr – Veszprém vonalon a pálya, a műtárgyak műszaki állapota alapján jelentős beruházással biztosítható a lezárás elkerülése, a szolgáltatás fenntartása.

Hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás

A megye területének túlnyomó része hulladéklerakás szempontjából kedvezőtlen adottságú, környezetvédelmi szempontból rendkívül érzékeny. Szinte teljes területével lefedi az ország legnagyobb kiterjedésű karsztvíz medencéjét, mely jelentős ivóvízbázis. Ezt a vízkészletet a legtöbb területen nem borítja természetes vízzáró réteg, a szennyeződés akadálytalanul érheti el a karsztvizet.

A megyében 5 hulladékgazdálkodási rendszer alakult ki:

Észak-Balatoni Térség Szilárdhulladék-kezelési rendszer: Veszprém megyéből 158 település tartozik a rendszerhez, mintegy 271.000 lakost érint. (Gyűjtő körzetenként: Ajka - 47 település, 35.000 lakos, Balatonfüred - 31 település, 28.000 lakos, Tapolca - 44 település, 53.000 lakos, Pápa - 3 település, 35.000 lakos, Veszprém - 35 település, 120.000 lakos). Hosszadalmas előkészítési munkák után a Veszprém Megyei Jogú Város Önkormányzata koordinálásával a Tiszta Európa Program a KEOP pályázat keretén belül valósul meg

A hulladékrendszer több elemből áll: Királyszentistván külterületén a lerakó depóniatere 98.722 m2, tartalék terület 24. 518 m2, tervezett kapacitása 120.000 tonna/év. Ajkán a térségi válogató központ építése megkezdődött, a hulladékátrakó állomás elhelyezése még egyeztetést igényel. Balatonfüreden a térségi komposztáló telep építése megkezdődött. Tapolcán és Pápán a térségi hulladékválogató központ valamint hulladékátrakó állomás építése folyamatban van. Veszprémben a térségi hulladékválogató központ építése megkezdődött, a mobil építési törmelék feldolgozó üzem beszerzése folyamatban van. Összesen 400 db szelektív gyűjtősziget létesül. A projekt keretében 34 hulladéklerakó rekultivációjára is sor kerül. 2011-ben megyénkben megvalósult a hulladék-kezelési módszer átalakításának feltétele. Az új létesítményekben az új eszközökkel az eddigi környezetet terhelő gyakorlatot megváltoztatva, 20 éven keresztül biztonságosan, környezetbarát módon ártalmatlanítjuk a mindannyiunk által termelt hulladékot.

Az Európai Unió hulladékgazdálkodási keretirányelve - HKI - előírja a lerakóra kerülő kommunális hulladék 50 százalékos csökkentését 2020-ig. Az Észak-balatoni regionális települési szilárdhulladék-kezelési rendszer továbbfejlesztése című projekt fő célja a korszerű, komplex hulladékgazdálkodási rendszer továbbfejlesztése a megye 158 településén, melynek keretében kialakítják a térségben településenként keletkezett települési szilárdhulladékok teljes körű és szelektív szervezett gyűjtési rendszerét, fejlesztik a zöld hulladékok hatékony kezelésének, a hulladékképződés megelőzésének rendszerét, kiépítik a kiszolgáló gyűjtő, szállító és kezelő rendszert hulladékudvar, gyűjtőszigetek kialakításával, a szükséges eszközpark (gyűjtőedények, szállítójárművek) megteremtésével. A királyszentistváni központi telepen továbbfejlesztik a mechanikai és biológiai kezelés rendszerét, a szelektív hulladékgyűjtő rendszer már meglévő elemeihez további 90 gyűjtőszigetet létesítenek. A házi komposztálás elősegítésére 10 ezer komposztládát, a házhoz menő szelektív hulladékgyűjtés bevezetéséhez 30 ezer edényt, a zöldhulladék-gyűjtés bevezetéséhez 4200 gyűjtőedényt szerez be és oszt ki a társulás.

A Győr-Moson-Sopron megye Hulladékgazdálkodási rendszer: Veszprém megyéből 44 település tartozik a rendszerhez. A Győr Nagytérségi Hulladékgazdálkodási Önkormányzati Társulás „Győr és térsége települési szilárdhulladék-gazdálkodási rendszer fejlesztése" című projektje 2011. március 24-én lezárult. A rendszer Győr-Moson-Sopron, Veszprém, valamint Komárom-Esztergom megyék 112 településén mintegy 260 ezer lakos részére biztosítanak környezetkímélő megoldást. A társulás saját honlapján www.hulladek.gyor.hu az érdeklődők tájékozódhatnak.

Közép-Duna Vidéke Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer: Veszprém megyéből 8 település tartozik a rendszerhez: Berhida, Litér, Ősi, Öskü, Szápár, Tés, Várpalota, Vilonya.

A Közép-Duna Vidéke Hulladékgazdálkodási Önkormányzati Társulás 169 önkormányzatot összefogó, mintegy 680000 főt érintő hulladékgazdálkodási tevékenység 30 évre történő megoldásán munkálkodik. A Társulás „A települési szilárdhulladék-lerakókat érintő térségi szintű rekultivációs programok elvégzése" című pályázat keretén belül támogatást nyert el a térségben található 83 hulladéklerakó rekultivációs tevékenységének elvégzésére. A rekultiváció folyamatban van. Veszprém megyében érintett települések: Berhida, Várpalota.

Dél-Balaton és Sió Völgye Regionális Kommunális Hulladékgazdálkodási Rendszer: Veszprém megyéből 5 település tartozik a rendszerhez, Balatonfőkajár, Balatonkenese, Balatonvilágos, Csajág, Küngös. A Konzorcium gesztora Siófok Város Önkormányzata.

Nyugat-Balaton és Zala völgye Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer: Veszprém megyéből 1 település, Zalameggyes tartozik a rendszerhez.

Összes elszállított települési szilárd hulladék mennyisége (tonna)

Települési szilárd hulladéknak minősül a - háztartási hulladék: az emberek mindennapi élete során a lakásokban, valamint a pihenés, üdülés céljára használt helyiségekben és a lakóházak közös használatú helyiségeiben és területein, valamint az intézményekben keletkező, - közterületi hulladék: közforgalmú és zöldterületen keletkező, - háztartási hulladékhoz hasonló jellegű és összetételű hulladék: gazdasági vállalkozásoknál keletkező - külön jogszabályban meghatározott - veszélyesnek nem minősülő szilárd hulladék.

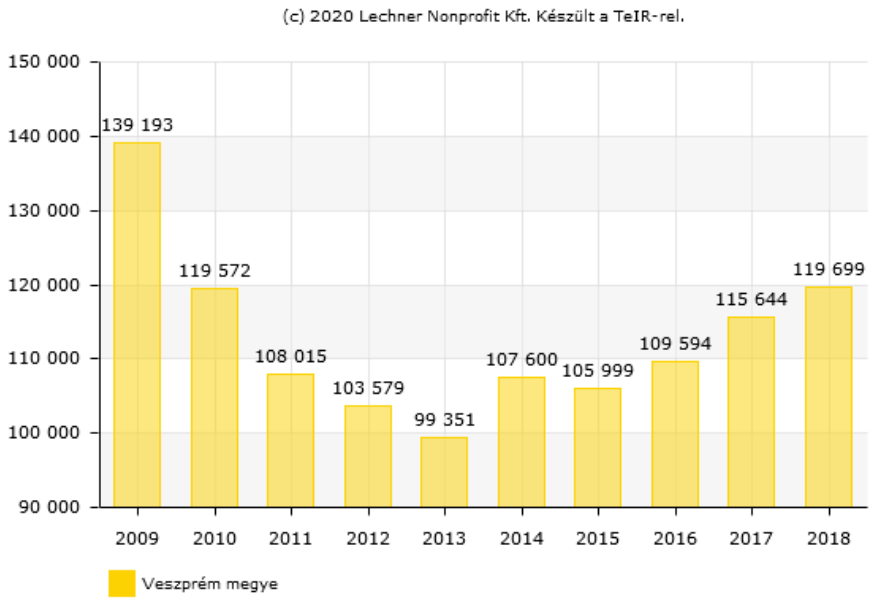

Az elszállított települési szilárd hulladék mennyisége folyamatosan emelkedik.

Építészeti örökség, helyi kultúra

Kiemelkedő és meghatározó turisztikai potenciált jelentő épített örökség:

- történelmi városok (Veszprém, Pápa),
- műemlékek (veszprémi várnegyed, tési szélmalmok, magyarpolányi Kálvária),
- kastélyok, kúriák, várak (pl. pápai Eszterházy várkastély, nagyvázsonyi Kinizsi vár),
- vallási helyszínek, épületek (pl. sümegi Plébániatemplom, tihanyi Bencés Apátság, Zirci ciszterci Apátság),
- történelmi emlékek (pl. balácai római kori emlékek),
- az ipari műemlékként nyilvántartott műtárgyak a 11. számú vasútvonal Veszprém-Bakonyszentlászló közötti szakaszán.

Gazdaságtörténeti és kultúrtörténeti emlékek (pl. herendi Porcelánmanufaktúra, pápai Kékfestő Múzeum), népi építészet, népszokások, hagyományok (Balaton-felvidéki építészeti stílus, szőlőművelés, sváb települések),

Az örökségvédelmi helyszínek köréből kiemelkedő a veszprémi vár, sümegi püspöki palota, a dobai Erdődy-kastély, cseszneki vár, a várpalotai vár, a dabronci Szegedy-kastély és –kúria. Az egészségturizmus területéről a Pápai Gyógy-és Termálfürdő.

Helyi „vidéki” gazdaság: biogazdálkodás, olajpréselés-sajtolás, kézműipar, évszázados munkakultúra, borászat, szőlő és gyümölcskultúra

Jelentős természeti attrakciók: lovasi őskori festékbánya, balatonedericsi csodabogyós barlang, Lóczy Lajos sétaút, geológiai, botanikai tanösvény (Badacsony), Boroszlán tanösvény (Magas-Bakony) hagyományos állatfajokat bemutató majorság (Salföld), hegyestűi geológiai bemutatóhely (Tihanyi-félsziget),

Szellemi bázis: oktatás - közművelődés - kultúra - sport: Egyetem, történelmi hagyományok, Fotex kézilabdacsapat, Olimpiai felkészülőhelyek (Balatonfűzfő, Balatonfüred), Veszprémi Színház, Művésztelep, Rendezvények (pl. sümegi Középkori Várjátékok és Vigasságok, veszprémi Gizella Napok, Művészetek Völgye) stb., Kabóca Bábszínház, Pápai Református Kollégium,

Speciális termékek: Herendi porcelán, Tüskevári kerámia, borok (badacsonyi, somlói, balatonfelvidéki, tihanyi), bakonyi vadételek és vadgyümölcsök, ásványvíz (Theodora), savanyúság (Lucullus), gasztronómia (Bakony ízei - Csetény, Pápai sonka, kecskesajt), Bakonyi tejtermékek: tej, tejföl, túró, joghurt, Pápai Hús, Veszprémi Balaton Bútorgyár, fazekasság (Sümegprága, Tüskevár), majolika (Városlőd).

Kulturális intézmény-felszereltség

Veszprém megyei múzeumai, tájházai

Veszprém megye kulturális értékei és kulturális kínálata között is kiemelkedően fontos szerepet töltenek a múzeumok. Az értékek és a kínálat kivételes gazdagságát mutatja, hogy Veszprémben 9, a megye városaiban és községeiben 46 múzeum és 10 tájház őrzi a múlt értékeit. A múzeumok és

tájházak a mellett, hogy felmutatják e térség egyediségét, tradícióit, régészeti-, történeti-, kultúrtörténeti-, tájtörténeti értékeit, erősítik az itt élők identitástudatát és alapot adnak a turizmus további fejlődéséhez.

A megyei múzeumként a Laczkó Dezső Múzeum Veszprém megye legjelentősebb gyűjteménye. Mellette áll ahhoz tartozó kiállítótérként a Bakonyi ház. A megyében legrégebben alapított múzeum első leletei 1903-ban kerültek az Erzsébet ligetben található gyűjteménybe. A múzeum állandó kiállítása Veszprém megye kulturális örökségét jeleníti meg az őskortól napjainkig. A látványkönyvtár és a TudásTár ősnyomtatványok, több száz éves antikvák, első kiadású XVII-XIX. századi magyar szépirodalmi és tudományos művek otthona. A megye kulturális életében jelentős időszaki kiállítások művészeti, néprajzi, régészeti, kortárs, irodalmi tárlatoknak adnak helyet.

A megyében a nyilvános könyvtárak száma 299 db, a közművelődési intézményeké 273 db. A muzeális intézmények száma 37 db. Legtöbb kiállítás a Balatonfüredi, a Zirci és a Veszprémi járásokban volt megtekinthető, melynek megfelelően ezekben a térségekben volt a legmagasabb arányú a látogatók száma.

Az 1000 lakosra számított rendezvényeken résztvevők számát tekintve a Balatonfüredi járás kiemelkedő, de a Tapolcai és Veszprémi járásokban is jóval a megyei áltag feletti érték jellemző. Csupán a Pápai járás marad el az országos és régiós átlagtól a résztvevők számát tekintve, azonban összességében a megye ilyen szempontból jó adottságokkal rendelkezik, változatos programkínálata kedvelt célpont a látogatók számára.

Veszprém megyei jogú város a múltjára, értékeire, a jelen igényekre és jövőre kitűzött céljaira tekintettel messze túllép a megyeszékhely státusból eredő írt vagy íratlan kötelezettségein is. Az Európa Kulturális Fővárosra történő felkészülés mindehhez új szempontok megfogalmazását és hozzáadását is kívánatossá tett. A város Közgyűlése a 2017. novemberben elfogadta a város kulturális alapú fejlesztésének hosszútávra szóló, 2030-ig előre tekintő fejlesztési tervét, Veszprém város kulturális stratégiáját.

A tematikus akcióterületi projekt megfogalmazásakor egy olyan nagy ívű fejlesztési elképzelést vázol fel, mely megvalósítását számos - első sorban fizikai megújításra irányuló - elem területi alapú összefűzésével képzelik el. A megvalósításhoz szükséges forrás több uniós és hazai támogatás bevonásával, illetve saját erő biztosításával lehetséges, ütemezetten.

Veszprém megye sportja

A sport olyan szakpolitikai terület, melyek az egészségvédő testmozgás ágazatközi előmozdítása szempontjából kiemelt jelentőséggel bír egészségügyi mind pedig oktatási szempontból. A megye sportját hagyományok, a földrajzi adottságok és az érvényben lévő törvények (önkormányzati, sportörvény) figyelembe vételével a Megyei Önkormányzat - szervezi, támogatja. A sportági szakszövetségek száma folyamatosan emelkedett a megyében.

Veszprém megye sportszövetségei (a Megyei Sporttanács tagjai)

- Veszprém Megyei Asztalitenisz Szövetség
- Veszprém Megyei Atlétikai Szövetség
- Veszprém Megyei Autósport Szövetség
- Veszprém Megyei Birkózó Szövetség

- Veszprém Megyei Darts Szövetség
- Veszprém Megyei Diáksport Szövetség
- Veszprém Megyei Erőemelő Szövetség
- Veszprém Megyei Harcművészetek Össz Szövetsége
- Veszprém Megyei Judo Szövetség
- Veszprém Megyei Kézilabda Szövetség
- Veszprém Megyei Kosárlabda Szövetség
- Veszprém Megyei Labdarúgó Szövetség
- Veszprém Megyei Lovas Szövetség
- Veszprém Megyei Modellező Szövetség
- Veszprém Megyei Rádióamatőr Szövetség
- Veszprém Megyei Repülő Szövetség
- Veszprém Megyei Rock 'n' Roll Szövetség
- Veszprém Megyei Röplabda Szövetség
- Veszprém Megyei Sakk Szövetség
- Veszprém Megyei Speciális Sportszövetség
- Veszprém Megyei Sportlövő Szövetség
- Veszprém Megyei Szabadidősport Szövetség
- Veszprém Megyei Tájfutó Szövetség
- Veszprém Megyei Technikai és Tömegsport Szövetség
- Veszprém Megyei Teke Szövetség
- Veszprém Megyei Tenisz Szövetség
- Veszprém Megyei Természetbarát Szövetség
- Veszprém Megyei Testnevelő Tanárok Szövetsége
- Veszprém Megyei Tollaslabda Szövetség
- Veszprém Megyei Triatlon Szövetség
- Veszprém Megyei Úszó Szövetség
- Veszprém Megyei Vitorlázó Szövetség
- Veszprém Megyei Vívó Szövetség

Diáksport

A diáksport magában foglalja az oktatási intézmények tanulóinak testnevelési és sporttevékenységét, a tanórai és tanórán kívüli, iskolában végzett sporttevékenységet éppúgy, mint az iskolán kívüli keretben végzett különböző diáksport-rendezvényeken zajló testgyakorlást, testedzést és játékokat.. A gyerekek számára az iskolai intézményes sporttevékenység az egész életre szóló szokások kialakításának megismételhetetlen lehetősége. Az iskolai testnevelés és diáksport minősége és mennyisége meghatározó a sport többi területére is, hiszen az alapot jelenti az utánpótlás-nevelés, a versenysport, az élsport és a felnőtt szabadidősport számára. Az iskolai tornatermi ellátottság változatos képet mutat. Általában az iskolák kis tornateremmel rendelkeznek. A szabadtéri létesítmények jelentős része elhanyagolt. A megyében az alapfokú és középfokú oktatási intézményekben összesen 165 diáksport szervezet - iskolai sportkör, diáksportkör, diák sportegyesület működik. Vannak hagyományosan eredményes sportágak, amelyekben országos szinten is meghatározóak a megye versenyzői, de itt elsősorban az egyesületben folyó utánpótlás nevelési tevékenység eredményessége látható (torna, atlétika, úszás kézilabda, röplabda, vívás).

A szabadidősport

A szabadidősport főként a kedvtelésből, az egészség megőrzéséért, a szabadidő hasznos eltöltéseként végzett sporttevékenység, testedzés. Az iskolarendszerben fokozatosan csökken a rendszeres, főleg a versenyszerűen sportolók száma, leginkább a felsőoktatásban, majd az iskolapadból kikerülve,- azok, akik nem versenyszerűen sportolók-, végleg abbahagyják a testedzést.

A versenysport

Magában foglalja a felnőtt amatőr és hivatásos sportot. Ezen a szinten a versenyszerű sportolók döntő többsége amatőr. Míg országosan csökkent, addig Veszprém megyében növekedett a sportegyesületek száma. A Pannon Egyetemen folyamatosan képzik alap-és középfokon edzőket és sportszervezőket. Néhány szövetség, amelynél a sportág Veszprém megyei színvonala magasabb, regionális, országos és nemzetközi versenyek lebonyolítására, szervezésére is vállalkozik. Veszprém megye mindig is eredményesen szerepelt a különböző csapat és egyéni sportágakban országos szinten is. Labdarúgásban a legmagasabb osztályban szerepelt Pápa és Veszprém város csapata. A nemzeti bajnokság különböző osztályaiban szerepel Ajka, Tapolca csapata. Kézilabdába nemzetközi szinten is eredményes Veszprém város csapata. Az első vonalban szerepel Balatonfüred csapata is. Az országos bajnokságok második-harmadik vonalában egyre több csapat szerepel. Röplabdában első osztályban a veszprémi, második vonalban Ajka és Veszprém ifjúsági csapata képviseli a megyét az élmezőnyben. Kosárlabda 2. vonalban Veszprém és Pápa. Egyéni sportágakban kiemelkedő teljesítményt nyújtanak: a modellezők Herendről, az erőemelők Pápáról és Veszprémből, a sportlövők Balatonfűzfőről, a tájfutók Veszprémből, a vívók Tapolcáról és Veszprémből, tollaslabdában Pápáról, a tekézők Pápáról, Herendről, Pétfürdőről, úszás sportágban Ajka, Balatonfűzfő, Veszprém, Pápa versenyzői, a vitorlázók Balatonfüredről, a kötélugrók Zircről, az atléták Veszprémből és Pápáról, valamint a asztaliteniszben Magyargencs szörfben Balatonkenese.

A fogyatékosok sportja

Veszprém Megyei Speciális Szövetség látja el a fogyatékosok sportjának szervezését is. Számukra asztalitenisz, atlétika, kézilabda, labdarúgás, ügyességi versenyek, padlóhoki sportágakban rendeznek őszi és tavaszi megyei versenyeket, valamint a városok szabadidőprogramok szervezésével teszik színesebbé a sportolók számára szervezett versenyek sportkínálatát. A megyében 17 iskolában speciális tagozat működik, ahol sérült gyerekek sportolási lehetőségeit is biztosítják.

A megye településrendszerének bemutatása

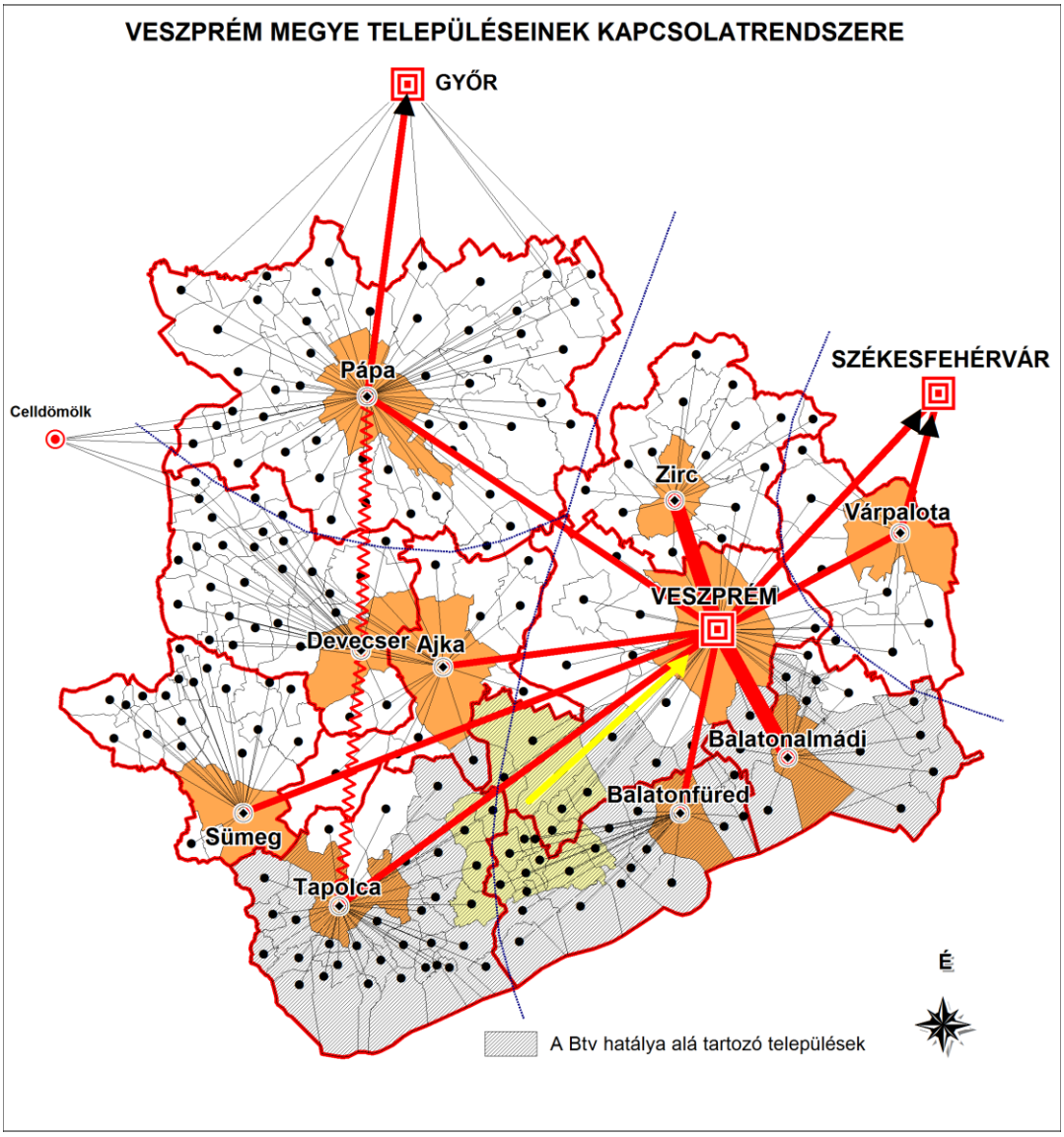

(A hullámos vonal a kapcsolati hiányt, a sárga nyíl a jelölt települések Veszprém irányú vonzását jelöli)

A megye településrendszere regionális és térségi összehasonlításban

Veszprém megye településállománya nem alkot egységes regionális hálózatot, mivel a települések kapcsolatai, hatásai, vonzáskörzetei túllépnek a megye közigazgatási határain, ugyanakkor alapvető meghatározói a régió egésze térszerkezetének. A térszerkezet változását és a települések formálódását meghatározó folyamatok - *bizonyos elemek kivételével* - alapvetően lassan változnak a megyében, ezért Veszprém megye településállománya, illetve az annak szöveteként értelmezhető településhálózata sem reagál gyorsan az átalakulásokra. Egyértelmű azonban, hogy a rendszerváltozással járó társadalmi-gazdasági következmények az elmúlt mintegy 30 év alatt már jelentős hatást gyakoroltak - a térszerkezet mellett - a térség településeire is. A településállomány átrendeződése folyamatos, jelen pillanatban is csak annak tendenciái, irányai határozhatók meg.

Veszprém megye településállománya történeti távlatban igen sokoldalúan, gyorsan és látványosan fejlődött a térség hosszabb távon ható kedvező adottságai miatt. Ilyen adottság a természeti erőforrásokban és ásványkincsekben igen gazdag terület, az eltérő kultúrtájak találkozásából adódó potenciál és a térség kitűnő elérhetősége. E kedvező településfejlődési hatások miatt a megye legtöbb települése, illetve egykor volt és jelenlegi városai, jelentős hagyományokkal bírnak.

A megye 30 ezer fő körüli lakosságszámú két városa Ajka és Pápa középvárosok, amely besorolás népességszámuk alapján illeti meg őket. Ajka gazdasági erejét mutatja, a 17.000 munkahely, valamint a magas adóerő képesség. Egészségügy tekintetében az ajkai kórház regionális, és megyei feladatokat lát el pl infektológia, traumatológia, jelenleg regionális járványkórház, a megye második kiemelt kórháza. A városban számos szakmunkás és szakközépiskolai képzés van. Kiemelkedő színvonalú a gimnáziumi képzés. A város számos jelentős cég központja, többek között a Bakony-Balaton Mechatronikai és Járműipari Klaszteré. A sport területén Ajka fejlettségét tekintve kiemelkedik a megye városai közül. Pápa helyzete speciális, hiszen a Győr-Moson-Sopron megye déli peremére is kiható óriási vonzáskörzete, illetve egyes felsőfokú oktatási és egészségügyi intézményeinek szolgáltatásai - az esetenkénti középfokú ellátási hiányok ellenére - kiemelik a várost ebből a településkörből.) A járási központtá emelt Devecser bizonyos középfokú funkciók (pl. egészségügyi szakellátás, okmányiroda) ellátásával egyre inkább szerepet vállal a funkciók területi megosztásában. E középvárosok helyi infrastrukturális rendszerei széles körben kiépültek, intézményhálózataik és szolgáltatásaik kapacitása és színvonala fejlett, valamint jelentős beruházásokkal - *sokszor kiemelkedő külföldiekkel is* - bírnak, amelyek térségeik jól képzett - *illetve átképzett* - munkaerejét alkalmazzák.

Veszprém megye 1 és 2 ezer fő közé eső lakosságszámú kisfalvai (34) a megye népessége töredékének adnak otthont. Ezekben a falvakban az infrastruktúra fejletlen, de az alapvető egészségügyi, oktatási és egyéb közszolgáltatási feladatok nagyrészt megoldottak, ugyanakkor erőteljesen fennáll a párhuzamos népesség-, funkció-, szolgáltatás- és intézményvesztés veszélye. A fokozott központi költségvetési függőség zömükben nem teszi lehetővé többletfeladatok és -funkciók ellátását, a lakóhelyként való vonzás és az életminőség fenntartása, javítása a legfontosabb feladat. Az elhelyezkedésből (közlekedési fővonalak, városok közelsége), a speciális helyzetből származó előnyök megragadása (pl. jelentősebb idegenforgalmi attrakció, hasznosítható objektum, egyedi adottság), illetve a helyi erőforrások mozgósítása *(pl. a mezőgazdaság eredményességének javítása, kiemelkedő természeti erőforrás hasznosítása)* jelentheti a kitörési lehetőséget, ellenkező esetben érdemi fejlődésre nem lehet számítani.

Az 1000 főnél alacsonyabb népességszámú apró- és törpefalvakban - *amelyek Veszprém megyében területileg koncentráltan helyezkednek el* - a települési szolgáltatások közül leginkább a kereskedelem az, amely valamilyen jellegű és szintű szolgáltatási egységgel képviselteti magát (vegyesbolt, italbolt). E településkategória infrastruktúrája a rendszerváltás óta szintén sokat javult (telefon, gáz), de csatorna-, út-, járda- és felszíni vízelvezető-hálózataik hiányosak, elavultak. Az általános iskoláik alsó tagozatai is már csak kevés helyen működnek, tömegközlekedéssel való elérésük gyenge, zömében orvosi ellátásuk - és egyre több szolgáltatásuk: pl. postajáratok - körzetesített. Nagyobb hányaduk népességszáma folyamatosan csökken, társadalma öregszik, kisebb részük - főként a roma népesség térnyerése miatt - fiatalodó korszerkezetű. A szűk rétegű aktív korúak képzettségi, foglalkoztatottsági, mobilitási és alkalmazkodási szintje alacsony, a lakosság zöme nem rendelkezik rendszeres munkajövedelemmel, hanem nyugdíjból, szociális segélyből és más társadalmi juttatásokból él.

Az aprófalvak Veszprém megye nyugati részén (Somló-vidék, Marcal-medence) és a Balatonfelvidéken koncentrálódnak - főleg a pápai, az ajkai, a devecseri, a tapolcai és a balatonfüredi járásokban -, bár korántsem olyan kiterjedésben és sűrűségben, mint az ország egyes más térségeiben. Veszprém megye nyugati aprófalvas térségeiben valós veszély a népességcsökkenésből adódó elnéptelenedés, az elöregedés és az ellátásbeli hiányosságok növekedése: a veszélyeztetett falvak száma húsz fölötti.

A városok eloszlásában hasonló sűrűsödések nem mutathatók ki, mint a kistelepülések esetében, azok eloszlása viszonylag egyenletes a régió, illetve a megye területén, a várossűrűség is csak kis mértékben tér el felfelé az országos szinttől. A legurbanizáltabb körzetek azok, amelyek egy-egy nagyobb város köré szerveződnek - többek között a veszprémi (78%-os értékkel) vagy egy kisebb város köré kisebb területtel és kevesebb településsel, ahol alacsonyabb számú vidéki népesség él (pld. a várpalotai járás - 72%-os értékkel). A megyében a legkevésbé urbanizált városkörzetek közé tartozik Zirc térsége (33%-os értékkel).

Településhierarchia

Veszprém megye településeinek egymáshoz viszonyított relatív helyzetét, településszerkezetben betöltött pozícióját, a településrendszer hierarchikus felépülését alapvetően a települések központosultsága határozza meg. Ezt több tényező befolyásolja, hozzájárul például a gazdaságirányításban betöltött, illetve a térségi szerepkör, a lakosságszám, az igazgatási rang, az ellátási funkciók és azok színvonala, stb. A települések településhierarchiában elfoglalt helyét legtöbbször a központi (alap-, közép- és felsőfokú) funkciók leltározásának, számbavételének módszerével állapítják meg. A települések viszonyrendszerét alapvetően befolyásolja a centrum-periféria kettősség is. Ugyanakkor a központi és a központi szerepekkel nem rendelkező települések csoportjai is szegmentáltak, további részekre bonthatók a funkciók mennyiségétől, sokféleségétől, vagy éppen egyediségétől függően.

A településhierarchia központi funkciókat ellátó centrumai jogállásuk, népesség- és vállalkozáskoncentráló, valamint gazdaság- és térszervező erejük révén képesek térségi irányító szerepköröket kialakítani vonzáskörzetükben. Főbb tagjaik egyben a területi közigazgatási rendszer kiemelt elemei is, egyben a decentralizációs folyamatok lehetséges nyertesei.

Az ország szőlőfürtszerűen felépülő településhierarchiájának kiemelt pontjain, csúcsain a központi települések különböző típusai állnak: a rendszer tetején a főváros foglal helyet, majd az öt regionális központ következik, amelyek szintje azonban hiányzik az egész Közép-Dunántúlon.

Az országos rangsor következő lépcsőfokán álló - *teljes körű és gazdag választékú középfokú funkcióin túl felső- illetve részleges felsőfokú funkciókkal is rendelkező* - térségi központ, megyeközpont és régiós társközpont Veszprém. Vonzásterülete a megye nagy részére kiterjed. Térségi központként Veszprém mellett Pápa *(és bizonyos részfunkciókban Ajka)* rendelkezik részleges felsőfokú ellátási funkciókkal. A tradicionális, vagy az 1950-es évek erőltetett iparosításának következtében kifejlődött további kis- és középvárosok csak hiányos, vagy részleges középfokú ellátást nyújtanak, nem beszélve a jóval később, vagy napjainkban várossá nyilvánított települések jóval kisebb választékú, olykor egyoldalú szolgáltatásairól, térségi szerepeiről.

A középfokú ellátás viszonylag széles palettáját nyújtja Veszprém megyében Pápa, Ajka, Tapolca, Balatonfüred és Várpalota. Hozzájuk képest is hiányosak Zirc és Balatonalmádi nyújtotta lehetőségek. Sümeg részleges középfokú funkciókat betöltő városias jellegű település, míg a többi új törpeváros ellátási körzete gyengén kitapintható, vagy speciális jellegű (idegenforgalmi, jelentősebb ipari, vagy kistérségi szervezőközpont).

A régió falusi települései között is találhatók olyan *kisközpontok*, amelyek a teljes alapfokú ellátást nemcsak a saját, hanem a környező falvak lakossága számára is biztosítani tudják, körzetesített feladat-ellátási helyként, kispiaci körzetként, idegenforgalmi vagy kistérségi szolgáltató alközpontként.

A térségi területfelhasználás alakulása

A művelési ágak nyilvántartása szerinti területhasználati változások

A megye művelési ágak nyilvántartása szerinti területi adatai a vizsgált időszakban (2010-tól) nem változtak jelentősen, sem abszolút értékeiket, sem főbb arányaikat illetően. Általánosan jellemző tendencia 2010–17 között:

- a termőterület (TT) és a MÖT igen lassú és egyenletes csökkenése;
- valamennyi művelési ágban csökkenés tapasztalható, az erdő és a gyep kivételével;
- ezen belül a gyepterületek (rét + legelő együtt) 2000-2010 között jellemző erős csökkenése lassú és egyenletes növekvő tendenciába fordult;
- az erdőterületeknél 2000–2005 között volt ugrásszerű növekedés, majd itt is a lassú és egyenletes növekvő tendencia jellemző 2017-ig;
- az ültetvény és kert területek mindhárom művelési ága jelentős (átlagosan 30%-os) veszteséget szenvedett el a 17 év alatt;
- legfeltűnőbb a kivett területek már említett erős növekedési tendenciájának megtorpanása a 2010-es években.

A stabil tendenciák – mint pl. az erdőterületek lassú folyamatos növekedése, a termőterületi (TT)/kivett területi arány lényegi állandósága – a 2017-es adatokban is tükröződnek. A változások nagyságrendjét jelzi, hogy a 2010/17-es adatok összevetésének szélsőértékei szűk sávban, a 0,2-1,4% közötti zónában ingadoznak

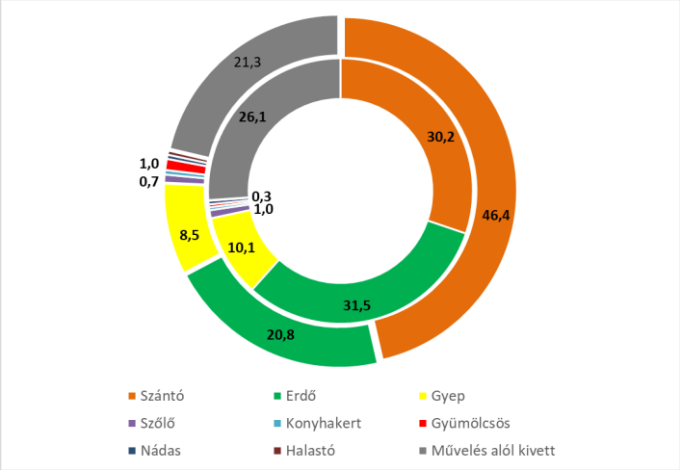

A megye teljes területe a művelési ági nyilvántartások szerint 429,1 ezer ha (2019). A művelés alól kivett területek mennyisége a vizsgált időszakban (2010-2019) is számottevően, mintegy 10000 hektárral nőtt, 112000 hektárra (24,2%-ról 26,1%-ra). Ez az országos 21,3%-os arányt is jelentősen meghaladja (a megyék között a harmadik legmagasabb), amihez a belterületbe vonások és infrastruktúra-fejlesztések növekvő területigénye mellett az is hozzájárul, hogy a megyében található a Magyar Honvédség központi lőtere Herend–Veszprém-Gyulafirátót–Hajmáskér–Öskü–Várpalota–Bakonykúti–Kincsesbánya térségében, illetve egy kisebb területen Újdörögdön.

A művelési ágak szerinti megoszlás vizsgálata alapján megállapítható, hogy a táji szintű területhasználatot leginkább jellemző művelési szerkezetben nincsenek jelentős elmozdulások és egyéb tájszerkezeti változások sem következtek be. A megye erdősültsége 27% fölött van, a gyepek együttes aránya több mint 8%. Ezekhez hozzáadva az egyéb természetközeli felszínek (nádasok, halastavak együtt 1,4%) arányait összesen 40% fölötti érték áll szemben, az intenzívebb agrikultúrák (szántó+ kert+ ültetvények) 33,7%-os és a kivett területek 25% körüli részesedésével. (A végeredményt ökológiai szempontból javítja, hogy a „*kivettben*” jelentős vízfelületek is találhatók, de ennek bontására sajnos nem tér ki a statisztika.) Azonban még e nélkül is meghaladja a természetközeli tájhasználat részesedése a minimálisan kívánatos 1/3-ot.

A megye területfelhasználásának részletes vizsgálatát és a változással érintett területek bemutatását a hatályos megyei területrendezési terv megalapozó, helyzetértékelő munkarészei tartalmazzák.

A táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása

Természeti és gazdaságföldrajzi adottságainál fogva a megyében hosszú idő óta igen jelentős ipari, elsősorban bányászati, és feldolgozóipari tevékenység folyt, illetve folyik. A bányászati tevékenység szinte valamennyi kitermelhető nyersanyag (mind a szén- ércbányászat, mind pedig a kő-, kavics és agyagbányászat) tekintetében jelentős, sőt több bányakincs esetében országos jelentőségű nyersanyagvagyonnal rendelkezett, illetve rendelkezik.

A hagyományos KNy-i irányú ipari tengely (Ajka-Veszprém-Várpalota) és a Balaton-part a megye gazdaságilag meghatározó területei. Városaival, lakó- és iparterületeivel az alapanyagipar, kitermelőipar nagymennyiségű hulladékával, szennyezésével (iszap, zagy, meddő, salak stb. lég- és sugárszennyezés) együtt az infrastrukturális ellátottság itt a legfejlettebb.

Az ipari, bányászati területfelhasználás különösen Várpalota és Ajka, Halimba, Dudar, térségében okozott jelentős környezetkárosítást (meddőhányók, alábányászott területek, zagy- és iszaptárolók, felszíni tájsebek stb.) és folyamatos légszennyezést. Sajátos jellemzője a megyének az a tény, hogy az ipari és egyéb tevékenységekkel szennyezett területen él a lakosság jelentős része.

A különféle bányászati formák nem mindig egyenként, hanem gyakran komplexumokat alkotva jelennek meg. A bányászat számára már értéktelen anyagból a természetesnél magasabb felszínt hoznak létre (“meddőhegyek”). A meddőhányók azonban nem csak tájképi megjelenésükben zavaróak, hanem a meddő anyagának minőségétől függően a mérgező, savas anyagok kibocsátásával is veszélyeztetik a környezetet, korlátozva ezzel a mezőgazdasági és üdülési tájhasználatot. A meddőhányóból származó csurgalékvíz és a bányavíz bekerülve a talaj- ill. rétegvízbe közvetve veszélyezteti az érzékeny ivóvízbázist, és roncsolja az ipari területeken egyébként is kevésbé stabil ökológiai hálózat elemeit, a felszíni vízfolyásokat (Ajka, Várpalota).

A bányászat okozta tájrombolás rehabilitációjára jelenleg már számos pozitív példa van a megyében
A jelentős kitermelő ipar következtében azonban különösen nagy a szennyezett és roncsolt felszínű területek kiterjedése, s ezek rehabilitációs igénye térségi szintű probléma. A komplex tájrehabilitációt igénylő területek lényegében a működő bányákat, legnagyobb bányaterületeket, az ezekhez kapcsolódó kiterjedt meddőhányók roncsolt területeit, valamint külszíni bányák okozta sebeket foglalja magába.

A megyében jelentős idegenforgalomhoz kapcsolódó legfontosabb tájhasznosítási problémák a szabályozatlan beépítés, a tájsebek megléte, a tájképi értékek romlása, a levegő- és vízszennyezés, a kultureutrofizáció, a belterületi felszíni vízrendszer hiányosságai, a pontszerű szennyezőforrások megléte és az élővilág veszélyeztetése.

Veszélyt jelent a szőlőhegyi, zártkerti területek felaprózódása, sűrűn beépült hétvégi házas területté való átalakulása nem csak az üdülőterületeken, hanem a nagyvárosok környezetében is megfigyelhető jelenség (Pl.: Veszprém-Csatárhegy, Pápa-Agyaglik). Ugyancsak agglomerálódó térség Balatonfüred-Csopak, Balatonalmádi térsége, ahol a beépítettség jóval magasabb a kívánt mértéknél.

A megye igen változatos domborzati adottságaiból adódóan a termőterületként hasznosított - természetvédelmi oltalom alá nem eső - sík területeken meghatározó, hogy a termőterületeket több irányból is lejtők határolják. Ez a lefolyó felszíni vizek miatt fokozott erózióveszélynek teszi ki a szántóterületeket, ami a terület degradációjához vezethet. A problémára megoldást jelentő védőárkok kialakítása csak igen kevés esetben történt meg. A privatizáció során lezajlott lejtőirányú parcellázás tovább fokozza ezt a problémát, mivel különösen az erdő nélküli területeken - Balatonfelvidék medencéinek hegylábi területei, Bakonyalja, Tési-fennsík - fokozta az eróziót.

A Balaton-felvidék és a Bakony környezetvédelmi, tájképi és természetvédelmi szempontból egyaránt konfliktusokat okozó területei az egykori bányászat színterei. Hiányos a roncsolt területek részletes felmérése, nem áll még rendelkezésre egy részletes tájsebkataszter. A legjelentősebb tájsebek Nyirád, Ajka, Halimba, Vilonya-Papkeszi, Várpalota-Pétfürdő, Várpalota térségében találhatók. A tájsebek jelentősen rontják az érintett területek idegenforgalmi célú hasznosításának lehetőségét.

A felszíni- és felszín alatti vizeink helyzete sajnos lényegesen veszélyesebb, mint a levegőé. A külterületek esetében a helyzet ennél is rosszabb, pedig az idegenforgalmi szezon alatt itt is jelentős a vízfelhasználás.

A tájszerkezeti - tájterhelési és terhelhetőségi elemzéshez kapcsolódik, hogy a viszonylag magas gyepterületi arányokhoz sajnálatos módon nem kapcsolódnak megfelelően magas állatlétszámok, pedig a haszonállattartás /és ezen belül a legeltetéses állattartás/ különböző formáinak jelentős hagyományai voltak a megyében. Tájgazdálkodási – tájfenntartási – illetve zöld infrastruktura fejlesztési szempontból is kívánatos lenne ösztönözni az integrált, gyepgazdálkodásra épülő haszonállattartás fejlesztését a megye ezen térségeiben. A gyepterületek fenntartása és növelése ökológiai szempontból is egyre nagyobb szerepet játszhat a gyengébb adottságú termőterületek hasznosításában. A meglevő gyepek jelentős része természetvédelem alatt áll, illetve védelemre érdemes, értékes ökotóp.

A legutóbbi évek változásai Veszprém megyében, többek között a koronavírus járvány hatásai

(A fejezet a KSH „Fókuszban a megyék (2020. I félév kiadvány felhasználásával készült)

A legfrissebb KSH dokumentum szerint 2020 I. félévében Veszprém megyében 1 331 gyermek jött a világra, és 2 388 fő hunyt el a megyében. Folytatódott az előző évtizedben regisztrált kedvezőtlen demográfiai folyamat. Az élveszületések száma 3,7, a halálozásoké 1,0%-kal kevesebb volt, mint 2019 azonos időszakában. A főváros és a megyék rangsorában egyedül itt és Komárom-Esztergom megyében csökkent az élveszületések száma. A születések és a halálozások egyenlegeként kialakult természetes fogyás 1057 fővel csökkentette a megye lakónépességét, ez a veszteség 2,6%-kal volt több a 2019. I. félévinél. A megyék között egyedül itt növekedett a veszteség mértéke. A természetes fogyás népességre vetített 6,2 ezrelékes megyei értéke is kedvezőtlenebb volt az országos átlagnál *(4,1 ezrelék).*

2020 első félévében 966 házasságot anyakönyveztek, 22%-kal (176-tal) többet, mint egy évvel korábban. A koronavírus okozta járvány megfékezésére hozott korlátozó intézkedések a II. negyedévben jelentősen visszavetették a házasodási kedvet, április–június között 13%-kal csökkent a házasságkötések száma.

2020 II. negyedévében Veszprém megyében a 15–74 éves népesség 64,0%-a, 167 ezer fő volt gazdaságilag aktív, számuk 3,2%-kal több volt, mint egy évvel korábban. Az aktivitási arány 1,6 százalékponttal meghaladta az országos átlagot. Az aktívak aránya a megyék és a főváros közül Veszprém megyében volt az egyik legmagasabb.

A munkaerőpiacon 160 ezer fő foglalkoztatottként, 7 ezer fő munkanélküliként jelent meg. A foglalkoztatottak száma lényegében nem változott, a munkanélkülieké az átlagnál jelentősebben nőtt 2019 II. negyedévéhez képest. A foglalkoztatási ráta 61,4%-ot tett ki, ami lényegében nem változott az egy évvel korábbihoz viszonyítva. Az arány magasabb volt az országos átlagnál (59,5%).

A munkanélküliségi ráta 4,0%-ot ért el, ami 2,9 százalékponttal meghaladta az egy évvel korábbit. Az arány elmaradt az országos átlagtól (4,6%).

Az inaktívak száma 94 ezer főt tett ki, 4,7%-kal kevesebbet az egy évvel korábbinál. A változás iránya az országossal ellentétes volt.

2020 I. félévében Veszprém megyében a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete 351 ezer, az adókedvezmény nélkül számított havi nettó átlagkereset 233 ezer forint volt. Közfoglalkoztatottak nélkül számolva a bruttó átlagkereset 355 ezer, a nettó átlagkereset 236 ezer forintra emelkedett. A bruttó és nettó átlagkereset – a közfoglalkoztatottakkal együtt számítva – egyaránt 7,3%-kal múlta felül a 2019. I. félévit, folytatva a korábbi időszakok emelkedő tendenciáját. A növekedés üteme elmaradt az országostól, egyben a megyék és a főváros körében az egyik legalacsonyabb volt. Az alkalmazottak 11,2%-kal kevesebbet kerestek az országos átlagnál.

A versenyszférában 5,6%-kal, 355 ezer forintra, a költségvetési szférában 13,4%-kal, 341 ezer forintra emelkedtek a keresetek. Az átlagkereset a fizikai foglalkozásúaknál 4,2, a szellemieknél 7,8%-kal nőtt, ennek eredményeként az előbbiek átlagosan bruttó 281, az utóbbiak 444 ezer forintot kerestek.

Veszprém megyében nem érvényesült a lakásépítésekben országosan 2016 óta megfigyelhető növekvő tendencia. 2020 I. félévében 10%-kal csökkent *(országosan 34%-kal nőtt)* az épített lakások száma az előző év azonos időszakihoz képest. *(A megyében 2019 második felében megindult lakásépítési expanzió 2020 I. negyedévében jelentősen veszített üteméből, a II. negyedévben pedig erőteljes visszaesésbe fordult át.)*

Összesen 208 új lakást vettek használatba, közel nyolctizedük (mintegy fele-fele arányban) a kisebb városokban és községekben épült. A megyei szintű csökkenés hátterében a megyeszékhelyen kivitelezett lakásépítések bővülése és a kisebb lélekszámú településeken bekövetkezett visszaesés húzódik meg.

Az új lakások közel hattizedének természetes személyek, több mint négytizedének vállalkozások voltak az építtetői. Alapvetően a természetes személyek lakásberuházásainak visszaesése fordította a megyei lakásépítési piacot negatív irányba.

Építési forma szerint a lakások több mint hattizedét családi házas formában, közel negyedét többszintes, többlakásos épületben, a fennmaradó rész többségét csoportházban adták át. Átlagos alapterületük (111 m²) meghaladta az országost (97 m²), közel kétharmaduk épült 4 vagy annál több szobával.

Az országos tendenciával ellentétben a megyében pozitív irányba mozdult az építési kedv. A 2020 I. félévében kiadott lakásépítési engedélyek és egyszerű bejelentések alapján építendő lakások száma (532) 11%-kal meghaladta az előző év azonos időszakit. (Az I. negyedévi jelentős bővülést április–májusban az országos átlagtól elmaradó mértékű visszaesés követte, júniusban azonban újra lendületet kapott a megyében az építési kedv.)

Veszprém megyei székhellyel 2020. június végén 62 ezer gazdasági szervezetet tartottunk nyilván, számuk 2,1%-kal (országosan 1,0%-kal) nőtt az egy évvel korábbihoz képest. A korábbi időszakokhoz hasonlóan az 56 ezer vállalkozás nagyobb részét (44 ezer) önálló vállalkozóként, kisebb részét (12 ezer) társas gazdálkodási formában regisztráltuk. Az előbbiek száma egy év alatt 2,9%-kal nőtt, az utóbbiaké 0,3%-kal csökkent. Ezer lakosra a megyében 165 regisztrált vállalkozás jutott.

A társas vállalkozások meghatározó részét (72%-ot) kitevő korlátolt felelősségű társaságok száma 0,8%-kal emelkedett, a 23%-át képviselő betéti társaságoké 2,7%-kal fogyott. A részvénytársaságok száma eggyel gyarapodott, szövetkezetből 13%-kal kevesebb szerepelt a regisztrációban, mint 2019. június végén. A társas vállalkozások 92%-a legfeljebb 9 főt foglalkoztatott, a 249 fő felettiekből 36 volt a megyében.

2020 I. félévében a társas vállalkozások 3,6%-a került csődeljárás, kényszertörlés vagy felszámolási eljárás alá, 0,3 százalékponttal kisebb részük, mint egy évvel korábban. Az eljárás alá vont cégek részaránya a kft-k körében 3,6, a részvénytársaságoknál 5,5%-ot tett ki.

Az önálló vállalkozók közül a legtöbben (46%) mellékfoglalkozásúként, 40% főfoglalkozásúként, 14% nyugdíjasként tevékenykedett. Fő- és mellékfoglalkozás keretében többen, nyugdíj mellett kevesebben vállalkoztak az egy évvel korábbinál.

Június végén 3,4 ezer egyéni vállalkozás szüneteltette a tevékenységét, vélhetően a járvány hatására számuk számottevően (60%-kal) nőtt az egy évvel korábbihoz képest. Az ideiglenesen szüneteltetett egyéni vállalkozások aránya egy év alatt 10%-ról 16%-ra emelkedett.

Főtevékenységük alapján a társas vállalkozások a kereskedelem, a tudományos és műszaki tevékenység, valamint az ipar és az építőipar területén, az önálló vállalkozók a mezőgazdaság, az ingatlanügyletek és a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás nemzetgazdasági ágakban fordultak elő leggyakrabban.

Veszprém megyében a 4 főnél többet foglalkoztató ipari vállalkozások megyei telephelyein az I. féléves kibocsátás volumene öt évi emelkedést követően 2019-ben 1,0%-kal mérséklődött, 2020-ban pedig főként a járvány hatására 12%-kal (országosan 13%-kal) elmaradt a 2019. I. félévitől. A termelési érték 564 milliárd forintot tett ki.

A megye ipari kibocsátása az év elején még bővült, márciustól viszont már nem érte el az egy évvel korábbit. A gazdasági korlátozások hatására főleg áprilisban és májusban esett vissza a termelés (40, illetve 33%-kal), júniusban a fokozatos újraindulással 4,8%-ra mérséklődött a lemaradás.

A 49 főnél többet foglalkoztató, megyei székhelyű ipari vállalkozások 2020. I. félévi termelési értéke 536 milliárd forintot tett ki, ami összehasonlító áron 13%-kal elmaradt az egy évvel korábbitól. A termeléskiesést alapvetően a kibocsátás több mint felét adó járműgyártás okozta. A megye iparának második legjelentősebb területe, a vegyi anyag, termék gyártása jól teljesített, ami a járműgyártás okozta lemaradást valamelyest ellensúlyozta.

Az ipari értékesítés volumene 12%-kal csökkent az egy évvel korábbihoz képest, amihez az export és a belföldi eladások visszaesése egyaránt hozzájárult. Az értékesítés csökkenésében mindkét relációban a járműgyártás szerepe dominált, de a belföldi bevételek elmaradásához még a fémfeldolgozás, kohászat és a gép, berendezés gyártása is jelentősebben hozzájárult. A megyében az exporteladások domináltak, a bevételek 76%-a ebből származott.

A Veszprém megyei székhelyű, legalább 5 főt foglalkoztató építőipari vállalkozások 2020. I. félévi termelési értéke 21,5 milliárd forint volt, ami összehasonlító áron – az országos 7,7%-os csökkenés mellett – 14%-kal elmaradt az egy évvel korábbi magas bázistól. (A félév folyamán mindössze februárban nőtt a termelés volumene.) A megyei építőipari szervezetek kibocsátása az országos 1,7%-át adta 2020 első felében.

A termelés csökkenéséhez mindkét építményfőcsoport hozzájárult. A kibocsátás 70%-át adó épületépítések volumenének 11, az egyéb építményeké 20%-kal visszaesett az előző év azonos időszakihoz képest.

Az országos tendenciához hasonlóan a Veszprém megyei építőipari szervezetek megrendelései is csökkentek: a vállalkozások 2020 I. félévében 16,2 milliárd forint értékű új szerződést kötöttek, volumenében 41%-kal kevesebbet, mint az előző év azonos időszakában. A június végi 12,5 milliárd forint értékű szerződésállomány volumene 24%-kal elmaradt az egy évvel korábbitól.

Veszprém megyében a járvány miatti intézkedések következtében sok kereskedelmi szálláshely zárva tartott március második felétől, többségük – a korlátozások feloldását követően – csak májusban vagy júniusban nyitott ki újra. 2020 I. félévében a vendégeik száma (141 ezer) és a vendégéjszakáiké (321 ezer) egyaránt 58%-kal csökkent az előző év azonos időszakához képest.

A külföldi vendégek 78%-kal kevesebb éjszakára (40 ezerre) maradtak a megye kereskedelmi szálláshelyein, mint 2019 I. félévében. A belföldi vendégek éjszakái (282 ezer) 52%-kal csökkentek.

Júniusban már nem voltak érvényben korlátozások. Ennek ellenére a vendégéjszakák száma 64%-kal elmaradt a 2019. júniusitól, de a belföldi vendégek körében lényegesen mérsékeltebb volt a visszaesés mértéke (54%), mint a külföldiekében (89%).

A szálláshelyek összes bruttó árbevétele (5,7 milliárd forint) 2020 I. félévében folyó áron 51%-kal elmaradt az egy évvel korábbi értéktől. Az árbevételen belül a szállásdíjak és a vendéglátás összege egyaránt 54, az egyéb szolgáltatásoké 33%-kal csökkent.

Veszprém megye kiskereskedelmi üzlethálózatában 2020 I. félévében folyó áron 186 milliárd forint értékű forgalom realizálódott, az országos 3,4%-a. A kiigazítás nélküli adatok alapján a kiskereskedelmi forgalom volumene – az országosnál kisebb mértékben – 0,9%-kal mérséklődött az előző év azonos időszakához képest. A megye egy lakosára átlagosan 544 ezer forint bolti forgalom jutott, 1,9%-kal több, mint 2019 I. félévében. A mutató értéke 9 ezer forinttal elmaradt az országos átlagtól.

A koronavírus okozta járvány következtében megváltozott vásárlói szokások, illetve a boltok nyitva tartását korlátozó rendelkezések a II. negyedévben megtörték a kiskereskedelmi forgalom évek óta tartó emelkedését. A megye kiskereskedelmi üzleteiben a forgalom volumene az időszak mindhárom hónapjában kevesebb volt, mint egy évvel korábban.

A területfejlesztés forrásai

A megye területfejlesztési igényeinek és elképzeléseinek finanszírozására alapvetően hazai és európai uniós források állnak rendelkezésre. A 2014-2020-as időszak lezárultával az uniós források lekötése is megvalósult, az adatok szinte teljes körűnek tekinthetők. A hazai források nagyságára azonban nem állnak rendelkezésre források, így ezek elemzése nem lehetséges. (A hazai források része a Modern Városok Program keretében a megyeszékhely célzott fejlesztését szolgáló forrás.) *(A program még nem zárult le.)*

Az uniós források nyolc operatív programon keresztül érkeztek a térségbe, de mivel egy-egy operatív programon belül sokféle társadalmi, gazdasági vagy területfejlesztési célt szolgáló projekt kapott helyet, 13 fejlesztési célterületet különítettünk el, melyek pontosabb képet adnak arról, hogy milyen célból használták fel a forrásokat.

Veszprém megyébe a 2014-2020-as programozási ciklusban összesen 342,0 milliárd Ft támogatás érkezett, ami azt jelenti, hogy majdnem pontosan 1 millió forint jutott minden egyes itteni lakosra; az egyes projektek átlagosan 107,4 millió Ft támogatást kaptak.

A források felhasználása az operatív programok szerint

A legjelentősebb operatív program a GINOP volt a megyében, a fejlesztési források 30 %-a, míg a projektek 47 %-köthető hozzá. A második helyet a TOP foglalja el, mely a támogatások 21 %-áért és a projektek 14 %-áért felel.

A halászati és a közigazgatási OP-k (MAHOP, KÖFOP) viszont mind projektszámban, mind a támogatási összegben igen kis részt kanyarítottak ki maguknak.

Az IKOP összesen 4 darab, de igen költséges (vasútépítési és főútfejlesztési) projektjével magasan vezeti az egy projektre jutó támogatási összeg alapján felállított rangsort, ezen kívül viszont a környezetvédelmi infrastrukturális projekteket támogató KEHOP haladja meg jócskán az átlagos projektméretet. A legkisebb projektösszegek a VP-ben jellemzők, itt a projektek majdnem kétharmada a 10 millió Ft-os támogatási összeget sem éri el.

1. táblázat: Veszprém megye járásaiba jutó források OP-k szerint

OP	Támogatási összeg (mrd Ft)	Projektek száma (db)	Átlagos projektméret (m Ft/db)
EFOP	42,2	200	210,8
GINOP	102,9	1 501	68,5
IKOP	51,6	4	12 894,9
KEHOP	42,0	52	808,5
KÖFOP	8,3	59	140,3
MAHOP	0,4	9	41,7
TOP	72,1	440	163,9
VP	22,5	920	24,5
Összesen	342,0	3 185	107,4

A források felhasználása a fejlesztési célterületek szerint

A fejlesztési célterületek elemzése alapján jóval pontosabb képet kaphatunk arról, hogy milyen típusú fejlesztések mentek végbe.
A fejlesztési célterületek között igen nagy különbségek találhatók, jellemzően az infrastrukturális projekteknek helyet adó célterületek emelkednek ki, míg a humán célterületek alacsonyabb összegekkel operálnak. Négy nagy típusba sorolhatók a célterületek a projektszám és a támogatási összeg alapján:

- mind támogatási összegben, mind a projektek számában kiemelkedő célterületek: vállalkozásfejlesztés; társadalmi kohézió és szociális ellátás;
- kevés, de jelentős méretű projekt: közlekedésfejlesztés, környezetvédelem, turizmus;
- sok apróbb projekt: terület- és településfejlesztés, agrárium, munkaerőpiac és foglalkoztatás, energetika;
- átlagos célterületek: egészségügy, oktatás és kultúra, közigazgatás, kutatás-fejlesztés.

Fejlesztési célterület	Támogatási összeg (mrd Ft)	Projektek száma (db)	Átlagos projektméret (m Ft/db)
Terület- és településfejlesztés	7,4	449	16,5
Vállalkozási környezet	47,4	822	57,7
K+F+I	29,0	240	120,8
Munkaerőpiac, foglalkoztatás	6,9	278	24,9
Turizmus	36,1	77	468,2
Agrárium	14,9	356	41,9

Közlekedés	69,4	78	889,9
Energetika	17,0	267	63,7
Környezetvédelem	46,3	76	609,2
Egészségügy	4,1	58	71,2
Oktatás, kultúra	15,9	123	129,6
Társadalmi kohézió, szociális ellátás	39,0	295	132,1
Közigazgatás	8,6	66	129,6
Összesen	342,0	3 185	107,4

A források felhasználása járások szerint

A területfejlesztés szempontjából azonban a legfontosabb a források területi eloszlása, melyet az alábbiakban mutatunk be.

A támogatási összegeket tekintve nagy területi eltéréseket találunk. Majdnem tízszeres a különbség a legtöbb forráshoz jutó Balatonfüredi és a legkevesebb forráshoz jutó Ajkai, Devecseri, Zirci járások között; de az is sokat mondó adat, hogy a három legtöbb forrást lekötő járás (a Balatonfüredin kívül a Várpalotai és a Veszprémi) majdnem kétszer annyi támogatást kapott, mint a többi hét járás összesen.

Természetesen nem hagyható figyelmen kívül, hogy a támogatások mekkora népességhez kapcsolódnak, ezért az egy főre jutó támogatási összegeket is meg kell vizsgálni. Ebből a szempontból is kiemelkedő a Balatonfüredi járás, melyben majdnem 4-szer annyi támogatás jutott egy lakosra, mint a megyei átlag, és körülbelül 10-szer annyi, mint a legalacsonyabb értékkel rendelkező Ajkai vagy Pápai járásban.

A projektek darabszámában sokkal kisebb különbség mutatkozik: a legtöbb projekttel bíró Veszprémi járás mintegy 4,5-szeresen haladja meg a Sümegi, Várpalotai, Zirci járások értékeit. Ez annak köszönhető, hogy a sok kis projekttel bíró TOP és VP által támogatott projektek eloszlása meglehetősen egyenletes, míg a nagy összegű infrastrukturális beruházásokat támogató IKOP és KEHOP források néhány járásra koncentrálódtak. Utóbbi az egy projektre jutó összegek alapján is kijelenthető: a nagy közlekedési projekteknek otthont adó Várpalotai és Balatonfüredi járásokban 2,5-3-szor magasabb ez az összeg az átlagosnál, és hatszorosa az Ajkai és Devecseri járások értékének.

Járás	Támogatási összeg (mrd Ft)	Egy főre jutó támogatás (Ft/fő)	Projektek száma (db)	Átlagos projektméret (m Ft/db)	Legfontosabb OP	Legfontosabb fejlesztési célterület
Ajkai	12,9	345 192	265	48,8	GINOP	Vállalkozási környezet
Balatonalmádi	27,6	1 073 670	220	125,7	IKOP	Közlekedés
Balatonfüredi	92,9	3 821 289	364	255,2	GINOP	Közlekedés
Devecseri	11,4	819 896	250	45,6	GINOP	Vállalkozási környezet
Pápai	25,4	450 986	444	57,3	TOP	Vállalkozási környezet
Sümegi	17,3	1 184 262	181	95,4	GINOP	Vállalkozási környezet
Tapolcai	19,6	599 359	287	68,2	GINOP	Környezetvédelem
Várpalotai	52,1	1 449 948	168	310,4	KEHOP	Környezetvédelem
Veszprémi	72,5	892 226	823	88,1	GINOP	K+F+I
Zirci	10,1	539 284	183	55,4	TOP	Vállalkozási környezet
Összesen	342,0	1 002 407	3 185	107,4	GINOP	Közlekedés

Jellemző az is, hogy mely járásban mely OP-kból, illetve fejlesztési célokra érkezett a legtöbb forrás. Az OP-knál a GINOP emelhető ki, mely nem csak a megyében, hanem hat járásban is a legtöbb forrást biztosította. A TOP az aprófalvas Pápai és Zirci járásokban örvendett a legnagyobb népszerűségnek, míg a Balatonalmádi és Várpalotai járásokban az infrastrukturális fejlesztések miatt az IKOP-ból, illetve a KEHOP-ból fizették ki a legtöbb támogatást.

A Balatonfüredi járás egyébként öt OP-ból (GINOP, IKOP, EFOP, VP, MAHOP) is a legtöbb támogatásra tett szert, míg a Veszprémi járás a TOP és a KÖFOP, míg a Várpalotai járás a KEHOP a területén bizonyult a legjobb forrásszerzőnek. A legkevesebb forrást szerző járásoknál sokkal vegyesebb a kép, minden OP-ban[5] más járás bizonyult a legkevésbé támogatottnak.

Az egy főre jutó támogatási összegekben is szinte kivétel nélkül ugyanezen járások végeztek az élen, de a TOP esetében a Balatonfüredi, a VP esetében a Devecseri járás megelőzte az abszolút összegek szerinti éllovast. A legkevesebb egy főre jutó támogatást az Ajkai járás kapta a TOP-ból és a KÖFOP-ból, míg a Zirci a GINOP-ban, a Várpalotai a VP-ben, a Devecseri pedig a KEHOP-ban végzett az utolsó helyen.

A fejlesztési célterületek közül megyei szinten a közlekedésfejlesztésben hasznosult a legtöbb támogatás, viszont a járások közül csak kettőben, a Balatonalmádiban és a Balatonfürediben volt ez a vezető célterület; a járások felében ugyanis a gazdaságfejlesztési területen volt a legtöbb lekötött forrás. Meg kell említenünk a Veszprémi járást, mely felsőoktatási és kutatási szerepét erősítette azzal, hogy a legmagasabb összeget kutatásra, fejlesztésre és innovációra szánták. A legkevésbé támogatott járások közül a Sümegi és a Zirci 3-3, a Balatonalmádi, a Devecseri és Várpalotai járás 2-2 tématerületen szorult az utolsó helyre.

A források koncentráltságára jellemző, hogy a 13 célterületből 11-ben a Veszprémi vagy a Balatonfüredi járás végzett az élen, csak a terület-és településfejlesztés (Pápai járás) és a környezetvédelem (Várpalotai járás) képzett ez alól kivételt. Az egy főre jutó támogatásoknál már kimagaslik a Balatonfüredi járás, mely 7 célterületen gyűjtötte be a legtöbb támogatást, Várpalota és Veszprém 2-2, míg Pápa és Sümeg 1-1 első helyet szereztek. Az adott célterületen a legkevesebb forrást szerző járások közül a Várpalotait (vállalkozási környezet, agrárium, egészségügy, közigazgatás) és a Pápait (turizmus, közlekedés, energia) kell kiemelni.

Az uniós források nyolc operatív programon keresztül érkeztek a térségbe, ezek a következők:

- Vidékfejlesztési Program (VP)[6],
- Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP),
- Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP),
- Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP),
- Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP),
- Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP),

[5] Meg kell jegyeznünk, hogy MAHOP-ból csak 1, míg IKOP-ból 3 járásban valósult meg projekt, itt tehát nincs értelme vizsgálni a legkevesebb forrást szerző járásokat.

[6] Az operatív program forrásainak egy része fejlesztési projekteket, más része viszont lényegében működési jellegű tevékenységeket (földalapú, ill. termeléshez kötött támogatások) támogat. Jelen munkában csak a fejlesztési jellegű forrásokat elemeztük.

- Közigazgatás- és Közszolgáltatás Fejlesztési Operatív Program (KÖFOP),
- Magyar Halgazdálkodási Operatív Program (MAHOP).

Az operatív programokon belül sokféle társadalmi, gazdasági vagy területfejlesztési célt szolgáló projekt kapott helyet, ezeket 13 kategóriába soroltuk be:

- terület- és településfejlesztés (LEADER helyi fejlesztések, CLLD ERFA projektek, városrehabilitáció),
- vállalkozási környezet (technológiai modernizáció, kapacitásbővítés, ipari parkok és inkubátorházak, értékesítési és együttműködési lehetőségek),
- K+F+I (kutatás-fejlesztés-innováció),
- munkaerőpiac, foglalkoztatás (pályakezdők, hátrányos helyzetűek munkába állása, foglalkoztatási szolgáltatások és megállapodások),
- turizmus (attrakciók, szálláshelyek),
- agrárium (mezőgazdaság, erdészet, halászat),
- közlekedés (állami és önkormányzati közutak, vasút, kerékpárutak),
- energetika (megújuló energiák, épületenergetikai hatékonyság),
- környezetvédelem (víziközművek, szennyvízkezelés, hulladékgazdálkodás, természetvédelem, szemléletformálás),
- egészségügy (infrastruktúra és humán erőforrás),
- oktatás, kultúra (köznevelés, felsőoktatás, tanodák, kulturális intézmények infrastruktúrája és szervezeti fejlesztése, tanodák, felnőttképzés),
- társadalmi kohézió, szociális ellátás (szociális alapszolgáltatások, bölcsődék, közösségfejlesztés, együttműködési projektek, CLLD ESZA projektek),
- közigazgatás (informatika, humánerőforrás).

A fejlesztési források eloszlását fenti két beosztás alapján, járási szinten vizsgáltuk meg, minden esetben a támogatási összeget alapul véve.

A források felhasználása az operatív programok szerint

Veszprém megyébe a 2014-2020-as programozási ciklusban összesen 342,0 milliárd Ft támogatás érkezett, ami azt jelenti, hogy majdnem pontosan 1 millió forint jutott minden egyes lakosra.
A *támogatási összegek* alapján számítva a legjelentősebb forrást a Gazdaságfejlesztési és Innovációs OP (GINOP) jelentette, az összeg 30 %-ával, de a Terület- és Településfejlesztési OP (TOP) 21 %-a és az Integrált Közlekedésfejlesztési OP 15 %-a is jelentősnek mondható, ez a három OP adta a források kétharmadát.

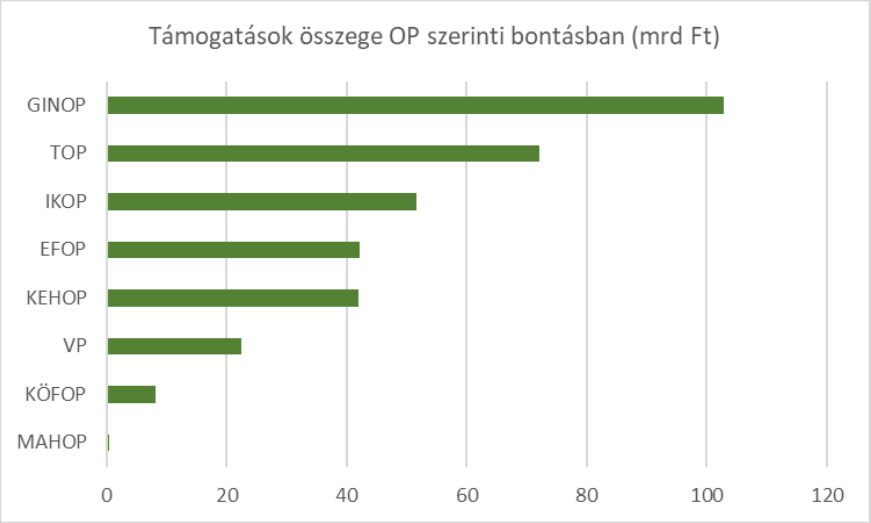

A *projektek számában* is három OP adja a túlnyomó többséget: a GINOP birtokolja az első helyet (az összes projekt majdnem fele ehhez az OP-hoz köthető), ezen kívül a Vidékfejlesztési OP 29 %-a és a TOP 14 %-a emelendő ki. Látható, hogy a vidék- vagy területfejlesztési célú OP-k darabszámban majdnem a felét adják a projekteknek.

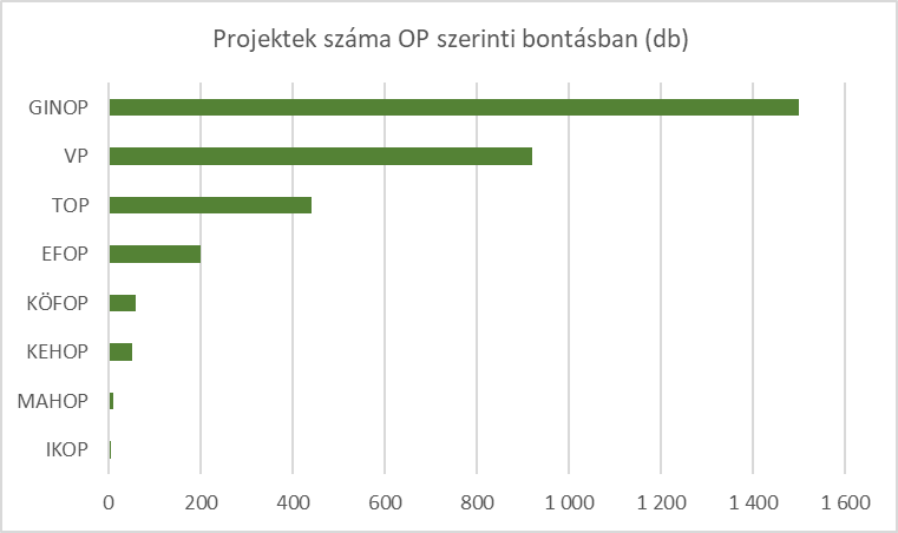

A fenti két mutató hányadosaként előáll az *egy projektre jutó támogatási összeg* szerinti sorrend, amelyben magasan, mintegy 13 milliárd forinttal az IKOP áll az élen, ami az *átlagos projektméret (107 millió Ft)* több mint százszorosa. A legkisebb átlagos projektmérettel a VP rendelkezik, mely a 25 millió Ft-ot sem éri el.

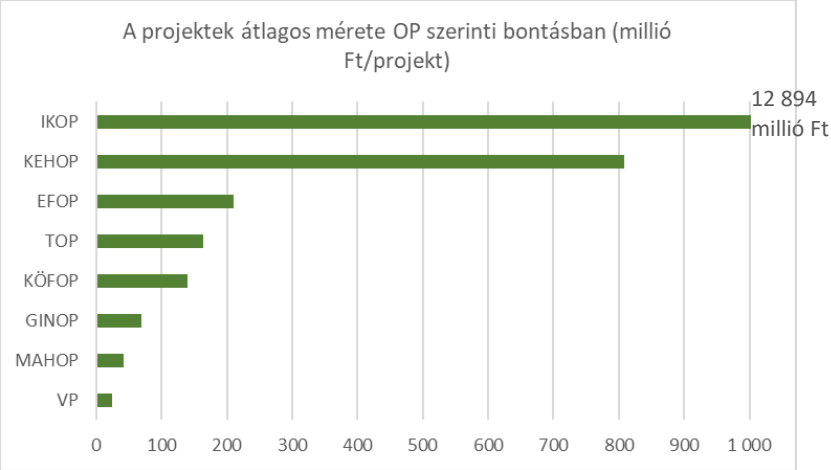

A források felhasználása fejlesztési célok szerint

A 13 fejlesztési cél nem feltétlenül kötődik szorosan az operatív programokhoz, így például a turizmusfejlesztést a GINOP, a TOP és a VP is támogatja; ellenkező nézőpontból a VP nem csak mezőgazdasági és terület- és településfejlesztési célokat támogat, hanem többek között vannak kutatás-fejlesztési, közigazgatási, közlekedésfejlesztési célú felhívásai is.

A fejlesztési célokra *átlagosan 26,3 milliárd Ft* jutott, amelyet jelentősen meghalad a közlekedésfejlesztés a maga majdnem 70 milliárd Ft-jával, de a környezetvédelem és a vállalkozásfejlesztés is majdnem eléri az 50 milliárd Ft-ot. Az egészségügyi, foglalkoztatási, közigazgatási, valamint célzottan terület- és településfejlesztési célú projektek viszont 10 milliárd Ft alatt maradtak.

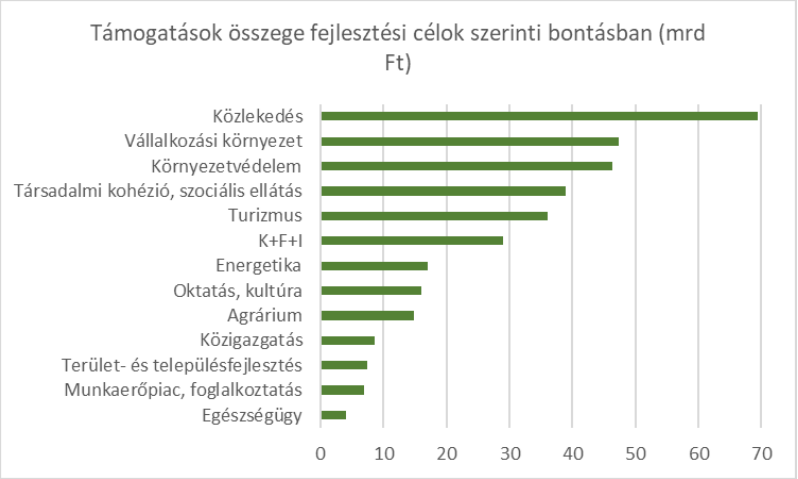

A vállalkozásfejlesztés a projektek darabszámában is elől jár: az összes projekt több mint negyede ezen a célterületen található, de a vidék- és agrárfejlesztési területen is viszonylag sok projekt kapott támogatást. A közigazgatás és az egészségügy ebben a bontásban is hátul maradnak.

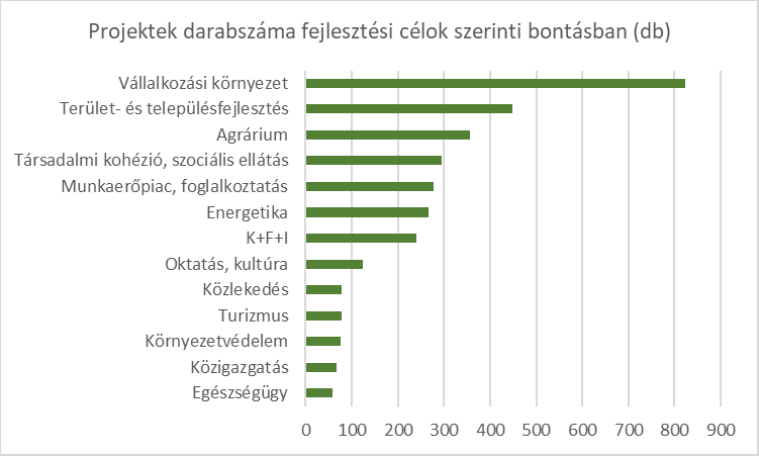

A projektek átlagos méretében 50-szeres különbségek is tapasztalhatók: messze átlagon felüliek a közlekedési, a környezetvédelmi (pl. víz- vagy szennyvízkezelési, hulladékgazdálkodási) és a turizmust támogató projektek; míg messze átlag alattiak a VP-ből és TOP-ból támogatott terület- és településfejlesztési, illetve a munkaerőpiaci projektek.

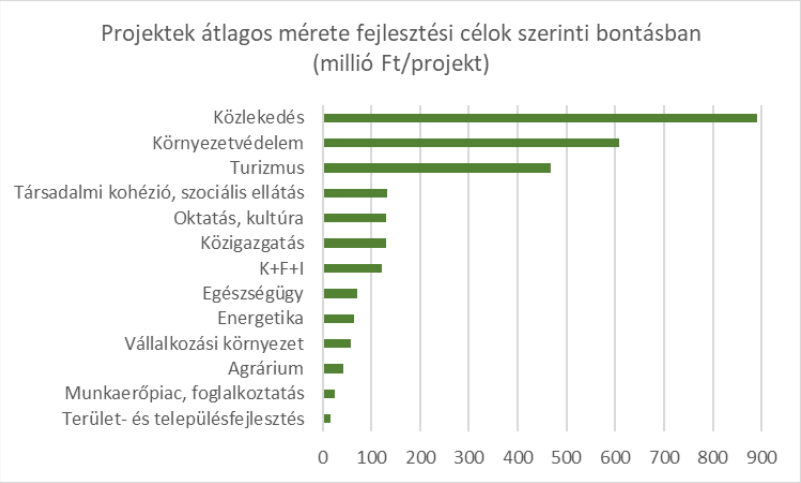

A fejlesztési források felhasználása járások szerint

A forrásokat járásonként vizsgálva természetesen nagyon eltérő képpel találkozhatunk. Az operatív programonként, illetve fejlesztési célterületenként megadott járási adatokat a következőkben mutatjuk be.

Források felhasználása operatív programok szerinti bontásban

Abszolút összegben kifejezve a támogatásokat, elmondható, hogy a legegyenletesebben a területfejlesztést szolgáló TOP és a VP, illetve a – kiugró Veszprémi értéktől eltekintve – KÖFOP források oszlottak el. A MAHOP és IKOP forrásokból támogatott projektek nem jelentek meg minden járásban, így értelemszerűen nagyok a különbségek, ezen kívül a KEHOP és EHOP mutatott nagyobb szóródást.

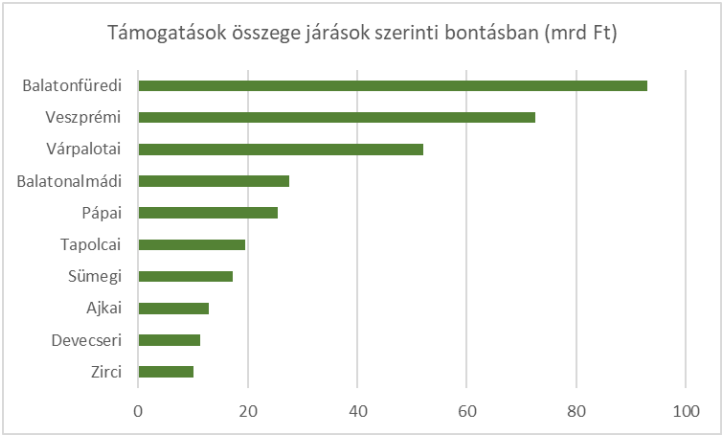

2. táblázat: Veszprém megye járásaiba jutó források OP-k szerint (milliárd Ft)

Járások	EFOP	GINOP	IKOP	KEHOP	KÖFOP	MAHOP	TOP	VP	Összesen
Ajkai	1,9	6,3	0,0	0,3	0,0	0,0	4,3	0,2	12,9
Balatonalmádi	1,4	7,5	7,8	3,8	0,0	0,0	6,2	1,0	27,6
Balatonfüredi	21,0	32,2	24,0	2,5	0,0	0,4	7,8	4,9	92,9
Devecseri	0,8	4,1	0,0	0,0	0,0	0,0	3,1	3,4	11,4
Pápai	2,4	6,2	0,0	1,0	0,1	0,0	12,0	3,7	25,4
Sümegi	0,6	6,5	0,0	4,0	0,0	0,0	3,9	2,2	17,3
Tapolcai	0,8	7,4	0,0	4,3	0,0	0,0	4,6	2,4	19,6
Várpalotai	1,2	2,8	19,8	23,3	0,0	0,0	4,9	0,1	52,1
Veszprémi	9,5	28,6	0,0	2,5	7,9	0,0	21,3	2,6	72,5
Zirci	2,5	1,2	0,0	0,2	0,0	0,0	4,1	2,0	10,1
Összesen	42,2	102,9	51,6	42,0	8,3	0,4	72,1	22,5	342,0

Az egy főre jutó támogatások eloszlása sem összességében, sem OP-nként vizsgálva nem egyenletes. Kivételt képez a TOP, mely kiugróan egyenletesnek mondható területi eloszlással bír, ezt a VP, a GINOP és a KÖFOP követi. Összességében elmondható, hogy a célzottan területfejlesztést támogató OP-k egyenletes eloszlása nem kívánatos, azoknak a fejletlenebb járásokban kellene összpontosulnia. Ennek ellenére a Balatonfüredi járás az első, míg a Veszprémi a 3. helyen áll az egy főre jutó TOP-támogatásokban.

3. táblázat: Veszprém megye járásaiba jutó források OP-k szerint (ezer Ft/fő)

Járások	EFOP	GINOP	IKOP	KEHOP	KÖFOP	MAHOP	TOP	VP	Összesen
Ajkai	51	168	0	8	1	0	113	5	345
Balatonalmádi	54	291	301	147	1	0	240	39	1 074
Balatonfüredi	863	1 325	988	103	1	15	322	203	3 821
Devecseri	59	293	0	0	2	0	223	243	820
Pápai	43	111	0	18	1	0	212	66	451
Sümegi	39	447	0	275	1	0	270	152	1 184
Tapolcai	25	228	0	133	1	0	140	73	599
Várpalotai	32	78	551	649	1	0	135	4	1 450
Veszprémi	117	352	0	31	98	0	262	32	892
Zirci	135	64	0	12	2	0	218	108	539
Összesen	124	302	151	123	24	1	211	66	1 002

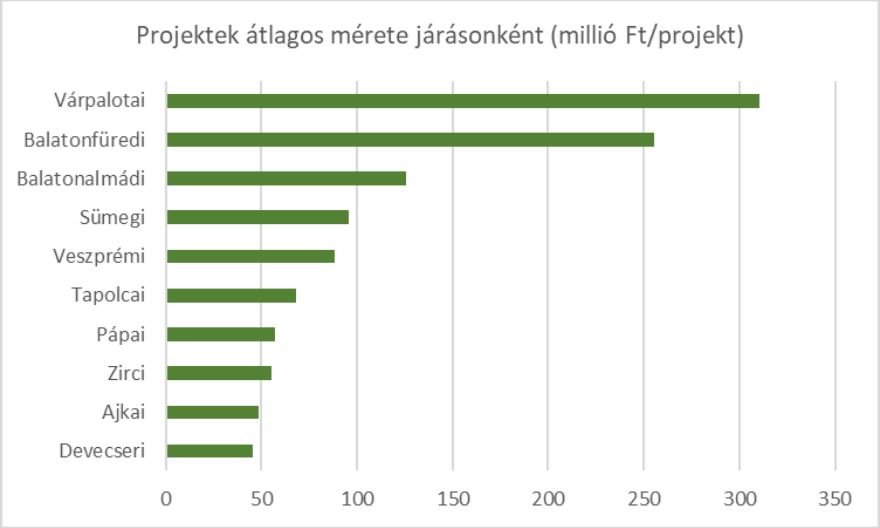

Források felhasználása fejlesztési célterületek szerinti bontásban

Veszprém az egyik legnagyobb nyertese a kormány Modern Városok Programjának, hiszen a város a programon belül 74 milliárd forint támogatási összeget kap majd, amelyből mostanáig közel 17 milliárd forint volt a kifizetés. A város szép eredményeket tud felmutatni, hiszen amellett, hogy elnyerte az Európa Kulturális Fővárosa címet 2023-ban, 2022-ben férfi kézilabda EB-t rendezheti. Mindkét rendezvény további forrásokat jelent majd, miközben a Modern Városok Programon belül is élen jár a város.

A megyére jutó támogatások abszolút összege a vállalkozásfejlesztési, energetikai, mezőgazdasági és egészségügyi területeken oszlik el legegyenletesebben a járások között. A kiugró értékek miatt a közigazgatás (Veszprémi járás), turizmus (Balatonfüredi járás), terület- és településfejlesztés (Pápai járás) területén valósult meg a forráskoncentráció.

Az egy főre vetített összegek eloszlása valamivel egyenletesebb, mint az abszolút összegeké, de itt is találunk olyan célterületeket, ahol a források nagyobb része 1-2 járásban hasznosult, így leginkább a turizmus, kevésbé a közlekedés és a társadalmi kohézió, szociális ellátás, valamint az oktatás és kultúra esetében – mindegyik területen a Balatonfüredi járás részesült a legtöbb támogatásban.

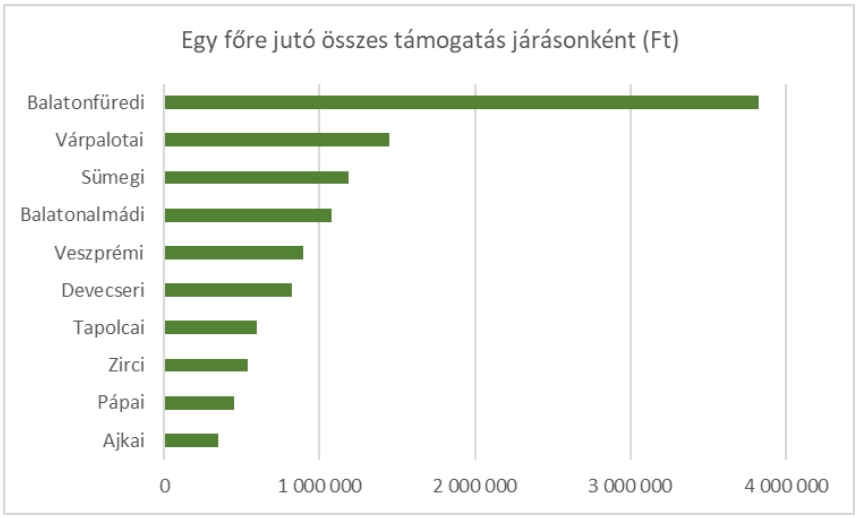
Egy főre jutó összes támogatás járásonként (Ft)
Balatonfüredi
Várpalotai
Sümegi
Balatonalmádi
Veszprémi
Devecseri
Tapolcai
Zirci
Pápai
Ajkai
0
1 000 000
2 000 000
3 000 000
4 000 000

4. táblázat: Veszprém megye járásaiba jutó források fejlesztési célterületek szerint (millió Ft)

Járások	Agrárium	Egészség-ügy	Energetika	K+F+I	Környezet-védelem	Közigazgatás	Közlekedés	Munkaerő-piac, foglalkoz-tatás	Oktatás, kultúra	Társadalmi kohézió, szociális ellátás	Terület- és település-fejlesztés	Turizmus	Vállalkozási környezet	Összesen
Ajkai	34	492	1 173	2 606	223	44	1 235	330	485	1 811	259	461	3 781	12 934
Balatonalmádi	730	160	1 278	3 173	3 861	55	11 096	183	718	2 416	120	222	3 632	27 644
Balatonfüredi	4 340	356	1 899	6 393	3 219	43	25 583	653	6 030	16 023	287	20 287	7 793	92 907
Devecseri	2 197	148	420	226	250	47	800	88	475	1 455	689	990	3 620	11 404
Pápai	2 180	944	1 595	2 098	2 114	72	1 212	1 074	1 371	3 178	3 916	312	5 384	25 449
Sümegi	1 343	402	452	258	4 862	21	391	504	282	836	247	3 001	4 668	17 267
Tapolcai	1 630	167	1 790	1 267	4 894	66	870	87	132	1 814	435	3 510	2 922	19 585
Várpalotai	13	60	2 906	216	21 876	36	20 384	675	215	2 207	587	669	2 299	52 142
Veszprémi	1 531	1 146	4 918	12 670	4 329	8 136	7 054	3 239	5 293	7 058	693	4 878	11 556	72 502
Zirci	919	256	585	83	671	31	793	81	935	2 163	163	1 721	1 747	10 146
Összesen	14 916	4 130	17 016	28 991	46 298	8 550	69 416	6 915	15 936	38 960	7 396	36 051	47 402	341 978

5. táblázat: Veszprém megye járásaiba jutó források fejlesztési célterületek szerint (ezer Ft/fő)

Járások	Agrárium	Egészség-ügy	Energetika	K+F+I	Környezet-védelem	Közigazgatás	Közlekedés	Munkaerő-piac, foglalkoz-tatás	Oktatás, kultúra	Társadalmi kohézió, szociális ellátás	Terület- és település-fejlesztés	Turizmus	Vállalkozási környezet	Összesen
Ajkai	1	13	31	70	6	1	33	9	13	48	7	12	101	345
Balatonalmádi	28	6	50	123	150	2	431	7	28	94	5	9	141	1 074
Balatonfüredi	178	15	78	263	132	2	1 052	27	248	659	12	834	321	3 821
Devecseri	158	11	30	16	18	3	57	6	34	105	50	71	260	820
Pápai	39	17	28	37	37	1	21	19	24	56	69	6	95	451
Sümegi	92	28	31	18	333	1	27	35	19	57	17	206	320	1 184
Tapolcai	50	5	55	39	150	2	27	3	4	56	13	107	89	599
Várpalotai	0	2	81	6	608	1	567	19	6	61	16	19	64	1 450
Veszprémi	19	14	61	156	53	100	87	40	65	87	9	60	142	892
Zirci	49	14	31	4	36	2	42	4	50	115	9	91	93	539
Összesen	44	12	50	85	136	25	203	20	47	114	22	106	139	1 002

Területi prioritások a szakpolitikák számára

A hatályos 2014-2020 közötti időszakra szóló megyei területfejlesztési program is megállapítja, hogy a területfejlesztési politikai és a regionális célkitűzések elérését csak a fejlesztéspolitikában érintett valamennyi minisztérium, illetve kormányzati szerv együttes koordinált tevékenysége biztosíthatja.

A következő 2021-2027 közötti időszak sikeres teljesítéséhez is elengedhetetlen lesz a szakterületek és az érintettek összehangolt tevékenysége. Ehhez a szakpolitikák területi összehangolása, az egyes ágazatok „tértudatossá" válása szükséges. Az Országos területfejlesztési koncepcióban rögzített célok érvényesítéséhez szakterületenként megfogalmazódnak azok a feladatok, melyek figyelembevételével a különböző fejlesztési területeken megvalósuló politikák hozzájárulhatnak a területi célkitűzésekhez.

1. Befektetésösztönzés

A Balaton térség befektetés-ösztönzés szempontjából külön figyelmet, speciális „kezelést", stratégiát igényel, mely elsősorban a természeti adottságok megőrzésével, fejlesztésével egyetemben megvalósuló fejlesztéspolitika révén nyilvánul meg. Továbbá az ország egészében különösen előnyben kell részesíteni az anyag- és energiatakarékos, kis területigényű beruházásokat.

4. Turizmuspolitika

Budapest és a Balaton esetében a turisztikai versenyképesség nemzetközi pozícionáláson alapuló megerősítése szükséges, valamint az, hogy e célterületekhez az ország többi térsége is kooperációkon keresztül kínálatával mind intenzívebben kapcsolódjon.

5. Foglalkoztatáspolitika

Az elmaradott térségekben, illetve a Balaton térségében és egyéb, a természeti és kulturális örökségben gazdag településeken a helyi adottságokra és hagyományokra építkező, értékeket teremtő és bemutató képzéssel integrált foglalkoztatási programok javíthatják a térség népesség- és munkaerő-megtartó képességét, a fenntarthatóság érvényesüléséhez is hozzájárulva.

7. Kulturális politika

A hazai világörökség várományos területek jobb menedzsmentjének támogatása, és a különleges, egyedi adottságokra alapozott helyi kezdeményezések támogatása a turisztikai potenciál növelése és az értékvédelem érdekében.

10. Környezet- és természetvédelem, vízgazdálkodás

A Balaton térségében a tájrehabilitáció, a tájsebek kezelése, a rekultivációk elvégzése, a nem környezetkímélő mezőgazdasági tevékenységek korlátozása, a természetvédelemre, a táji adottságokra épülő gazdálkodási módok kialakítása, a Balaton-part terhelésének korlátozása, az ökológiai egyensúly megőrzése, a nádasok védelme, az erózió csökkentése, a Balaton-felvidék aktív tájképvédelme, a környezeti szempontoknak megfelelő közlekedési hálózat fejlesztése a part menti zsúfoltság csökkentése érdekében.

SWOT ANALÍZIS VESZPRÉM MEGYE ÚJ TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA MEGALAPOZÁSÁRA

Erősségek

- Jelentős számú és potenciálú népesség.
- A megye lakosságának a tudása, a különböző termelő, szolgáltató ágazatokban való eredményes munkához szükséges gyakorlata, értékteremtő képessége, vállalkozási képessége és készsége jó alapot teremt a térségi és a helyi gazdaságok további fejlődéséhez.
- A megye tíz járásából a kiemelt turisztikai potenciállal is rendelkező két járásban, a Balatonalmádi és Balatonfüredi járásokban már növekedett a lakónépesség.
- Az aktív korúak aránya a járásokban magasabb, mint a járásközpontokban. .
- 2016 óta kismértékű növekedés figyelhető meg az odavándorlások számában és csökkenés az elvándorlásokéban. E miatt 2016 óta a vándorlási egyenleg – a Balaton térség népességvonzása következtéében pozitív.
- Nagy különbségek figyelhetőek meg a vándorlási különbözetben is a megye járásaiban. 2009 és 2019 között eltelt évtizedben jelentős migrációs többletet „könyvelhetett el" a két Balaton parti járás.
- A veszprémi járás vándorlási egyenlege kiegyenlített volt az elmúlt évtizedben.
- Veszprém megyében több országos jelentőségű felső és középoktatási intézmény is működik (Pannon Egyetem). A megye járásaiban is mindenhol növekedett a felsőfokú végzettséggel bírók aránya
- Az egyetemi, vagy főiskolai diplomával bírók aránya meghaladta megyei átlagot a veszprémi a balatonalmádi a balatonfüredi a pápai valamint a zirci járásokban.
- A felsőfokú végzettségűek arányában tapasztalható különbségek a járások között a járások eltérő gazdasági jellegéből is adódnak. Magasabb arányt az egyes járásokban az oktatási, felsőoktatási intézmények jelenléte (Pápa iskolaváros, Veszprém megyeszékhely, egyetemváros) adja.
- Kiemelkedően vonzó és változatos a megye táji- és természeti környezete, ami kiemelkedő potenciált jelent a megye élhetősége szempontjából.
- Kiemelkedő turisztikai potenciál. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet északi fele a megye része, amelynek az ország belföldi és külföldi idegenforgalmában betöltött szerepe kimagasló.
- A Balaton európai jelentőségű vizes élőhely.
- A talajadottságok és az éghajlat az erdőgazdálkodásnak és a szőlőtermelésnek kedveznek.
- A vízbázisok védőterületének a kijelölése következtében a megye döntő részén az ivóvíz minőség kiváló.
- A megye kedvező adottságokkal bír a rendelkezésre álló „természeti" energiaforrások-hordozók tekintetében. Ezek közül a barnaszén és a lignit mennyisége jelentős, mint vegyipari alapanyag.
- A megújuló energiahordozók közül a napenergia és a geotermikus energia és a biomassza potenciál jelentős.
- A megye építészeti és tárgyi-, valamint változatos etnikai kultúrhagyatéka kiemelkedően gazdag.
- A megye műemlékekben gazdag, az ország minden tizedik műemléke itt található.
- A korábbi ún. nehézipari ágazatok helyét átvette a feldolgozóipar, s ezen belül is meghatározó lett a versenyképes járműalkatrész gyártás és gépipar.
- Korszerűsödött a vegyipar, jelentős az élelmiszeripar, folyamatosan fejlődő a fa- és bútoripar.

- A vállalkozói aktivitás a balatoni idegenforgalmi húzóágazatnak, valamint a Pápa környéki mezőgazdasági területeknek köszönhetően magas.
- A Balaton térségében, de a megye egészében is növekvő belföldi turizmus, a Balatonnál lassan ugyan, de csökken a szezonalitás.
- Üdülés, idegenforgalom szempontjából a megye elsődleges és országos vonzereje a Balaton.
- Veszprém turisztikai jelentősége emelkedő. Jelentős az Európa Kulturális Fővárosa 2023 rendezvénysorozat.
- A szálláshely-szolgáltatásban, vendéglátásban megtermelt GDP-részaránya magasabb az országosnál, a megye gazdaságában az idegenforgalom-turizmus meghatározó jelentőségű.
- Az erdőterületeken a termelés, illetve az egyéb különleges funkciók a meghatározók. Jelentős a vadgazdálkodás, a minőségi vadállomány és az erre épülő vadászati turizmus, illetve a kiránduló turizmus.
- Kutatás-fejlesztés és innováció területén együttműködés alakult ki a Pannon Egyetem és a vállalkozások között.
- Hagyományosan gazdag és sokoldalú a kultúra.
- A Balaton térségében országos viszonylatban is kiemelkedő mértékű vállalkozási és civil aktivitás.
- A megye lakosságának foglalkoztatási viszonyai javultak az elmúlt évtizedben. A foglalkoztatottak aránya az iparban meghaladja az országos átlagot. Az elmúlt évtizedben csökkent a regisztrált munkanélküliek aránya a megyében, az a munkanélküliségi ráta az országos érték alatti. Kedvező, hogy a hosszú távon tartósan munkanélkül maradók arányában is visszaesés volt tapasztalható
- A térség elérhetősége javul.
- Az M7 autópálya forgalmilag fontos tényező a megye Budapest irányú megközelítésében. Szerepe és a 710. sz. főút elkészülte óta tovább növekedett.
- A Székesfehérvár - Veszprém szakaszon négysávossá történő kiépítéssel folytatódott a megye főúthálózatában a legjelentősebb elemet képező 8. sz. főút fejlesztése. (Ez a megye legfontosabb közlekedési tengelye, mivel a megyén belüli súlyponti elhelyezkedése, külső és belső hálózati kapcsolatai egyértelműen ezt a helyzetét erősítik Regionális és térségi szerepe betöltéséhez további fejlesztése szükséges.
- A 71. sz. főút Veszprém megyei szakasza a Balaton É-i partjának üdülőterületeire való eljutást biztosítja.
- A 72. sz. főút ugyan rövid útvonal, de igen fontos szerepe van az M7 autópályán a megyébe érkező forgalom fogadásában és a 8. sz. főútra vezetésével
- A 82. sz. főút a megye fontos észak-déli kapcsolata Veszprém és Győr között, összeköti a két jelentős város térségét és feltárja a közutakkal egyébként hiányosan ellátott térségeket. Forgalma éppen ezért jelentős, számottevő nehéz-teherjármű forgalommal. (Az útvonal műszaki paraméterei nem felelnek meg ennek a forgalmi igénynek, sem keresztmetszeti méretei, sem vízszintes és magassági vonalvezetése nem megfelelő).
- A 83. sz. főút a megye szintén jelentős másik észak-déli tengelye, a 8. sz. főutat köti össze Pápával, majd tovább vezet Győrbe. (A Bakonyon átvezető szakasza a terepviszonyok által nem mindig indokolt módon alacsony paraméterekkel rendelkezik. Szintén jelentős teherforgalma is van, amely tovább nehezíti az útvonal használhatóságát).
- A 84. sz. főút a Dunántúl igen fontos közlekedési tengelye. Úgy a Balaton megközelítése, mint az úttal feltárt régió közlekedése szempontjából egy igen lényeges úthálózati elem.
- Székesfehérvár-Veszprém között a 8-as főút négysávossá történő kiépítés elkészült. Veszprémtől Ny-ra nagyobbrészt új nyomvonalon történő négysávosítással elkészült Márkó és Bánd elkerülése.

- A Balatonnál a vízi és légiközlekedés alapinfrastruktúrája jelentős, a balatoni személyhajózás folyamatosan fejlődik.
- Elkészült és bővül a Balaton körüli kerékpárút, melynek köszönhetően fellendült a kerékpáros turizmus a térségben.
- A lakosság egészséges ivóvízzel való ellátását a természeti adottságként rendelkezésre álló gazdag felszín alatti vízkészlet teszi lehetővé.
- A lakosság vezetékes ivóvízzel való ellátottságában Veszprém megye a második helyen áll a megyék rangsorában, gyakorlatilag valamennyi településen kiépítésre került a vezetékes ivóvíz ellátás.
- A megye 217 településéből csak 9 településen nem biztosított még a vezetékes gázellátás és *két település vezetékes gázellátása földgáz helyett folyékony gázzal megoldott.*
- A 10.000 lakosra jutó működő kórházi ágyak száma Budapest után Veszprém megyében a legmagasabb.
- Kiemelten jó oktatási struktúra, a megye valamennyi térségi központjában található középfokú képző intézmény. A megyében mind a négy művészeti ágban folyik képzés.
- Jelentős a német nemzetiségi, valamint a német nemzetiségi nyelvet oktató óvodák, általános iskolák, gimnáziumok száma.
- Veszprém és Pápa kiemelkedő jelentőségű iskolaváros.
- A megyében 3 felsőfokú oktatási intézmény működik. Ezek közül meghatározó a veszprémi Pannon Egyetem, amely a megye gazdaságába integrált kiemelkedő jelentőségű kutatás-fejlesztési tevékenységet is végez.

Gyengeségek

- A megye lakónépessége hasonlóan az országos trendhez és a többi megyéhez viszonyítva, csökken. (A megyék közül 2009 és 2019 között csak Győr Moson Sopron és Pest megyékben stagnált, vagy növekedett a lakónépesség szám, míg a többi megyében, különböző mértékben bár, de csökkenés tapasztalható.)
- A Balatonalmádi és Balatonfüredi járások kivételével a többi járásban különböző ütemben, de csökkent a népességszám. legerőteljesebben a devecseri és az ajkai járásokban.
- Alacsony az élve születések és magas a halálozások egy évtizede fennálló száma
- Az országos trendekkel megegyezően Veszprém megye népessége is elöregedő tendenciát mutat.
- Csökken az aktív korú népesség az elmúlt évtizedben. A megyei értéket is meghaladó mértékű a csökkenés a balatonalmádi, balatonfüredi, sümegi és zirci járásokban.
- Az aktív korúak aránya a járásokban magasabb, mint a járásközpontokban. Ennek oka vélhetően a központokból a környező településekre történő kiköltözés.
- A megye vándorlási különbözete 2009 és 2019 között negatív volt.
- A két Balaton parti járás kivételével a többi járás lakónépessége, különböző mértékben bár, de negatív egyenleget mutatott.
- Számottevő mértékben veszített népességet a pápai járás a devecseri járás, a tapolcai és a várpalotai is
- A megye lakosságának képzettségi viszonyai az országos átlagtól kismértékben elmaradnak.
- A népességet a nagyfokú elöregedés jellemzi. A születésszám visszaesésével a gyermekkorúak aránya csökken
- A megye belső perifériái kisebb településeken például Devecser nem éri el a megyei átlagot a foglalkoztatottság.

- A Balaton és a Balaton-felvidék és a megye perifériáinak kistelepülései lakónépességüket tekintve jobbára elöregedők, rossz korstruktúrájúak, a népesség elöregedési folyamata az országos átlagot is meghaladja a megye több térségében is.
- A népességmegtartó képesség romlik, a képzett fiatalok jelentős része elvándorol.
- A megyén belüli területi különbségek munkaerő-piaci szempontból jelentősek. A Balaton-parti és háttértelepülések, valamint a városok között jelentős gazdasági, társadalmi eltérések alakultak ki.
- A Balaton partszakaszának a 2/3-a partvédelmi munkálatok és a telkes üdülőterületi használat végett beépítésre került. A parti sáv fokozott környezeti terhelésnek van kitéve.
- Mezőgazdasági termelés szempontjából relatíve legjobb minőségű, országos átlagnál jobb, termékeny talajok jobbára csak mozaikosan fordulnak elő, kis területi kiterjedésben.
- A megye a kivételes potenciált jelentő Balatonon kívül állóvizekben szegény csak kisvízfolyásokkal rendelkezik és a talajvíz mennyisége sem jelentős. A termálvíz-előfordulás elmarad a szomszédos megyék adottságai mögött.
- A korábbi nehézipari termelés következményeiként, továbbá az intenzív tájhasznosítási, tájgazdálkodási formák következtében számos táji-, természeti érték semmisült meg, illetve szenvedett maradandó károsodásokat.
- A közlekedésből adódó légszennyezettség és zajforrás jelentős, amely elsősorban az utak által érintett, vagy települési elkerülő szakaszokkal nem rendelkező lakó, településközponti és üdülő-, pihenőterületeken zavaró.
- Az Ajkai Timföldgyár vörösiszap-tározójának gátszakadása következtében létrejött környezeti katasztrófa ökológiai-, gazdasági- és társadalmi hatásai hosszú távra kihatnak.
- Az egykori nehézipari és bányászat által érintett térségekben a szennyező források megszüntetése után is jelentős a felszín alatti víz és a talaj szennyezettsége.
- A Balatonkenesei magaspart erózióveszélyes.
- A Közép-Dunántúlon belül Veszprém megye gazdasági teljesítménye a legkisebb. Az egy főre eső GDP nem éri el a megyék Budapest nélkül átlagát sem.
- Veszprém megye igazán nincs beágyazódva az ország gazdaságába, üzleti kapcsolatai elsősorban Nyugat-Magyarország és Nyugat-Európa felé irányulnak.
- Az Ipari Parkok nem kínálnak komplex szolgáltatásokat.
- A Balaton idegenforgalmi kínálata még ma is jellemzően egyoldalú, erősen szezonális jellegű, területileg túlzottan koncentrált. A piaci szektor a szezonális ingadozásoknak kitett.
- A pandémiával összefüggésben megjelent belföldi magas igényszintű vendégek kiszolgálására nincs meg az infrastruktúra, így a járványhelyzet elmúltával ez a réteg ismét nem a belföldi célpontot fogja választani.
- A komplex és sajátos turisztikai termékek – az elmúlt évtized sikeres fejlesztései ellenére - hiányosak, a szolgáltatások színvonala változó.
- Az aktív üdülés, a szabadidősport sportlétesítményi feltétele csaknem teljes egészében hiányzik a Balaton-parton. A térség szabadidősport és sportrendezvény kínálata szegényes.
- A további gazdasági fejlődés hátráltatója a közlekedési infrastruktúra gyengesége, a gyorsforgalmi közlekedési hálózat hiánya.
- Az országos törzshálózatba tartozó vasútvonalak közül is többnek alacsony az engedélyezett sebessége.
- A Balaton északi parti vasútvonala villamosítása folyamatban van, de probléma a tovább közlekedés a nem villamosított szakaszra
- Egy 1,8 km-es pályaszakasz kiépítetlensége miatt nincs balatoni körvasút.
- Az ivóvízellátás vezetékei számos településben elavultak, rekonstrukcióra, cserére szorulnak.

- A megye 217 településéből még mindig 72 település nem rendelkezik szennyvíz közcsatorna hálózattal. A szennyvízelvezetés egyedi megoldási lehetőségét erősen korlátozza a megye hidrogeológiai adottsága, a vízbázisok védelmének fokozott igénye, a megye területének a kiemelt vízminőség védelmi területtel való érintettsége, a nyílt karszt feletti elhelyezkedés, amely a tisztított szennyvíz elhelyezési lehetőségét korlátozza, de annak még a kockáztatási lehetőségét is tiltja.
- A kisfalvakban a közmű infrastruktúra gyakran fejletlen, hiányos, elavult. Az elöregedő, egyben elszegényedő településeken jelentős a visszafordulás a környezetszennyező nem vezetékes energiahordozók használatára. A környezeti állapot romlása a népességvesztési folyamatot fokozza. (Ez azokon a településeken okoz nagyobb gondot, ahol a földgázhálózat kiépítése a népesség megtartása érdekében, pályázati (többnyire EU-s) támogatással épült és az annak feltételéül előírt rácsatlakozási mértéket a település nem tudta megvalósítani!)
- Három településen a lakásállomány közel 50 %-a távhőellátású telepszerű többszintes épületben van, amelyek a klímaváltozás okozta felmelegedés hatásainak jobban kitettek és korlátozottabb a kompenzálási lehetőségek.
- A nagy napi turistaforgalommal bíró területeken megoldatlan az autók parkolása, hiányoznak az ún. „zöldparkolók”.
- A bölcsödébe beíratott gyerekek száma rendre meghaladja a férőhelyet. A bölcsődék rendszerint csak térségközpontokban találhatók.
- Az általános iskolában alkalmazott pedagógusok még mindig sok helyen nem felelnek meg teljes mértékig a képesítési előírásoknak.

Lehetőségek

- Új gazdaságra, más életmódra való fokozatos átállás, ami nem a felhalmozásra, hanem a természeti és az emberi erőforrások megőrzésére és újratermelésére figyel.
- A Bakony kiváló turisztikai potenciálja alapján Bakony turisztikai desztináció létrehozása, a Balaton térséggel együttműködve a Balaton kínálatát kiegészíteni képes adottságaival.
- VESZPRÉM Európa Kultúra Fővárosa 2023 rendezvénysorozatban rejlő lehetőségek kihasználása a megye egésze érdekében a megyei és a térségi fejlesztések és attrakciók koordinálásával.
- A technológiák fejlődésével, az energiaszektor változásával az ásványi nyersanyagok újra felértékelődhetnek.
- A vasútvonalak további villamosításával a levegőtisztaság-védelem területén a káros anyag kibocsátás tovább csökkenthető.
- A megújuló energia potenciál nagyobb mértékű kihasználása, közte a biomassza, és a napenergia hasznosítási lehetőségei jók. A felszín alatti rétegek hőtartománya alkalmas a föld hőjének hasznosítására is.
- Miután elkészültek a SECAP tervek, a települések környezeti állapotjavításának új lehetőségét nyitja meg a kapcsolódó pályázati lehetőség, amelynek dekarbonizációs programját a megye majdnem mindegyik települése igénybe vehetné és ez javítaná egyrészt a levegőtisztítását, másrészt az elöregedő népességű településeken a népesség megtartását, másrészt segítené a fenntarthatóságot.
- Megújuló energiahordozó hasznosításával a klímaváltozás okozta felmelegedés fenntartható hatáskompenzálása
- Régészeti lelőhelyek feltárása révén gazdagodhatnak az épített környezet és a kulturális örökség értékei, mely idegenforgalmi vonzerőként is figyelembe vehető.

- A megye fejlesztése érdekben a gazdaság dinamizálása, új befektetők letelepítése, és a termelő infrastruktúra fejlesztése kell legyen a cél.
- A Balaton parton a jelentősebb vendégvonzáshoz nagyobb volumenű fejlesztésekre és attrakciókra, minőségi fejlesztésre lenne szükség.
- Ipari parkok további fejlesztése, illetve a megyeszékhelyen – Veszprémben – jól működő, széleskörű szolgáltatásokat nyújtó Ipari Park létrehozása.
- A megye egyes járásaiban (Balaton parti járások, ajkai, pápai) a megyei átlagot is meghaladó a foglalkoztatottság.
- A meglévő Ipari Parkok szolgáltatásbővítő fejlesztése, a gazdaságfejlesztésben játszott szerepük növelése.
- Iparos területek létrehozása az egyéni- mikro- és kisvállalkozások számára
- A zöld és a kék infrastruktúrák fejlesztésének összehangolása a térség egésze fenntarthatósága érdekében.
- A nem ivóvíz minőségű vízigények kielégítésére rendelkezésre állnak a lokálisan fellelhető talajvizek, rétegvizek, felszíni vizek is. Nem szükséges az ivóvíz minőségű közhálózatra való támaszkodás.
- A helyi vízbeszerzés keretében a csapadékvíz visszatartása is megoldás lehet.
- Mezőgazdasági célú vízhasznosítás lehetőségének bővítése
- Szürkevíz hasznosításának az előtérbe helyezése.
- A bölcsődék számának növelésével a fiatal gyerekes nők foglalkoztatottsága növelhető.

Veszélyek

- A Balaton vízszintjének ingadozása ronthatja a tópart és az egész térség üdülési potenciálját.
- A Balaton-parton a természetközeli vegetációt őrző vizenyős, tőzeges, lápos berkek eltűnése.
- A még megmaradt különböző kitermelési – bányászati – művi tevékenységek és a ráépülő hasznosítási technológiák természeti károkat okozhatnak, fokozott veszélyt jelentenek a felszín alatti vízkészletekre.
- A Balaton térségében az esetlegesen szükségessé váló beavatkozások elmaradása esetén hosszú távra nem biztosítható a megfelelő vízszint és a kedvező vízminőség.
- A koronavírus okozta válság középtávra is visszavetheti a turizmust, (illetve más ágazatokra negatív hatással van. amely súlyos veszélyt jelent az ágazatokban érintett vállalkozásoknak és a foglalkoztatottaknak.
- A környezet biztonságát veszélyeztető folyamatok: veszélyes üzemek jelenléte; pirotechnikai veszélyeztetés; tűz; közlekedés, veszélyes áruk szállítása; rendkívüli időjárás; földrengések, kártevők.
- A bányászát révén létrejött meddőhányók nem csak tájképi megjelenésben zavaróak, hanem a meddő anyagának minőségétől függően a mérgező, savas anyagok kibocsátásával is veszélyeztetik a környezetet.
- A turizmus főbb küldő piacain tapasztalható tartós recesszió és a járványhelyzet miatti keresletcsökkenést nem kompenzálja a belföldi kereslet lassú növekedése.
- A kistelepüléseken a munkalehetőségek beszűkülése a születések számának gyors visszaeséséhez vezet
- A tervezett fejlesztések elmaradása az elérhetőségek és közszolgáltatások terén hasonló hatással bírnak A kistelepülések népességmegtartó képessége tovább romlik, a megélhetési problémák miatt nőhet a kényszerűen véglegesen elköltözők száma.
- A társadalmi problémákkal leginkább terhelt területek tartós leszakadása

- A megye legfontosabb felszín alatti vize a karsztvíz, mely sok helyen fedetlen. A nagykiterjedésű nyitott karszt a szennyeződésekre nagyon érzékeny. Legfőbb veszélyforrás a talajba szikkasztott szennyvíz.
- A gyereklétszám folyamatos csökkenése okán óvodai csoportok, önálló intézmények illetve általános iskolák szűnhetnek meg vagy az intézmények társulás keretei között történő fenntartásával kell számolni.
- Nincsenek felkészülve a szolgáltatók a járvány-helyzet generálta megváltozott piaci igényekre, és lassan ismerik fel az ebben lévő új lehetőségeket

A HELYZETÉRTÉKELÉS ÖSSZEFOGLALÓJA, FEJLESZTÉSI CÉLOK

Veszprém megye területfejlesztési koncepcióját megalapozó helyzetértékelés keretében megtörtént a megye (térségei és területei) helyzetének, potenciáljainak, problémáinak átfogó felmérése és bemutatása. Ez alapján azonosíthatókká váltak azok a potenciálok, erőforrások és változások, amelyek a figyelembevételével a megye fejlesztésének következő időszakra szóló célkitűzései meghatározásra kerülhetnek.

Míg a helyzetelemzés és értékelés alapvetően szakértői munka, a szintézis, az erősségek, a gyengeségek, a lehetőségek és a veszélyek meghatározása, illetve azt követően a jövőkép és a koncepcionális célkitűzések és a fejlesztési elvek megfogalmazása már csak részben szakértői, sokkal inkább területpolitikai feladat ezért abban részt vettek a megye fejlesztésért érdekelt szervezetek a területfejlesztési szakmai kollégium keretei, a területfejlesztés önkormányzati szereplői pedig kistérségenkénti együttgondolkodás keretei között.

A megye jövőképe egy vonzó, élhető és versenyképes térséget határoz meg, mint elérendő célállapotot.

A helyzetértékelés és az országos fejlesztés stratégiai célkitűzései együttes figyelembevételével került meghatározásra Veszprém megye fejlesztésének stratégia célrendszere, mely szerint: :

Veszprém megye 2030-ig szóló kiemelt célkitűzése a gazdasági és társadalmi versenyképesség növelése a területi egyenlőtlenségek csökkentése mellett.

A társadalmi, gazdasági, környezeti és humán fenntarthatóság összhangja biztosíthatja a nemzeti erőforrások, a jövő nemzedékek lehetőségeinek hosszútávú megőrzését, az alkalmazkodóképességet a hazai és globális kihívásokra.

A fejlesztés fő célkitűzései:

- a megye gazdasága bővítése kiemelten a versenyképesség és a jövedelemtermelő képesség növelését szolgáló ágazatokban,
- gyarapodó, egészséges, képzett és kulturált, a munkaerőpiacon versenyképes népesség
- a helyi potenciálokra épülő gazdaságfejlesztés (iparban, mező- és erdőgazdálkodásban, feldolgozóiparban, turizmusban),
- csúcstechnológiák által magas hozzáadott értéket előállító gazdaság bővítése
- a szolgáltatások bővítése a lakosság jól-léte biztosítása,
- a megye egésze, azon belül a munkahelyek és a szolgáltatások elérhetőségének a javítása, gyors és kényelmes közlekedés,
- a megye energiafüggetlenségének növelése,
- a kedvező környezeti állapot fenntartása,
- a zöld és a kék infrastruktúrák összehangolt fejlesztése, a fenntartható-, tiszta és biztonságos környezet megteremtése,
- a városok és a várostérségek összehangolt fejlesztése,
- a vonzó, vidéki életmód feltételeinek javítása,
- a megye társadalma fejlesztése, a társadalmi és a területi különbségek, valamint a szegénység csökkentése.

A megye jövőképének elérése szempontjából a lakosság életminőségének javulása kiemelkedő jelentőségű, és ezen keresztül jól mérhető a területfejlesztési koncepció megvalósulása is. Ennek megfelelően, valamint a helyzetértékelésben feltárt demográfiai, a lakosságot érintő egészségügyi, szociális, oktatás-nevelési sajátosságok kezelésére átfogó célként fogalmazódik meg „A lakosság életminősége javítása, jól léte biztosítása, a társadalom fejlesztése".

Az elkészült helyzetértékelés választ adott arra, hogy mely területeken mutathatók ki jelentős fejlettségbeli különbségek a megyén belül, és hogy a folyamat milyen tendenciákkal jellemezhető. Ez alapján kirajzolódtak a megye sajátos térségtípusai. E területeken az eltérő helyzeteket kezelő differenciált fejlesztési célok megfogalmazása és eltérő fejlesztési eszközök alkalmazása vált indokolttá.

Veszprém megye területi és gazdasági potenciáljai és a térség e potenciálok fenntartható kihasználására alapozó fejlesztése

1. A helyzetelemzés alapján kirajzolódott, hogy milyen erősségei, átlagon felüli kompetenciái vannak a megyének, illetve annak egyes részeinek, illetve hogy milyen problémákat, veszélyeket sikerült azonosítani tématerületenként.

Kirajzolódott a megye magasabb fejlesztési potenciállal rendelkező tengelye a Székesfehérvártól Várpalotán, Veszprémen át Ajkáig tartó zónában valamint a Balaton térsége, illetve a Balaton-felvidék, mint az országos koncepciókban és tervekben is megkülönböztetett fejlesztési térség. Mindezeknek megfelelően a területfejlesztési koncepció egyik átfogó célja a „Gazdasági növekedés, a térségi potenciálokra építő, a versenyképességet fokozó gazdaságfejlesztés".

Az ennek elérését elősegítő stratégiai céljai között meghatározásra került

- Gazdasági növekedés, versenyképes, innovatív gazdaság, kitörési pontokra épülő gazdaságfejlesztés a fejlődési potenciált hordozó ágazatok fejlesztésével, a foglalkoztatás bővítésével a versenyképes, innovatív és zöld gazdaság megteremtése érdekében.
- A Balaton térségére és az innovációs tengelyekre specializált gazdaságfejlesztés a térségi és a helyi potenciálok fenntartható kihasználásával

A vizsgálatok alapján kirajzolódtak a megye belső perifériái, amelyek összefüggő területsávot képeznek a megyeszékhelytől és térségi központoktól rosszabbul elérhető és kevésbé feltárt összefüggő zónában. Ezek kiterjedésében is kevés eltérés van a korábbi évtizedekben történt értékelésekhez képest. Hasonlóan kirajzolódnak a megye külső perifériái, amelyek a megye határ menti területein Komárom-Esztergom, Fejér, illetve Vas megye hasonlóan hátrányos adottságú térségeivel képeznek összefüggő zónát. Ezek alapján indokolttá vált a gazdaságfejlesztési átfogó cél keretein belül egy harmadik stratégiai cél rögzítése is e térségek vonatkozásában:

- Vidékies térségek értékalapú megújítása, a vidék élhetőségének és életképességének fokozása, e térségek leszakadásának megállítása, és újbóli fejlődési pályára állítása. Az elmúlt két évtized változásai csak kis mértékben rajzolták át ezeknek a sajátos kezelést igénylő területeknek a térképét. Bár több vonatkozásban jelentősen fejlődtek a megye területei és a települései, a hátrányos helyzetek csökkentése, illetve a sajátos potenciált jelentő térségek

hatékony és célirányos fejlesztése vonatkozásában csak részsikereket lehetett elérni, ezért indokolt fenti három gazdaságfejlesztési és területi célkitűzés fenntartása.

2. A helyzetfeltáró vizsgálatok tartalmazzák a megye lakossága életminőségét meghatározó fő tényezők ismertetését, a változások értékelését.

Megállapításra került, hogy többek között a lakhatási körülmények is az aprófalvas térségekben kedvezőtlenebbek, itt rosszabbak és nehezebben elérhetők a mindennapi élethez szükséges műszaki és humán infrastruktura szolgáltatások, illetve lényegesen szűkebbek az elérhető egészségügyi-, oktatási és szociális szolgáltatások is. Itt magasabb a komfort nélküli lakások aránya is.

A falvakban és főleg az aprófalvakban élő foglalkoztatottak kétharmada naponta ingázik. E miatt az életminőség javítása érdekében kiemelt jelentősége van a közlekedés fejlesztésének.
Ennek figyelembevételével jogos és szükséges a lakosság életminősége javítására, „jól léte" biztosítására, illetve a helyi társadalmak fejlesztése irányuló – a korábban jóváhagyott koncepcióban megfogalmazott és elfogadott - átfogó fejlesztési cél megtartása.

Az átfogó cél elérését szolgáló stratégiai célok e vonatkozásban:

- Egészséges társadalom megteremtése, az egészség megőrzése, a járványok és a betegségek megelőzése és a gyógyulás feltételeinek javítása.
- Kreatív, tudásalapú társadalom, korszerű gyakorlati tudás biztosítása, az élethosszig való tanulás feltételeinek biztosítása, a intelligens települések kialakítása XXI. század nyújtotta technikai lehetőségek sokoldalú alkalmazásával.
- Az életminőség javítása. Az élet- és lakókörülmények fejlesztése, a települések élhetőségének javításával. Közösségi megújulás, értéktudatos és szolidáris társadalom kialakítása.

3. A térszerkezet fejlesztése, a környezet védelme és fejlesztése

A helyzetértékelésben egyértelműen meghatározhatóvá vált a megye központrendszere, kisvárosainak hálózata, a térségközponti városok történelmi fejlődésnek köszönhetően különböző ellátási színvonalat nyújtani képes rendszere. Szinte valamennyi tématerületen markáns Veszprém kivételes helyzete és kimagasló potenciálja. A megyeszékhelyet ezért nem is elsősorban megye többi városa és települése viszonylatában kell pozícionálni, hanem a magyarországi nagytérségi központok hálózatában. A feltárt város-vidék kapcsolatok és az EU területfejlesztési elvei figyelembe vételével megfogalmazásra került „A térszerkezet fejlesztése a stratégiailag fontos erőforrások megőrzésével, fenntartható használatával" mint átfogó célkitűzés.

Ennek elérését az alábbi három stratégiai cél szolgálja:

- Térségi potenciálokra alapozott, a gazdaság versenyképessége javítását szolgáló fenntartható térszerkezet kialakítása, a zöld, és a kék infrastruktúra hálózatok összehangolt fejlesztése
- A városok és várostérségek összehangolt integrált fejlesztése, zöld és intelligens települések fejlesztése, a munkahelyek és a szolgáltatások elérhetőségének javítása
- A környezet védelme és fejlesztése, a klímaadaptációs potenciál növelése.

A térszerkezet fejlesztésének átfogó célja és stratégiai céljai indokoltságát további megyei sajátosságok és összefüggések is indokolják.

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció korábban megfogalmazott és elfogadott célkitűzései ellenére az elmúlt időszakban Veszprém megyében (sem) alakult ki a városok és környékük (várostérségük) együtt tervezésére (és együttfejlesztésére) irányuló gyakorlat. Az elkészült és elfogadott Integrált Településfejlesztési Stratégiák is jellemzően a városokra és nem várostérség egészére fogalmaztak meg fejlesztési célokat és szükséges beavatkozásokat. Ezért van kiemelt jelentősége a megyei fejlesztési célrendszerben a járásközpont városok és vidéki térségük együttervezésére irányuló követelménynek.

A térszerkezet, illetve a terület- és környezethasználatban bekövetkezett változások is igénylik a fejlesztési célrendszer kiegészítését, pontosítását, az európai és az országos stratégiákban megfogalmazott célkitűzések, prioritások érvényesítése érdekében.

Veszprém megyében ugyan bővült az erdőterületek kiterjedése, de nem bővült a településeken belül a zöldterületek, a biológiailag aktív területek nagysága és aránya.

Bővült (elsősorban a Balaton környéki járásokban) az építési kedv. Elsősorban ezeknek az új beépítéseknek, illetve az új műszaki infrastruktúra hálózati elemek megvalósításának a következtében csökkent a megyében biológiai aktivitás és sérült a biológiai sokszínűség. E változások rontották a zöld infrastruktúra hálózat kialakításának esélyeit.

Az elmúlt tervezési időszak jelentős infrastrukturális fejlesztéseinek ellenére a megye egy részén még mindig nem biztosítottak a keletkezett szennyvizek gyűjtésének és környezetkímélő ártalmatlanításának feltételei, amely különösen a szennyezésre érzékeny térségekben jár együtt a környezet veszélyeztettsége növekedésével.

Az eredményes (helyi) kisebb beavatkozások ellenére nem történt térségi hatású előrelépés a fenntartható vízgazdálkodásban, a felszíni vízrendezésben, a csapadékvizek helyben tartása, illetve a többletvizek térségi szemléletű elvezetése érdekében. A megvalósult fejlesztéseknél még nem érvényesültek a zöld és a kék infrastruktúrák átfogó fejlesztésére vonatkozó EU-s irányelvek. A fejlesztések többségét leginkább a műszaki, és kevésbé a műszakival kombinált ökológiai szemlélet határozta meg.

Ezért van kiemelt jelentősége a fejlesztési célok között megjelenő, a gazdasági és a környezeti fenntarthatóságok egyaránt szolgáló, a zöld és a kék infrastruktúra összehangolt fejlesztésére vonatkozó célkitűzéseknek.

A helyzetértékelés részét képező vizsgálatok szerint Veszprém megye fejlődése szinte valamennyi területen szorosan összefügg az országos politikák érvényesülésével is. Ugyanakkor Veszprém megye fejlődése és fejlesztése nem ragadható ki a területét körülvevő tág térből sem. A Balaton térség fejlesztése éppúgy nem képzelhető el az országos támogatás, mint az érintett szomszédos megyékkel - Fejér, Somogy, Zala megyékkel - való hatékony együttműködés nélkül. A Székesfehérvár - Várpalota - Veszprém - Ajka potenciális innovációs tengely erősítése is Fejér és Veszprém megye, illetve az érintett megyei jogú városok együttműködését igényli. E vonatkozásban integrált térségi fejlesztési program kidolgozásának szükségessége fogalmazódik meg.

Veszprém nagytérségi szerepkörének erősítése, funkcióinak bővítése sem lehetséges a Székesfehérvárral való funkciómegosztás, a versenyhelyzeten túlmutató együttműködés nélkül. Indokolt a megyeszékhely fejlesztési pólusként való megjelölése és gazdasági terével együtt való fejlesztése. A megye további fejlődését is befolyásolni képes M8-as és kapcsolatrendszerének kiépítése is hatékony együttműködést tesz szükségessé az országos döntéshozó szerveken túlmenően Vas és Fejér megyével.

A Balaton térségi turisztikai fejlesztésében felmerül a Bakony térségével való együttműködés lehetősége, amely lehetővé tenné a balatoni sajátos programkínálatok bővítését, ugyanakkor hozzájárulhatna a megye belső perifériája fejlődéséhez.

A megyehatárok menti külső perifériák fejlesztése, a sajátosan hátrányos helyzetek csökkentése is az érintett megyék együttműködését igénylő terület. E vonatkozásban Zirc térségében Komárom-Esztergom, a Várpalotától északra fekvő terület vonatkozásában Fejér, a Devecsertől északra, észak-nyugatra fekvő térség vonatkozásában Vas, az északi megyehatáron fekvő területek vonatkozásában pedig Győr-Moson Sopron megyével lehetséges és szükséges a fejlesztési együttműködés. Utóbbi esetben Győr erős potenciálja, vonzóhatása markánsan érvényesül, a győri munkahelyek és intézmények elérhetősége miatt e mikrotérség különbözik a megye fentiekben felsorolt többi külső perifériaterületeitől.

A vizsgálatok alapján kirajzolódtak a megye belső perifériái, amelyek összefüggő területsávot képeznek a megyeszékhelytől és térségi központoktól rosszabbul elérhető és kevésbé feltárt összefüggő zónában. Ezek kiterjedésében is kevés eltérés van a korábbi évtizedekben történt értékelésekhez képest. Hasonlóan kirajzolódnak a megye külső perifériái, amelyek a megye határ menti területein Komárom-Esztergom, Fejér, illetve Vas megye hasonlóan hátrányos adottságú térségeivel képeznek összefüggő zónát. Ezek alapján indokolttá vált a gazdaságfejlesztési átfogó cél keretein belül egy harmadik stratégiai cél rögzítése is e térségek vonatkozásában:

Az elmúlt két évtized változásai csak kis mértékben rajzolták át ezeknek a sajátos kezelést igénylő területeknek a térképét. Bár több vonatkozásban jelentősen fejlődtek a megye területi és a települései, sem a hátrányos helyzetek csökkentésére, sem a sajátos potenciált jelentő térségek hatékony és célirányos fejlesztésére nem került sor. Ezért indokolt fenti három gazdaságfejlesztési és területi cél kitűzése.

A helyzetértékelésben egyértelműen meghatározhatóvá válik a megye központrendszere, kisvárosainak hálózata, a térségközponti városok történelmi fejlődésnek köszönhetően különböző ellátási színvonalat nyújtani képes rendszere. Szinte valamennyi tématerületen markáns Veszprém kivételes helyzete és kimagasló potenciálja. A megyeszékhelyet ezért nem is elsősorban megye többi városa és települése viszonylatában kell pozícionálni, hanem a magyarországi nagytérségi központok hálózatában. A feltárt város-vidék kapcsolatok és az EU területfejlesztési elvei figyelembe vételével megfogalmazásra került.